

Uradni list

Evropske unije

C 376

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 54

22. december 2011

Obvestilo št.	Vsebina	Stran
	I <i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	474. plenarno zasedanje 21. in 22. septembra 2011	
2011/C 376/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spodbujanju obnovljivih virov energije in evropski sosedski politiki: evro-sredozemska regija (raziskovalno mnenje)	1
2011/C 376/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o metropolitanskih območjih in mestnih regijah v okviru strategije Evropa 2020 (mnenje na lastno pobudo)	7
2011/C 376/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o LEADER – instrument lokalnega razvoja (mnenje na lastno pobudo)	15
2011/C 376/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prihodnosti mladih kmetov v Evropi (mnenje na lastno pobudo)	19
2011/C 376/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o razvoju podeželja in zaposlovanju na Zahodnem Balkanu	25
2011/C 376/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spodbujanju predstavnike civilne družbe v evro-sredozemski regiji (mnenje na lastno pobudo)	32

SL

 Cena:
7 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

2011/C 376/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o enotnem evropskem nebu II (mnenje na lastno pobudo)	38
---------------	---	----

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

474. plenarno zasedanje 21. in 22. septembra 2011

2011/C 376/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike (COM(2010) 352 konč.)	44
2011/C 376/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pregled „Akta za mala podjetja“ za Evropo (COM(2011) 78 konč.)	51
2011/C 376/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o začasni opustitvi avtonomnih dajatev skupne carinske tarife na uvoz nekaterih industrijskih izdelkov na Kanarske otoke (COM(2011) 259 konč. – 2011/0111 (CNS))	58
2011/C 376/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pooblastitvi Urada za usklajevanje na notranjem trgu (znamke in modeli) za nekatere naloge v zvezi z varstvom pravic intelektualne lastnine, vključno z organiziranjem srečanj predstavnikov javnega in zasebnega sektorja v okviru Evropskega opazovalnega urada za ponarejanje in piratstvo (COM(2011) 288 konč. – 2011/0135 (COD))	62
2011/C 376/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih dovoljenih uporabah osirotelih del (COM(2011) 289 konč. – 2011/0136 (COD))	66
2011/C 376/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski standardizaciji in spremembi direktiv Sveta 89/686/EGS in 93/15/EGS ter direktiv 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 98/34/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES in 2009/23/ES Evropskega parlamenta in Sveta (COM(2011) 315 konč. – 2011/0150 (COD))	69
2011/C 376/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije o strategiji za učinkovito izvajanje Listine o temeljnih pravicah v Evropski uniji (COM(2010) 573 konč.)	74

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

474. PLENARNO ZASEDANJE 21. IN 22. SEPTEMBRA 2011

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spodbujanju obnovljivih virov energije in evropski sosedski politiki: evro-sredozemska regija (raziskovalno mnenje)

(2011/C 376/01)

Poročevalec: **g. COULON**

Soporočevalec: **g. BUFFETAUT**

Evropska komisija je 28. januarja 2011 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednji temi:

Spodbujanje obnovljivih virov energije in evropska sosedska politika: evro-sredozemska regija

(raziskovalno mnenje).

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 164 glasovi za, 2 glasovoma proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila: od razglašenosti k ubranosti

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor upa, da bo v sredozemskih državah ponovno vzpostavljen mir ter da bo prihodnost evro-sredozemske regije stabilna.

1.2 Nedavni dogodki, ki smo jim bili priča v državah Severne Afrike in Bližnjega vzhoda, potrjujejo, da scenarij brez ukrepanja ni več možen in da je treba zgraditi trajnejšo prihodnost, ki bo osredotočena na dobrobit posameznika in socialni razvoj.

1.3 Pri tem je nujno, da je spodbujanje obnovljivih virov energije, zlasti sončne energije, osredotočeno na regionalno sodelovanje, ki bo temeljilo na skupnem razvoju.

1.4 EESO pozdravlja regionalne pobude za obsežen razvoj obnovljivih virov energije v Sredozemlju (načrt za sončno energijo v Sredozemlju (PSM), industrijska pobuda Desertec (Dii), projekt Medgrid itd.) in upa, da bodo te pobude hitro, učinkovito in usklajeno uresničene.

1.5 Poleg teh pobud EESO poziva k novemu zelenemu sporazumu (*New Green Deal*) v celotni regiji, ki bi bil osredo-

točen na zmerno porabo energije in bi temeljil na koreniti spremembi načina porabe in proizvodnje.

1.6 V Sredozemlju je mogoče prihraniti veliko energije in precej zmanjšati emisije ogljika. Ta potencial je deloma odvisen od tehnologij, ki jih je treba spodbujati, deloma pa od novih pristopov, ki jih je treba podpirati. Izboljšanje energetske učinkovitosti je neločljivo povezano z razvojem obnovljivih virov energije.

1.7 Za dejansko vzpostavitev nizkoogljičnega energetskega sistema niso odgovorni le energetski sektorji posameznih držav. Da bi to dosegli, so potrebni močna regionalna solidarnost in veliki finančni vložki v okviru ukrepov, ki bi prinesli koristi tako za severne kot južne sredozemske države.

1.8 Glede na raznovrstnost okoliščin v posameznih državah, kar zadeva razpoložljive vire ter raven potreb in emisij toplogrednih plinov, imajo tretje sredozemske države skupno odgovornost, ki pa se od države do države razlikuje. Potrebna je torej regionalna vizija, izvedena v prilagojenih in trdnih nacionalnih strategijah.

1.9 V državah južnega Sredozemlja je treba vpeljati programe (zakonodaja, davčne spodbude, standardi), s katerimi bi ustvarili ugodne razmere za spodbujanje obnovljivih virov energije. Mednje bi moral biti vključen tudi dolgoročen program, katerega cilj bi bila trajna odprava škodljivih subvencij za fosilne energetske vire.

1.10 Pozdravljamo pobudo Evropske komisije, s katero ta spreminja svoj pristop do Sredozemlja ter priporoča strukturirano in okrepljeno sodelovanje, v katerem so obnovljivi viri energije vodilna tema ⁽¹⁾.

1.11 Kljub temu menimo, da se mora ta pripravljenost za sodelovanje hitro udejanjiti v obliki ukrepov in programov. EESO vztraja, da bi moral vsakršen začetni dialog že od začetka vsebovati tudi socialne vidike.

1.12 Ponavljamo poziv iz mnenja o oskrbi z energijo: *kakšno sosedsko politiko potrebujemo, da bi EU zagotovili zanesljivost oskrbe* ⁽²⁾, ki ga je EESO objavil marca 2011 in v katerem se zavzema za razširitev Energetske skupnosti (Energetska skupnost z državami Jugovzhodne Evrope, vključno z državami Balkana) na države južnega Sredozemlja in za poseben mandat za podporo razvoju na področjih energetske učinkovitosti, obnovljivih virov energije ter medsebojnega povezovanja in interoperabilnosti omrežij.

1.13 Ta skupnost bi morala vključevati nekatere ustrezne elemente zakonodaje EU, začetni pa bi bilo treba z državami Magreba. Cilja nove skupnosti bosta morala biti spodbujanje nove energetske listine in novega protokola o energetski učinkovitosti ter razvoj obnovljivih virov energije.

1.14 Odbor pri tem tudi opozarja na pomen ustanovitve socialnega foruma po vzoru foruma, ki je bil ustanovljen v povezavi z Energetsko skupnostjo z državami Jugovzhodne Evrope. Razvoj obnovljivih virov energije ne bi smel biti omejen na zgolj industrijske projekte.

1.15 EESO meni, da je potrebna tehnična pomoč za izobraževanje lokalnega strokovnega kadra na področju obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti ter za prispevek k razvoju obnovljivih virov energije, zagotoviti pa je treba tudi sodelovanje na ravni jug-jug. Potrebe po izobraževanju o tehnologijah, povezanih z obnovljivimi viri energije, bi bilo treba opredeliti vnaprej in na njihovi podlagi izdelati prilagojen evro-sredozemski akcijski načrt.

1.16 Močno priporočamo, da se bolj podprejo raziskave in razvoj ter s tem izboljša gospodarska donosnost projektov obnovljivih virov energije. Prenos tehnologije bi lahko potekal v okviru skupne regionalne platforme za raziskave in razvoj, v katero bi bile vključene univerze in raziskovalna središča.

1.17 EESO zato predlaga vzpostavitev programa sredozemski Erasmus za energijo, ki bi študentom iz celotnega Sredozemlja (sever, jug, vzhod in zahod) omogočil izobraževanje na področju obnovljivih in trajnostnih virov energije.

1.18 Zagotoviti je treba nova sredstva za podporo obnovljivim virom energije in njihovo spodbujanje. Tako bo mogoče doseči finančno uravnoteženost projektov, med drugim tistih, ki so navedeni v členu 9 direktive o obnovljivih virih energije ⁽³⁾.

1.19 EESO podpira ustanovitev evro-sredozemske investicijske banke in nedavna sporočila Evropskega parlamenta in Parlamentarne skupščine Unije za Sredozemlje v zvezi s tem.

1.20 Po mnenju EESO je treba za podporo obnovljivih virov energije zasnovati inovativne in prilagojene mehanizme. Opredelitev teh mehanizmov bi morala potekati v evro-sredozemskem okviru in omogočiti začetek izvajanja pilotnih projektov ob podpori evro-sredozemske investicijske banke, da bi se tako približali novemu zelenemu sporazumu.

1.21 V okviru trgovinskih pogajanj je prav tako bistvenega pomena spodbujanje liberalizacije trgovine z blagom in storitvami, ki podpirajo obnovljive vire energije.

1.22 Akcijski načrti evropske sosedske politike so ključni instrument za spodbujanje nacionalnih in regionalnih energetskih ciljev v dvostranskih odnosih.

1.23 EESO želi poudariti, da z novo direktivo o sistemu za trgovanje z emisijami ⁽⁴⁾, ki obravnava financiranje na trgu emisij ogljika, utegne priti do izgube določenega dela finančnih sredstev za projekte v južnem Sredozemlju, če se Komisija ne bo zavzela za začetek pogajanj s tretjimi državami, kakor je predvideno v direktivi.

1.24 Ugotovimo lahko, da je načrt za sončno energijo v Sredozemlju spodbudil nastanek številnih pobud za razvoj obnovljivih virov energije v tej regiji, kar je treba pozdraviti. Vendar se utegne zgoditi, da brez dobrega usklajevanja teh različnih pobud in med institucijami, ki jih upravljajo in podpirajo (Evropska komisija, Unija za Sredozemlje), ne bo mogoče doseči pričakovanih rezultatov. EU lahko s programi za tehnično pomoč južnim državam in s podporo različnim pobudam pripomore k učinkovitemu in usklajenemu širjenju obnovljivih virov energije v tej regiji ter tako trenutne okoliščine, ki jih zaznamuje razglašena, spremeni v ubrano sodelovanje.

1.25 Kar zadeva energetska omrežja, bi lahko decentralizirana proizvodnja sončne energije pomenila učinkovit in gospodarsko smiseln odgovor v izoliranih območjih, ki nimajo svojega omrežja. To bi bilo zlasti koristno za obširna območja z nizko poseljenostjo.

⁽¹⁾ COM(2011) 200 konč. in COM(2011) 303 konč.

⁽²⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 15.

⁽³⁾ UL L 140, 5.6.2009, str. 16–62.

⁽⁴⁾ UL L 140, 5.6.2009, str. 63–87 (člen 11a(5)).

1.26 Na ravni EU bi bilo koristno vzpostaviti instrument garancij v primeru političnega tveganja v državah južnega Sredozemlja (npr. izdaja obveznic z jamstvom EU). Prav tako bi bilo treba zagotoviti, da se države članice zavežejo k nakupu vsaj minimalne količine električne energije v južnih državah.

1.27 Seznanjanje vseh akterjev, vključno s civilno družbo, o vseh pobudah je bistvenega pomena. Nacionalni programi za spodbujanje obnovljivih virov energije bi morali vključevati ozaveščanje o energetske učinkovitosti in obnovljivih virih energije. K temu lahko pomembno pripomorejo socialna omrežja ter nove informacijske in komunikacijske tehnologije.

2. Uvod

2.1 Sredozemlje že več desetletij beleži močno družbeno in gospodarsko rast ter skokovito urbanizacijo, ki je najbolj izražena v priobalnem pasu. Po pričakovanih naj bi se ta gibanja nadaljevala. Zaradi vseh teh dejavnikov skupaj je postalo Sredozemlje krhek ekosistem, položaj pa se še poslabšuje ⁽⁵⁾.

2.2 Kar zadeva energijo, Sredozemlje zaznamujeta dve očitni in bistveni neenakosti, in sicer neenakost severnih in južnih držav, saj so prve bogatejše od drugih in tudi večje porabnice energije, in neenaka porazdelitev virov energije.

2.3 Čeprav je bil dosežen določen napredek, trenutni trendi na področju energetike v tej regiji niso trajnostni. Zato jih je treba obrniti z usklajenimi ukrepi, da bi se tako izognili ogljično intenzivnemu in energetske razišipnemu razvoju. Delovna mesta bo mogoče ustvariti v novih hitro rastočih tržnih segmentih, kot so energetska učinkovitost, ekološka gradnja, dostop do osnovnih storitev ter industrijske panoge in tehnologije, povezane z obnovljivimi viri energije.

2.4 Čeprav lahko navedemo nekaj uspešnih primerov dobrih praks, kot so uveljavitev posebnega zakona o obnovljivih virih energije v Alžiriji, uresničitev več projektov, zlasti v zvezi z vetrno in sončno energijo, predvsem v Egiptu, Maroku in Tuniziji, se trenutno večinoma žal ne vlaga dovolj truda v to, da bi jim zagotovili trajnost in zagotovili njihovo splošno uporabo.

2.5 Vendar pa je treba ugotoviti, da začenja danes trajnostni energetske razvoj v Sredozemlju – po dolgem obdobju dvomov in brezbriznosti – bolj ali manj konkretno vplivati na prakse podjetij, lokalnih skupnosti, držav ali sodelovanja.

3. Energetska prihodnost Sredozemlja: potencial in koristi obnovljivih virov energije ter večje energetske učinkovitosti

3.1 Energetska odvisnost Sredozemlju in EU se utegne močno povečati. Delež energetske odvisnosti v regiji se je leta 2007 povečal na 42 %. Sredozemska opazovalnica za energijo (*Observatoire méditerranéen de l'énergie* – OME) je ugotovila, da bi se moral ta delež do leta 2030 ustaliti in se celo zmanjšati na 40 % (40 % za nafto, 30 % za plin in 70 % za premog), medtem ko bo v severnih državah višji, in sicer 97-odstoten. Vendar bi

bilo mogoče po alternativnem scenariju OME ta pritisk ublažiti in delež regionalne odvisnosti do leta 2030 zmanjšati na 18 %. Kljub temu bo položaj posameznih držav zelo različen. Močno bi se utegnili zaostri socialna in gospodarska tveganja, povezana z vse višjimi stroški preskrbe in njihovim vplivom na izdatke, ki jih države, gospodinjstva in podjetja namenijo za energijo.

3.2 Ne glede na to, kakšno bo dejansko stanje, bodo emisije CO₂, ki nastajajo zaradi izkoriščanja fosilnih virov energije v regiji, vsaj za 30 % presegle raven iz leta 1990. Poleg tega bi lahko leta 2030 emisije na prebivalca v južnih in vzhodnih sredozemskih državah – čeprav bodo za 40 % manjše od emisij na prebivalca severnih sredozemskih držav – znašale približno 55 % vseh emisij v sredozemskem bazenu, medtem ko je leta 2007 ta delež znašal 36 %.

3.3 Vse jasneje se izrisuje še eno tveganje, povezano z vse bolj perečim pomanjkanjem vode v regiji. Razsoljevanje, ki ga je razvilo že več držav, je praktično neizogibno, kar pomeni, da bi se lahko še povečale napetosti zaradi medsebojne odvisnosti vode in energije.

3.4 Prizadevanja za gospodarski in socialni razvoj so legitimna, za njihovo uresničitev pa je nujno potrebna energija. Že samo zaradi energije bi lahko bil gospodarski in socialni razvoj močno ogrožen, in to ne le v najranljivejših državah.

3.5 Za novo energetske paradigmo je treba zasnovati energetske sistem, ki bo poleg energetskega sektorja (ponudba) zajemal tudi porabo energije (povpraševanje), in hkrati zagotoviti razvoj tega sistema tako, da se bodo energetske storitve izvajale v optimalnih pogojih z vidika virov, gospodarskih in socialnih stroškov ter varstva lokalnega in globalnega okolja. S tem bodo prišli v ospredje novi akterji: podjetja, skupnosti, gospodinjstva ter strokovnjaki s področja gradbeništva, prometa, industrijske ali kmetijske proizvodnje in terciarnega sektorja.

3.6 V Sredozemlju je mogoče prihraniti veliko energije in precej zmanjšati emisije ogljika. Na podlagi več zanesljivih ocen lahko trdimo, da bi bilo mogoče v prihodnjih dvajsetih letih porabo zmanjšati za 20 % (ali več, če bodo cene energije še naprej rasle).

3.7 Izboljšanje energetske učinkovitosti je neločljivo povezano z razvojem obnovljivih virov energije. Opazimo lahko, da sta energetska učinkovitost in varčevanje z energijo odvisna predvsem od ravnanja državljanov, podjetij in delavcev ter od njihove spremembe obnašanja ⁽⁶⁾.

3.8 Razvoj tega potenciala ovira več dejavnikov, ki so institucionalne, regulativne, tehnične, finančne, izobraževalne in informativne in druge narave. Dejstvo je, da so obnovljivi viri energije večinoma manj konkurenčni od konvencionalnih, še zlasti v trenutnih okoliščinah, ko zunanji stroški niso internalizirani.

⁽⁵⁾ Informativno poročilo EESO o podnebnih spremembah in Sredozemlju: okoljski in energetske izzivi, CESE 682/2009 z dne 30. septembra 2009.

⁽⁶⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 155.

3.9 Za odpravo teh razlik je treba na nacionalni ravni vpeljati programe, s katerimi bi ustvarili ugodne razmere za spodbujanje obnovljivih virov energije, osredotočeni pa bi morali biti na nacionalno zakonodajo za spodbujanje razvoja obnovljivih virov energije, davčne spodbude in standarde. Podobno bi bilo v okviru razvoja obnovljivih virov energije primerno vpeljati dolgoročne nacionalne programe, katerih cilj bi bilo trajno zmanjšanje ali celo odprava škodljivih subvencij za fosilne energetske vire. V teh programih bi morale biti upoštewane razmere, v katerih živijo najbolj ranljivi deli prebivalstva.

3.10 Prav tako je treba poskrbeti za jasen regulativni okvir ter zagotoviti nova sredstva za podporo obnovljivim virom energije in njihovo spodbujanje. Tako bo mogoče doseči finančno uravnoteženost projektov, kakor so navedeni v členu 9 direktive o obnovljivih virih energije.

3.11 Ključni vidik razvoja obnovljivih virov energije je podpora decentralizirani proizvodnji električne energije, zlasti sončne, z zakonodajo, financiranjem in ustreznim izobraževanjem.

3.12 Ena izmed glavnih ovir je v tem, kako različni akterji dojemajo obnovljive vire energije. Nujno si je treba prizadevati za ozaveščanje vseh akterjev, vključno s civilno družbo. Nacionalni programi za spodbujanje obnovljivih virov energije bi lahko vključevali ozaveščanje tako o energetske učinkovitosti kot o obnovljivih virih energije, ki še niti niso razviti.

4. Vprašanje energije, okolja in sodelovanja v Sredozemlju: regionalna razsežnost

4.1 Glede na raznovrstnost okoliščin v posameznih državah imajo sredozemske države dejansko skupno odgovornost, ki pa se od države do države razlikuje. Skupna odgovornost je v tem, da se izoblikuje trajnostna energetska prihodnost, opredelijo njene glavne usmeritve in skupaj vzpostavijo enotni temelji (viri, mehanizmi financiranja, izmenjava dobrih praks, izobraževanje, krepitev zmogljivosti, prenos tehnologije itd.), razlike pa so pri izvajanju, pri katerem je treba upoštevati posebnosti posameznih držav (brez vnaprejšnjih tehnoloških predpostavk itd.). Potrebna je torej regionalna vizija, izvedena v prilagojenih in trdnih nacionalnih strategijah.

4.2 Trend hitro naraščajočega povpraševanja po energiji v regiji, obseg težav, povezanih s trajnostnim socialnim in gospodarskim razvojem, zaskrbljenost glede varnosti preskrbe ter potreba po prehodu v nizkoogljeno gospodarstvo, da bi se tako prilagodili spreminjajočim se podnebnim razmeram, le še zaostrejejo potrebo in nujno, da se bistveno poveča obseg izvajanja dopolnilnih politik za zagotovitev zmerne porabe energije.

4.3 Ta izziv je mogoče premagati le z vzpostavitvijo evro-sredozemskega sodelovanja, ki bo temeljilo na novem modelu energetskih sistemov, združljivih s trajnostnim razvojem, da bi tako odgovorili na sedanje potrebe, ne da bi pri tem ogrozili možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje lastne potrebe. Na regionalni ravni bo treba za vzpostavitev konkurenčnega trga zelene energije nujno uskladiti zakonodajo in sprejeti prožne instrumente.

4.4 EESO pozdravlja dejstvo, da je Evropska komisija v povezavi z evropsko sosedsko politiko poudarila možnosti za sodelovanje na področju proizvodnje in upravljanja obnovljivih virov energije ter da je izrazila željo po okrepljeni energetskega sodelovanja na podlagi trajnejšega dialoga s sredozemskimi državami.

4.5 EESO kljub temu meni, da se mora ta pripravljenost hitro udejanjiti v obliki ukrepov in programov, ki bi spodbujali to sodelovanje. Poudarja tudi, da bi moral vsakršen začetni dialog že od začetka vsebovati tudi socialne vidike, saj bi tako zagotovili vključitev razvoja obnovljivih virov energije v širši načrt gospodarskega in socialnega razvoja. Če želimo zagotoviti veljavnost tega procesa, bo treba socialnim partnerjem dati večjo težo. Prav tako je zaželeno vključiti širšo civilno družbo in medije ter tako zagotoviti, da se prebivalstvo poistoveti s prizadevanji za uresničevanje „posebnih skupnih interesov“ držav severa in juga.

4.6 EESO ponavlja poziv iz mnenja o oskrbi z energijo: *kakšno sosedsko politiko potrebujemo, da bi EU zagotovili zanesljivo oskrbo* (7), ki ga je Odbor objavil marca 2011, in podpira predlog Evropske komisije, da ponudi prepričljivo perspektivo za postopno in diferencirano vključevanje južnega Sredozemlja v notranji energetski trg Unije ali celo za vzpostavitev neke vrste „energetske skupnosti“ med EU in južnim Sredozemljem oziroma razširitev Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti na sosednje države, ki k njej še niso pristopile.

4.7 EESO meni, da si bo nova skupnost morala prizadevati za spodbujanje nove energetske listine in novega protokola o energetske učinkovitosti ter za razvoj obnovljivih virov energije. Odbor pri tem tudi opozarja na pomen ustanovitve socialnega foruma po vzoru foruma, ki je bil ustanovljen v okviru Energetske skupnosti z državami Jugovzhodne Evrope (države Balkana).

4.8 EESO poziva k novemu zelenemu sporazumu v celotni regiji, ki bi bil osredotočen na zmerno porabo energije in bi temeljil na koreniti spremembi načina porabe in proizvodnje.

4.9 Še posebej pomembno je vprašanje financiranja. Če želimo spodbuditi financiranje iz zasebnih virov, je namreč treba rešiti vprašanje političnega tveganja. V povezavi z načrtom za sončno energijo v Sredozemlju bi bilo na primer na ravni EU koristno vzpostaviti instrument garancij v primeru političnega tveganja (npr. izdaja obveznic z jamstvom EU).

4.10 EESO podpira ustanovitev evro-sredozemske investicijske banke in nedavna sporočila Evropskega parlamenta (8) in Parlamentarne skupščine Unije za Sredozemlje (9) v zvezi s tem. Upa tudi, da bo pobudo pri ustanavljanju evro-sredozemske investicijske banke prevzela Evropska investicijska banka v partnerstvu zlasti s finančnimi institucijami z juga Sredozemlja.

(7) UL C 132, 3.5.2011, str. 15.

(8) Resolucija EP z dne 17. februarja 2011 – P7_TC1-COD(2010)0101.

(9) Priporočilo Odbora za politične zadeve, varnost in človekove pravice Parlamentarne skupščine Unije za Sredozemlje z dne 4. marca 2011 v Rimu.

5. Vidik raziskav, prenosa tehnologije, razvoja zmogljivosti, izobraževanja, trgovine in sodelovanja civilne družbe

5.1 Korenita sprememba energetske paradigme, ki namesto ponudbi daje prednost povpraševanju, pomeni temeljito preoblikovanje odnosov državljana do energetskih sistemov. V zvezi s tem Odbor poziva k mrežnemu sodelovanju med univerzami s severa in juga Sredozemlja ter želi, da se podprejo pobude, ki omogočajo izmenjavo izkušenj in dobrih praks med vsemi sodelujočimi akterji po zgledu poletne sredozemske univerze na temo trajnostne energije v Sredozemlju.

5.2 Močno priporočamo, da se bolj podprejo raziskave in razvoj, ki lahko s spodbujanjem tehnoloških inovacij omogočijo pomembno izboljšanje produktivnosti, in s tem toliko izboljša gospodarsko donosnost projektov obnovljivih virov energije, da bodo postali zanimivi za vlagatelje. Treba je olajšati prenos tehnologije med severom in jugom Sredozemlja, kar bi lahko uresničili v okviru skupne regionalne platforme za raziskave in razvoj, ki bi povezovala univerze in raziskovalna središča ter različne vidike v zvezi s postavitvijo in delovanjem infrastrukture.

5.3 EESO zato predlaga vzpostavitev programa sredozemski Erasmus za energijo, ki bi študentom iz celotnega Sredozemlja (sever, jug, vzhod in zahod) omogočil izobraževanje na področju obnovljivih in trajnostnih virov energije.

5.4 Obilica med seboj povezanih dejavnikov že vnaprej kliče po tem, da se je treba posvetiti alternativnim scenarijem ter postopoma zagotoviti, da bo imelo partnerstvo med podjetji, ozemlji in izobraževanjem prednostno mesto v prihodnjih strategijah trajnostnega energetskega razvoja Sredozemlja.

5.5 EESO meni, da je potrebna tehnična pomoč za izobraževanje lokalnega strokovnega kadra in za prispevek k razvoju obnovljivih virov energije, zagotoviti pa je treba tudi sodelovanje na ravni jug-jug. Potrebe po izobraževanju bi bilo treba opredeliti vnaprej in na njihovi podlagi izdelati prilagojen evrosredozemski akcijski načrt.

5.6 Razvoj obnovljivih virov energije bi moral ustvarjati dostojna delovna mesta, vendar so zanj potrebna tudi prizadevanja za začetno in nadaljnje izobraževanje na regionalni in medregionalni ravni. To je mogoče uspešno doseči samo v okviru organiziranega socialnega dialoga.

5.7 Za spodbujanje obnovljivih virov energije v okviru tekočih in prihodnjih trgovinskih pogajanj je treba liberalizirati trgovino z blagom in storitvami, ki podpirajo obnovljive vire energije.

5.8 Akcijski načrti evropske sosedске politike so poleg tega ključni instrument za spodbujanje nacionalnih in regionalnih energetskih ciljev v dvostranskih odnosih. EESO poziva Komisijo, naj posodobi akcijske načrte in tako zagotovi, da bo imel razvoj obnovljivih virov energije svetlejšo prihodnost. Zato si je treba prizadevati, da bodo na področju obnovljivih virov energije akcijski načrti medsebojno usklajeni.

5.9 Pomembno je, da v programih za spodbujanje obnovljivih virov energije sodeluje tudi civilna družba (nevladne organizacije, združenja, državljska združenja, sindikati itd.). Taki programi bodo uspešni le, če bodo prebivalci ustrezno ozaveščeni in bo hkrati poskrbljeno za čim širše informiranje, da se zagotovi čim večja mobilizacija javnega mnenja in vseh akterjev.

6. Regionalne pobude za razvoj obnovljivih virov energije

6.1 Načrt za sončno energijo v Sredozemlju: pospeševalec trajnostnega razvoja v regiji

6.1.1 Glavni cilj načrta za sončno energijo v Sredozemlju je zadovoljiti potrebe po energiji v državah na jugu in proizvedeno električno energijo delno tudi poslati v evropske države, kar je pomemben dopolnilni dejavnik gospodarske in finančne donosnosti projektov. Izvoz zelene električne energije v Evropo je bil omogočen s členom 9 evropske direktive o obnovljivih virih energije. Vendar morajo za tak izvoz obstajati medsebojne povezave, vzpostaviti pa je treba tudi posebno regulacijo, da bi tako preprečili okoriščanje ali izkrivljanje trga.

6.1.2 V načrtu za sončno energijo v Sredozemlju je določen količinski cilj, da se do leta 2020 zagotovi za 20 GW novih energetskih zmogljivosti, ki temeljijo na obnovljivih virih (zlasti sončna in vetrna energije), razvili pa naj bi tudi električna omrežja in medsebojne povezave sever-jug in jug-jug. Energetska učinkovitost in prenos tehnologije se trenutno obravnava kot spremljevalna ukrepa, kar lahko glede na že omenjeni potencial in izzive v tej regiji le obžalujemo. Če upoštevamo projekcije OME za leto 2020, bi navedeni cilj načrta za sončno energijo v Sredozemlju pomenil, da bi bilo treba v primeru scenarija, ki ne predvideva ukrepov, vzpostaviti za dodatnih 11 GW novih zmogljivosti, temelječih na obnovljivih virih, v primeru alternativnega scenarija pa le za 1 GW. Pri tem je zaželeno, da se države članice zavežejo k nakupu minimalne zajamčene količine električne energije v južnih državah in tako podprejo ta projekt.

6.1.3 Načrt za sončno energijo v Sredozemlju se srečuje z dvema vrstama težav: po eni strani je treba izboljšati donosnost projektov, in sicer tako, da se izkoristi nakupna cena električne energije na lokalni ravni in pri izvozu ter pri tem uporabijo koncesijska sredstva, subvencije ali emisijski kuponi, po drugi strani pa je treba zagotoviti financiranje bodisi iz lastnih sredstev – ta bi morala biti zagotovljena, če bodo projekti dovolj donosni, tveganja pa obvladana – bodisi z zadolževanjem najprej pri razvojnih finančnih institucijah (EIB, Francoska agencija za razvoj (AFD), nemška Kreditna banka za obnovo (Kreditanstalt für Wiederaufbau – KfW), EBRD, Svetovna banka, Afriška razvojna banka in Islamska razvojna banka), nato pa pri komercialnih bankah.

6.1.4 Pobuda, ki jo predstavlja načrt za sončno energijo v Sredozemlju, presega okvir sodelovanja, kot smo ga poznali doslej. Načrt bo združeval države članice Unije za Sredozemlje, Evropsko komisijo, podjetja, raziskovalne institucije in nevladne organizacije iz zadevnega sektorja, pa tudi številne javne in zasebne vlagatelje ter finančne institucije.

6.1.5 EESO poziva Evropsko komisijo, naj tesno sodeluje s sekretariatom Unije za Sredozemlje, katerega naloga je, da uresniči načrt za sončno energijo v Sredozemlju, zlasti pa njegov osrednji del (t. i. *Master Plan*). Za spodbujanje izvajanja osrednjega dela načrta je treba vzpostaviti skupni referenčni okvir, pri čemer je zlasti treba oblikovati skupen pristop h ključnim vprašanjem, kot so mehanizmi financiranja ali prenos tehnologije.

6.2 *Medgrid – projekt skupnega razvoja za izmenjavo električne energije v Sredozemlju*

6.2.1 Kot je bilo že navedeno, je eden od glavnih izzivov potreba po dopolnitvi in okrepitvi omrežja medsebojnih električnih povezav med državami na severu in jugu Sredozemlja. Trenutno obstaja namreč le povezava med Španijo in Marokom, katere prenosna zmogljivost je 1 400 MW. Po podatkih združenja MEDELEC, ki združuje vse elektroenergetske industrijske panoge v Sredozemlju, bi lahko omrežje na podlagi že obstoječih investicijskih načrtov doseglo prenosno zmogljivost do največ 5 GW. Za uresničitev ciljev načrta za sončno energijo v Sredozemlju bo treba torej veliko truda vložiti v povečanje zmogljivosti medsebojnih povezav tako med posameznimi južnimi državami kot tudi med južno in severno obalo.

6.2.2 Cilj projekta Medgrid je do leta 2020 opredeliti okvirno shemo sredozemskega omrežja, spodbujati institucionalni in regulativni okvir za izmenjavo električne energije, oceniti koristi vlaganj v omrežno infrastrukturo, vzpostaviti tehnično in tehnološko sodelovanje z južnimi in vzhodnimi sredozemskimi državami ter spodbujati napredne tehnologije prenosa.

6.3 *Dii GmbH – energija iz obnovljivih virov, ki premošča celine (Renewable energy bridging continents)*

6.3.1 Pobuda Dii ima daljši časovni rok kot načrt za sončno energijo v Sredozemlju, in sicer leto 2050. Izhodiščna predpostavka je, da bi bilo mogoče v tem časovnem roku 15 % povpraševanja evropskih držav po električni energiji zadovoljiti s sončnimi elektrarnami, postavljenimi v puščavskih predelih južnosredozemskih držav. Vendar pa se je pobuda Dii po letu 2009, ko je bila začeta, preoblikovala v smeri skupnega razvoja, osredotočenega na razvoj obnovljivih virov energije na splošno, in torej ni več osredotočena le na sončno energijo in izvoz z juga na sever. Ta pobuda pravzaprav sovпада z načrtom za sončno energijo v Sredozemlju, le da ima daljši časovni rok brez opredeljenih količinskih ciljev.

6.4 *Druge pobude*

6.4.1 Poudariti je treba tudi druge pobude, kakršne so projekt tehnične pomoči EU za razvoj obnovljivih virov energije v Sredozemlju z naslovom *Priprave na načrt za sončno energijo v Sredozemlju (Paving the Way for the Mediterranean Solar Plan)*, evropska sredstva za južne sredozemske države (Skład za spodbujanje naložb v sosedstvo (NIF) in Skład za evro-sredozemske naložbe in partnerstvo (FEMIP)), s katerimi se lahko financirajo projekti obnovljivih virov energije, ter sporočilo Evropske komisije *Prednostne naloge glede energetske infrastrukture za leto 2020 in pozneje – Načrt za integrirano evropsko energetska omrežje (COM(2010) 677 konč.)*, ki vključuje izmenjavo električne energije med severom in jugom ter potrebo po okrepitvi teh povezav zaradi lažje izmenjave. Več držav je tudi začelo izvajati nacionalne načrte, med katerimi lahko omenimo maroški in tunizijski načrt za sončno energijo, ki vsebujeta nabor nacionalnih projektov za razvoj obnovljivih virov energije.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o metropolitanskih območjih in mestnih regijah v okviru strategije Evropa 2020 (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 376/02)

Poročevalec: **Joost VAN IERSEL**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 20. januarja 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Metropolitanska območja in mestne regije v okviru strategije Evropa 2020.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 142 glasovi za, 3 glasovi proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja vse večji pomen, ki ga evropske institucije – Svet, Komisija, Evropski parlament in Odbor regij – v okviru teritorialne agende 2020 pripisujejo razvoju metropolitanskih območij v Evropi. Ta vse pomembnejša prednostna naloga je v skladu s stališčem Odbora v zadnjem desetletju.

1.2 Metropolitansko območje ni zgolj veliko mesto. EESO ga opredeljuje bodisi kot veliko mesto ali policentrično skupino mest, pri čemer obe kategoriji vključujeta okoliške manjše občine in podeželje, vsako metropolitansko območje pa ima kritično maso vsaj 500 000 prebivalcev (ali bistveno več). Metropolitanska območja so funkcionalne regije, ki sestavljajo velika gospodarska območja in trge dela. Praviloma ne ustrezajo (že dolgo obstoječim) upravnim enotam, kot so province in okrožja. Metropolitanska območja so glavna vozlišča vseevropskega prometnega omrežja, hkrati pa imajo tudi sama zapletene prometne mreže.

1.3 EESO podpira domiselno rešitev za preporod mest ter prilagodljiva in konkurenčna metropolitanska območja v 21. stoletju. Gospodarske, socialne, okoljske in teritorialne spremembe kot tudi slabe finančne možnosti nujno zahtevajo skladno mestno agendo EU, ki je tesno povezana s strategijo Evropa 2020. Stališče EESO o mestni agendi in vplivu strategije Evropa 2020 je razdelano v točkah 5 in 6 v nadaljevanju.

1.4 Trenutno je veliko zmede glede načina obravnave tega vprašanja na ravni EU in pogosto tudi na nacionalni ravni, delno zaradi težav, povezanih z upravljanjem in odgovornostjo, delno pa tudi zaradi zelo različnih pristopov. Napetosti so predvsem posledica nasprotujočih si stališč o zelenem pristopu „od zgoraj navzdol“ in „od spodaj navzgor“ kot tudi težav med

velikimi mesti ter manjšimi (predmestnimi) občinami in podeželjem. Velik problem je tudi, da razvoj metropolitanskih območij pogosto ne sovпада z upravnimi mejami.

1.5 EESO meni, da bodo uravnotežena in stabilna metropolitanska območja, ki se spodbujajo v okviru strategije Evropa 2020, postala vodilna pri prihodnjem razvoju, pri čemer bo vsako od njih ohranilo svoje identiteto in značilnosti. Prav tako bodo imela pozitiven makroekonomski učinek na Evropo. Sočasno z izvajanjem politik za razvoj metropolitanskih območij pa se je treba osredotočiti tudi na zmanjševanje regionalnih razlik.

1.6 EESO priporoča, da se poleg obstoječe medresorske skupine za razvoj mest, ki deluje v okviru Komisije, ustanovi skupina na visoki ravni ali delovna skupina za razvoj metropolitanskih območij. Takšna delovna skupina bi morala biti interdisciplinarna in vključevati različne predstavnike držav članic, metropolitanskih območij, javnih in zasebnih zainteresiranih strani ter civilne družbe. Zagotoviti bi bilo treba strukturno izmenjavo med izvajalci in raziskovalci, kot na primer v okviru Inštituta za evropska metropolitanska omrežja, pobude o skupnem načrtovanju *Urban Europe* in mreže METREX.

1.7 Cilj delovne skupine bi moral biti razvoj dolgoročne vizije o metropolitanskih območjih Evrope preko nacionalnih meja. Skladna in učinkovita evropska mestna agenda 2050 bi morala nadomestiti razdrobljene pristope s splošnim pristopom ter se osredotočiti na celostni načrt strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast.

1.8 Agenda mora temeljiti na poglobljenih analizah dejanskih (in prihodnjih) gibanj, ki so podprta s statističnimi podatki Eurostata ter podatki in raziskavami ESPON in drugih, natančno opredeljenih virov.

1.9 Lizbonska pogodba in strategija Evropa 2020 pomenita tudi spremembo na področju upravljanja. Upravljanje na več ravneh je treba v tej fazi resno upoštevati in ne sme ostati mrtva črka na papirju. Metropolitanska območja morajo biti v celoti udeležena pri svojem regionalnem razvoju. Znotraj Komisije je treba vprašanja v zvezi z razvojem urbanih in metropolitanskih območij bolje usklajevati in ustrezno predstaviti. Politika metropolitanskih območij je dejansko sestavni del evropske, nacionalne (navsezadnje se nanaša na vsa najpomembnejša območja v Evropi in v posameznih državah članicah), regionalne in lokalne politike. Vse te vidike bi morale usklajevati oblasti metropolitanske regije.

1.10 Razvoj metropolitanskih območij v Evropi že pospešeno poteka. EESO je prepričan, da je lahko platforma EU – delovna skupina in medresorska skupina –, ki je osredotočena na prihodnost, pobudnik pri usmerjanju razprave o tekočih procesih, opredeljevanju pristopov „od zgoraj navzdol“ in „od spodaj navzgor“, spodbujanju regionalnih in lokalnih organov ter civilne družbe k razvoju ustreznih modelov, spodbujanju medsebojne povezanosti in podpori čezmejnimi pobudam.

1.11 Dinamika je vse večja. EESO v tem mnenju predstavlja analize, argumente in predloge v podporo želenim pristopom. Komisijo in Svet poziva, naj jih upoštevata za krepitev urbane razsežnosti v prihodnjem zakonodajnem svežnju za kohezijsko politiko v povezavi z dokumentom Komisije o mestih prihodnosti.

2. Analitične ugotovitve

2.1 Odnos Evropske unije do mest in metropolitanskih območij je težaven in zapleten. Razlogov je več in segajo od pomanjkanja učinkovitega upravljanja do zelo raznolikih okoliščin in dogajanj.

2.2 Pretekla dogajanja na ravni Komisije in Sveta

2.2.1 Evropski svet je leta 1972 evropsko regionalno politiko označil kot ključni dejavnik pri krepitevi Skupnosti. Finančna sredstva so bila najprej namenjena regijam z omejenimi možnostmi za spodbujanje uravnoveženega in skladnega razvoja v Evropi. Odprava regionalnih razlik je bila do leta 1986 pomemben stranski cilj vzpostavitve enotnega trga.

2.2.2 V 80. in 90. letih se je učinkovitost politik in programov povečala. S Pogodbo o EU leta 1992 in nekaj let pozneje s pogajanjem o širitvi Unije so se sredstva strukturnih skladov znatno povečala.

2.2.3 Mesta kot taka so bila v oblikovanje politike EU vključena pozneje, čeprav so se pilotni urbani načrti začeli že v začetku 90. let prejšnjega stoletja. Med velikimi in malimi

mesti ni bilo veliko razlikovanja. Dolgo časa je bila glavna razlika, o kateri se je tudi razpravljalo, med bogatimi in revnimi deli EU, med tako imenovano „modro banano“ v Zahodni Evropi in drugimi deli.

2.2.4 Komisija je leta 1998 začela zanimivo pobudo s sporočilom *Trajnostni razvoj mest: okvir za ukrepe*. Vendar je njegov vpliv na razprave v Svetu in na vsakodnevno delovanje ostal zelo omejen.

2.2.5 V tem času so GD za regionalni razvoj, GD za raziskave, GD za mobilnost in promet, GD za energijo in GD za zaposlovanje razvijali programe in projekte v mestih. ESPON je s podporo programa INTERREG prevzel odgovornost za ciljne študije o regionalnem razvoju in razvoju metropolitanskih območij.

2.2.6 Svet se je bolj neposredno vključil v razvoj mest. Dvakrat letno so bila organizirana neformalna srečanja ministrov za prostorsko načrtovanje in teritorialni razvoj, na katerih je bila urbana razsežnost osrednja točka razprave. Zaradi pomanjkanja formalnih pogodbenih pristojnosti sta bila Komisija in Svet omejena pri sprejemanju konkretnih ukrepov.

2.2.7 V tem času je bila na neformalnem srečanju ministrov sprejeta vrsta izjav. Zelo pomembna je Leipziška listina iz leta 2007, ki naj bi opredelila mestno agendo. V njej je bila opredeljena vrsta vprašanj v zvezi z razvojem mest, tudi velikih mest, ki jih je treba obravnavati v skupnem evropskem okviru ob upoštevanju načela subsidiarnosti. Ta izjava je bila začetek bolj strukturiranega pristopa. Nadaljnji ukrepi, ki jih je treba omeniti, so tudi sklepi srečanja ministrov ⁽¹⁾ o arhitekturi in prispevku kulture k trajnostnemu razvoju. Cilji in argumenti so bili še dodelani, zlasti na neformalnem srečanju ministrov v Marseillu in Toledu. ⁽²⁾ Sklepi in izjava iz mesta Gödöllő maja 2011 dokazujejo, da je vse več pripravljenosti za celosten in medsektorski pristop k uravnoveženemu razvoju metropolitanskih območij. ⁽³⁾

2.2.8 Čeprav sporočila Komisije in programi EU obravnavajo vprašanje mest, celotna podoba in napredek na področju mestne agende ne dajeta pretirano dobrega vtisa. To ni zgolj posledica pomanjkanja formalnih pristojnosti, temveč tudi pomanjkanja jasnih ciljev in zadostne osredotočenosti. Notranjepolitični razlogi in subsidiarnost državam članicam preprečujejo, da bi razpravljale o razvoju mest na ravni EU.

⁽¹⁾ UL C 319/05, 13.12.2008, str. 13.

⁽²⁾ Te izjave so bile sprejete med francoskim in španskim predsedovanjem leta 2008 v Marseillu in leta 2009 v Toledu.

⁽³⁾ Glej sklepe madžarskega predsedstva in teritorialno agendo Evropske unije 2020, ki je bila sprejeta 19. maja 2011 na neformalnem srečanju ministrov v mestu Gödöllő.

2.3 Prejšnja stališča EESO

2.3.1 EESO je leta 2004 predstavil predlog, ⁽⁴⁾ da mora EU več pozornosti nameniti metropolitanskim območjem in velikim mestom s kritično maso v glavnem iz dveh razlogov: po eni strani zato, ker so s svojimi prednostmi in slabostmi „laboratoriji svetovnega gospodarstva“, po drugi strani pa zato, ker se aglomeracije povečujejo. V zadnjem desetletju sta se obe razvojni težnji okrepili. Čeprav pozno, sta bila oba vidika priznana na neformalnih srečanjih ministrov.

2.3.2 EESO je trdil, da je treba poleg zmanjšanja regionalnih razlik enako pozornost nameniti močnim metropolitanskim območjem, ki jih je treba obravnavati kot vodilna za prihodnji razvoj.

2.3.3 Velika somestja v Evropi običajno, tako kot drugje po svetu, privlačijo visokokakovostne dejavnosti, mednarodna podjetja in raziskovalna središča, storitve, vse vrste ustvarjalnega razvoja in izobraževalnih institutov. Globalizacija ta območja še izpostavlja, saj so nacionalne meje vse bolj zabrisane: s sodobnim prevozom in digitalnimi povezavami so mednarodno povezana, hkrati pa nudijo ugodne razmere za koncentracijo talentov.

2.3.4 Ker so metropolitanska območja in mestne regije privlačne za vse vrste ljudi iz EU kot tudi za priseljence, imajo nedvomno visoko stopnjo brezposelnosti in precejšen delež nizko kvalificiranih ljudi. To sta pojava, ki ju je težko obvladati in sta pogosto vir (velikih) socialnih, kulturnih in gospodarskih težav. Ekološke težave so številne in očitne.

2.3.5 EESO je v mnenju iz leta 2008 na kratko opisal stanje v državah članicah. Kljub težnji k decentralizaciji in razpravam v Evropi glede pristopa in ukrepov, ki bi jih bilo treba sprejeti v zvezi z razvojem metropolitanskih območij, ima vsaka država svoj načrt, ki je močno povezan z njenim zgodovinskim in zakonodajnim razvojem. EESO zato zagovarja ustanovitev skupine EU na visoki ravni, ki bo razpravljala o mestni agendi za metropolitanska območja ⁽⁵⁾ in jo tudi opredelila, pri čemer bo osredotočena na konkurenčno, trajnostno in vključujočo rast. Po mnenju EESO bi bilo treba metropolitanska območja v sodelovanju z nacionalnimi vladami spodbujati k opredelitvi lastne lizbonske strategije. O procesu, tudi o najboljših praksah, bi bilo treba razpravljati na ravni EU, Komisija pa bi morala imeti pri tem dejavno vlogo sodelovanja in spremljanja.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO na lastno pobudo *Evropska metropolitanska območja: socialno-ekonomske posledice za prihodnost Evrope*, UL C 302/20, 7.12.2004, str. 101. Leta 2007 je EESO obravnaval vrsto posebnih vprašanj v okviru nadaljnjih ukrepov v zvezi z mnenjem na lastno pobudo *Evropska metropolitanska območja: socialno-ekonomske posledice za prihodnost Evrope*, UL C 168/02, 20.7.2007, str. 10.

⁽⁵⁾ Raziskovalno mnenje EESO *Za uravnotežen razvoj urbanega okolja: izzivi in priložnosti*, poročevalec g. VAN IERSEL, UL C 77/27, 31.3.2009, str. 123.

2.3.6 V tem trenutku se takšen pristop še ne izvaja v praksi. Ni jasno, kdo je za kaj pristojen ter v kakšni sestavi in okviru.

3. Trenutno stanje

3.1 Dandanes je pomen metropolitanskih območij nesporen. ⁽⁶⁾ OECD in Svetovna banka analizirata svetovna gibanja. Raziskovalna središča utemeljujejo svoja stališča na podobnih predpostavkah, kot so naše. Vendar je še vedno precej nejasno, kako obravnavati ta vprašanja na ravni EU in pogosto tudi na nacionalni ravni. Deloma je to posledica težav z upravljanjem in odgovornostjo in deloma tudi razdrobljenosti pristopov. Nekaj primerov:

- v velikih urbaniziranih območjih je pogost razkorak med urbanisti, ki so pristojni za prostorsko načrtovanje, infrastrukturo, stanovanja in splošne storitve, ter tistimi akterji, ki spodbujajo gospodarski razvoj, dinamiko in ustvarjanje delovnih mest – z drugimi besedami, običajno ni enotnih stališč;
- znanstveniki in raziskovalni instituti vse pogosteje objavljajo koristne študije primerov o somestjih, vendar je učinkovito komuniciranje z javnimi organi še vedno omejeno;
- organi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni običajno niso naklonjeni izmenjavi stališč z zasebnim sektorjem, npr. načrtovalci zemljišč in vlagatelji;
- mesta in regije kot tudi vlade se za finančno pomoč v glavnem obračajo na Bruselj, pri čemer zanemarjajo možnost za razpravo o ugodnih politikah ali potrebo po razpravi o učinkih zakonodaje EU na metropolitanska območja.

3.2 Z vse večjo zavezanostjo Komisije in Sveta je nastalo veliko različnih programov. Zaradi različnih sektorskih pristopov so ti programi različno usmerjeni in običajno temeljijo na različnih opredelitvah tem. Zato ti pristopi običajno ovirajo prepoznavnost, kar omejuje učinkovitost v odnosu do zunanjih akterjev in končnih uporabnikov.

3.3 Lizbonska strategija je nedvomno prispevala k vključitvi razvoja mest v širši evropski okvir in cilje. Vendar države članice temu pogosto niso naklonjene, saj pogosto ne čutijo potrebe po nadnacionalnem posredovanju pri svojih mestnih zadevah. Zato evropsko financiranje projektov v mestih pogosto vključuje tudi nacionalno upravo in se ne obravnava zgolj kot vprašanje med Komisijo in lokalno ravno brez vmešavanja od zgoraj.

⁽⁶⁾ Znana so naslednja dela: Richard Florida *Cities and the creative class*, Charles Landry *The Creative City* in Edward Glaeser *Triumph of the City*.

3.4 Kljub nazorno prikazanim dobrim primerom v državah članicah in na evropski ravni obstaja zmeda glede potrebnih pristopov od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol. Posledica tega je, da metropole izvajajo posamezne kampanje za trženje mest, namesto da bi sprejele bolj strukturiran pristop.

3.5 Nazadnje na razpravo pogosto negativno vplivajo kontraproduktivne napetosti med podeželjem in mesti (tudi primestnimi občinami).

3.6 Uspešno upravljanje na več ravneh v večini primerov onemogočajo zgodovinske in kulturne ovire, ki preprečujejo pozitiven odziv na dejanske izzive.

3.7 Če povzamemo, države članice in somestja pogosto vztrajajo pri vsakodnevnih dejavnostih, namesto da bi bile odprte za celostne strategije in dolgoročne cilje. Dodana vrednost EU ni dobro opredeljena, deloma zato, ker se države članice ne strinjajo glede pristojnosti Komisije ali natančne vloge (neformalnega) Sveta, in deloma zato, ker se Komisija trenutno ne sme odzvati na različna stališča držav članic o svoji vlogi.

4. Proaktiven pristop k preporodu mest v 21. stoletju

4.1 Kljub vse večji osredotočenosti sporočil Komisije in programov EU na mesta, je celotna podoba še vedno razdrobljena. Gospodarske, socialne, teritorialne in okoljske zahteve kot tudi slabe finančne možnosti zahtevajo skladno in učinkovito mestno agendo EU. Takšna agenda bi podprla obstoječe in prikrite gospodarske, socialne, kulturne in tehnološke možnosti na celini.

4.2 EESO je v prejšnjih mnenjih zagotovil trdne argumente za takšno agendo EU v zvezi z mednarodnimi političnimi in akademskimi razpravami o spodbujanju preroda mest v 21. stoletju. Zgovorni elementi v razpravi o metropolitanski razsežnosti so:

- preusmeritev paradigme na metropolitanska območja in mestne regije kot posledica globalizacije, za katero so značilni mednarodno povezovanje v mreže in vrednostne verige ter vse bolj zabrisane nacionalne meje;
- prehod in prestrukturiranje industrijskih regij na proizvodno industrijo in storitve, ki so specializirane za nova področja, ter njihovi učinki na gospodarske cone in metropolitanska območja;
- specializacija mest kot podlaga za grozde, ki privabljajo naložbe;
- bližina univerz, raziskovalnih središč, usposobljenih oseb, regionalno razvitih vrednostnih verig in ustvarjalnih industrij ter visoko razvitih storitev;

— mednarodna povezljivost vzporedno s pametno notranjo mobilnostjo in prometnimi sistemi;

— zeleno mesto: podnebne spremembe, zahteve glede nizke porabe energije in okoljske zahteve v zvezi z okrepljenim in osredotočenim upravljanjem na lokalni in regionalni ravni ter javno-zasebnimi partnerstvi;

— potreba po gosti poseljenosti mest namesto širjenju mest, ki jo je občutiti povsod;

— boljše vzajemno delovanje med mesti in podeželjem;

— socialna trajnost, demografske spremembe, kakovost delovne sile na vseh ravneh družbe, ki jo podpirata ustrezno izobraževanje in šolanje v regiji;

— nujna potreba po premostitvi kulturnih vrzeli, ki je osredotočena na ustvarjanje ugodnih možnosti za manjšine, ki so koristne za celotno družbo in

— potreba po izboljšanju kakovosti življenja in nastanitve, zlasti v povezavi z migracijo;

— poudarek na načinu načrtovanja mest, da se zagotovijo pogoji za optimalen razvoj metropolitanskih območij kot celote, ki vključuje udeležbo urbanistov in arhitektov;

— jamstva za notranjo in zunanjo zaščito in varnost;

— prosti čas.

4.3 Nenazadnje mora učinkovito upravljanje razvoja metropolitanskih območij in mest temeljiti na kombinaciji pristopov od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor. Na ravni metropolitanskih območij je treba zagotoviti sodelovanje vseh zainteresiranih strani: najboljši rezultati bodo doseženi, če in ko bodo vsi udeleženi družbeni akterji prevzeli odgovornost. Boljše kot je vzajemno delovanje med ravnmi odločanja in izvajanja – upravljanje na več ravneh – bolj ugoden bo rezultat.

4.4 Izvoljeni regionalni in lokalni predstavniki so ključni pri prevzemanju odgovornosti. Poleg tega je mogoče razviti nove oblike participativne demokracije civilne družbe. Pri tem so lahko v podporo težnje, opredeljene na ravni EU.

4.5 Pogodba o Evropski uniji poleg ekonomske in socialne kohezije kot splošen cilj izrecno priznava tudi teritorialno kohezijo. (7) Vsi trije vidiki so navedeni kot politična področja, na katerih si EU in države članice delijo pristojnosti. Zato se politike v zvezi z regijami ne smejo več obravnavati kot izključno področje držav članic v imenu „subsidiarnosti“. To stališče se odraža tudi v določbah o vseevropskih omrežjih. (8)

(7) Glej člen 3.3 PEU.

(8) Glej člene 170–172 PDEU.

4.6 Poleg tega je načelo subsidiranosti razširjeno na regionalno in lokalno raven, saj Pogodba izrecno poudarja lokalno in regionalno avtonomijo,⁽⁹⁾ kar je večinoma v skladu z dejanskimi razmerami, saj je uspeh politik na področju notranjega trga, industrije, R&R, energije, okolja in zdravja v veliki meri odvisen od njihovega izvajanja v regijah, zlasti metropolitanskih območjih.

5. Mestna agenda in razvoj metropolitanskih območij

5.1 Evropska družba se mora pripraviti na prihodnost. Teritorialna kohezija je eden od instrumentov, ki so na voljo. EESO meni, da so celostni pristopi na področju metropolitanskih območij – težišč – in procesov njihovega razvoja v skladu z edinstveno strukturo mest v Evropi in spodbujajo socialno-gospodarsko vzdržljivost.

5.2 Razvoj metropolitanskih območij bi moral vključevati nov virtualen način preučevanja zemljevida Evrope. Zemljevid ne bi smel več prikazovati izključno sodelovanja med državami članicami niti nasprotja med velikimi in majhnimi mesti ali podeželjem in mesti. Zemljevid bi moral prikazovati razvoj metropolitanskih območij – znotraj držav ter preko meja – kot prostorsko prilagoditev na družbene, gospodarske in tehnološke spremembe danes in v bližnji prihodnosti. V tem okviru bi morala agenda za razvoj metropolitanskih območij prispevati k optimalnemu prilaganju evropske družbe.

5.3 EESO meni, da bi moral razvoj metropolitanskih območij učinkovito prispevati k odpravljanju polarizacije med podeželjem in mesti. O tem vprašanju se je vnela vroča razprava. Obstaja veliko argumentov za spodbujanje pozitivnega vzajemnega delovanja med podeželjem in mesti. Razviti je treba nova orodja za spodbujanje vzajemnih koristi. Zanimiva prihodnja pobuda je URMA – sodelovanje med mesti in podeželjem na metropolitanskih območjih – ki jo izvaja mreža METREX in v okviru katere bodo predstavljeni metode in konkretni projekti za izboljšanje. Druge pragmatične izboljšave je mogoče doseči z ustrezno uporabo policentrizma in razvojem projektov na podlagi novih oblik upravljanja. Dobre prakse je treba razširjati.

5.4 Poleg dogajanj, ki jih je EESO omenil leta 2008, je mogoče opaziti, da so se okrepila prizadevanja za zagon razvoja metropolitanskih območij. Večina teh prizadevanj je gospodarsko motiviranih. Pomembno vlogo pa lahko imajo tudi prostorski, socialni in kulturni razlogi. Med različnimi primeri in modeli je treba omeniti naslednje:

— sodelovanje med nemškimi *Metropolregionen* se krepi v okviru *Initiativkreis Europäische Metropolregionen*;

— *pôles métropolitaines* skupaj s *pôles d'excellence* v Franciji;

— *Grand Paris* (vključno s prihodnjo povezavo z Atlantskim oceanom in severom);

— pričakovana razširitev regije Öresund in krepitev širšega območja Stockholma;

— okrepljeni projekti v nizozemskem Randstadu (okoli Amsterdama in v prihodnjem „zraščnem mestu“ Rotterdam-Haag);

— gradnja metropolitanskih območij Barcelone, Valencie in Bilbao;

— prve izkušnje z lokalnimi podjetniškimi partnerstvi v nekaterih večjih mestih Anglije;

— metropolitanski razvoj mestnih regij Varšave, Gdanska in Katowic v Šleziji; zadnja dva primera naj bi imela velike čezmejne učinke (Baltsko morje in Češka republika);

— razvoj metropolitanskih območij okoli Prage in Budimpešte;

— nastajajoče „zraščeno mesto“ Dunaj-Bratislava;

— metropolitanski načrti okoli Leipziga v okviru kulturnega projekta „desetletje Luthra“ ob 500. obletnici luteranske reformacije iz leta 1517.

5.5 Potencialne spodbude za razvoj metropolitanskih območij lahko prihajajo iz prihodnjih makroregij, kot so regija Baltskega morja, Podonavje in Severozahodna Evropa (čeprav uradno niso priznane, so v literaturi kot takšne makroregije opredeljene Nord-Pas-de-Calais, Belgija, Luksemburg, Nizozemska in Severno Porenje-Vestfalija).

5.6 Z evropskega stališča je treba posebno pozornost nameniti čezmejnimi pobudam – včasih s podporo nacionalnih vlad, vendar pogosto brez nje. Omeniti je treba nemško pobudo *Initiativkreis Metropolitane Grenzregionen*. Poleg obstoječih modelov, kot sta Öresund in Lille-Courtrai, se izvaja vrsta novih pobud. Nekateri primeri so Zgornje Porenje (Basel, Strasbourg, Karlsruhe), Spodnje Porenje (Porenje-Pfalško, Luxembourg, Nantes), Katowice, Savoie-Aosta itd. Hamburg načrtuje okrepitev svoje povezave z regijo Öresund prek boljše poveztivosti. Zanimiv primer sodelovanja je razvoj odnosov med ruskim mestom Kaliningrad in metropolitanskim območjem Gdańska.

5.7 Manjše države članice, kot je Slovenija, imajo lahko posebne koristi od dobro opredeljenih čezmejnih pobud. Od leta 2007 se te nove čezmejne pobude spodbujajo na podlagi pravnega instrumenta *Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje* (EZTS).

⁽⁹⁾ Glej člen 5.3 PEU.

5.8 EESO priporoča, da se uporaba EZTS ne omeji na sosednje čezmejne regije. Tista evropska metropolitanska območja, ki načrtujejo predvsem krepitev bolj konkurenčne Evrope v odnosu do tretjih držav (Kitajska), je treba spodbujati, da vzpostavijo močno sodelovanje znotraj vrednostne verige, ki ga dopolnjuje „nadgradnja“ tradicionalnega sodelovanja na področjih kulture, izobraževanja, upravnega sodelovanja itd., da bi bilo gospodarsko sodelovanje bolj odporno proti šokom. Nazoren primer bi bil EZTS Hamburg – Toulouse, pri čemer sta oba specializirana za letalsko industrijo.

5.8.1 EESO priporoča, da se pri reviziji direktive o EZTS 2011 obravnavajo težave, s katerimi se soočajo predstavniki obstoječih in možnih EZTS ter priglasitveni organi, kakor je navedeno v poročilu o spremljanju EZTS za 2010.

5.9 EU potrebuje poglobljeno analizo razvoja metropolitanskih območij v okviru obstoječih socialno-gospodarskih razmer. Takšna analiza zahteva posodobljen zemljevid Evrope z gospodarskega, socialnega in tehnološkega vidika. Pri tem je lahko v veliko podporo ESPON. Eurostat je nujno potreben za zagotavljanje zanesljivih podatkov. Poleg tega je treba na bolj učinkovit način izvajati projekt Urban Audit in program Urbact, da se zagotovi razširjanje rezultatov iz raziskav in praktičnih izkušenj.

5.10 EESO meni, da bi bilo treba poleg obstoječe medsektorske skupine za razvoj mest na podlagi strategije Evropa 2020 ustanoviti skupino na visoki ravni ali delovno skupino za razvoj metropolitanskih območij. Skupina na visoki ravni bi morala biti interdisciplinarna in vključevati različne predstavnike držav članic, metropolitanskih območij, javnih in zasebnih zainteresiranih strani ter civilne družbe.

5.11 Cilj delovne skupine bi moral biti razvoj dolgoročne vizije o metropolitanskih območjih Evrope, vključno s čezmejnimi metropolitanskimi območji, kot je predvideno tudi v pobudi o skupnem načrtovanju Urban Europe, z dolgoročno perspektivo za Evropo 2050.

5.12 Evropska platforma lahko na podlagi elementov razvoja metropolitanskih območij, kot so tisti iz točke 4.2, deluje kot pobudnik iz naslednjih razlogov:

- opredelitev skupnih značilnosti med razvojem metropolitanskih območij kljub veliki raznolikosti med metropolitanskimi območji in za spodbujanje najboljših praks;
- uporaba strategije Evropa 2020, njenega celostnega pristopa in osredotočenosti na vključitev čim večjega števila zainteresiranih strani, da se dosežejo cilji EU v zvezi s pametno, trajnostno in vključujočo rastjo v metropolitanskih območjih;

— razprava o pomembnih izzivih in razvoju na področju vodstva in upravljanja;

— doseganje koristi z združevanjem znanja med raziskovalnimi in javnimi organi;

— opredelitev racionalnih odzivov v dolgotrajnem obdobju zmanjševanja finančnih sredstev, ki vseeno zahtevajo bolj učinkovito uporabo razpoložljivih virov;

— oblikovanje trikotnika „izobraževanje-raziskave-inovacije“, ki je gonilo razvoja metropol v Evropi;

— v okviru koncepta trajnostnega mesta prihodnosti razprava o pametnih pilotnih projektih za mesta, prijetna za življenje, povezana mesta, podjetniška mesta in pionirska mesta ter začetek izvajanja teh projektov;

— merjenje vpliva evropske agende o podnebnih spremembah za mesta (energija, promet, zgradbe) in oblikovanje zelenih pristopov;

— prispevek k odpravi polarizacije med podeželjem in mestom;

— zagotavljanje dodane vrednosti vse bolj intenzivnim nacionalnim razpravam o razvoju metropolitanskih območij in ustvarjanje možnosti za bolj prilagodljive regije;

— opredelitev pomena metropolitanskih območij kot funkcionalnih regij v širšem (svetovnem) okviru.

5.13 Doslej je bila strukturirana izmenjava izkušenj in „naukov“ omejena. Delovna skupina EU bi lahko imela zelo spodbudno vlogo ter razširjala najboljše prakse in praktične izkušnje. Te so lahko v pomoč tudi pri oblikovanju evropskih politik ter osredotočenosti evropskih sredstev na projekte na lokalni ravni.

5.14 Obstajajo številne študije in analize o razvoju mest v Evropi. Evropski okvir bi moral prispevati k odpravi razdrobljenosti in povečati sodelovanje. Raziskovalna središča za posebna področja ter univerze je mogoče v Evropi bolje povezati.

5.15 Primer evropskega pilotnega projekta bi bila vzpostavitev navideznih „živih laboratorijev“ (delovnih skupnosti) za posebne tematike, kot so gospodarski grozdi, trikotnik znanja, trajnostni razvoj, vključujoča javno-zasebna partnerstva, socialna stanovanja, vodstvo pri (podnacionalnem) teritorialnem razvoju itd. Vsak laboratorij usklajuje posamezno metropolitansko območje in ga sestavljajo različne javne in zasebne zainteresirane strani.

5.16 Možna je tudi uvedba pobud, ki temeljijo na potrebah, v okviru katerih metropolitanska območja predstavijo nekatere izzive in težave na ravni EU. Zato je treba v Evropi poiskati načine in sredstva za pomoč pri ustreznem soočanju s temi izzivi. V kasnejši fazi je mogoče zbrati politična priporočila, izkušnje ter pregled dobrih in slabih praks.

5.17 Druge možne pobude so: evropski sistem poučevanja za mesta in metropolitanska območja, ki zagotavlja zanesljive podatke o prihodnjih projektih, ki se že izvajajo drugje; letna konferenca o stanju v zvezi z razvojem metropolitanskih območij; in – najpomembnejše – nova spoznanja na podlagi izkušenj mest za doseganje enotnega trga.

5.18 Po mnenju EESO bodo z razvojem interaktivnih metod in resnično delujočega upravljanja na več ravneh ter z mobilizacijo mest in metropolitanskih območij za evropsko povezovanje nastale popolnoma nove možnosti za skrite potencialne, verjetno pa se bo okreplil tudi odprt odnos.

6. Evropa 2020 – trdna podlaga za mestno agendo EU

6.1 Po mnenju EESO strategija Evropa 2020 zagotavlja koristna orodja za razvoj potenciala in odprtega odnosa. Ustrezna osredotočenost na razvoj metropolitanskih območij bo ustvarila boljše socialne in gospodarske razmere ter večjo nacionalno in mednarodno izpostavljenost.

6.2 EESO se strinja s komisarjem Hahnom, ki priznava, da so mesta in metropolitanska območja ključni akterji strategije Evropa 2020, pri čemer je na neformalnem ministrskem srečanju o razvoju mest v Toledu (junij 2010) povedal, da so „pri soočanju z izzivi hitre globalizacije in hitrih strukturnih sprememb ... mesta v ospredju zagotavljanja inovacij in spodbujanja gospodarskega napredka“.

6.3 EESO je v mnenju iz leta 2008 zagovarjal agendo za metropolitanska območja na podlagi lizbonske strategije.⁽¹⁰⁾ Zlasti celostno načrtovanje strategije Evropa 2020, ki lizbonski strategiji dodaja nove vidike, nudi posebne možnosti za metropolitanska območja kot tudi za izboljšanje upravljanja na več ravneh, ki je bilo dolga leta zelo šibka točka.

6.4 V metropolitanskih območjih so komunikacijske poti krajše kot na nacionalni ravni. Sprejemanje odločitev in načrtovanje sta načeloma lažja. Organi in druge zainteresirane strani – socialni partnerji in civilna družba, zlasti izobraževalne ustanove na vseh ravneh, urbanisti, načrtovalci zemljišč in zasebni vlagatelji – običajno ravnajo bolj ciljno usmerjeno. Uspešni primeri dokazujejo, da so ciljna usmerjenost, skupna zavest in celo ponos posebni dejavniki napredka v metropolitanskih območjih.

6.5 Ciljno usmerjenih načrtov, ki temeljijo na uspešnih primerih, je vse več. V večini primerov so rezultat vodstva županov z vizijo, ki imajo široko podporo med prebivalstvom. Nekaj primerov vključuje širše območje Bilbao, København-Malmö, Dunaj in Birmingham.

6.6 Mestna agenda bi prinesla vzajemne koristi: strategija Evropa 2020 lahko zagotovi koristno strukturo za takšno agendo, medtem ko bodo uspešna metropolitanska območja koristila pri izvajanju strategije Evropa 2020.⁽¹¹⁾ Tukaj so pomembni naslednji sestavni deli.

6.6.1 Strategija Evropa 2020 vključuje potrebo po bolj učinkovitem usklajevanju znotraj Komisije v sodelovanju s Svetom. Oblikovanje politik in programe EU je treba racionalizirati. EESO zagovarja združevanje projektov znotraj Komisije. Pomemben stranski učinek bo večja prepoznavnost ukrepov Komisije in (evropskega) usklajevanja.

6.6.2 Dobro opredeljen splošen pristop mora prispevati h kompenzaciji neizogibne obveznosti finančnih prihrankov, ki je v sedanjem gospodarskem nazadovanju prizadela mesta v vseh državah članicah.

6.6.3 Do zdaj je načelo subsidiarnosti oviralo izvajanje mestne agende. Po mnenju EESO strategija Evropa 2020 zahteva tesnejše usklajevanje med EU in državami članicami na podlagi prožnejšega pristopa k subsidiarnosti, in sicer z manj ostrim razlikovanjem med pristojnostmi EU in nacionalnimi pristojnostmi.

6.6.4 Ključno je, da takšna prožnost omogoči vključitev regionalnih, metropolitanskih in lokalnih organov kot odgovornih akterjev v okvir EU. Več let so potekale obsežne razprave o sistemu na več ravneh, ki pa niso prinesle pomembnih vidnih rezultatov. Prišel je čas, ko je treba preiti od besed k vzpostavitvi upravljanja na več ravneh ter okrepiti konkretne interaktivne načrte med javnimi in zasebnimi akterji ter civilno družbo.

6.6.5 Mestna agenda v okviru strategije Evropa 2020 bi zahtevala tudi večji nadzor, ki bi ga izvajala Komisija glede vprašanj, ki so neposredno povezana z mesti in metropolitanskimi območji. To pomeni, da morajo biti mesta in metropolitanska območja, vključno z zainteresiranimi stranmi in civilno družbo, sprejeti kot soakterji pri izvajanju politik in programov EU.

⁽¹¹⁾ Nekaj koristnih komentarjev na to temo je v poročilu *Evropska mestna agenda in njena prihodnosti v kohezijski politiki*, Evropski parlament A7-0218/2011, poročevalec Oldřich VLASÁK, sprejetem junija 2011.

⁽¹⁰⁾ Glej opombo 5.

6.6.6 Strategija Evropa 2020 priporoča tudi tesnejše sodelovanje med posameznimi državami članicami. Pri tem sta pomembni dve področji:

- države članice morajo natančneje spremljati prakse in dosežke drugih držav članic;
- tesnejše sodelovanje med državami članicami bi koristilo mejnim regijam in njihovem potencialu kot metropolitansko območje. Dvostranski in tristranski projekti nacionalnih vlad bi bili zelo koristni za poglobitev čezmejnega sodelovanja.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o LEADER – instrument lokalnega razvoja (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 376/03)

Poročevalec: **Roman HAKEN**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 20. januarja 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

LEADER – instrument lokalnega razvoja

(mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 151 glasovi za in 15 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Metoda LEADER je v preteklih 20 letih pokazala, da je sposobna preživeti. Zato je treba premisliti o nadaljnji razširitvi pristopa LEADER kot preizkušenega razvojnega instrumenta, pri tem pa ohraniti njegove osnovne vrednote, kot so neposredna udeležba civilne družbe prek njenih predstavnikov v lokalnem partnerstvu in nenehna komunikacija z lokalnim prebivalstvom o prednostnih usmeritvah nadaljnjega razvoja.

1.2 Za operativne programe v obdobju po letu 2013 je treba premisliti o občutni okrepitvi partnerskih pristopov (predvsem lokalnih in regionalnih medsektorskih partnerstev v podeželskih ter ločeno tudi v mestnih regijah) s potrebno standardizacijo postopkov in partnerstev ter z visokimi merili dodane vrednosti, uporabnosti in učinkovitosti njihovih projektov. Partnerstva morajo vedno slediti pristopu od spodaj navzgor.

1.3 Odbor priporoča, da se pristop LEADER in njegova razširitev v obliki partnerstev od spodaj navzgor uporabita za financiranje iz drugih skladov EU za podeželske regije, izrecno pa priporoča uporabo metodologije pod drugim imenom tudi v mestih pri izvajanju razvojnih in naložbenih strategij. Partnerstva lahko pripomorejo k povezovanju dejavnosti lokalne uprave, lokalnih podjetij, neprofitnih organizacij in prebivalstva, ki temeljijo na trajnostnem načelu. To bi seveda pomenilo, da bi se odrekli sedanjemu „sektorskemu“ mišljenju, kar zadeva Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in strukturna sklada, ter omejili nagnjenost k strogemu ločevanju med skladi, hkrati pa prilagodili ustrezne predpise za uporabo različnih skladov s skupnim sistemom nadzora in kazalnikov.

1.4 Za obdobje po letu 2013 Odbor predlaga:

a) celovit pristop k lokalnemu razvoju za podeželske regije, ki bi v enem samem proračunu združeval sredstva različnih skladov in vseboval možnosti uporabe Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, Evropskega sklada za

regionalni razvoj, Kohezijskega sklada, Evropskega sklada za ribištvo in Evropskega socialnega sklada, pri čemer bi uporabljala poenostavljeni postopek in ne bi povzročala dodatnega upravnega bremena;

b) razpravo o enotni opredelitvi podeželja in sprejetje te opredelitve ter iskanje celovitega pristopa pri oblikovanju lokalne razvojne strategije;

c) uporabo pristopa LEADER kot primerne zglede za oblikovanje in delovanje partnerstev po pristopu od spodaj navzgor;

d) da se v vseh skladih ustvari finančni prostor za pripravo in izvajanje celovite razvojne strategije pri uporabi zmogljivosti in znanj lokalnih partnerstev;

e) jasno in skrbno opredelitev nasprotja interesov za člane lokalnih akcijskih skupin, s čimer bi ovrgli precejšen del kritik glede uporabe instrumenta LEADER. Namen tega je povečati preglednost, okrepiti javni nadzor in obveščanje državljanov ter izboljšati informacije o lokalnih akcijskih skupinah, njihovih dejavnostih, konkretnih dosežkih v različnih skupnostih itd. To je mogoče doseči s konferencami, seminarji, publikacijami in poročanjem v lokalnih medijih (radijskih in televizijskih oddajah, tiskanih medijih ipd.).

1.5 Ključni pojem Barcovega poročila⁽¹⁾ je „place-based development model“, tj. krajevno usmerjen model razvoja, katerega namen je spodbujati celovit lokalni ali regionalni pristop k

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/barca_en.htm

reševanju problemov. Cilj „krajevno utemeljene“ strategije (place-based policy) je zmanjšati dolgotrajno neizkoriščenost potenciala. To je seveda skladno z bistvom in namenom pristopa LEADER: pristop „od spodaj navzgor“ (bottom-up), utemeljen na posebnostih lokalne problematike, rešene z združenimi močmi lokalnih akterjev, ki skupaj bolje izkoristijo notranji potencial regije. V razpravah se pogosto omenja dejstvo, da je Lizbonska pogodba okrepila pojem subsidiarnosti skupaj z večjo vlogo regionalnih in lokalnih subjektov.

1.6 Odbor priporoča, da se občutno skrči administracija in birokracija predvsem pri manjših projektih (npr. z zmanjšanjem števila predloženih dokumentov in potrdil) in da se pristop LEADER uvrsti v proces POENOSTAVITVE ter poskrbi za večjo prilagodljivost in uvedbo inovacij v regijah. Odbor priporoča, da se za projekte na splošno uvede sistem financiranja EU s predplačili ali prehodnega financiranja. S tem bi se precej povečala sposobnost regij za črpanje sredstev, hkrati pa ne bi bil ogrožen denarni tok malih subjektov, ki so predlagatelji, končni prejemniki in navsezadnje tudi izvajalci projektov. Poleg tega priporoča, da se pretehta možnost, da bi se nacionalno sofinanciranje nadomestilo z lastnim nefinančnim vložkom (v naravi) – npr. prostovoljnimi delom.

1.7 Pri prehodu na večji obseg sredstev, uporabo več skladov in prenos metodologije na mesta Odbor priporoča, da bi se vrnil v čas „učnega procesa“, torej v obdobje, ko je bil pristop LEADER obravnavan kot laboratorij, ter se pri tem predvsem navezali na dvajsetletne neizpodbitno dobre izkušnje z začetkom izvajanja pristopa in pobud Skupnosti v podeželskih predelih. Odbor predlaga večjo prilagodljivost pri uporabi inovativnega pristopa, kar bo regijam omogočilo hitrejši razvoj.

2. Uvod

2.1 Instrument LEADER in njegov izvor – zgodovina, učinki

2.1.1 Program LEADER se je pripravljaval vrsto let v več fazah, in sicer že od leta 1991 kot pobuda Komisije: najprej kot LEADER I – „eksperiment“, nato kot LEADER II – „laboratorij“ in nazadnje LEADER+ do leta 2006 – „zrelost“. V obdobju 2004–2006 se je pristop poskusno uporabljal v novih državah članicah. Od sedanjega programskega obdobja 2007 je LEADER ena od štirih osi II. stebra skupne kmetijske politike kot eden od njenih „osrednjih instrumentov“. LEADER se sedaj financira prek EKSRP kot del programov razvoja podeželja držav članic in ga po načelu deljenega upravljanja med Komisijo in državami članicami slednje tudi sofinancirajo. Od leta 1991 je bilo v različne pobude Skupnosti v okviru LEADER in sedanje 4. osi sklada EKSRP skupaj vloženi 9,75 milijarde EUR. Trenutno v EU deluje več kot 2 200 lokalnih akcijskih skupin. V zadnjih 20 letih je financiranje EU za LEADER pripomoglo k vzpostavitvi enkratnega omrežja podeželskih akterjev v vseh 27 državah članicah EU.

2.1.2 Tako se je izoblikoval edinstven in inovativen način partnerstva in sodelovanja. Ta omogoča pregledno financiranje projektov tudi v najbolj odročnih predelih EU-27 in jim omogoča dostop do evropskih sredstev.

2.2 Trenutno stanje v EU – lokalne akcijske skupine

2.2.1 Instrument financiranja in pristop LEADER je na podeželskih območjih priljubljen, in sicer ne le med člani lokalnih akcijskih skupin, temveč zlasti med občinskimi samoupravami in drugimi subjekti, ki delujejo na ozemlju podeželskih skupnosti. Lokalne akcijske skupine so ustanovljene v vseh 27 državah EU, skupine v Bolgariji in Romuniji pa bodo začele delovati vsak čas. LEADER ima pomembno vlogo v predpristopni strategiji za države kandidatke in potencialne države kandidatke za pristop k EU.

2.2.2 Doslej je bilo v EU-27 izbranih 2 192 lokalnih akcijskih skupin s skupnim proračunom sklada EKSRP v višini okrog 5,5 milijarde EUR za obdobje 2007–2013.

2.2.3 LEADER v obdobju 2007–2013 podpira 4. osi sklada EKSRP. Skupni izdatki, vključno s sofinanciranjem držav in zasebnega sektorja v tem programu, so dosegli 13,9 milijarde EUR iz javnih proračunov in 5 milijard EUR iz zasebnih virov.

2.2.4 V novih državah članicah EU se LEADER uporablja pogosteje kot v EU-15. V nekaterih državah lokalne akcijske skupine pokrivajo skoraj celotno ozemlje države članice in so učinkovit instrument politike za podeželje in manjša podeželska mesta. Ta struktura ustrezno dopolnjuje lokalno javno upravo oz. samoupravo.

2.2.5 Lokalne akcijske skupine so s svojimi upravnimi zmogljivostmi sposobne pregledno razdeljevati finančna sredstva EU na lokalni ravni.

2.2.6 V današnjih časih gospodarske krize je mogoče s posredovanjem teh prilagodljivih lokalnih „posredniških organov“ učinkovito prispevati k višjemu zaposlovanju na lokalni ravni.

2.3 Presoja programa LEADER+

2.3.1 Izvajanje pobude Skupnosti LEADER+ je pregledalo Računsko sodišče Evropske unije ter Evropski komisiji in državam članicam izdalo šest osnovnih priporočil. V njih so povzete pomanjkljivosti pristopa LEADER+, na katere se je Evropska komisija odzvala, za preostanek sedanjega obdobja ter za oblikovanje LEADER v prihodnjem programskega obdobju pa je bila kritika Računskega sodišča upoštevana.

2.3.2 V pobudo Skupnosti LEADER+ je bilo vključenih 893 lokalnih akcijskih skupin v EU-15, leta 2004 pa je ukrepe vrste LEADER začelo izvajati še nadaljnjih 250 lokalnih akcijskih skupin iz šestih novih držav članic. V celoti je bilo pobudi Skupnosti dodeljene 2,1 milijarde EUR.

2.3.3 Pristop LEADER je v podeželske regije prinesel javno-zasebna partnerstva, z njegovo pomočjo pa se je občutno povečala tudi zmožnost črpanja skladov EU.

2.3.4 LEADER+ je v sedanjem obdobju spodbudil rast števila lokalnih akcijskih skupin na današnjih več kot 2 200.

2.3.5 Kljub kritikam Računskega sodišča Evropske unije uporaba pristopa LEADER deluje in v celoti upošteva politiko Evropske unije, saj je učinkovita, prinaša pozitivne spremembe, je ciljno usmerjena, splošna in pregledna. Zato ima svoje mesto v evropski razvojni politiki in programih držav članic za razvoj podeželja ter si zasluži več podpore ne samo v skupni kmetijski politiki. Pristop LEADER podpira vzpostavljanje lokalnih medsektorskih partnerstev, deluje kot lokalni finančni instrument na podlagi načela subsidiarnosti ter podpira projekte, ki prispevajo k razvoju skladno z željami lokalnega prebivalstva in izboljšujejo življenjsko raven na podeželju.

2.3.6 Namen mnenja je vzbuditi večje zanimanje za pristop LEADER in olajšati sistematično uporabo lokalnih akcijskih skupin, in sicer tudi za druge instrumente financiranja zunaj okvira razvoja podeželja. Poleg tega naj bi pomagalo pri utemeljevanju potreb, da se vsaj ohranijo sredstva za LEADER iz celotnega proračuna za skupno kmetijsko politiko, in s tem tudi pri ohranitvi vidne vloge LEADER v okviru skupne kmetijske politike.

2.3.7 Sam pristop LEADER je uporaben tudi za programe drugih skladov EU. Poleg tega na podeželju krepi tudi povezanost podeželskih skupnosti.

3. Priporočila za podeželska območja

3.1 V pristopu LEADER se skrivajo možnosti za hitrejši razvoj podeželskih območij; izkazal se je že tako, da bi ga bilo treba po možnosti razširiti na vsa podeželska območja v EU. Odbor priporoča, da se pristop LEADER v skupni kmetijski politiki ohrani in da se prek njega omogoči tudi dostop do skladov s področja kohezijske politike in okolja. To bi omogočilo celovit pristop k razvoju podeželja in bolj učinkovite intervencijske ukrepe, kadar gre za celostni trajnostni razvoj podeželskih območij. Omogočalo bi tudi izboljšanje vezi in medsebojnega delovanja med mestom in podeželjem.⁽²⁾ Pristop

LEADER (Liaisons Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale – Povezave med ukrepi za razvoj podeželskega gospodarstva) v EKSRP je koristen most med podeželskimi in mestnimi območji. Za mestna območja bi bilo treba spremeniti načelo tega pristopa in ga ločiti od pristopa LEADER, na primer z uvedbo programa Povezave med ukrepi za razvoj mestnega gospodarstva (Liaisons Entre Actions de Développement de l'Économie des Villes – LEADEV).

3.2 Odbor predlaga, da naj se prek pristopa LEADER nameni več finančnih sredstev, ne samo sredstev prihodnjih programov razvoja podeželja. Ta pristop se uporablja že v okviru Evropskega sklada za ribištvo. Odbor predlaga, da bi bilo mogoče vse druge operativne programe, ki se izvajajo na podeželju in imajo morebitne upravičence (male občine, podeželske šole, mikro/mala/srednje velika podjetja, kmetijske subjekte, neprofitne organizacije ipd.), vključiti v ustrezn program s pristopom LEADER, udejanjenim v EKSRP, in da bi se zanje namenilo 5–25 % sredstev. S tem bo zagotovljen delež celostnih in inovativnih projektov, ki se izvajajo z usklajenimi prizadevanji skupnosti v podeželskem prostoru.

3.3 Odbor predlaga, da naj se pristop LEADER upošteva kot inovativen pristop od spodaj navzgor in naj se zato čim manj omeji z birokratskimi postopki in tematiko. Prebivalci posameznega kraja vedo, kaj najbolj potrebujejo, in to je temeljno načelo subsidiarnosti. Odbor predlaga, da se uporabi načelo javnega nadzora v partnerstvu na temelju pobude lokalnega prebivalstva.

3.4 Precejšnja dodana vrednost lokalnih akcijskih skupin in partnerstev je vključevanje lokalnega prebivalstva ter spodbujanje interakcije in iskanje kompromisov med zainteresiranimi stranmi. Ta vrednota pri presoji izvajanja pobude Skupnosti LEADER+ ni dovolj upoštevana, zato Odbor predlaga, da se bolj poudari pomen angažiranja članov lokalnih akcijskih skupin na terenu. S tem bo mogoče doseči odprt pristop k oblikovanju strategije lokalnega razvoja, koordinacijo na lokalni ravni in vključitev vseh, ki jih to zanima, v raznolik trajnostni razvoj v interesu višje kakovosti življenja. Poleg tega Odbor priporoča, da se tudi prostovoljnimi partnerskim združenjem občin dovoli, da se včlanijo v lokalne akcijske skupine in predlagajo projekte. Hkrati pa je jasno, da LEADER ne more biti nadomestilo za nezadostne prejemke proračunov skupnosti niti za financiranje služb v javnem interesu na lokalni ravni v posameznih državah članicah.

3.5 Pri uporabi pristopa LEADER sta zelo pomembna tudi medteritorialno in transnacionalno sodelovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami. Pozitivni vpliv pristopa LEADER pri medregionalnem (več lokalnih akcijskih skupin) in mednarodnem sodelovanju in partnerstvu v preteklih dvajsetih letih je premalo cenjen. V EU, kjer imajo države članice popolnoma različne stopnje razvoja in raznolika podeželska območja (tudi znotraj ene države), je to najbolj potrebna in za podeželje nujna dejavnost, ki lahko izrazi vpliva na razvoj podeželja.

⁽²⁾ Glej http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/pdf/pawel_ samecki_ orientation_paper.pdf (str. 10).

4. Priporočila za mestna območja

4.1 Če se bodo lahko partnerski pristopi uporabljali v vseh skladih EU, bo mogoče načelo pristopa LEADER, ki se izvaja na podeželju, uporabiti ločeno tudi v mestnih naseljih in njihovih četrtih za oblikovanje „lokalnih partnerstev“ – na začetku na primer za prehodno obdobje, ki bo nato ocenjeno. Odbor priporoča, da se za ta partnerski pristop poišče primerno poimenovanje programa za mestna območja in ta možnost vključi v vse razvojne sklade v pristojnosti različnih generalnih direktorotov. Z združitvijo virov bo njihova uporabnost še večja.

4.2 Odbor priporoča, da se načelo pristopa LEADER uporabi posebej in ločeno od programa LEADER tudi za primestna območja. Na teh območjih bi mesta prispevala k temu pristopu s postopnim zmanjševanjem razlik v razvoju med podeželskimi in mestnimi območji.

4.3 Odbor priporoča povezavo in preplet dejavnosti prejšnje pobude Skupnosti URBAN, programa LIFE in drugih

programov, ki temeljijo na načelih metode LEADER, ter s tem povečanje skupne dodane vrednosti.

4.4 Za pripravo in uresničitev projektov se zdi najprimerneje, da se v partnerstva v mestnih naseljih bodisi neposredno vključi lokalna samouprava bodisi da se z njo posvetuje o posameznih dejavnostih. S tem bi se omejila morebitna navzkrižja med posameznimi projekti in bi se, nasprotno, lahko dosegla sinergija med projekti, ki jih izvajajo lokalne oblasti in lokalna partnerstva, ob ustrezni podpori partnerskih projektov. Najprimernejši pristop za oblikovanje sinergije je zasnova povezanih načrtov razvoja danih mest, mestnih območij in mestnih naselij.

4.5 Uporaba pristopa LEADER na mestnih območjih bi lahko temeljila na oblikovanju partnerstev za določeno podregionalno mestno območje, podobno kot zdaj na podeželju, na podlagi vnaprej opredeljenih parametrov.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prihodnosti mladih kmetov v Evropi (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 376/04)

Poročevalec: **Pedro NARRO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 20. januarja 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Prihodnost mladih kmetov v Evropi

(mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. junija 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 22. septembra) s 136 glasovi za in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Statistični podatki jasno kažejo, da se število mladih kmetov na splošno znižuje in da smo priča procesu opuščanja kmetijske dejavnosti. Glede na ta nezadržen proces, ki je v popolnem nasprotju s potrebo po soočenju z izzivom na področju prehrane, EESO izraža željo, da bi politika za spodbujanje mladih kmetov postala dejanska prednostna naloga evropskih in nacionalnih institucij.

1.2 EESO priznava, da podeželje ponuja nove priložnosti, ki lahko koristijo podeželski mladini. Delo kmetov je vse bolj zapleteno in tehnično ter zahteva boljšo usposobljenost. Mladi so v prednosti, saj kmetijsko dejavnost dojemajo kot sodoben podjetniški koncept, ki je prilagojen novim tehnologijam. Mlajši kmetje so, če imajo na voljo ustrezne instrumente in zakonodajni okvir, najbolje usposobljeni za soočenje z izzivom prehranske varnosti tako, da proizvajajo visoko kakovostne proizvode z racionalnim izkoriščanjem naravnih virov.

1.3 Glavne težave mladih kmetov so povezane z ovirami pri dostopu do zemljišč in posojil. S tega vidika je treba nujno spodbujati nove mehanizme za dostop do zemljišč ter zagotoviti dostop do posojil prek evropskega sistema garancij.

1.4 EESO predlaga ustanovitev evropskega opazovalnega organa, ki bo analiziral in ocenil težave, povezane z začetkom kmetijske dejavnosti, prenosom kmetij in, na splošno, z vsemi vprašanji, povezanimi z naslednjo generacijo kmetov.

1.5 Podpora mladim kmetovalcem se ne sme omejiti zgolj na razvoj podeželja. V okviru trenutne reforme SKP bi bilo treba

v prvem stebru SKP določiti nov način dodeljevanja pomoči, ki bo posebej usmerjena na mlade kmete. V okviru drugega stebra SKP mora pomoč za začetek kmetijske dejavnosti postati obvezen ukrep v vsej Evropski uniji.

1.6 Ena od prihodnjih nalog Evrope bo olajšati prenos lastništva kmetij na mlajše generacije. EESO meni, da je uspeh teh politik v veliki meri odvisen od boljših pokojnin, ki bi kmetom omogočile, da na dostojanstven način opustijo poklic.

1.7 Usposabljanje in nove tehnologije, ki so na voljo mladim kmetom, so podlaga za razvoj podjetniške miselnosti. Teoretično in zastarelo usposabljanje ni dovolj, saj si mladi zaslužijo stalno in strokovno svetovanje, ki bo prilagojeno dejanskim potrebam, s katerimi se srečujejo pri svojem delu. EESO predlaga oblikovanje novega programa izmenjave mladih kmetov „Erasmus farmer“ in prilagoditev programa Leonardo. Glede staranja delovne sile v sektorju poziva k pripravi novih smernic za udeležbo mladih v zadrugah in kmetijskih organizacijah. Spodbujati bi bilo treba posebno usposabljanje in izobraževanje za otroke s podeželja, med drugim poletne taborne in različne dejavnosti.

1.8 Evropska unija ima veliko odgovornost do mladih kmetov. Vendar je nujno, da države članice v okviru lastnih pristojnosti zagotovijo davčne ugodnosti, odpravijo zapletene birokratske postopke, vlagajo v infrastrukturo in javne storitve na podeželju, spodbujajo kratke prodajne poti in diverzifikacijo ter v končni fazi prispevajo k temu, da bo podeželje privlačen kraj za bivanje in delo.

2. Mladi kmetje v Evropi

2.1 Deset let je že minilo, odkar je Evropski ekonomsko-socialni odbor pripravil svoje zadnje mnenje o mladih kmetih.⁽¹⁾ Na žalost so se uresničili strahovi, ki jih je izrazil v tem mnenju; ne le da je število mladih kmetov še naprej upadalo, tudi tisti, ki se trudijo ostati v kmetijstvu, se po enem desetletju soočajo s scenarijem, ki obeta poslabšanje in ne izboljšanje situacije.

2.2 Na ravni Evrope je na vsakih devet kmetov, ki so starejši od 55, en kmet mlajši od 35. V nekaterih državah članicah, kot so Portugalska, Španija, Italija, Združeno kraljestvo in Bolgarija, je delež mladih kmetov zelo nizek (samo en mladi kmet na vsakih 20, starejših od 55 let). Vendar pa je položaj v državah, kot so Poljska, Avstrija ali Nemčija, drugačen: en mladi kmet na vsakega tretjega, starejšega od 55. Te razlike so v glavnem posledica dejstva, da v nekaterih državah obstajajo ugodni zakonodajni okviri, ki s spodbudami za prenos lastništva kmetij lajšajo zamenjavo generacij na podeželju.

2.3 Analiza kmetijskih struktur kaže, da se število kmetov, čeprav različno intenzivno, sistematično niža in da je proces staranja veliko hitrejši kot v ostalih gospodarskih panogah. Od leta 2000 se je število kmetov znižalo za 9 %, število mladih kmetov pa za 45 %.

2.4 Izgubo aktivnih kmetov je s povišanjem produktivnosti dolgoročno nemogoče nadomestiti. Strateški koncepti, kot sta prehranska varnost in suverenost,⁽²⁾ ki sta bili pogosto obravnavani v mnenjih Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, so zaradi splošno razširjene nestanovitnosti cen surovin še posebej pomembni. Varstvo okolja in ostale javne dobrine so splošni interesi, ki jih ni mogoče uvažati, zato je vloga kmeta veliko več kot le gospodarska dejavnost. Strategija Evropa 2020, ki temelji na zeleni, pametni in trajnostni rasti, bo brez vključenosti kmetov zgolj utopija.

2.5 Strateška narava kmetijstva ni vprašljiva, vendar se zdi, da se bo proces opuščanja kmetovanja nadaljeval, in nujno je, da se znotraj okvira reform SKP izvede poglobljena ocena politike, potrebne za to, da bi postalo kmetovanje bolj privlačno in donosno. Položaj je še posebej kritičen v živinoreji. Če mladi ne bodo imeli ugodnih razmer za nadaljevanje tega poklica, bodo vsi posebni in dobronamerni ukrepi za vzpostavitev kmetijske dejavnosti, usposabljanje, prenos lastništva in obdavčenje itd. nepomembni.

⁽¹⁾ UL C 36, 8.2.2002, str. 29–35: Novo gospodarstvo, družba znanja in razvoj podeželja. Možnosti za mlade kmete.

⁽²⁾ UL C 54, 19.2.2011, str. 20–23: Zanesljivost preskrbe v kmetijskem in živilskem sektorju EU.

3. Izzivi, s katerimi se soočajo mladi kmeti v Evropi

3.1 Kmetovanje v EU je v procesu spreminjanja in veliko ljudi meni, da to pomeni prehod na nov kmetijski model. Mladi kmetje se bodo morali spopasti z novimi izzivi in usmeriti svoje kmetijske dejavnosti k dogovorjenim ciljem. Na dolgi rok je odsotnost ustaljenih politik ustvarila toliko negotovosti in nestabilnosti v tej panogi, da je to vplivalo na gospodarsko načrtovanje kmetov.

3.2 Kmetje so soočeni s paradoksalno situacijo; kljub temu, da tvegajo več, več vlagajo, imajo višje proizvodne stroške in so boljše usposobljeni, cene, ki jih dosežejo za svoje proizvode, niso bile še nikoli nižje kot zdaj. Razprava o določenih instrumentih in politikah za mlade kmete ne more prikriti dejstva, da se bo obseg kmetovanja v Evropi zmanjšal, če se kmetom ne zagotovita minimalna dobičkonosnost in poštena cena za njihove proizvode. Da bi lahko kmetje živeli od sadov svojega dela, EESO priporoča, da se uvede ureditev kmetijskih trgov, ki bi temeljila na preglednosti trgov kmetijskih proizvodov, in da se trgovina z živili organizira tako, da bo omogočila neodvisnost pri preskrbi s hrano, in sicer z oblikovanjem velikih regij kmetijske proizvodnje in trgovine s kmetijskimi proizvodi. Ker pravila STO niso prilagojena za kmetijstvo, je treba razmisliti o ustanovitvi temu namenjenih ustreznih organov, kakršne priporoča MOMAGRI (Gibanje za svetovno kmetijsko organizacijo).

3.3 Neravnovesje v prehranski verigi mlade ljudi močno odvrča od kmetovanja; velike razlike med cenami, ki se izplačajo kmetom, in končno ceno, ki jo plača potrošnik, pomanjkanje preglednosti in nepoštena prakse so značilni za delovanje prehranske verige⁽³⁾.

3.4 Evropska unija se ukvarja z ambicioznim procesom trgovinske liberalizacije z državami sredozemskega bazena, Mercosurjem, Kanado itd. Mladi kmetje se sprašujejo, kako bodo lahko uskladili proizvodnjo, za katero veljajo višja kakovost ter okoljski in socialni standardi, z uvozom cenenih proizvodov, ki so daleč od proizvodnih standardov Skupnosti. Ta proces spodbuja koncentracijo proizvodnje na najbolj konkurenčnih območjih in povzroča opuščanje znatnega dela podeželskih območij⁽⁴⁾.

3.5 Reforma SKP pomeni dodatno priložnost, da se podpora usmeri na potrebe mladih kmetov in predvsem na proizvodnjo kmetijskih izdelkov. Podpora mladim ne pomeni zapostavljanja starejših; gre za iskanje skladnega okvira za podporo, ki bo omogočila preživetje kmetijske dejavnosti.

⁽³⁾ UL C 48, 15.2.2011, str. 145–149: Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi.

⁽⁴⁾ UL C 255, 22.9.2010, str. 1–9: Trgovina in zanesljiva preskrba s hrano.

3.6 Tradicionalno so bili v središču prizadevanj zakonodajalca Skupnosti za pomoč mladim kmetom ukrepi, povezani z vzpostavitvijo kmetijske dejavnosti. Prišel je trenutek, ko je treba razmisliti o novih ukrepih, ki bodo prek prvega in drugega stebra skupne kmetijske politike spodbujali kmetijsko dejavnost mladih kmetov. Osnova novega modela mora biti določitev prednostnih nalog za dodeljevanje pomoči.

3.7 Državni organi morajo imeti pomembno vlogo pri spodbujanju in pospeševanju kmetovanja. Kljub obsežni evropski zakonodaji o označevanju, kakovosti in promociji obstajata visoka raven nepoznavanja in vse večja ravnodušnost glede vprašanja, kaj pomeni proizvajati zdravo in visoko kakovostno hrano. ⁽⁵⁾ Evropski potrošniki za hrano porabijo le okoli 14 % svojega proračuna. EESO priznava odločilno in pomembno delo strokovnih kmetijskih organizacij na nacionalni in evropski ravni, s tem ko v javnosti razširjajo in spodbujajo delo kmeta in strateško vlogo kmetijsko-živilskega sektorja.

3.8 Potrošnika je treba dosledno seznanjati s sloganom Skupnosti „od vil do vilic“, tako imenovano „sledljivostjo“. Strategija, ki v ospredje postavlja kakovost proizvodov, je zelo pomembna za konkurenčnost podjetij in zdravje potrošnikov, zato bi jo bilo treba učinkovito uporabljati tudi za proizvode, uvožene v EU iz tretjih držav, da bi preprečili in odvrčali nepošteno trgovinske prakse.

3.9 Proračun je vedno ključni del vsake strategije, vseeno pa EESO priznava, da mnogi od ukrepov za pomoč kmetovanju, da dolgoročno preživijo, niso odvisni od dodatnih sredstev, temveč od politične volje za spremembe in usklajene dolgoročne strategije, ki podeželje naredi bolj privlačno. ⁽⁶⁾

4. Področja ukrepanja

Razvoj podeželja – vzpostavitev kmetijske dejavnosti

4.1 Tradicionalno je bila evropska razprava o prihodnosti mladih kmetov in rejcev osredotočena na analizo ukrepov, povezanih z vzpostavitvijo dejavnosti v kmetijstvu. Statistični podatki, četudi so pomanjkljivi in delni, jasno kažejo, da so prednostne naloge in raven podpore mladim v Evropi zelo različne. Medtem ko države, kot je Francija, okoli 10 % proračuna za razvoj podeželja namenijo vzpostavitvi kmetijske dejavnosti, v drugih državah, kot so Nizozemska, Malta, Irska, Slovaška itd., iz različnih razlogov ni ukrepov na tem področju. V celotni EU bo v finančnem obdobju 2007–2013 3 % sredstev za razvoj podeželja namenjenih mladim. Povprečna starost mladih, ki začnejo svojo kmetijsko dejavnost, je 28 let. EESO ocenjuje, da bi bilo zaradi strateškega značaja vzpostavljanja kmetijske dejavnosti za celotno EU primerno, da se ta ukrep določi kot obvezen v načrtih za razvoj podeželja in da se uvede obvezen minimalni odstotek pomoči.

⁽⁵⁾ UL C 18, 19.1.2011, str. 5–10: Kmetijski model Skupnosti: Kakovost proizvodnje in obveščanje potrošnikov kot dejavnika konkurenčnosti.

⁽⁶⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 63–70: Skupna kmetijska politika proti letu 2020: odziv na prihodnje izzive, povezane s hrano, naravnimi viri in ozemljem.

4.2 EESO meni, da morajo biti predpisi Skupnosti, ki urejajo začetek kmetijske dejavnosti, zlasti glede časovnih rokov prožni, da se spodbudi interes mladih za kmetijsko dejavnost. Zapletenost in visoki upravni stroški sistema pomenijo oviro. Države članice bi morale v nekaterih primerih predvideti različne načrte vzpostavitve kmetijske dejavnosti z različnim obdobjem trajanja in s tem tudi različnimi finančnimi ureditvami. V številnih državah dejstvo, da se je treba zavezati k opravljanju kmetijske dejavnosti za najmanj 5 let, otežuje odločitev mladih za to dejavnost. Pomoč za začetek kmetijske dejavnosti bi morala biti strukturirana na različnih ravneh; dejansko bi bilo primerno razlikovati med podporo mladim, katerih glavna dejavnost je kmetovanje, in tistim, ki kmetujejo ob delu. Poleg tega bi morala EU v novem zakonodajnem okviru upoštevati ne samo mlade, ki bodo začeli kmetovati po letu 2014, temveč tudi tiste, ki so to storili pred tem datumom.

Vloga mladih v prvem stebru SKP

4.3 Reforma SKP bi morala posebno pozornost nameniti položaju mladih kmetov v okviru novega modela neposrednih pomoči. Komisija bi si morala v okviru nove usmeritve na področju neposrednih plačil prizadevati za prednostno podporo mladim. Ta podpora bi se lahko uresničila prek dodatnega deleža pomoči za določene prednostne skupine kmetov, vključno z mladimi kmeti. Druga možnost bi lahko bila uvedba posebnega plačila za mlade. Takšno plačilo ne bi temeljilo na površini, temveč bi bilo prilagojeno glede na merila, kot so zaposlitev, vrsta kmetije in izvedene naložbe. EESO podpira sedanja razmišljanja o pojmu aktivnega kmeta kot prejemnika pomoči in opozarja na potrebo po obravnavi pojma aktivne zadrage.

Vloga mladih kmetov v drugem stebru SKP

4.4 Drugi steber SKP mora tako kot prvi bistveno prispevati k pomoči mladim kmetom pri opravljanju njihove dejavnosti in spodbudam zanje.

4.4.1 Z ukrepi v okviru drugega stebra SKP je mogoče in je treba ustvariti pogoje za to, da lahko mladi kmetje dostopajo do teh ukrepov, pri tem pa je treba zagotoviti, da se upoštevajo vse prijave v primerih, ko v proračunu primanjkuje sredstev.

4.4.2 V okviru drugega stebra je treba za mlade kmete ustvariti zahtevano podporno strukturo, vključno s svetovalno službo in službo za pomoč živinorejcem. Živina potrebuje vsakodnevno oskrbo, zato bi bilo treba v državah članicah sprejeti ustrezne ukrepe in ustvariti organizacije, ki bodo zagotavljale nadomestno osebo za živinorejca v času njegove bolniške ali dopusta. Služba za pomoč na kmetiji je bistvenega pomena, ko se mladi odločajo, ali bodo nadaljevali z dejavnostjo družinskega podjetja. Danes mladi niso več pripravljene prevzeti kmetije, če vedo, da bodo morali delati 365 dni na leto brez vsakršnih počitnic. Glede na to, da v večini držav članic do zdaj še ni takšne službe, bi bilo treba v okviru drugega stebra predvideti obvezne ukrepe, ki omogočajo vzpostavljanje takšne službe, ki

bi jo živinorejci uporabljali med bolniško odsotnostjo (vključno s porodniškim dopustom pred in po rojstvu otroka), dela prostimi dnevi in/ali letnim dopustom.

Usposabljanje – nove tehnologije

4.5 Usposabljanje prihodnjih kmetov je eden od osnovnih dejavnikov uspeha kmetijske dejavnosti. Medtem ko je v nekaterih državah usposabljanje ustrezno, pa v drugih obstajajo ogromne razlike med usposabljanjem, ki ga ponujajo upravne službe, in dejanskimi potrebami kmetov. Kmetijske organizacije je treba upoštevati v procesu usposabljanja mladih. Gre za to, da se mladim zagotovi kakovostno usposabljanje, ki ga izvajajo visoko usposobljeni učitelji na podlagi sodobnih učnih načrtov, usmerjenih na potrebe mladega kmeta. Včasih tečajji usposabljanja postanejo birokratski način za dostop do pomoči in se ne spodbujajo v zadostni meri. Iz tega izhaja pomanjkanje motivacije, ki je problematično, zlasti kadar so izpolnjeni potrebni pogoji za to, da bi usposabljanje postalo zelo koristno orodje v rokah mladih kmetov. Praktična usmeritev usposabljanja je nujna; danski model je uspešno povezal teoretično in praktično usposabljanje na kmetijah. Za pridobitev „zelene karte“ so potrebna tri leta in osem mesecev.

4.6 EU bi morala podpirati evropske programe usposabljanja, usmerjene v tiste kmete ali kmetije, ki bodo vsaj eno leto gostili mlade, ki so zaključili usposabljanje na področju kmetijstva v zadnjih dveh letih. Prejemnik pomoči bi se moral zavezati k pripravi načrta usposabljanja za mlado osebo, ki bi lahko prevzela kmetijo, med usposabljanjem pa bi lahko svoja znanja in nov, inovativnejši način razmišljanja prenesla na kmetijo. Dejansko gre za podporo in kritje potreb; potrebe mladih in starejših se pogosto dopolnjujejo. Hkrati bi bilo primerno, da se v okviru določenih programov Skupnosti, kot so Leonardo, sedmi okvirni program za raziskave, program Mladi v akciji itd., oblikujejo posebne smernice za mlade kmete. EESO meni, da bi bilo treba program Erasmus, osredotočen na študente in mlade podjetnike, prilagoditi tako, da bi v njem lahko sodelovali tudi mladi kmetje, ki bi tako dopolnili svoje usposabljanje na drugih kmetijskih in živinorejskih gospodarstvih v EU.

4.7 Ekološko kmetijstvo je zanimiva alternativna možnost za začetek kmetijske dejavnosti, vendar ne edina. Na evropski ravni bi bilo treba spodbujati tudi integrirano pridelavo ali kmetijstvo, usmerjeno v ohranjanje tal. Usposabljanje mora biti usmerjeno v nove proizvodne sisteme, ki povečujejo donos ter izboljšujejo trajnostno upravljanje naravnih virov. Biotehnologija bi lahko mladim kmetom v Evropi prav tako zagotovila nove možnosti. (7)

(7) UL C 100, 30.4.2009, str. 44–52: Evropska unija in svetovni prehranski izzivi.

Skupaj smo močnejši

4.8 Aktivno vključevanje mladih v kmetijske organizacije in zadruge je nujno, da se seznanijo z novimi idejami in inovacijami ter da se okrepi njihova podjetniška miselnost. V razmerah, ko je povpraševanje skoncentrirano v rokah manjšega števila distribucijskih verig, je treba zadrugam dati nov zagon, da se izboljša trženje. EESO predlaga tudi ustanovitev osrednjih prodajnih točk, ki bi jih upravljali kmetje, da bi zagotovili ravnovesje kupne moči s kupno močjo osrednjih nabavnih služb velikih verig supermarketov. S tega vidika bi bilo treba spodbujati udeležbo mladih v upravnih organih zadrug in jih vključiti v proces sprejemanja odločitev ter tako izkoristiti njihovo usposobljenost in podjetniško vizijo. Glavna kmetijska zadruga v Franciji, Terrena, ima več mladinskih odborov, ki mlade uvajajo in usposablajo na področju zapletenih struktur kmetijskega združništva.

Druge evropske politike

4.9 EU mora izkoristiti sredstva različnih politik Skupnosti, da bi naredila življenje na podeželju privlačno ter da bi zagotovila obstoj gospodarskih dejavnosti, ki tako kot kmetijstvo tvorijo družbeno-gospodarsko strukturo podeželskih območij. Zato je treba v okviru projektov Skupnosti na področju okolja, raziskav ali podjetništva oblikovati posebne smernice za podporo mladim na splošno in zlasti mladim kmetom. Nadaljevati je treba z nekaterimi pozitivnimi izkušnjami EU na tem področju, na primer s programom izmenjav (PEJA), ki je mladim kmetom iz celotne Evrope omogočil, da preživijo koristno obdobje usposabljanja na drugih kmetijah v EU, ter pedagoški program Tellus (rezultat sodelovanja med Evropskim svetom mladih kmetovalcev (CEJA) in Evropske komisije), katerega namen je seznaniti šolarje s slabo poznanim delom kmeta. Zamenjava generacij na podeželju mora biti jasen cilj EU. S tega vidika bi lahko bila ustanovitev evropske opazovalne skupine, ki bi analizirala položaj mladih kmetov in njihove potrebe, dobra podlaga, na kateri bi temeljile nove zakonodajne pobude. Pri tem ne gre za ustanavljanje novih upravnih organov, temveč za oblikovanje instrumentov, ki bo z jasno opredeljenimi in konkretnimi nalogami analiziral in zagotovil koristne informacije ter statistične podatke o zamenjavi generacij v evropskem kmetijstvu.

Nacionalne pobude

4.10 Evropske politike za podporo mladim kmetom morajo spremljati posebne pobude, katerih sprejetje je v pristojnosti držav članic. Glavne težave mladih so povezane z nasledstvom, dostopom do lastništva in davčno obravnavo. Sprejeti je treba učinkovite ukrepe, ki bodo pomenili spodbudo za vzpostavitev kmetijske dejavnosti. Na splošno pa je mogoče ugotoviti, da v različnih državah EU obstajajo zapleteni upravni postopki, ki vplivajo na uspeh številnih navedenih ukrepov.

4.11 Države članice bi si morale prizadevati za oblikovanje mehanizmov, ki lajšajo dostop mladih kmetov do zemljišč, ter tako prispevati k varnosti obsežnih naložb, ki so potrebne in pomenijo eno največjih ovir za začetek kmetijske dejavnosti. Nekatere nacionalne pobude kažejo na veliko odločenost pri ukrepanju; v Franciji je bila družba SAFER pooblaščenca, da omeji komasacijo (združevanje zemljišč) in spodbudi dostop mladih do zemljišč.

V Bruslju, 22. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

PRILOGA

k Mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednja amandmaja, ki sta bila med razpravo zavrnjena, sta prejela vsaj četrtno glasov:

Točka 3.2

Spremeni se tako:

Kmetje so soočeni s paradoksalno situacijo; kljub temu, da tvegajo več, več vlagajo in se soočajo z višjimi cenami proizvodnje ter so višje kvalificirani, prejmejo za svoje proizvode najnižje cene do zdaj. Razprava o določenih instrumentih in politikah za mlade kmete ne more prikriti dejstva, da se bo obseg kmetovanja v Evropi zmanjšal, ~~razen~~ če kmetje ne bodo mogli pričakovati se kmetom zagotoviti minimalnega dobička in poštena cenag za svoje njihove proizvode, ki bi ustrezno odražala proizvodne stroške. Da bi lahko kmetje živeli od sadov svojega dela, EESO priporoča, da se uvede ureditev kmetijskih trgov, ki bi temeljila na preglednosti trgov kmetijskih proizvodov, in da se trgovina z živili organizira tako, da bo s pomočjo oblikovanja velikih regij kmetijske proizvodnje in trgovine z živili omogočila neodvisnost pri preskrbi s hrano. Ker pravila STO niso prilagojena za kmetijstvo, je treba razmisliti o ustanovitvi temu namenjenih ustreznih organov, kakršne priporoča MOMAGRI (Gibanje za svetovno kmetijsko organizacijo).

Rezultat glasovanja

Za	36
Proti	66
Vzdržani	27

Točka 4.7

Spremeni se tako:

Aktivno vključevanje mladih v kmetijske organizacije in zadruge je nujno, da se seznanijo z novimi idejami in inovacijami ter da se okrepi njihova podjetniška miselnost. V razmerah, ko je povpraševanje skoncentrirano v rokah manjšega števila distribucijskih verig, je treba zadrugam dati nov zagon, da se izboljša trženje. EESO predlaga tudi oblikovanje osrednjih organov za prodajo, ki bi jih upravljali kmetje, da bi zagotovili ravnovesje sil v odnosu do močnih osrednjih organov, ki kupujejo za široko distribucijo. S tega vidika bi bilo treba spodbujati udeležbo mladih v upravnih organih zadrug in jih vključiti v proces sprejemanja odločitev ter tako izkoristiti njihovo usposobljenost in podjetniško vizijo. Glavna kmetijska zadruga v Franciji, Terrena, ima več mladinskih odborov, ki mlade uvajajo in usposabljaajo na področju zapletenih struktur kmetijskega združništva.

Rezultat glasovanja

Za	47
Proti	60
Vzdržani	17

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o razvoju podeželja in zaposlovanju na Zahodnem Balkanu

(2011/C 376/05)

Poročevalec: **Cveto STANTIČ**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na plenarnem zasedanju 19. in 20. januarja 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Razvoj podeželja in zaposlovanje na Zahodnem Balkanu.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 s 166 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Podatki o socialno-ekonomskih značilnostih podeželskih območij v EU in državah Zahodnega Balkana⁽¹⁾ so nedosledni in med seboj niso primerljivi, deloma tudi zato, ker ni enotne opredelitve podeželskih območij. Zato EESO podpira zamisel o *uskladitvi meril za opredelitev podeželskih območij* na ravni EU, da bi lažje primerjali podeželska območja, pa tudi politike in ukrepe, ki se izvajajo.

1.2 Podeželska območja na Zahodnem Balkanu se soočajo s številnimi strukturnimi in socialno-ekonomskimi problemi, ki bi jih lahko odpravili v okviru politike EU za razvoj podeželja in skupne kmetijske politike (SKP). EESO državam Zahodnega Balkana močno priporoča, naj se pri oblikovanju politik na področju razvoja podeželja oprejo na izkušnje EU, hkrati pa upoštevajo specifične nacionalne probleme in prednostne naloge.

1.3 Ogromna podeželska območja na Zahodnem Balkanu ostajajo redko poseljena, njihovi viri pa neizkoriščeni, medtem ko je v urbanih središčih nesorazmerna koncentracija prebivalstva in gospodarskih dejavnosti. To ima negativen vpliv tako z ekonomskega, socialnega in prostorskega kot tudi ekološkega vidika. Zato je treba pripraviti in izvajati ukrepe, prilagojene posameznim območjem, da se tam spodbudi trajnostna gospodarska rast.

1.4 Kmetijstvo na Zahodnem Balkanu je v glavnem samooskrbno in delno samooskrbno, zanj pa so značilni visoka stopnja brezposelnosti, prikrita brezposelnost in majhna mobilnost delovne sile. Edina konkurenčna prednost podeželskih območij so nizki stroški delovne sile in visokokakovostni naravni viri. Razvoj podjetništva ovirajo dejavniki, kot so

slabo razvita infrastruktura, pomanjkanje kvalificirane delovne sile, omejen dostop do trgov in financiranja, pomanjkanje podpore za naložbe in šibek podjetniški potencial.

1.5 Gonilna sila podeželskega gospodarstva in najpomembnejši vir zaposlovanja na podeželskih območjih Zahodnega Balkana je še vedno ekstenzivno kmetijstvo, ki pa ga je treba posodobiti in povečati njegovo produktivnost. To bo povzročilo presežke delovne sile v kmetijstvu. Rešitev je diverzifikacija podeželskega gospodarstva, s katero bi zmanjšali negotovosti v zvezi z prihodkom podeželskih gospodarstev.

1.6 Politike razvoja podeželja, ki bi morale podpreti diverzifikacijo podeželskega gospodarstva, so še vedno neustrezne in niso v skladu s politiko EU za razvoj podeželja. Tudi ko so nacionalne politike vzpostavljene, politična nestabilnost in pogoste menjave vlad ovirajo njihovo kontinuiteto in izvajanje. V večini držav so na voljo sredstva za razvoj podeželja, ki pa so v primerjavi z EU še vedno skromna.

1.7 Predpristopna pomoč za kmetijstvo in razvoj podeželja (IPARD) ostaja glavni vir finančne pomoči na podeželskih območjih. Zaradi kompleksnosti in zahtevnih postopkov izvajanja sedanjega modela EU za razvoj podeželja ima večina držav težave pri njegovem prevzemanju. Zato bi morala EU razmisliti o možnosti poenostavitve načel in postopkov upravljanja in nadzora instrumenta IPARD, da bi tako omogočila učinkovito uporabo razpoložljivih sredstev in ukrepov.

1.8 Zdi se, da so glavna ovira za dostop do instrumentov IPARD neustrezne upravne in institucionalne zmogljivosti na nacionalnih in lokalnih ravneh ter majhne zmogljivosti potencialnih upravičencev. Nacionalne vlade pozivamo, naj več truda vložijo v vzpostavlanje institucij in krepitev zmogljivosti potencialnih upravičencev.

⁽¹⁾ Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Hrvaška, Kosovo v skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN 1244/99, Nekdanja jugoslovska republika Makedonija in Srbija.

1.9 EESO priporoča tudi večjo prožnost pri uporabi predpristopne pomoči za razvoj podeželja, zlasti z *odpravo razlikovanja med državami kandidatkami in potencialnimi kandidatkami* glede dostopa do pomoči na področju kmetijstva in razvoja podeželja. Razmere se od države do države razlikujejo, zato bi morali večji poudarek dati ocenjevanju upravnih zmogljivosti in sposobnosti črpanja sredstev posameznih držav.

1.10 Za uspešnejši boj proti *brezposelnosti, revščini in izključenosti na podeželju* je treba različne politike bolje usklajevati z razpoložljivimi skladi. Regionalna politika lahko bistveno podpre in dopolni politiko razvoja podeželja, če se obe področji politike ustrezno povežeta in izvajata usklajeno.

1.11 Treba je okrepiti in bolje usklajevati naslednje nacionalne politike in ukrepe:

- *politike aktivnega vključevanja*: boljši dostop do informacij in svetovanja o splošnih koristih;
- *politike trga dela*: višjo stopnjo zaposlenosti in manjše razlike med regijami je mogoče doseči z večjim številom aktivnih ukrepov na trgu dela;
- *izobraževanje in usposabljanje*: zagotavljanje izobraževanja na vseh ravneh, rešitev problema predčasnega opuščanja šolanja, izboljšanje znanj in kvalifikacij mladih ter zagotavljanje prilagojenega usposabljanja za zmanjšanje neskladij med delovnimi mesti in znanji;
- *politika razvoja podeželja*: večjo pozornost je treba nameniti osi II in osi III, saj ukrepi v okviru osi I v večini držav že obstajajo. ⁽²⁾

1.12 Zaradi pomanjkanja podjetniškega in organizacijskega znanja, demografskih težav in slabše družbene infrastrukture kot v mestih civilna družba na podeželju nima pomembne vloge. To težavo bi lahko rešili z oblikovanjem mrež lokalnih organizacij civilne družbe, s čimer bi dosegli kritično maso prebivalstva na posameznem območju. S tega vidika bi bil morda pristop v okviru programa LEADER ⁽³⁾ koristno sredstvo za povečanje udeležbe civilne družbe.

1.13 Za izboljšanje kakovosti življenja in spodbujanje mladih, da ostanejo na podeželju, je potrebno bolj diverzificirano podeželsko gospodarstvo. Glavni izzivi pri doseganju tega cilja so še vedno naložbe v podeželsko infrastrukturo, povezanost kmetijstva, ki temelji na znanju, z živilsko industrijo,

izboljšanje človeškega kapitala, ugodno okolje za podjetnike in boljše socialne storitve. Zdi se, da k temu cilju lahko pomembno prispevata tudi kmečki in ekološki turizem, ki temeljita na bogati kulturni, zgodovinski in naravni dediščini.

2. Uvod in ozadje

2.1 Opredelitev podeželskih območij

2.1.1 Ena od težav pri obravnavi tega vprašanja je, da na ravni EU ni enotne opredelitve podeželskih območij. Posamezne države imajo različne uradne opredelitve, ki temeljijo na različnih merilih, kot so gostota prebivalstva, prevladujoč delež kmetijstva v gospodarstvu, oddaljenost, pomanjkljiv dostop do glavnih storitev itd. Za mednarodne primerjave se pogosto uporablja opredelitev OECD. V zadnjem času tudi države Zahodnega Balkana svoje statistične podatke prilagajajo tej metodologiji.

2.1.2 EESO zato podpira zamisel o uskladitvi meril za opredelitev podeželskih območij na ravni EU. To bi omogočilo boljše primerjavo in spremljanje učinkovitosti posameznih ukrepov in politik, ki se izvajajo.

2.2 Razvoj podeželja v EU kot pomemben del skupne kmetijske politike (SKP) in prihodnje reforme SKP

2.2.1 Razvoj podeželja je izredno pomembno področje politike v EU, saj skoraj 60 % prebivalstva EU živi na podeželskih območjih, ki obsegajo 90 % površine EU. V okviru financiranja razvoja podeželja je predvidena cela vrsta ukrepov. Sedanji model EU temelji na štirih političnih oseh in državam članicam ter regionalnim vladam zagotavlja dovolj prožnosti, da lahko politike prilagajajo svojim specifičnim potrebam.

2.2.2 Uravnotežen teritorialni razvoj je eden od glavnih ciljev prihodnje reforme SKP. S tega vidika je EESO prepričan, da lahko prihodnja kmetijska politika in politika razvoja podeželja EU, če bosta usmerjeni v spodbujanje inovacij in konkurenčnosti, ustvarita nove poslovne priložnosti, večje število delovnih mest in diverzifikacijo prihodkov na podeželskih območjih. ⁽⁴⁾

2.3 Pomen politik razvoja podeželja za gospodarstvo držav Zahodnega Balkana

2.3.1 Glede na velikost podeželskih območij, delež prebivalstva, ki tam živi ⁽⁵⁾, in velik pomen kmetijstva za nacionalna gospodarstva je jasno, da mora razvoj podeželja v državah Zahodnega Balkana postati eno najpomembnejših področij politike.

⁽²⁾ Os 1 – izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva; os 2 – podpora okolju in gospodarstvu z zemljišči; os 3 – spodbujanje diverzifikacije gospodarskih dejavnosti in izboljšanje kakovosti življenja na podeželskih območjih ter os 4 – pristop LEADER.

⁽³⁾ Program EU s francosko kratico za *Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale* – povezave med ukrepi za razvoj podeželskega gospodarstva.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO o *prihodnosti SKP* (UL C 132, 3.5.2011, str. 63., točka 3.3.4.)

⁽⁵⁾ Skupna površina držav Zahodnega Balkana je 264 462 km² (tj. 6 % površine EU). Vseh prebivalcev skupaj je 26,3 milijona, od tega jih 50 % živi na podeželskih območjih. Povprečna gostota je 89,2 prebivalca na km², kar je veliko manj kot v EU (114,4).

2.3.2 Podeželska območja Zahodnega Balkana se soočajo s številnimi specifičnimi strukturnimi in socialno-ekonomskimi izzivi, kot so nizka raven prihodkov, pomanjkanje zaposlitvenih možnosti, vse slabša kakovost življenja, odseljavanje prebivalcev itd., ki bi jih lahko uspešno rešili z ustrežno politiko razvoja podeželja, ki bi temeljila na kompleksnem okviru EU za razvoj podeželja.

3. Nekatere skupne značilnosti podeželskih območij Zahodnega Balkana – glavni dejavniki njihovega gospodarskega potenciala

3.1 Zahodni Balkan je zaradi izjemnega števila rastlinskih in živalskih vrst eno najbogatejših območij Evrope z vidika biotske raznovrstnosti. V tej regiji so zelo raznovrstni naravni habitati: obalne lagune, mokrišča, sredozemski gozdovi, planinski travniki in pašniki, sladkovodna mokrišča in kraški svet.

3.2 Upadanje števila prebivalcev, zlasti na oddaljenih in manj rodovitnih območjih, ter staranje prebivalstva (razen v Albaniji in na Kosovu) zelo negativno vplivata na trg delovne sile na podeželju. Skupni trend v vseh državah regije je preseljevanje s podeželskih območij na mestna in obalna območja ter v tujino. Na podeželska območja se večinoma selijo upokojenci in begunci.

3.3 Prihodnost podeželskega gospodarstva resno ogrožajo neugodna izobrazbena struktura, nezadostne kvalifikacije ter pomanjkljivo znanje in spretnosti delovno aktivnega prebivalstva. Trg dela zaznamuje majhna mobilnost delovne sile, zaradi česar ni alternativnih možnosti za zaposlitev in zaslužek.

3.4 Prevladujoča dejavnost na večini podeželskih območij je še vedno kmetijstvo, ki temelji na nizko intenzivnih paši in poljedelstvu. Delež zaposlenih v kmetijstvu je v primerjavi z državami EU eden največjih.

3.5 Podeželska gospodinjstva, zlasti tista z majhnimi sredstvi, imajo omejen dostop do kmetijskih trgov, trgov dela in finančnih trgov pa tudi do informacij in znanja. Zato so njihove možnosti za odpravo tveganja revščine bistveno manjše.

3.6 Slaba diverzifikacija gospodarskih dejavnosti in dohodka ter nizka stopnja zaposlenosti v zasebnem sektorju sta glavni težavi podeželskih območij. Gospodarske storitve in socialna infrastruktura so slabe in manj razvite. To vpliva na kakovost življenja podeželskega prebivalstva ter na konkurenčnost in socialno tkivo podeželskih območij.

4. Kmetijstvo je še vedno gonilna sila podeželskega gospodarstva na Zahodnem Balkanu

4.1 Čeprav se delež kmetijstva v gospodarstvu na Zahodnem Balkanu od leta 2000 stalno zmanjšuje, pa je v povprečju še vedno veliko večji kot v EU, tako z vidika dodane vrednosti kot zaposlovanja.

4.2 Na splošno sta za kmetijstvo večine držav Zahodnega Balkana, zlasti najjužnejših, značilna majhnost in razdrobljenost zasebnih kmetij. Povprečna velikost kmetije je od 1,2 hektara v Albaniji do manj kot 4 hektare v Srbiji. Razvoj kmetijstva pa ovirajo tudi drugi dejavniki, kot so slabo razvite tržne strukture, neustrezna infrastruktura, majhen delež tržne proizvodnje, pomanjkanje znanja in spretnosti ter neizpolnjevanje standardov glede varnosti hrane.

4.3 Tranzicija, v nekaterih državah pa tudi vojne, so povzročile zmanjševanje kmetijske proizvodnje, ki pa je po letu 2000 začela ponovno naraščati, predvsem zaradi naložb v proizvodne tehnologije. Vendar pa je obseg proizvodnje v večini držav še vedno manjši kot v obdobju pred tranzicijo. Kljub nekaterim pomanjkljivostim ima večina držav Zahodnega Balkana dokaj velik naravni potencial za kmetijstvo (razmeroma poceni delovna sila, obdelovalne površine in vodni viri ter ugodne podnebne in talne razmere za določene vrste proizvodov, kot so tobak, nekatere vrste sadja in zelenjave, vino, žito in meso).

4.4 Na severu Balkanskega polotoka (porečje Save in Donave, Panonska nižina) so tudi regije z visokoproduktivnim kmetijstvom in dobro integriranimi gospodarstvi. To območje ima ugodne talne in podnebne razmere za kapitalsko intenzivno kmetijsko proizvodnjo. Poleg tega ima ustrezen človeški kapital, razvito podjetništvo, dovolj raznovrsten industrijski sektor in dobro razvito infrastrukturo.

5. Soočanje z izzivom razvoja podeželja zunaj okvira kmetijstva

5.1 Velik delež delovne sile v kmetijstvu se ne kaže neposredno v prispevku kmetijstva k BDP. Zato bi morala biti podeželska gospodarstva v prihodnje sposobna zagotoviti alternativne zaposlitvene možnosti za presežno delovno silo v kmetijstvu.

5.2 Odpiranje industrijskih obratov na podeželju je bilo pogosto zelo učinkovito sredstvo za ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti in zagotavljanje dodatnega prihodka. Poleg tega je iz izkušenj razvidno, da imajo naložbe v kmetije, posodabljanje, usposabljanje in okoljski ukrepi pozitiven vpliv na povečanje stopnje zaposlenosti in zmanjšanje prikrite brezposelnosti na kmetijah. Velik potencial rasti obstaja na naslednjih področjih: predelovalna industrija, proizvodi z zaščiteno geografsko označbo, proizvodnja ekoloških živil, kmečki turizem, obrt, lesni proizvodi, proizvodnja energije iz obnovljivih virov ter cela vrsta zdravstvenih in socialnih storitev.

5.3 Za hitrejši razvoj podeželskega sektorja so potrebni večji in učinkovitejši izdatki za javne dobrine in storitve: boljše ceste in namakalna infrastruktura, boljše poslovno okolje ter učinkovit prenos informacij, znanja in tehnologij.

6. Kmetijska politika in politika razvoja podeželja z vidika članstva v EU

6.1 Vse države v regiji si močno želijo pristopiti k EU. S tega vidika se vse soočajo s podobnimi izzivi: preoblikovati in posodobiti morajo izredno razdrobljen kmetijsko-živilski sektor, da bi bile lahko konkurenčne na trgu EU.

6.2 V skladu z zadnjimi poročili Evropske komisije o napredku⁽⁶⁾ na področju kmetijstva in razvoja podeželja si mora večina držav Zahodnega Balkana še naprej prizadevati za večjo skladnost s kmetijsko zakonodajo EU in politiko EU na področju razvoja podeželja.

6.3 V primerjavi z EU so sredstva držav Zahodnega Balkana za podporo kmetijstvu še vedno razmeroma majhna. Na celotnem območju Zahodnega Balkana se izvajajo številni ukrepi in mehanizmi podpore. V zadnjih letih so bila proračunska sredstva za kmetijstvo v glavnem namenjena neposredni podpori proizvajalcem.

6.4 Finančna pomoč EU

6.4.1 Predpristopna pomoč za kmetijstvo in razvoj podeželja poteka prek instrumenta IPARD,⁽⁷⁾ ki je peti sklop instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) – splošnega instrumenta EU za pripravo na širitev in pomoč pri njej. Do sredstev v okviru instrumenta IPARD so upravičene samo države kandidatke (Hrvaška, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, Črna gora in Turčija).

6.4.2 EESO želi opozoriti na specifične ovire, s katerimi se soočajo države Zahodnega Balkana pri uporabi predpristopne pomoči za razvoj podeželja. Naložbene ukrepe v okviru instrumenta IPARD je težko izvajati, saj morajo za to biti na voljo polne lokalne strukture za izvajanje in nadzor (upravljanje in lastništvo instrumenta IPARD sta v celoti decentralizirana, institucije EU izvajajo zgolj naknadni nadzor). Posledica tega je, da je velik delež projektov zavrnjenih in da so v pripravljalni fazi potrebne znatne naložbe držav in potencialnih upravičencev.

6.4.3 Načela in postopke upravljanja in nadzora instrumenta IPARD bi lahko poenostavili in tako države Zahodnega Balkana spodbudili, da bolje uporabljajo ukrepe, ki lahko neposredno vplivajo na razvoj podeželja, kot so na primer izboljšanje podeželske infrastrukture, diverzifikacija gospodarskih dejavnosti in usposabljanje (os 3 instrumenta IPARD).

6.4.4 Glavni razlog za počasno črpanje sredstev EU so tudi *slabe upravne zmogljivosti in pomanjkanje ustreznih institucij* na

⁽⁶⁾ Poročila Evropske komisije o napredku, november 2010: http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/key-documents/reports_nov_2010_sl.htm.

⁽⁷⁾ Instrument za predpristopno pomoč za razvoj podeželja (IPARD) vključuje 9 ukrepov v okviru 3 prednostnih osi: 1 – izboljšanje učinkovitosti trga in izvajanja standardov EU; 2 – pripravljalni ukrepi za izvajanje kmetijsko-okoljskih ukrepov in pobude LEADER; 3 – razvoj podeželskega gospodarstva s približno 1 milijardo EUR dodeljenih sredstev za obdobje 2007–2013; skupni znesek sredstev za to obdobje v okviru IPA je prek 10 milijard EUR.

nacionalni in zlasti na lokalni ravni, kar na splošno ovira sposobnost črpanja sredstev iz predpristopnih skladov. Pomanjkanje ustreznih splošnih storitev (pridobivanje gradbenih dovoljenj, zemljiška knjiga, neustrezne službe za zdravstveno varstvo rastlin in veterinarske službe itd.) je prav tako prispevalo k počemu uspehu zadnjih razpisov za projekte na področju razvoja podeželja.

6.4.5 Zdi se, da so dodatna ovira za boljšo porabo sredstev EU *majhne zmogljivosti potencialnih upravičencev*. To oviro bi lahko odpravili z razvojem bolj učinkovitih pospeševalnih in svetovalnih služb.

6.4.6 Razmere se od države do države razlikujejo in niso vedno povezane z napredkom pri pristopu ali statusom države kandidatke. Zato EESO priporoča večjo prožnost pri uporabi predpristopne pomoči za razvoj podeželja, zlasti *odpravo razlikovanja med državami kandidatkami in potencialnimi kandidatkami glede dostopa do pomoči* ter z večjim poudarkom na individualnem ocenjevanju upravnih zmogljivosti in sposobnosti črpanja sredstev posameznih držav.

7. Trgi delovne sile na podeželskih območjih Zahodnega Balkana

7.1 Trgi delovne sile na podeželskih območjih imajo v večini držav Zahodnega Balkana naslednje skupne značilnosti:

- prevladujoči delež prebivalstva je zaposlen v kmetijstvu, delež zaposlenih v storitvenem sektorju in samozaposlenih (razen v kmetijstvu) pa je precej pod povprečjem;
- delo s krajšim delovnim časom in sezonsko delo sta pogosto edini vir prihodka za večino podeželskega prebivalstva;
- neugodna izobrazbena struktura ter pomanjkanje spretnosti in znanja sta posledica staranja prebivalstva in vse večjega števila oseb, ki predčasno opustijo šolanje;
- premalo zaposlitvenih možnosti v nekmetijskih sektorjih pomeni večjo odvisnost od sezone zaposlitve in prikrito brezposelnost;
- med najbolj ranljivimi skupinami, ki so izpostavljene tveganju izključenosti s trga dela, so mladi, ženske, starejši, etnične manjšine (Romi) in vojni begunci. Nekateri od navedenih kategorij niso vedno registrirane kot nezaposlene osebe („prikrita brezposelnost“);
- podeželski delavci so redko vključeni v različne vladne programe zaposlovanja. Prebivalstvo je treba bolje seznaniti s temi programi in izboljšati ustrezne svetovalne službe.

8. Strategije in politike v zvezi z razvojem podeželja in zaposlovanjem

8.1 Za obstoječe nacionalne politike razvoja podeželja je značilno predvsem naslednje: slaba politična ozaveščenost, slabo poznavanje koncepta EU glede razvoja podeželja (ni celostnega pristopa ali struktur načrtovanja), pomanjkanje vertikalnega in horizontalnega usklajevanja politik ter slabo sodelovanje na ministrski ravni na področju razvoja podeželja.

8.2 V nacionalnih politikah razvoja podeželja se nekatere ključne težave in razvojne možnosti ne obravnavajo ustrezno, saj ni ustreznih pobud za ekološke kmetije, genetske vire, gozdarstvo, turizem itd. Prav tako se ne upoštevajo območja z omejenimi možnostmi in delno samooskrbno kmetijstvo.

8.3 Politike razvoja podeželja lahko v povezavi z regionalnimi politikami in ustreznimi sektorskimi operativnimi programi bistveno prispevajo k izboljšanju zaposlovanja in socialnega vključevanja na podeželju. Dobra regionalna politika lahko zagotovi pomembno dodatno podporo za okrepitev revnejših podeželskih regij.

8.4 V primerjavi z EU so nacionalne regionalne politike v večini držav še slabše razvite kot politike razvoja podeželja. Zato sta potrebna skladnejši pristop ter boljše usklajevanje politik in razpoložljivih sredstev z združevanjem različnih virov (nacionalna sredstva, sredstva EU, sredstva donatorjev).

8.5 Zaradi politične nestabilnosti in pogostih menjav vlad v večini držav v regiji ni kontinuitete pri izvajanju različnih politik in ukrepov za razvoj podeželja.

9. Vloga organizacij civilne družbe pri razvoju podeželja

9.1 V mnenju EESO o *civilni družbi na podeželskih območjih* ⁽⁸⁾ je bilo izpostavljenih več problemov in izzivov pri razvoju organizacij civilne družbe na podeželskih območjih, zlasti v novih državah članicah. Mednje sodijo dostop do znanja in informacij, pomanjkanje podjetniških sposobnosti, demografske težave in slabša kakovost družbene infrastrukture v primerjavi z mesti.

9.2 EESO ⁽⁹⁾ je v številnih mnenjih obravnaval položaj in vlogo civilne družbe na Zahodnem Balkanu ter izzive, s katerimi se sooča civilna družba. Čeprav se v posameznih državah pojavljajo specifične težave glede zakonodaje, javnega

financiranja in davčnega statusa organizacij civilne družbe ter ravni civilnega in socialnega dialoga, pa so povsod v regiji in zlasti na podeželskih območjih nekateri skupni problemi:

- na splošno civilna družba nima močne tradicije;
- javno financiranje organizacij civilne družbe je v večini primerov nezadostno in ni dovolj pregledno;
- vzpostavljena je nova oblika tehnične pomoči za organizacije civilne družbe na Zahodnem Balkanu, ⁽¹⁰⁾ ki jo financira EU, vendar še ni prinesla želenih rezultatov;
- na splošno je treba okrepiti zmogljivosti ter razviti specifična znanja in spretnosti na različnih področjih;
- oblasti na lokalni in regionalni ravni se na splošno ne zavedajo prednosti partnerskega sodelovanja s civilno družbo;
- razkorak med mestnimi in podeželskimi območji: večina organizacij civilne družbe je nakopičena v glavnih mestih ali pa v dveh ali treh drugih mestih, zato na podeželju ljudje niso seznanjeni z vlogo in dejavnostmi civilne družbe;
- večina organizacij civilne družbe, vključno z organizacijami kmetov, je razdrobljenih in med seboj ne sodelujejo, ampak so si konkurenčne, kar ima škodljiv učinek. Zato se te organizacije ne morejo razviti v močne interesne skupine.

9.3 Tradicionalne organizacije civilne družbe na podeželskih območjih Zahodnega Balkana so verske skupnosti in združenja nacionalnih manjšin, gasilska, lovska in ribiška društva, kulturno-umetniška društva, športni klubi, ženska združenja in podobno. Te organizacije niso enakomerno geografsko porazdeljene, vendar pa so verske skupnosti in etnične manjšine najboljše organizirane in dobro ščitijo svoje interese.

9.4 Nosilci odločanja ne priznavajo dovolj dejstva, da bi lahko te organizacije dejavneje sodelovale v programih za ohranitev nesnovne kulturne dediščine in okolja. Njihov vpliv na razvojne pobude je zanemarljiv in ne seže prek ozkih meja lokalne skupnosti (vasi). Mrežno povezovanje na višji ravni pa ne obstaja.

9.5 Z donatorskimi projekti so bile vzpostavljene nove oblike organizacij civilne družbe, ki se v glavnem osredotočajo na prenos informacij in znanja na področju pristopne politike, kmetijstva, okolja, varstva človekovih pravic in podobno. Zaradi zmanjšanja donatorskih sredstev pa so številne organizacije zamrle.

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o *civilni družbi na podeželskih območjih* (UL C 175, 28.7.2009, str. 37).

⁽⁹⁾ Mnenja UL C 18, 19.1.2011, str. 11, UL C 317, 23.12.2009, str. 15, UL C 224, 30.8.2008, str. 130, UL C 204, 9.8.2008, str. 120, UL C 27, 3.2.2009, str. 140, UL C 44, 16.2.2008, str. 121.

⁽¹⁰⁾ Mehanizem za spodbujanje razvoja civilne družbe.

9.6 **Vloga organizacij kmetov:** med tranzicijo je stari sistem zadrug iz socialističnih časov bolj ali manj razpadel. Pozneje so številni donatorski projekti, usmerjeni predvsem v posodobitev kmetijske proizvodnje, spodbujali povezovanje kmetov ali ga celo postavljali kot pogoj. Trenutno je dejanski vpliv različnih združenj kmetov in proizvajalcev na kmetijsko politiko in politiko razvoja podeželja dokaj majhen. Večina pa ima pomembno vlogo pri prenosu znanja, zagotavljanju različnih svetovalnih storitev in promociji kmetijskih proizvodov.

9.7 **Pristop LEADER k razvoju podeželja** kaže, kako lahko mrežno povezovanje in spodbujanje dialoga na lokalni ravni prispevata k tesnejšemu sodelovanju civilne družbe pri pripravi in izvajanju strategij lokalnega razvoja. Ta partnerski pristop od spodaj navzgor, ki vključuje različne lokalne zainteresirane strani, daje spodbudne rezultate v številnih državah članicah EU in velja za koristno sredstvo za spodbujanje zaposlovanja na podeželskih območjih.

10. Vprašanja, ki jih je treba preučiti, da se doseže večja diverzifikacija podeželskega gospodarstva

10.1 Diverzificirano kmetijstvo, ki temelji na znanju

10.1.1 Večja intenzivnost in tehnološke izboljšave v kmetijstvu ponujajo nove možnosti za delovna mesta v različnih spremljajočih dejavnostih, kot so prevoz, embalaža, skladiščenje, prodaja in servisiranje mehanizacije, nadzor kakovosti itd.

10.1.2 Diverzifikacija v samem kmetijskem sektorju, usmerjena v dodano vrednost kmetijskih proizvodov (ekološko kmetovanje, pridelava kakovostne hrane in mesa, proizvodi z zaščiteno geografsko označbo, doma pridelana tradicionalna živila itd.) lahko prav tako pomeni nove možnosti za prihodnji razvoj in zmanjšanje deleža prikrite brezposelnosti.

10.2 Naložbe v podeželsko infrastrukturo

Kakovostna infrastruktura, kot so ceste, vodovod, elektrika, informacijske in telekomunikacijske storitve, lahko spodbudi razvoj tako kmetijskih kot nekmetijskih obratov. Poleg tega se s kakovostno infrastrukturo izboljša življenjski standard podeželskih gospodinjstev, saj se poveča mobilnost in izboljša dostop do socialnih storitev, vključno z zdravstvenimi storitvami in izobraževanjem.

10.3 Razvoj človeškega kapitala

Bolj izobražena in prilagodljiva delovna sila v kmetijstvu bo imela večje možnosti za zaposlitev v nekmetijskih sektorjih. Zlasti pomembno je zagotoviti, da so programi poklicnega usposabljanja v skladu s zahtevami programov za diverzifikacijo

podeželja. Še posebej pomembni so programi vseživljenjskega učenja, prekvalificiranja ter krepitve menedžerskih znanj in spretnosti.

10.4 Ustvarjanje ugodnega okolja za podjetja

10.4.1 K diverzifikaciji gospodarskih dejavnosti in preprečevanju odseljevanja mladih bi prispevalo tudi spodbujanje podjetništva ter hitreje ustanavljanje malih in srednje velikih podjetij (MSP) na podeželskih območjih. Neprivlačni davčni sistemi, neučinkoviti postopki registracije podjetij v povezavi s slabo infrastrukturo in pomanjkanjem izobraženih mladih ljudi so dejavniki, ki pomenijo oviro za nove naložbe in nova podjetja.

10.4.2 Poseben problem je še vedno dostop do kreditov, prilagojenih potrebam podeželskega prebivalstva. Banke in druge finančne ustanove je treba spodbuditi, da olajšajo zagotavljanje posojil na področju kmetijstva. To je pomembno tudi v povezavi s pravili sofinanciranja za sklade IPARD.

10.5 Razvoj učinkovitih pospeševalnih in svetovalnih služb

Pospeševalne in svetovalne službe bi morale postati bolj inovativne in poleg tehničnih nasvetov kmetom zagotavljati tudi znanje na podlagi povpraševanja in informacije. Sodobne pospeševalne službe morajo izpolnjevati potrebe širšega podeželskega prebivalstva (potrošnikov, podjetnikov, kmetov, revnih itd.), hkrati pa mu pomagati pri sprejemanju novih političnih načel in pravil.

10.6 Oživitev zadrug z izboljšanjem institucionalnega okvira ter krepitvijo njihovih človeških virov in podpornih programov

Zdruge so tradicionalne organizacije podeželske družbe, ki imajo lahko ključno vlogo pri razvoju družbenega kapitala na podeželskih območjih. Ustvarijo lahko možnosti za nova delovna mesta in dodaten prihodek ter ljudem omogočijo, da dejavno sodelujejo pri razvoju njihovih skupnosti.

Tudi razvoj **podjetij socialne ekonomije** je lahko priložnost za nova delovna mesta, zlasti za ženske in mlade, tj. najbolj ranljive skupine.

10.7 Spodbujanje pristopov od spodaj navzgor (kot je program Leader)

Potrebna sta boljše povezovanje in usklajevanje različnih podeželskih akterjev, tako na vertikalni ravni (organi oblasti na različnih ravneh – nacionalni, regionalni in lokalni) kot tudi na horizontalni ravni (podjetniki, poklicna združenja, kmetje itd.). Politike lokalnega razvoja je treba izvajati ob večjem usklajevanju med ustreznimi institucijami in v okviru procesa odločanja po pristopu od spodaj navzgor.

10.8 Turizem in kmečki turizem

10.8.1 Kmečki turizem je lahko pomembna razvojna možnost na podeželskih območjih. Regija Zahodnega Balkana ima dobro ohranjeno naravno, kulturno in zgodovinsko dediščino, pa tudi zelo kakovostno hrano in je sorazmerno blizu turističnim trgom EU. Ekološki turizem in novi trendi trajnostnega razvoja, ki spodbujajo zdravo okolje in način življenja (vključno z „zelenimi proizvodi“ in ekološkimi živili, kot so govedina, zdravilne rastline, gozdni sadeži, gobe itd.), so povsem v skladu s kulturno in naravno dediščino regije.

10.8.2 Vendar pa sodobni aktivni obiskovalci podeželja zahtevajo visokokakovostne storitve, udobno namestitev in raznovrstno ponudbo rekreacijskih in kulturnih dejavnosti. Razvoj podeželskega turizma še vedno ovirajo številne prepreke: slaba infrastruktura, slabo razvite znamke regionalnih proizvodov (spominki), majhne nastanitvene zmogljivosti

in njihova slaba kakovost, slabo označevanje turističnih znamenitosti, pomanjkljivo upravljanje turističnih destinacij itd.

10.9 Tudi **čezmejni projekti** bi lahko bili učinkovit način za boljši izkoristek lokalnega razvojnega potenciala v prihodnje (skupna cestna infrastruktura, energetska omrežja, turistične zmogljivosti, lokalne znamke itd.).

10.10 Obnovljivi viri energije – potencialni vir zaposlovanja in prihodkov

Večina novih obratov in zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov bo na podeželskih območjih: npr. pridelava energetskih rastlin, obrati za pridobivanje bioplina, proizvodnja biogoriv, proizvodnja peletov in briketov, obrati za pridobivanje energije vetra itd. Potem ko bodo ti obrati zgrajeni, jih bo treba tudi vzdrževati in servisirati v celotnem obdobju njihovega delovanja, s čimer se bodo zagotovili dodatna delovna mesta in prihodki.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spodbujanju predstavnške civilne družbe v evro-sredozemski regiji (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 376/06)

Poročevalec: **Dimitris DIMITRIADIS**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 16. junija 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Spodbujanje predstavnške civilne družbe v evro-sredozemski regiji.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 163 glasovi za, 6 glasovi proti in 17 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek in sklepi

1.1 Države Severne Afrike in Bližnjega vzhoda od konca leta 2010 doživljajo neprimerljive in zgodovinske premike v političnih sistemih, ki jih spremljajo srdite vstaje prebivalstva, v katerih odločno sodelujejo vsi družbeni sloji in številne organizacije civilne družbe.

1.2 EESO močno obžaluje uporabo sile proti protestnikom v nekaterih državah južnega in vzhodnega Sredozemlja (zlasti v Siriji in Libiji) ter poziva evropske in mednarodne organizacije, naj sprejmejo vse potrebne ukrepe za zaustavitev kršitev človekovih pravic, tudi sindikalnih.

1.3 V politikah EU pred arabsko vstajo ni bilo prave predstave o posebnostih lokalnih družb in tudi ne razumevanja, spregledane pa so bile tudi lokalne šege, običaji, tradicije in navade. Organi EU niso izkoristili podpore EESO ali OR, prek katerih bi EU lahko vplivala na lokalne organizacije civilne družbe ali lokalne oblasti.

1.4 Nova družba, ki se lahko pojavi v evro-sredozemski regiji – kar je razvidno iz dinamike civilne družbe v tej regiji –, zahteva razvejan, prožen in pameten odziv EU. EESO v zvezi s tem pozdravlja pregled in posodobitev evropske sosedске politike, predvsem poudarek, ki se zdaj daje načelom pogojevnosti in diferenciacije ter ukrepom za krepitev civilne družbe. ⁽¹⁾

1.5 EU, ki je največja donatorka v regiji, mora vztrajati ne samo pri tem, da se v dvostranske sporazume vključijo klavzule o varstvu demokratičnih svoboščin in pravic posameznika, temveč da se morajo tudi izvajati, kar je bistvenega pomena. V preteklosti je bila politika EU v zvezi s slednjim neustrezna. EESO poleg tega poziva k temu, da se v oceno vodenja države vključijo primerjalne analize ravnanja s civilno družbo (zakonodajni okvir, krepitev zmogljivosti, dialog itd.) in zagotavljanja človekovih, gospodarskih, socialnih in kulturnih pravic.

1.6 EESO poziva Evropsko komisijo, naj podpre lokalne pravne ustanove ter pripravi programe usposabljanja in izobraževanja za sodnike in odvetnike. Pregledna sodna praksa je eden od pogojev za demokracijo.

1.7 EESO meni, da sta podregionalni razvoj in razvoj sodelovanja jug-jug, ki ga podpira EU, ključnega pomena. Zato Komisijo poziva, naj na podlagi svojih izkušenj v evropskih državah ali drugih delih sveta nemudoma sproži procese in pripravi praktične predloge.

1.8 EESO podpira tudi vnovično opredelitev vloge in misije Unije za Sredozemlje. Unija za Sredozemlje kot regionalna institucija bo koristna le, če se ji – kot je bilo sprva načrtovano – dodelijo specifični in pregledni programi, namenjeni določenim upravičencem/prejemnikom, v katere je vključena lokalna civilna družba, in če bo pristojna za usklajevanje različnih regionalnih evropskih politik ter financiranje v sodelovanju z javnim in zasebnim sektorjem ter finančnimi institucijami na lokalni ravni. Zagotoviti mora tudi stalne mehanizme za sodelovanje civilne družbe pri njenih pobudah. EESO poziva k takojšnjemu sprejetju odločitev o vlogi, misiji, organizaciji in financiranju Unije za Sredozemlje.

⁽¹⁾ Skupno sporočilo Evropskemu svetu, Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Partnerstvo za demokracijo in skupno blaginjo z državami južnega Sredozemlja (COM(2011) 200 konč., 8.3.2011) in skupno sporočilo Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Nov odziv na spremembe v sosedstvu (COM(2011) 303 konč., 25.5.2011).

1.9 Ženske in mladi so imeli ključno vlogo v procesih, ki so privedli do teh zgodovinskih sprememb. Z uporabo najnovejših socialnih omrežij jim je uspelo spodbuditi in mobilizirati lokalno družbo. Pomembno je, da se ohrani ta zagon in tem skupinam zagotovijo ne le vse politične, civilne, gospodarske in socialne pravice, temveč tudi polno vključevanje na vseh področjih družbe.

1.10 EESO poziva k temu, da se izboljšata učinkovitost projektov, ki jih financira EU, in pomoč EU, tako da bo mogoče v prihodnje doseči večji napredek. Zaradi zapletenosti postopkov financiranja EU so izključeni številni nedržavni akterji, ki imajo največji potencial in tudi najbolj potrebujejo podporo, vendar nimajo potrebnega strokovnega znanja, da bi se lahko potegovali za sredstva. Eden od ciljev pobude bi zato morala biti pomoč organizacijam pri pridobivanju sredstev, na primer z usposabljanji, ki jih izvajajo delegacije EU.

1.11 EESO se načeloma strinja s politikami Komisije o priseljevanju, azilu in prostem pretoku oseb, vendar meni, da so potrebni specifični in strogi ukrepi za boj proti nezakonitemu priseljevanju in trgovini z ljudmi. Sem bi morali soditi ukrepi za spodbujanje regionalnega razvoja in socialne kohezije v partnerskih državah.

1.12 EESO poziva države članice, naj pokažejo solidarnost z državami članicami EU v Sredozemlju, ki so pod velikim pritiskom zaradi migracij.

1.13 EESO meni, da se lahko val priseljevanja v države EU zajezi le tako, da se družbam Severne Afrike in Bližnjega vzhoda zagotovi praktična pomoč, ki temelji na posebnih programih gospodarske in socialne pomoči, katerih cilj je krepiti konkurenčnost njihovih gospodarstev, podpirati lokalna MSP, kmetijstvo, regionalni razvoj in socialno kohezijo ter odpiranje odročnih regij.

1.14 EESO tudi meni, da je kmetijstvo – in razvoj podeželja na splošno – v gospodarstvih partnerskih držav na jugu osrednjega pomena pri iskanju rešitev za lokalni razvoj in pri odpiranju delovnih mest za mlado delovno silo. Poleg tega je ključ za odpravo sedanje prehranske krize v teh državah in bi ga zato morali obravnavati prednostno. Obnovljivi viri energije pa so področje z ogromnim potencialom, ki lahko ustvari velike koristi z vidika zaposlovanja, socialnega razvoja in blaženja podnebnih sprememb na obeh straneh Sredozemlja.

1.15 EESO meni, da je treba okrepiti socialni dialog med delodajalci in delojemalci v Sredozemlju ter da bi njegova skupina delodajalcev in skupina delojemalcev lahko prispevali k uresničitvi tega cilja. Poleg tega poziva k spodbujanju strukturiranega socialnega dialoga v okviru socialnega foruma. Še naprej bo tesno sodeloval z Mednarodno organizacijo dela, da bi spodbujal socialni dialog v tej regiji.

1.16 EESO pozdravlja načrt Komisije, da do leta 2013 zagotovi dodatna sredstva v višini več kot 1 milijarde EUR, s katerimi bodo pokrite najnujnejše potrebe regije. Komisijo pa hkrati poziva, naj financiranje poveže s konkretnim političnim in socialnim okvirom v državah upravičenkah, ki bo spodbujal demokratična načela, politične in sindikalne svoboščine, razvoj izobraževanja in vseživljenjskega učenja, varstvo okolja ter razširitev in poglobitev političnega sodelovanja s sredozemskimi državami članicami EU.

1.17 EESO poudarja, da morajo imeti socialni partnerji, organizacije civilne družbe ter ekonomsko-socialni sveti držav članic pri teh prizadevanjih osrednjo vlogo, ko gre za izmenjavo izkušenj in znanja, razširjanje informacij, pripravo primerjalnih analiz, prenos znanja in upravne zmogljivosti. EESO je pripravljen začeti specifične projekte, s katerimi bo v sodelovanju s Komisijo in visoko predstavnico/podpredsednico podprl in okreplil civilno družbo.

1.18 Kot organ, ki predstavlja civilno družbo na ravni EU, ima lahko EESO aktivno vlogo v novem evropskem okviru za sodelovanje s sredozemskimi družbami, in sicer predvsem tako, da:

- dokumentira položaj civilne družbe v regiji na podlagi odprtega, demokratičnega in rednega dialoga s širokim spektrom akterjev;
- pomaga opredeliti posebna merila in procese, na osnovi katerih se organizacija prizna kot resnični predstavnik enega od delov družbe;
- s svojim strokovnim znanjem na mnogih področjih, tudi področju socialnega dialoga ter ekonomskih in socialnih pravic, podpira prizadevanja neodvisne in predstavnške civilne družbe za krepitev zmogljivosti;
- pomaga lokalnim ekonomsko-socialnim svetom tako, da jim posreduje strokovno znanje o participativni demokraciji;
- sodeluje v programih Komisije za krepitev socialno-ekonomskih organizacij.

1.19 EESO meni, da je treba pri podpori organizacijam civilne družbe, ki nastajajo v državah južnega Sredozemlja, na vsak način sodelovati z drugimi institucijami EU. EESO bo ustrezno prilagodil svojo mrežo ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij Euromeda ter bo prek te mreže še naprej spodbujal regionalno sodelovanje, pri tem pa bo upošteval načeli pogojevanja in diferenciacije, ki ju določa prenovljena evropska sosedska politika.

2. Učenje iz preteklosti

2.1 Kritična analiza prejšnjih dejavnosti Evropske unije

2.1.1 Zaradi popolne odsotnosti demokratičnega okolja – z nekaterimi izjemami – je bila EU iz pragmatičnih razlogov primorana prilagoditi svoje politike, kar ni bilo zmeraj upravičeno, in za sogovornike sprejeti osebe, ki jih njihovi rojaki nikakor ne bi mogli opisati kot svoje demokratične predstavnike.

2.1.2 EESO je bil omejen zaradi uradnih evropskih politik in stališč drugih organov EU do vladajočih oblasti v Severni Afriki in na Bližnjem vzhodu, zaradi politik in gospodarskih smernic barcelonskega procesa in zaradi zelo majhnih proračunskih sredstev; tako je zavzel pragmatično stališče in sodeloval z ekonomsko-socialnimi sveti ter uradnimi organizacijami civilne družbe, ki niso zmeraj imele zadostne demokratične legitimnosti in civilne družbe niso predstavljale na ustrezen način.

2.1.3 EU je v celotnem barcelonskem procesu zelo malo komunicirala in sodelovala z organizacijami civilne družbe, ki jih vlade niso priznavale, in s tem zamudila priložnost, da vpliva na razvoj političnih in socialnih dogodkov. EU kljub temu ostaja edini veliki akter, kateremu so lokalne družbe zaupale, da vzpostavi mir, uvede in utrdi demokratične svoboščine ter podpre lokalna gospodarstva.

2.1.4 Pred arabsko vstajo so bila stališča oblikovalcev politik v državah članicah EU o državah Severne Afrike in Bližnjega vzhoda sicer pragmatična, vendar razdrobljena in različna, zaradi česar niso mogli razumeti kritičnih procesov, ki so se odvijali na politični, gospodarski in socialni ravni, in zato sta jih tudi popolnoma presenetila intenzivnost in obseg dogodkov, ki so privedli do teh nepredvidenih sprememb.

2.1.5 Zdaj, po teh dogodkih, mora EU začeti dialog z lokalnimi družbami, učiti se mora iz preteklosti, se seznaniti z lokalnimi šegami, običaji in tradicijami, spoznati kulturo posameznih družb (vsaka država je zelo različna) ter sodelovati in podpreti vlade, ki bodo nastale na podlagi resničnih in svobodnih demokratičnih postopkov.

3. Trenutne razmere in obeti

3.1 EESO meni, da je treba nujno obravnavati več vprašanj, tj. krivic, ki so se godile lokalnim družbam in so se dolga leta zaostrovale. Sem sodijo uporaba proizvodne infrastrukture (proizvodnih sredstev) v državah Severne Afrike in Bližnjega vzhoda s strani nekaterih skupin, ki so imele interese in kontakte v prejšnjih režimih, vendar niso imele demokratične legitimnosti; neenaka ali nepravilna porazdelitev bogastva in blaginje; drastični porast cen osnovnih živil, ki si jih običajni ljudje na koncu niso mogli več privoščiti; potreba po varstvu pravic posameznikov ter socialnih in sindikalnih pravic in zahteva po gospodarski blaginji, socialnemu varstvu in izobraževanju.

3.2 Za sedanjo politično situacijo v večini sredozemskih držav Severne Afrike in Bližnjega vzhoda je značilno naslednje:

- i. upanje, da bodo nastale svobodne demokratične države,
- ii. potreba po pomoči za obnovitev gospodarstev,
- iii. prvi znaki, da že delujejo nekatere svobodne organizacije civilne družbe in socialno-ekonomski organi, tako že ustanovljeni kot tudi novi,
- iv. potreba po usklajeni in dobro organizirani mednarodni podpori, ki jo zagotavljajo EU (ki je z Lizbonsko pogodbo dobila mehanizme, ki jih potrebuje za izvajanje skupne zunanje politike), visoka predstavica in podpredsednica Komisije ter Evropska služba za zunanje delovanje (ESZD), pa tudi druge mednarodne organizacije (ZN, Mednarodna organizacija dela, Mednarodni denarni sklad, Evropska investicijska banka itd.). Pri tem bi bili zelo koristni stiki z raziskovalnimi ustanovami, ki so specializirane za evrosredozemsko regijo (na primer IPEMED, FEMISE itd.).

Po mnenju EESO mora EU govoriti z enim glasom.

3.3 Celotno južno Sredozemlje se sooča z istimi vprašanji: vzpostavitev in okrepitev demokracije, pospešitev gospodarskega in družbenega napredka, zagotavljanje usposabljanja in odpiranje delovnih mest za mlajše generacije.

3.4 Večina držav Severne Afrike in Bližnjega vzhoda se srečuje z izzivom, da imajo pretežno mlado prebivalstvo, kar hkrati pomeni, da morajo te države nujno najti rešitve za ta izredno produktivni sloj svojih družb, in sicer tako, da spodbudijo zaposlovanje. V ta namen je treba spodbujati ustrezne programe usposabljanja in izobraževanja, pri tem pa krečiti državljanske pravice in enakost med spoloma.

3.5 Demokratične vrednote in procesi se bodo izoblikovali le, če bodo sprejeta načela predstavnike demokracije, ki bo temeljila na svobodnih volitvah in neodvisnih političnih strankah, in če bosta zagotovljeni podpora in krepitev organizacij civilne družbe in socialno-ekonomskih organizacij, ki bodo lahko delovale v varnih razmerah, svobodno in neodvisno.

3.6 EESO poziva države članice, naj pokažejo solidarnost z državami članicami EU v Sredozemlju, ki so pod velikim pritiskom zaradi migracij, in naj:

- a) sodelujejo prek Frontexa;
- b) uvedejo posebne gospodarske ukrepe in jih podprejo;
- c) pomagajo partnerskim državam v regiji pri lažšanju trpljenja ljudi v nekaterih državah ali regijah.

3.7 EESO pozdravlja dejstvo, da je Svet ministrov EU španskega diplomata Bernardina Leóna Grossa imenoval za posebnega predstavnika EU za južno Sredozemlje, s čimer se je odzval na dogodke arabske vstaje. Njegovo imenovanje je jasen znak, da EU želi ohraniti vlogo pobudnice v tej regiji. EESO poziva posebnega predstavnika, naj tesno sodeluje s civilno družbo, ki ima ključno vlogo v regiji, in v ta namen uporabi vse razpoložljive kanale EU.

4. Nova evropska sosedska politika

4.1 EESO pozdravlja skupni sporočili Komisije in Evropske službe za zunanje delovanje,⁽²⁾ v katerih je ocenjen dosednji napredek v evro-sredozemskih odnosih in podan prvi pregled možnosti in obojev, ki so se odprli po arabski vstaji. EESO pri tem želi opozoriti predvsem na naslednje:

4.1.1 EU nikakor ne sme ostati pasivna opazovalka dogodkov;

4.1.2 EESO je podrobno proučil skupni sporočili Evropske komisije in visoke predstavnice ter podpira vse predlagane razvojne ukrepe, pri čemer hkrati opozarja, da je EU od začetka barcelonskega procesa leta 1995 pustila preteči veliko časa, preden je ocenila in pripravila nov načrt za te ukrepe;

4.1.3 EU bi morala takoj začeti izvajati novo „partnerstvo za demokracijo in skupno blaginjo“ v Sredozemlju;

4.1.4 v okviru novega partnerstva je treba za vsako posamezno državo sprejeti drugačen pristop, ki bo odražal njen politični in družbeni razvoj. Države, ki so napredovale bolj, bi morale imeti možnost, da dobijo več finančne pomoči in okrepijo politično in gospodarsko sodelovanje z EU. Odnosi z vsemi državami bi morali temeljiti na jasnih načelih (demokracija, varstvo pravic posameznika ipd.) in posebnih spodbudah, ki bi bile povezane z določenimi političnimi cilji (boj proti korupciji, neodvisnost sodstva in informativnih medijev ipd.). Poleg tega bi bilo treba zagotoviti posebne varnostne mehanizme, ki bi po potrebi omogočali zmanjšanje ali ustavitev finančne pomoči v primerih, ko obveznosti niso izpolnjene ali roki niso upoštevani.

4.1.5 svobodne in poštene volitve so prvi pogoj za vzpostavitev partnerstva, o katerem se ni mogoče pogajati.

4.1.6 podpora na najnižji ravni, ki jo zagotavlja civilna družba, je osnovni predpogoj za pomoč novim demokratičnim vladam ter zaščito ekonomskih in socialnih pravic, varstvo okolja ter družbeni in gospodarski razvoj. EESO je s svojimi izkušnjami, ki jih je pridobil med dejavnostmi po celem svetu,

pa tudi s strokovnim znanjem svojih članov, pripravljen, da v sodelovanju s Komisijo, Evropskim parlamentom in Odborom regij s posebnimi ukrepi pomaga pri teh prizadevanjih.

4.1.7 Mladi in ženske so imeli med arabsko vstajo odločilno vlogo, zato bi bilo treba poseben poudarek nameniti zaščiti njihovih pravic in krejitvi njihove vloge v novih demokratičnih državah. V ta namen EESO poziva vse države evro-sredozemske regije, naj ratificirajo Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.

4.1.8 Odprti socialni dialog med delodajalci in delojemalci, ki je nujen za ohranjanje gospodarske in socialne stabilnosti, bo zelo pomemben za utrditev demokracije in varstvo sindikalnih pravic.

4.1.9 Boj proti korupciji, zagotavljanje dobrega upravljanja in učinkovita javna uprava so primerni in nujni pogoji za gospodarsko blaginjo ter za pridobitev neposrednih tujih naložb, ki so nujno potrebne in bodo podprle demokratične vlade ter ustvarile nova delovna mesta.

4.1.10 Ustanavljanje partnerstev za mobilnost in infrastrukturo v sredozemskih državah na področju mejnega nadzora, migracij in azila bo povečalo varnost v tej regiji.

4.1.11 Pomemben predpogoj za gospodarsko rast in odpiranje delovnih mest v zdravem regulativnem okviru in pod ugodnimi pogoji financiranja je ustanavljanje MSP v sredozemskih državah. Pri tem morata imeti pomembno vlogo Sklad za evro-sredozemske naložbe in partnerstvo (FEMIP) ter Evropski investicijski sklad (EIF).

4.1.12 Nepismenost je eden najbolj perečih socialnih problemov v državah Severne Afrike in Bližnjega vzhoda, zato si je treba vztrajno prizadevati za njegovo odpravo. Evropska unija lahko zagotovi – in mora zagotoviti – podporo pri tem vprašanju. Poleg tega bi morala nuditi podporo za usposabljanje podjetnikov in pridobivanje znanja in spretnosti.

4.1.13 EESO podpira uvedbo evropske dotacije za demokracijo, v okviru katere bi z usmerjenimi ukrepi podprli demokratične procese v državah južnega Sredozemlja, spodbujali ustanavljanje političnih strank in svobodnih množičnih medijev, predvsem pa okrepi civilno družbo (združenja delodajalcev/delojemalcev, nevladne organizacije, kmete, ženske organizacije in druge socialne partnerje). EESO na podlagi lastnih izkušenj meni, da je poseben proces za podporo civilni družbi, kot je predlagani instrument za civilno družbo ENPI, neizogiben, in poziva k povečanju sredstev za ta instrument. EESO izraža močno pripravljenost, da se v sodelovanju z drugimi evropskimi institucijami vključi v ta proces in ponudi svoje strokovno znanje. Poleg tega poziva Komisijo, naj prizna posebno vlogo, ki jo lahko imajo socialno-poklicne organizacije v okviru

⁽²⁾ Glej opombo št. 1.

Evropskega instrumenta sosedstva in partnerstva (ENPI), predvsem z vidika mehanizma za razvoj civilne družbe, ki ga je treba vzpostaviti.

4.1.14 EESO se strinja z institucijami EU, da so v Sredozemlju zaradi izraelsko-palestinskega spora zelo dolgo vladale napetosti, ki so zavrle kakršen koli poskus dialoga ali skupnega ukrepanja. Zato poziva visoko predstavnico/podpredsednico, da si še naprej intenzivno prizadeva za rešitev, ki bi bila sprejemljiva za vse strani. Nujno je, da glede tega zelo občutljivega vprašanja EU nastopa enotno.

4.1.15 EESO se strinja s stališčem Komisije glede poenostavitve vizumskih postopkov za izbrane partnerske države v Sredozemlju in liberalizacije vizumskih režimov v primernem času za države, ki lahko z EU tesneje sodelujejo pri vprašanjih, povezanih z mobilnostjo, azilom, vrnitvijo v državo izvora, bojem proti nezakonitemu priseljevanju in trgovini z ljudmi.

4.1.16 Po mnenju EESO je spoštovanje svobode veroizpovedi in državljskih svoboščin temeljna človekova pravica, ki jo je treba v regiji, za katero je značilna verska in politična raznolikost, v celoti zaščititi. Zato poziva države, ki še niso ratificirale obstoječih mednarodnih in regionalnih konvencij in sporazumov o politični, državljski in kulturni svobodi ter o gospodarskih in socialnih pravicah, ki temeljijo na Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, da to nemudoma storijo.

4.1.17 Mediji v evro-sredozemski regiji imajo ključno vlogo pri obveščanju o spremembah, ki se dogajajo, in pri napovedovanju njihovih posledic. Podpora EU mora biti usmerjena v pobude za večjo profesionalnost in neodvisnost sedanjih medijev ter ustvarjanje razmer, v katerih bodo lahko delovali različni in svobodni mediji.

5. Krepitev sodelovanja EU s civilno družbo v Sredozemlju

5.1 Vse evropske institucije, ki jih je razvoj dogodkov po arabski vstaji ujel nepripravljene in brez alternativnih strategij za takojšnje odzivanje – razen za zagotavljanje človekoljubne pomoči –, so se strinjale, da se mora EU v prihodnje predvsem osredotočiti na organizacije civilne družbe in druge neodvisne socialne in poklicne organizacije.

5.2 Sporočili Komisije in visoke predstavnice/podpredsednice že vsebujeta posebna poglavja o ukrepih za podporo civilni družbi v okviru evropske sosedske politike in Unije za Sredozemlje.

6. Vloga Komisije

6.1 Državam južnega Sredozemlja je treba pomagati pri vzpostavljanju in utrjevanju mehanizmov, ki bodo spodbujali

pravilno organizacijo in delovanje civilne družbe ter socialno-ekonomskih organizacij (zakonodaja, določitev pravil delovanja, krepitev institucij, zahteva po odprtem in vključujočem demokratičnem dialogu ipd.).

6.2 Sodelovanje z državami članicami je odločilno. Ponovno je treba opredeliti vlogo in misijo Unije za Sredozemlje⁽³⁾ ter poskrbeti za dejavno sodelovanje priznanih organizacij civilne družbe pri njenih programih.

7. Posebna vloga EESO

7.1 Kot organ, ki predstavlja evropsko civilno družbo, je lahko EESO dejaven v novem evropskem okviru za sodelovanje z družbami v Sredozemlju, in sicer tako, da:

- dokumentira položaj civilne družbe v državah južnega Sredozemlja s pomočjo odprtega, demokratičnega in rednega dialoga s širokim spektrom akterjev;
- pomaga opredeliti posebna merila in procese, na osnovi katerih se organizacija prizna kot resnični predstavnik enega od družbenih slojev, ki deluje demokratično in neodvisno, pri tem pa sodeluje z drugimi institucijami;
- podpira prizadevanja za krepitev zmogljivosti neodvisne in predstavniške civilne družbe, in sicer s svojim strokovnim znanjem na področjih socialnega dialoga, ekonomskih in socialnih pravic, poklicnega usposabljanja, dobrega upravljanja, enakosti na trgu dela, trajnostnega razvoja, socialne kohezije, varstva potrošnikov, zadrug, MSP, sposobnosti zastopanja interesov, migracij, razvoja podeželja in pravic žensk;
- pomaga lokalnim ekonomsko-socialnim svetom tako, da jim posreduje strokovno znanje o participativni demokraciji;
- sodeluje v programih Komisije za krepitev socialno-ekonomskih organizacij.

7.2 EESO meni, da je treba okrepiti socialni dialog med delodajalci in delojemalci v Sredozemlju ter da lahko njegova skupina delodajalcev in skupina delojemalcev prispevata k uresničitvi tega cilja tako, da vzpostavita mrežo za komuniciranje z ustreznimi akterji. Poleg tega poziva k spodbujanju strukturiranega socialnega dialoga v okviru socialnega foruma.

⁽³⁾ Glej resolucijo Odbora regij z dne 12. maja 2011 *Obvladovanje učinkov in posledic revolucij v Sredozemlju 2011* (UL C 192, 1.7.2011, str. 1–3).

7.3 Po mnenju EESO je potrebno sodelovanje z institucijami EU pri podpori organizacijam civilne družbe, ki nastajajo v državah južnega Sredozemlja, predvsem organizacijam, ki so bile neposredno vključene v proteste, ki so sprožili revolucijo, tako da bodo dobile politično priznanje in finančno podporo, ki jo potrebujejo za nadaljevanje svoje vloge v demokratičnih procesih.

7.4 EESO je že začel vrsto misij v države južnega Sredozemlja (Tunizija in Maroko), pripravlja pa se tudi na simpozij z nevladnimi organizacijami iz držav Euromeda (september 2011) ter na evro-sredozemski vrh, ki poteka vsako leto in na katerem sodelujejo mnoge organizacije civilne družbe (novembra 2011 v Istanbulu). V mnenjih in resolucijah o evro-sredozemskem sodelovanju ⁽⁴⁾ ter v svoji sklepni deklaraciji na Evro-mediteranskem vrhu ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij v Rimu leta 2010 je izrazil številna

priporočila; omenjena deklaracija vključuje več priporočil o aktualnih temah, ki so zanimive za civilno družbo v evro-sredozemski regiji, kot je ustanovitev skupščine ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij v okviru institucionalne zgradbe Unije za Sredozemlje. Druga vprašanja na dnevnem redu so bila dostojno delo in trajnostni razvoj v Sredozemlju, poklicno usposabljanje kot gonilo konkurenčnosti in ustvarjanja delovnih mest, razvoj pravičnejše družbe v evro-sredozemski regiji in kmetijske politike držav Unije za Sredozemlje. EESO poleg tega tesno sodeluje z nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti držav članic EU v Sredozemlju.

7.5 EESO bo prilagodil svojo mrežo ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij Euromeda, ki lahko deluje kot forum za izmenjave med partnerji civilne družbe na Severu in Jugu, ter prek te mreže še naprej spodbujal regionalno sodelovanje.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ Resolucija EESO o stanju v državah južnega Sredozemlja (UL C 132, 3.5.2011, str. 1–2), mnenje o evropskem instrumentu za demokracijo in človekove pravice (EIDHR) (UL C 182, 4.8.2009, str. 13–18), mnenje o svobodi združevanja v partnerskih državah Euromeda (UL C 211, 19.8.2008, str. 77–81).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o enotnem evropskem nebu II (mnenje na lastno pobudo)

(2011/C 376/07)

Poročevalec: **Jacek KRAWCZYK**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 20. januarja 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Enotno evropsko nebo II.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. junija 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 152 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski sistem upravljanja zračnega prometa je že desetletja razdrobljen in pomanjkljiv, vzpostavitev enotnega evropskega neba pa lahko izboljša varnost in poveča učinkovitost letov. Na ta način bi občutno zmanjšali emisije CO₂ na posamezen let in močno ublažili druge vplive na okolje (z zračnim prometom povezane emisije CO₂ bi lahko zmanjšali za 12 % na let), obenem pa dosegli tudi precejšnje prihranke pri stroških.

1.2 Enotno evropsko nebo je bistvenega pomena tudi za konkurenčnost letalske industrije EU na svetovnem trgu. Evropska komisija mora imeti ključno vlogo pri izvajanju drugega svežnja ukrepov za enotno evropsko nebo (*Single European Sky*, SES II). Samo z močnim in nespornim vodstvom Komisije bo mogoče premagati različne ovire in politične težave, ki so se pojavljale v prejšnjih letih.

1.3 Uspešno izvajanje načrta delovanja, osnovanega na realističnih, vendar ambicioznih ciljih glede varnosti, stroškovne učinkovitosti, zmogljivosti oz. zamud in učinkovitosti letov, je odločilen dejavnik pri uresničevanju enotnega evropskega neba. EESO izraža zaskrbljenost, da je sedanja zavezanost držav članic EU enotnemu evropskemu nebu premajhna.

1.4 Funkcionalne bloke zračnega prostora je treba razviti na podlagi operativnih potreb ter ob tem upoštevati varnost, zmogljivost zračnega prostora, cilje glede izboljšanja stroškovne učinkovitosti in okoljske izboljšave, ki se jih doseže z večjo učinkovitostjo letov. Evropska komisija bi morala določiti in pozorno spremljati kazalnike uspešnosti, ki jih je treba doseči v okviru različnih pobud za funkcionalne bloke zračnega prostora s pomočjo okvira za uspešnost po SES II.

1.5 EESO meni, da bi Evropska organizacija za varnost zračne plovbe *Eurocontrol* lahko sodelovala pri krepitvi funkcij evropske mreže upravljanja zračnega prometa, na primer pri oblikovanju mreže prog, centralnem upravljanju pretoka prometa in upravljanju omejenih virov, vendar samo pod

pogojem, da to poteka v skladu z zakonodajo EU, da se uspešno zaključí reforma *Eurocontrola* in da se dodatno racionalizirajo njegovi stroški poslovanja. EESO pozdravlja odločitev Evropske komisije, da imenuje *Eurocontrol* za „upravitelja omrežja“ Evrope.

1.6 EESO meni, da bi morali cilji glede varnosti in uspešnosti ter interoperabilnost s sistemi upravljanja zračnega prometa zunaj EU (kot je pobuda *NextGen* v ZDA) ostati gonilna sila programa za raziskave o upravljanju zračnega prometa v okviru enotnega evropskega neba (*Single European Sky ATM Research*, SESAR). EESO zato meni, da se je treba pri uvajanju programa SESAR soočiti z naslednjimi izzivi:

- zagotavljanje usklajenega uvajanja posodobitev infrastrukture v zraku in na zemlji;
- zagotavljanje pravočasnih in zadostnih finančnih sredstev za izvajanje programa SESAR;
- vzpostavitev ustreznega upravljanja za uvajanje programa SESAR.

1.7 Varnost niso le varnostni predpisi, temveč zajema tudi človeške sposobnosti, kulturo varnosti, znanje, usposabljanje in upravljanje virov skupine. V tem okviru je še zlasti pomembno:

- upoštevati človeške zmogljivosti pri proaktivnem upravljanju varnostnih tveganj;
- zagotoviti primerno raven usposobljenosti in usposabljanja strokovnjakov;
- spodbujati vključevanje socialnih partnerjev na vseh ravneh uresničevanja enotnega evropskega neba in
- graditi trdno kulturo varnosti, ki vključuje odprto poročanje in „kulturo pravičnosti“ ter je temelj za zagotavljanje varnosti.

1.8 EESO ugotavlja, da so bili s svežnjem ukrepov SES II v sistem Evropske agencije za varnost v letalstvu (EASA) vključeni varnostni predpisi pri upravljanju zračnega prometa na ravni EU. Tako sta bila zagotovljena celostni pristop k urejanju varnosti pri upravljanju zračnega prometa in nadzor varnosti v EU na podlagi zasnove „gate-to-gate“ („od izhoda do izhoda“).

2. Uvod

2.1 Z vzpostavitvijo enotnega evropskega neba je mogoče izboljšati varnost in povečati učinkovitost letov. Na ta način bi občutno zmanjšali emisije CO₂ na posamezen let in močno ublažili druge vplive na okolje (z zračnim prometom povezane emisije CO₂ bi lahko zmanjšali za 12 % na let), obenem pa dosegli tudi znatne prihranke pri stroških.

2.2 Enotno evropsko nebo je bistvenega pomena tudi za konkurenčnost letalske industrije EU na svetovnem trgu. Poleg tega trenutni sistem upravljanja zračnega prometa ne bo kos napovedanemu povpraševanju po prometu v obdobju do leta 2030 (po dolgoročnih napovedih *Eurocontrola* naj bi se promet do leta 2030 povečal na 16,9 milijona letov, kar je 1,8-krat več od trenutnega obsega prometa).

2.3 Prvi sveženj ukrepov za enotno evropsko nebo (SES I) je stopil v veljavo leta 2004. Takrat so bile največje težave pri upravljanju zračnega prometa prezasedenost zračnega prostora in posledično zamude, ki so bile zato skupaj z varnostjo v središču svežnja ukrepov SES I.

2.4 V zadnjih letih se je stanje pri upravljanju zračnega prometa nekoliko spremenilo in čeprav sta varnost in zmogljivost še vedno med najpomembnejšimi cilji, je stanje bolj raznoliko, saj se več pozornosti namenja okolju (učinkovitost letov) in stroškovni učinkovitosti. Poleg tega se je zaradi zahtev držav članic in zainteresiranih strani po manj predpisovalnem pristopu („boljša zakonodaja“) spremenil tudi regulativni pristop.

2.5 Nekateri cilji enotnega evropskega neba so bili sicer doseženi, toda ker so imele države članice težave pri doseganju nekaterih ciljev iz svežnja ukrepov SES I in ker so se nekateri cilji, kot sta okolje in uspešnost, spremenili, je bil objavljen drugi sveženj ukrepov za enotno evropsko nebo (SES II). Zakonodajalec EU ga je sprejel leta 2009, 14. novembra 2009 je bil objavljen v Uradnem listu. Sveženj določa osnovna orodja, pravni okvir in temelje za uresničevanje enotnega evropskega neba od leta 2012 naprej.

2.6 Poleg tega je bil kot tehnično in operativno dopolnilo institucionalnim reformam, predvidenim v svežnju ukrepov SES II, sprejet program SESAR.

2.7 Kljub temu številni izzivi ostajajo. Da bi jih obvladali, so poleg neprekinjenega političnega delovanja potrebne večje operativne izboljšave, ki bodo zagotovile hitro izvajanje svežnja SES II na podlagi ambicioznih ciljev glede uspešnosti, pri čemer je končni cilj odprava razlik med uspešnostjo sistema upravljanja zračnega prometa v EU in uspešnostjo tovrstnih sistemov zunaj EU.

2.8 EESO je že v predhodnih mnenjih opozoril na potrebo po enotnem evropskem nebu, še posebej v mnenju TEN 354–355 o izboljšanju delovanja evropskega letalskega sistema s svežnjem ukrepov SES II. Namen tega mnenja na lastno pobudo je zagotoviti ambiciozno vizijo izvajanja ukrepov SES II in uvajanja programa SESAR ter obravnavati naslednje vidike:

- izvajanje načrta delovanja v skladu s svežnjem SES II z ambicioznimi cilji glede uspešnosti;
- vzpostavitev funkcionalnih blokov zračnega prostora, ki temeljijo na teh ambicioznih ciljih glede uspešnosti;
- krepitev funkcij mreže upravljanja zračnega prometa na podlagi reforme *Eurocontrola*;
- reforma *Eurocontrola* v smislu podpore enotnemu evropskemu nebu in znižanja stroškov;
- program SESAR kot tehnični in operativni element enotnega evropskega neba z javnim financiranjem v podporo fazi izvajanja;
- Evropska agencija za varnost v letalstvu kot edini regulator za področje varnosti z varnostnimi predpisi, ki temeljijo na načelih varnosti in obstoječih predpisih.

Človeški dejavnik, potreba po socialnem dialogu z osebjem, ki dela s strankami, in ustrezno posvetovanje z vsemi vpletenimi stranmi so ključni elementi, ki bi morali biti podlaga za vse te vidike.

3. Izvajanje načrta delovanja v okviru svežnja SES II z ambicioznimi cilji glede uspešnosti

3.1 Uspešno izvajanje načrta delovanja na podlagi ambicioznih ciljev glede varnosti, stroškovne učinkovitosti, zmogljivosti oz. zamud in učinkovitosti letov je odločilen dejavnik pri uresničevanju enotnega evropskega neba. Da bodo pozitivni učinki hitro vidni, bo potrebna neomajna politična zavezanost. EESO pri tem poudarja, kako pomembno je, da države članice EU spoštujejo svojo zavezo za pospešeno uresničevanje enotnega evropskega neba, kot je maja 2010 sklenil Svet EU za promet. EESO izraža zaskrbljenost, da je sedanja zavezanost držav članic EU enotnemu evropskemu nebu premajhna.

3.2 EESO meni, da je bistvenega pomena zagotoviti usklajenost med cilji glede uspešnosti na ravni Skupnosti in nacionalnimi cilji glede funkcionalnih blokov zračnega prostora. V ta namen bo treba razviti sistem za odpravo neskladnosti med temi cilji. V praksi to pomeni, da bodo tisti, ki dosegajo najslabše rezultate, potrebovali bolj ambiciozne cilje kot tisti, ki so uspešnejši. Pri določitvi podrobnih ciljev za posamezne ponudnike upravljanja zračnega prometa bi bilo treba upoštevati poročila o primerjalnih analizah stroškovne učinkovitosti pri upravljanju zračnega prostora (*ATM Cost-Effectiveness Benchmarking Report*, ACE), ki jih pripravlja komisija za oceno uspešnosti *Eurocontrola (Performance Review Commission, PRC)*. Za zagotovitev uravnoteženega pristopa v povezavi z drugimi cilji glede uspešnosti je treba razviti in uresničiti tudi merljive cilje glede varnosti. Pri tem ne bi smelo biti nobenega kompromisa glede varnosti, ki jo je treba še naprej izboljševati.

3.3 EESO poudarja, da je treba zagotoviti, da bodo nacionalni nadzorni organi ostali neodvisni od navigacijskih služb zračnega prometa in od političnega vmešavanja, kar je bistvenega pomena za uspešno izvajanje. Zato je treba nacionalnim nadzornim organom zagotoviti zadostna sredstva. Evropska komisija bi morala s pomočjo orodij, ki so na voljo v okviru svežnja ukrepov SES II, pozorno spremljati dosledno upoštevanje teh načel. Poleg tega bi morali nacionalni nadzorni organi tesneje sodelovati, in sicer tako, da bi več uporabljali že delujočo platformo nacionalnih nadzornih organov. Poleg tega bi bilo treba, kjer je to primerno, predvideti povezovanje v okviru funkcionalnih blokov zračnega prostora, da se zagotovi ekonomija obsega in prepreči povečanje stroškov nadzora. V tem smislu bi lahko okrepili vlogo koordinatorja funkcionalnih blokov zračnega prostora.

3.4 Načrt delovanja bi moral upoštevati tako preletne pristojbine kot pristojbine na terminalu. To je bistvenega pomena za zagotovitev dejanskih koristi za letalske prevoznike in potnike na podlagi zasnove „gate-to-gate“ („od izhoda do izhoda“). Če bo pripravljen jasen časovni načrt, bo to vodilo v dolgoročno zmanjšanje neposrednih in posrednih stroškov v sistemu upravljanja zračnega prometa EU in s tem v zmanjšanje pristojbin, ki se uporabnikom zračnega prostora zaračunavajo za kontrolo zračnega prometa, kar bo vplivalo na potnike in uporabnike tovarnega prevoza.

3.5 EESO meni, da bi moral biti načrt delovanja v okviru svežnja ukrepov SES II povezan z dobro razvito shemo spodbud. Največja spodbuda bo odprava sistema vračanja vseh stroškov v upravljanju zračnega prometa, kot je že dogovorjeno s svežnjem ukrepov SES II, in njegova zamenjava s sistemom fiksnih stroškov.

3.6 Tudi mrežne funkcije, kot sta centralna enota *Eurocontrola* za upravljanje pretoka zračnega prometa (*Central Flow Management Unit, CFMU*) in centralni urad *Eurocontrola* za pristojbine na zračnih poteh (*Central Route Charges Office, CRCO*), bi morale temeljiti na jasnih ciljnih glede uspešnosti, vendar bi morale vključevati varnostne mehanizme, ki bi zagotavljali, da bi organ EU za oceno uspešnosti deloval popolnoma neodvisno od teh mrežnih funkcij.

4. Vzpostavljanje funkcionalnih blokov zračnega prostora na temelju zgoraj navedenih ambicioznih ciljev glede uspešnosti

4.1 Združitev funkcionalnih blokov zračnega prostora v najmanjše možno število, predvsem na podlagi zahtev glede pretoka prometa, zmogljivosti in stroškovne učinkovitosti, je še vedno cilj. Za vse funkcionalne bloke zračnega prostora bi morali veljati isti varnostni ukrepi in postopki. Funkcionalni bloki zračnega prostora so ključno orodje, ki bo posameznim izvajalcem storitev navigacijskih služb zračnega prometa omogočalo doseganje ambicioznih ciljev glede uspešnosti od leta 2012 dalje.

4.2 Funkcionalne bloke zračnega prostora je treba razviti na podlagi operativnih potreb ter ob tem upoštevati varnost, zmogljivost zračnega prostora, cilje glede izboljšanja stroškovne učinkovitosti in okoljske izboljšave, ki se jih doseže z večjo učinkovitostjo letov. Evropska komisija bi morala določiti in pozorno spremljati kazalnike uspešnosti, ki jih je treba doseči z različnimi pobudami za funkcionalne bloke zračnega prostora s pomočjo okvira za uspešnost po SES II.

4.3 Funkcionalni bloki zračnega prostora morajo na podlagi načrta z jasnimi cilji zagotoviti postopno tehnično povezovanje razdrobljenega evropskega sistema upravljanja zračnega prometa. Za doseg tega cilja sta potrebna jasno usklajevanje in sodelovanje med funkcionalnimi bloki zračnega prostora.

4.4 Pri spremembah delovnih praks so ključnega pomena dobri odnosi med delavci in delodajalci, ki jih je mogoče doseči le z ustreznim in rednim posvetovanjem v pravem pomenu besede. Izjemno pomemben je tudi dober socialni dialog, če se želimo v prihodnje izogniti tem problemom. Delavci v tej industriji so glavni kapital, spremembe v delovnih praksah, če niso premišljene, pa lahko vodijo v napetosti med delavci in delodajalci.

4.5 V skladu z uredbo o enotnem evropskem nebu morajo izvajalci storitev navigacijskih služb za vse storitve, ki jih izvajajo, pripraviti načrte ukrepov v nujnih primerih, ko so njihove storitve bistveno ovirane ali prekinjene. Osredotočiti se morajo na uspešnejše in stroškovno učinkovitejše rešitve, in sicer tako, da najprej proučijo alternativne možnosti znotraj sedanje nacionalne infrastrukture (npr. drugi območni centri za kontrolo letenja ali vojaške zmogljivosti) in predvidijo določbe za razvoj funkcionalnih blokov zračnega prostora v takšnih nujnih primerih.

4.6 Sodelovanje med civilnimi in vojaškimi ponudniki storitev je bistvenega pomena za nadaljnji razvoj enotnega evropskega neba in odpravo najpomembnejših ozkih grl v osrčju Evrope. Države članice in Evropska komisija se morajo v zvezi z funkcionalnimi bloki zračnega prostora zavzemati za civilno-vojaško sodelovanje, ki združuje civilne in vojaške potrebe na pragmatičen in nepolitičen način. Glede na to, da so vključene tudi države, ki niso članice EU, in ZDA, je bistvenega pomena tesnejše usklajevanje z Natom. EESO pozdravlja

premestitev nekaterih vojaških vadbišč na lokacije, odmaknjene od glavnih civilnih prometnih tokov, ki je predvidena v nekaterih funkcionalnih blokih zračnega prostora, in meni, da bi si bilo treba za to prizadevati pri vseh pobudah za funkcionalne bloke zračnega prostora. Poleg tega bi si morali vsi funkcionalni bloki prizadevati za nočno mrežo upravljanja zračnega prometa, ki je sicer predvidena v nekaterih funkcionalnih blokih, saj se na ta način izboljša učinkovitost nočnih letov, ko vojaška vadbišča niso v uporabi.

4.7 EESO poleg tega meni, da je treba načelo funkcionalnih blokov zračnega prostora in enotnega evropskega neba razširiti tudi zunaj meja EU, predvsem na države, ki ležijo blizu Evrope. Za to bo potrebno nadaljnje sodelovanje na mednarodni ravni.

4.8 Politična zavzetost je ključnega pomena za zagotovitev, da imajo končni uporabniki resnične koristi od funkcionalnih blokov zračnega prostora. Evropska komisija in koordinator funkcionalnih blokov zračnega prostora EU bi morala še naprej opozarjati države članice na njihovo dolžnost, da si prizadevajo za uresničitev enotnega evropskega neba in funkcionalnih blokov zračnega prostora.

5. Imenovanje upravljavca evropskega omrežja za izvajanje mrežnih funkcij upravljanja zračnega prometa

5.1 EESO se strinja, da je krepitev mrežnih funkcij evropskega sistema upravljanja zračnega prometa, na primer določitev mreže prog, centralno upravljanje pretoka prometa in upravljanje omejenih virov (frekvence in transponderske kode), bistveni element svežnja ukrepov SES II.

5.2 EESO meni, da bi *Eurocontrol* lahko sodeloval pri teh funkcijah, vendar samo pod pogojem, da to poteka v skladu z zakonodajo EU, da se uspešno zaključi njegova reforma in dodatno racionalizirajo njegovi stroški poslovanja. Za nadaljevanje prestrukturiranja *Eurocontrola* bo potrebna popolna politična zavzetost vseh držav, ki so članice te organizacije. EESO pozdravlja odločitev Evropske komisije, da imenuje *Eurocontrol* za „upravitelja omrežja“ Evrope.

5.3 EESO zato naproša Evropsko komisijo, naj pri dodelitvi pristojnosti *Eurocontrolu* zagotovi dosledno upoštevanje tega bistvenega vidika.

5.4 EESO izraža zaskrbljenost zaradi pričakovanega porasta zamud pri kontroli zračnega prometa poleti 2011 in spodbuja *Eurocontrol*, naj kot upravitelj mreže enotnega evropskega neba skupaj z izvajalci storitev navigacijskih služb in uporabniki zračnega prostora poišče kratkoročne rešitve za omilitev vpliva na zračni promet in potnike.

5.5 EESO želi na koncu še opozoriti, da je bil zaradi izbruha vulkana Eyjafjallajökull na Islandiji leta 2010 zračni prostor

večkrat zaprt, kar je privedlo do večjih motenj v letalskem prometu in zmede med potniki. Poleg tega je letalski industriji in celotnemu gospodarstvu EU to povzročilo ogromne stroške. Po teh dogodkih je bilo dogovorjeno, da je treba znova preučiti postopke, ki se uporabljajo v Evropi. EESO poudarja, da mora Evropa svoje postopke uskladiti z najboljšimi praksami, ki se izvajajo v drugih delih sveta, na primer v ZDA. Evropa je edino območje na svetu, kjer letalski prevozniki niso odgovorni za obvladovanje morebitnih tveganj zaradi vulkanskega pepela. Nedavna vaja Mednarodne organizacije za civilno letalstvo (*International Civil Aviation Organization, ICAO*) za ukrepanje v primeru vulkanskega pepela (april 2011) je pokazala, da so kljub določenemu napredku potrebne jasnejše smernice, da bi se izognili ponovnemu razdrobljenemu ukrepanju. EESO poziva Evropsko agencijo za varnost v letalstvu, naj vsem državam članicam EU zagotovi jasne smernice za sprejetje prenovljene politike.

6. Reforma Eurocontrola v smislu podpore enotnemu evropskemu nebu in znižanja stroškov

6.1 EESO pozdravlja pomemben napredek, ki ga je *Eurocontrol* pod vodstvom generalnega direktorja dosegel pri prestrukturiranju v manjšo organizacijo, da bi podprl enotno evropsko nebo. Ta prizadevanja, ki še potekajo, bi bilo treba pospešiti, potrebna pa bo tudi popolna zavezanost vseh držav članic te organizacije.

6.2 EESO čestita *Eurocontrolu*, da je interno vzpostavil steber za enotno evropsko nebo, namenjen tehnični podpori tega projekta. Različne funkcije *Eurocontrola*, potrebni viri in načini financiranja morajo biti popolnoma pregledni. Letalski prevozniki seveda ne bi smeli plačevati za vladne funkcije, kot je steber za enotno evropsko nebo. To bo zahtevalo nadaljnja prizadevanja za določitev pravih načel upravljanja *Eurocontrola*, kar bo omogočilo uresničitev vseh ciljev enotnega evropskega neba.

6.3 EESO poudarja tudi pomen ohranjanja vseevropskega pristopa, ki presega meje EU. Evropska komisija bi torej morala skupni evropski zračni prostor razširiti na vse sosednje države Evropske unije.

7. Program SESAR kot tehnični in operativni element enotnega evropskega neba z javnimi financiranjem v fazi izvajanja

7.1 Program SESAR je bil zasnovan kot tehnično in operativno dopolnilo svežnja ukrepov SES II. Evropska komisija pričakuje, da bo program „zagotovil nov evropski sistem upravljanja zračnega prometa za leto 2020 in obdobje po njem, ki bo v primerjavi s sedanjim stanjem:

— omogočil trikratno povečanje zračnega prometa ob hkratnem zmanjšanju zamud;

— desetkratno povečal varnost;

— omogočil 10-odstotno zmanjšanje vplivov, ki jih imajo zrakoplovi na okolje, in

— uporabnikom zračnega prostora zagotavljal vsaj 50 % cenejše storitve upravljanja zračnega prometa“.

7.2 EESO meni, da bi morali ti cilji in interoperabilnost s sistemi upravljanja zračnega prometa zunaj EU (kot je pobuda ZDA *NextGen*) ostati gonilna sila programa SESAR in zato podpira memorandum o sodelovanju med programom SESAR in pobudo *NextGen*, ki je bil podpisan 3. marca 2011 v Budimpešti, kot korak naprej k boljšemu usklajevanju dveh najpomembnejših razvojnih projektov v svetovnih sistemih upravljanja zračnega prometa.

7.3 Po mnenju EESO je treba osebje, ki dela s strankami, še naprej vključevati v razvoj programa SESAR. Zato je bistvenega pomena usposabljanje tega osebja za uporabo novih tehnologij in operativnih načel.

7.4 EESO poudarja, da je uvajanje programa SESAR – kljub dolgoročnim koristim za uporabnike zračnega prostora, državljanje EU in okolje – povezano s številnimi kompleksnimi izzivi. Pravočasno in učinkovito izvajanje tega programa pa je izredno pomembno. Poleg velike zavzetosti panoge bo potrebna tudi obsežna politična in finančna pomoč v obliki javno-zasebnih partnerstev. Uvajanje programa SESAR bi zato moralo biti sestavni del strategije Evropa 2020, da se zagotovi močno gospodarsko upravljanje na podlagi jasnega poslovnega modela ter vzajemnega sodelovanja in usklajevanja s sistemom ZDA *NextGen*.

7.5 EESO zato meni, da se je treba v zvezi z uvajanjem programa SESAR soočiti z naslednjimi izzivi:

7.5.1 Zagotavljanje usklajenega uvajanja posodobitev infrastrukture v zraku in na zemlji:

— posodobitev osrednjega načrta, ki vsebuje jasen načrt, v skladu s katerim se Komisija, države članice, izvajalci storitev navigacijskih služb in uporabniki zračnega prostora zavežejo k zagotavljanju večje usklajenosti z okvirom enotnega evropskega neba, vključno s funkcionalnimi blokmi zračnega prostora. Nujno je, da skupni projekt SESAR prednostno obravnava oceno do sedaj opravljenega dela in določi, kako bo vsak od glavnih udeležencev skupnega evropskega neba prispeval k ciljem glede uspešnosti na ravni EU, na ravni funkcionalnih blokov zračnega prostora in na nacionalni ravni;

— tehnologije SESAR bi bilo treba uvesti na podlagi dobro uveljavljenega pozitivnega poslovnega modela, ki vključuje verodostojno analizo varnosti ter pozitivno in verodostojno analizo stroškov in koristi, na podlagi katerih se sklonejo in določijo potrebe po izboljšanju uspešnosti. Če ni mogoče dokazati, da tehnologije prispevajo k ciljem na ravni EU (vključno s tistimi glede varnosti) ali da ne omogočajo varnega in pravočasnega prehoda, je treba delo prekiniti;

— za uresničevanje osrednjega načrta programa SESAR bo potrebna popolna zavzetost vseh držav članic EU.

7.5.2 Zagotavljanje pravočasnih in zadostnih finančnih sredstev za izvajanje programa SESAR:

7.5.2.1 izvajanje programa SESAR bo ustvarilo pomembno gospodarsko, okoljsko in strateško vrednost za celotno Evropo. Desetletna zamuda pri izvajanju programa SESAR ima neposreden negativni vpliv na BDP v višini več kot 150 milijard EUR v državah EU-27 in pomeni izgubo energijske učinkovitosti v višini več kot 150 milijon ton CO₂;

7.5.2.2 vendar uvajanje programa SESAR terja skupna vlaganja v višini prek 30 milijard EUR, pri čemer sta začetno financiranje in priprava opreme za SESAR (v zrakoplovih in zemeljske) glavna izziva, s katerima se je treba soočiti, če želimo čim prej doseči rezultate, ki se jih pričakuje od uvedbe novih tehnologij;

7.5.2.3 težave pri financiranju programa SESAR izvirajo iz delne nepovezanosti med naložbami in koristmi v prehodnem obdobju: letalski prevoznik, ki vlaga v novo opremo v zrakoplovih, ne bo zaznal nobene koristi, dokler izvajalci storitev navigacijskih služb ne opravijo ustreznih naložb. Po drugi strani pa poslovni rezultati za izvajalca storitev navigacijskih služb (ki bo moral za doseganje koristi vlagati v okolje, v katerem bo uspešnost omejena) ne bodo pozitivni, dokler večje število zrakoplovov ne bo opremljenih. Končno bi bile možne nekatere spremembe, ki bi prinesle koristi za celotno mrežo in pozitivne poslovne rezultate, vendar bi morale nekatere zainteresirane strani vlagati, čeprav bi to za njih pomenilo neto strošek. V tem primeru bi moralo biti na voljo financiranje;

7.5.2.4 finančna sredstva, ki bi jih v podporo uvajanju zagotovila EU, bi bila tako porabljena za to, da bi izvajalci (izvajalci storitev navigacijskih služb, uporabniki zračnega prostora, letališča) usklajeno in hitro sprejeli tehnologije programa SESAR. Poleg tega bi morala biti na področju upravljanja zračnega prometa v obdobju med letoma 2014 in 2020 za to, da se zagotovijo neprekinjene naložbe v raziskave, razvoj in inovacije, na voljo dodatna sredstva v skladu s tistimi, ki so na voljo za sedanjo fazo raziskav in razvoja;

7.5.2.5 da bi dosegli tempo, ki je potreben za uresničitev ciljev glede uspešnosti upravljanja zračnega prometa, je ocenjeno, da bi za uvajanje programa SESAR potrebovali približno 3 milijarde EUR sredstev EU, ki bi jih zagotovili z združevanjem različnih finančnih instrumentov, o katerih se trenutno razpravlja in ki med drugim vključujejo lastna sredstva letalske panoge, projektne obveznice EU, jamstva, posojila Evropske investicijske banke itd. Za obdobje med letoma 2014 in 2020 ugotovimo:

da brez učinkovite dodelitve sredstev EU v podporo programu SESAR ni verjetno, da bo program pravočasno izveden.

7.5.3 Vzpostavitev ustreznega upravljanja za uvajanje programa SESAR:

— ustanovitev neodvisnega subjekta za uvajanje programa SESAR, ki bi znotraj enega samega okvira upravljanja združeval financiranje in uvajanje;

- ta subjekt za uvajanje bi morala spodbujati panoga sama, v njegovo strukturo upravljanja pa bi morali biti vključeni uporabniki zračnega prostora, letališča in izvajalci storitev navigacijskih služb kot glavni nosilci tveganj, povezanih z naložbami. Z drugimi zainteresiranimi stranmi v letalstvu se je treba ustrezno posvetovati;
- med celotnim uvajanjem programa SESAR se je treba ustrezno posvetovati s predstavniki delavcev v zračnem prometu;
- vloga proizvajalcev (opreme) v fazi uvajanja je v glavnem ta, da letalskim prevoznikom, letališčem in izvajalcem storitev navigacijskih služb prodajajo opremo, ki je skladna s programom SESAR. V nasprotju s trenutnim upravljanjem skupnega projekta SESAR proizvajalci ne bi smeli biti vključeni v upravljanje uvajanja programa SESAR, da se izognimo navzkrižju interesov;
- zagotavljanje usklajenosti na evropski ravni pri uvajanju tehnologij za enotno evropsko nebo v skladu z zavezujočimi cilji mreže. Pri izvajanju te naloge se lahko pripravijo priporočila glede financiranja.

7.6 EESO želi poudariti, da bo program SESAR uspešen le, če se politične in institucionalne težave, opisane v predhodnih odstavkih, nemudoma rešijo in se zagotovijo potrebna javna finančna sredstva za njegovo izvajanje.

8. Edini regulator EU za področje varnosti na podlagi sistema EASA

8.1 EESO ugotavlja, da so bili s svežnjem ukrepov SES II v sistem Evropske agencije za varnost v letalstvu (EASA) vključeni varnostni predpisi pri upravljanju zračnega prometa na ravni EU. Tako je bil zagotovljen celostni pristop k regulaciji in nadzoru tovrstne varnosti znotraj EU po konceptu „gate-to-gate“ („od izhoda do izhoda“).

8.2 Trdna nadzorna funkcija te agencije, ki je npr. usmerjena v preverjanje uspešnosti nacionalnih nadzornih organov, kar zagotovi, da izvajalci storitev navigacijskih služb izpolnjujejo skupne zahteve, bo pomagala uresničiti enotno evropsko nebo.

8.3 EESO podpira to načelo, vendar meni, da je bistvenega pomena, da se praktično izvajanje teh novih pristojnosti

Evropske agencije za varnost v letalstvu pozorno spremlja. Pomembno je, da agencija oblikuje predpise na osnovi obstoječih predpisov glede enotnega evropskega neba in ne skuša odkrivati tople vode s sprejemanjem obremenjujočih predpisov, ki jih na področju varnosti ne bi bilo mogoče upravičiti.

8.4 EESO meni, da bi bilo na kratek rok dobro uporabiti vire in strokovno znanje *Eurocontrola* za tehnično podporo Evropski agenciji za varnost v letalstvu pri urejanju varnosti pri upravljanju zračnega prometa.

8.5 EESO želi znova poudariti pomen „kulture pravičnosti“, kot je opisana v mnenju TEN/416 o preiskavah in preprečevanju nesreč in incidentov v civilnem letalstvu. Zaradi varnosti v letalstvu je treba zagotoviti pravni okvir, znotraj katerega si lahko vse strani, vpletene v nesreče ali incidente, izmenjujejo informacije in med seboj komunicirajo svobodno in na podlagi vzajemnega zaupanja. Odbor poudarja, da je na ravni EU potrebnih več ukrepov, ki bi zagotavljali, da vse države članice dopolnijo nacionalne kazenske pravne sisteme tako, da bi zagotavljali „kulturo pravičnosti“. Odbor še posebej poudarja pomen priprave listine EU o „kulturi pravičnosti“.

9. Varnost in človeški dejavniki

Varnost niso le varnostni predpisi, temveč zajema tudi človeške sposobnosti, kulturo varnosti, znanje, usposabljanje in upravljanje virov skupine.

V tem okviru je še zlasti pomembno:

- se zavedati človeških sposobnosti, zlasti posledic utrujenosti, pri proaktivnem upravljanju varnostnih tveganj;
- zagotoviti primerno raven usposobljenosti in usposabljanja strokovnjakov;
- spodbujati vključevanje socialnih partnerjev na vseh ravneh izvajanja enotnega evropskega neba; in
- graditi trdno varnostno kulturo, ki vključuje odprto poročanje in „kulturo pravičnosti“ ter je temelj za zagotavljanje varnosti.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

474. PLENARNO ZASEDANJE 21. IN 22. SEPTEMBRA 2011

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike

(COM(2010) 352 konč.)

(2011/C 376/08)

Poročevalec: **g. GKOFAS**

Komisija je 30. junija 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike

COM(2010) 352 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 121 glasovi za, 14 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja sporočilo Komisije o njenem predlogu Evropskemu parlamentu *Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike*, in poudarja, da ima kljub nekaterim pomembnim pomanjkljivostim številne pozitivne točke, ki jih velja uresničiti, vendar želi obenem podati naslednje predloge za krepitev in obogatitev te pobude.

1.2 Glede na raznolikost gospodarskih subjektov (javni organi, organizacije, socialni partnerji), ravni (lokalna, regionalna, nacionalna in evropska) ter področij (promet, stanovanja, dopolnilna ponudba itd.) turističnega sektorja v Evropi bi bilo treba v predvidene pobude vključiti vse akterje sektorja. V zvezi s tem Odbor ponovno opozarja na možnost ustanovitve Evropske agencije za turizem, ki bi z učinkovitim spremljanjem informacij, pomembnih za podporo in spodbujanje predstavljenih ukrepov, združila prizadevanja, ki bi privedla do konkretnega napredka v smeri globalne evropske turistične politike, ki upošteva raznolikost in pluralnost identitete Evrope kot turistične destinacije.

1.3 EESO meni, da je treba poudariti in sprejeti naslednje ukrepe, da bi lahko izpolnili naloge, določene v sporočilu, in uresničili konkretne ukrepe, ki jih predvideva:

- podpirati vzpostavitev evropske platforme v vseh jezikih EU, na kateri bi udeleženci potovanj lahko elektronsko objavljali svoje komentarje ali vtise, kar bi prispevalo k boljši presoji in uporabi turističnih produktov in učinkovitejši pritegnitvi turistov, ponujalo pa bi tudi možnost uporabe novih tehnologij (elektronske rezervacije);
- uveljaviti pristojnost, da bi proučevali, organizirali in spodbujali uresničevanje nekaterih vidikov političnega okvira in se posvečali prednostnim nalogam, kot so spodbujanje notranjega evropskega turizma ter turističnih storitev in mehanizmov v vsej Evropi. Sedanje organe in podjetja naj bi spodbujali k sodelovanju, da bi izboljšali storitve in mehanizme (z ustreznimi časovnimi načrti);

- spodbujati izboljševanje cestnih, železniških, letalskih, pa tudi priobalnih pomorskih prometnih povezav v EU ter obveščanje in razširjanje novic na spletu, ob tem pa posebno pozornost namenjati manj zasadenim progam;
- spodbujati zdravstveni, wellness, zdraviliški, izobraževalni in kulturni turizem, zlasti regionalne festivale in predstave (operne, gledališke, plesne, koncertne itd.) in kulturne prireditve, kot so npr. razstave, ter kongresni, vinski, gastronomski, zgodovinski, verski, kmečki in morski turizem, pa tudi turizem, ki temelji na vrednotenju in ohranjanju kulturne dediščine in gastronomije;
- skrbeti za kakovost profesionalnih storitev s pomočjo izobraževanja in stabilnega zaposlovanja,
- spodbujati vlade držav članic pri podpori razvoju malih in mikropodjetij, ki odražajo socialne, okoljske, zgodovinske in kulturne tradicije svojih območij oziroma regij, ter izboljševati ponudbe „vse vključeno“;
- starejše ali invalidne osebe oziroma osebe s posebnimi potrebami spodbujati k izbiri evropskih destinacij, in sicer z izboljševanjem infrastrukture in storitev, pa tudi z boljšo promocijo njim namenjenih storitev v EU;
- spodbujati k politiki, ki bo podpirala potovanja z letalskimi družbami v evropske destinacije, tako da cene za potrošnike ne bodo višje kot za destinacije zunaj EU, pa tudi k ukrepom, da bi bile te evropske destinacije deležne podpore velikih turističnih operaterjev;
- s promocijo in oglaševanjem seznanjati z varnostjo, ki je v EU – v primerjavi z drugimi počitniškimi cilji v tretjih državah – glede potovanj, bivanja, državljanskih pravic, zdravstvene oskrbe, farmacevtskih in bolnišničnih storitev ali pravnega okvira zagotovljena;
- prispevati k pripravi ustrežnejšega sistema statističnega spremljanja in usklajevanja turističnih dejavnosti in ustreznih podatkov, ne da bi to povzročalo dodatno upravno breme (birokracijo) za podjetja in državljanje;
- začeti skupno promocijsko kampanjo za destinacije v EU;
- spodbujati kakovost strokovnih storitev z usposabljanjem in stabilnimi zaposlitvami.

1.4 Na ravni držav članic je treba analizirati učinek podnebnih sprememb na turizem in sprejeti ustrezne ukrepe prilagajanja, ki bodo upoštevali napovedi glede posledic podnebnih sprememb za konkurenčnost.

1.5 Treba je še naprej razvijati nekatere turistične ponudbe, kot so socialni, kulturni, gastronomski, kmečki, športni, zdravstveni turizem, turizem brez ovir, kongresni, verski turizem itd,

in sicer v okviru evropske politike, ki je usmerjena k diverzifikaciji ponudbe in pozorna do novih, hitro razvijajočih se trgov.

1.6 EESO meni, da so vseevropski projekti, kakršen je Calypso, pokazali učinkovitost sodelovanja med evropskimi institucijami in drugimi ravnmi upravljanja, socialnimi partnerji in akterji v sektorju, s pozitivnimi socialnimi in ekonomskimi učinki. EESO poziva Komisijo in Evropski parlament, naj ohranita svoje zaveze, zlasti proračunske, za tovrstne pobude.

1.7 Čeprav je treba upoštevati potrebo po varnosti, lahko vizumi pomenijo za turizem, ki izvira iz držav, ki niso podpisnice Schengenskega sporazuma, resničen problem. Razlog za to so včasih preveč birokratski postopki, ki jih izvajajo posamezne države članice. Odbor Komisijo poziva, naj sprejme konkretne ukrepe za odpravo teh ovir.

1.8 Odbor vlade držav članic poziva, naj uvedejo evropski certifikat poklicne usposobljenosti za turistične poklice, ki bi ga priznavale vse države EU. Meni, da je usposobljenost na področju turizma treba priznavati v vsej Uniji, izobraževanje pa mora potekati na visoki ravni, tako da bo v skladu s smernicami Evropske komisije in Cedefopa mogoče usposobiti resnične strokovnjake na področju turizma. Pri tem je treba posebno pozornost namenjati rezultatom usposabljanja in izdajanju spričeval ter vključevanju turističnih študij na univerzitetno raven, kadar je to uresničljivo. Turizem bi bilo treba vključiti v strategijo Evropa 2020 in ob tem podrobneje navesti nove kompetence za nova delovna mesta in druge predvidene pobude, kot so priznavanje poklicnih izkušenj, neformalno in neformalno izobraževanje, ter učinke, ki bi jih morala imeti na turistični sektor spodbuda sporočila iz Bruggeja o poklicnem izobraževanju in usposabljanju, ki so ga sprejeli ministri za šolstvo EU in socialni partnerji.

1.9 Odbor poudarja, da na področju turizma ni enotnega modela, ter priznava, da ima vsaka destinacija svoje potrebe in priteguje posebne nišne trge. Okvir turistične politike bo moral upoštevati različne zahteve v skladu z razmerami (regije na obrobju, celinske, obalne, podeželske, otoške, odročne regije itd.).

1.10 Cilj je zasnovati, pripraviti in izvajati strateški načrt skupne evropske turistične politike na ravni regij, ki bo okreпил njegovo trajnostno konkurenčnost in kakovost ter zagotovil visoko raven varstva potrošnikov ter hkrati dopolnjeval ukrepe držav članic. Vendar bodo morale države članice zaradi medsebojnih razlik predstaviti lastne, nacionalne strateške načrte turistične politike, v katerem bodo predvideni konkretni ukrepi za vsako regijo za najmanj deset let.

1.11 Odbor vlade držav članic poziva, naj prilagodijo davke na lokalni ravni in si prizadevajo za znižanje DDV za turistične proizvode socialne narave. Tako bi slednji postali privlačnejši, bolj dolgoročno pa bi tudi razvijali storitve, povezane s turizmom, in izboljšali dostop do njih. Treba je zagotoviti tudi ustrezno lokalno infrastrukturo in storitve, s pomočjo

katerih je mogoče zagotavljati kakovostne turistične storitve, kar bi izboljšalo kakovost življenja za prebivalce kot tudi razmere za turiste.

1.12 EU potrebuje strategijo komuniciranja, ki bo ohranila pozitivno podobo Evrope in turističnega sektorja, hkrati pa se bo treba spoprijeti s problemom negativne publicitete.

1.13 Treba je sprejeti ukrepe za preprečitev strukturne brezposelnosti v turističnih podjetjih, da bi izboljšali kakovost in stabilnost delovnih mest ter donosnost podjetij.

1.14 Komisija bo morala okrepiti svoja sedanja prizadevanja za seznanjanje s praktičnim pomenom kakovostnega turizma v vseh njegovih razsežnostih, tj. potovanj kot izkušnje, ki združuje telesno sprostitev in intelektualno počivitev v stiku z dosežki drugih kultur. Te ukrepe, tudi promocijo in komuniciranje, bo treba zasnovati na ravni regij in držav, pa tudi na ravni EU.

1.15 EESO opozarja na pomanjkanje jasnega sklicevanja na zakonodajni okvir potrošniških pravic v turističnem sektorju in na pomanjkanje utemeljenih razlogov za nesprejemljivo zamudo pri pregledu Direktive 90/314/EGS z dne 13. junija 1990, ki je bil sprva obljubljen za konec leta 2010, nato pa v programu dela Komisije načrtovan za začetek leta 2011, vendar do zdaj še ni bil predstavljen.

1.16 Odbor pozdravlja spodbudo Evropske komisije in Evropskega parlamenta ter evropskih socialnih partnerjev za opredelitev evropske turistične politike. EESO si bo tudi v prihodnje prizadeval delovati v tej smeri in prispevati k ciljem in vrednotam evropskega turističnega modela, ki jih navaja v svojih mnenjih.

2. Uvod

2.1 V novi turistični politiki so bili opredeljeni naslednji trije glavni cilji, na katerih sloni novi okvir:

— konkurenčnost,

— trajnost,

— promocija turizma.

Če bodo ti trije stebri podprti z ustreznimi strukturami in viri, bodo postali temelj trdne in koristne turistične politike.

2.2 Komisija opozarja na celo vrsto izzivov, s katerimi se mora soočiti evropski turizem in ki so se pojavili ali se okrepili

v zadnjih letih. Vendar pa so glavni problemi ostali vsa leta enaki: sezonska nihanja, ki so značilna za panogo, dejstvo, da se turizem ne priznava za pomembno panogo, ki doživlja velik razvoj, negotovi delovni pogoji delavcev, prevladujoča strukturna brezposelnost, pomanjkanje dostopa MSP do ustreznih finančnih sredstev, s pomočjo katerih bi se lahko prilagodila nenehnim spremembam in razvoju, pa tudi inovativnost v turizmu. Komisija se nujno mora spoprijeti s temi izzivi. Odbor je v svojih mnenjih že večkrat poudaril, da se je s temi problemi treba soočiti, in opozoril na ukrepe, ki naj bi jih sprejeli⁽¹⁾.

2.3 Turizem je pomembna dejavnost, njegov vpliv na gospodarsko rast, trajnostni razvoj in zaposlovanje pa je v Evropi še posebej pozitiven. V življenju evropskih državljanov igra pomembno vlogo.

2.4 Po letu 2008 se je povpraševanje po turističnih storitvah zmanjšalo. Če Evropa želi ostati prva turistična destinacija na svetu in biti zmožna izkoristiti bogastvo in raznolikost svojih regij, mora zasnovati skupno turistično politiko.

2.5 Evropska komisija namerava spodbujati nov okvir za ukrepe, s katerimi bi okrepili konkurenčnost turizma v EU in njegovo zmožnost za trajnostno rast. Po mnenju Odbora bi morala Komisija podrobneje opredeliti svoje predloge in upoštevati, da je interes vsake države, razvijati zanjo značilen turističen model in potencial. Zaradi nadnacionalnega značaja turistične industrije se kaže jasna potreba po okviru turistične politike na ravni EU, ki bi hkrati državam članicam EU omogočal, da razvijajo svojo nacionalno politiko. Treba je vedeti, da ima to, kar se zgodi na enem koncu Evropske unije, lahko posledice za turizem v drugi državi EU.

2.6 Držav v južni Evropi, na primer, zaprtje evropskega zračnega prostora zaradi oblaka vulkanskega pepela spomladi 2010 ni prizadelo, vendar so te države vseeno doživele upad turistične dejavnosti zaradi negativnih napovedi, ki so ustvarile ozračje, ki ni bilo naklonjeno izbiri teh držav kot destinacij.

2.7 Odbor meni, da mora politični okvir evropskega turizma temeljiti na jasnem zakonodajnem okviru o pravicah in dolžnostih različnih akterjev, česar sporočilo sploh ne omenja in za kar je še posebno pomemben pregled Direktive 90/314/EGS z dne 13. junija 1990, ki je bil sprva obljubljen za konec leta 2010, nato pa v programu dela Komisije načrtovan za začetek leta 2011. Čeprav je direktiva povsem zastarela, pregled še ni bil predstavljen. Zaradi te zamude potrošniki niso zaščiteni, poleg tega spodkopava njihovo zaupanje in onemogoča razvoj turizma. Pregled je ključni element zakonodajnega okvira, ki je nujna podlaga za nove pristojnosti, ki jih je s Pogodbo na tem področju dobila EU.

⁽¹⁾ UL C 32, 5.2.2004, str. 1.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Evropska unija mora dati svoj prispevek in se zavzeti za sprejetje odločnih ukrepov za pospešitev rasti in zagotovitev razmer, ki bodo povečale privlačnost evropskega turizma. Priprava skupnega načrta s konkretnimi ukrepi ne sme biti več v rokah Komisije, temveč drugega organa, ki bo sledil jasni politiki in ne bo samo ponavljal starih idej. V njem bi morali sodelovati predstavniki celotnega turističnega sektorja, kot so združenja turističnih delavcev in združenja zasebnih akterjev, dejavnih v turističnih poklicih, sindikalne organizacije regije in nacionalni turistični uradi. Pri tem bi lahko imela pomembno vlogo pri podpori evropskim institucijam Evropska agencija za turizem, ki jo je EESO predlagal že v prejšnjih mnenjih.

3.2 Nujno je, da se Komisija in druge institucije EU držijo načela pametne zakonodaje in da vsi zakonodajni predlogi EU vključujejo ustrezno oceno učinka predlaganih ukrepov na turistično industrijo. Predlagani okvir ukrepov turistične politike nikjer ne omenja, da bi bilo treba izvesti ustrezne ocene učinka, s katerimi bi presodili morebitne posledice za sektor ob predstavitvi vsakega novega zakonodajnega predloga EU. To je še zlasti pomembno v nekaterih primerih, na primer pri predlagani zakonodaji o označevanju živil ter o pravicah potnikov in potrošnikov.

3.3 Turizma ne bi smeli obravnavati kot ločenega področja politike, marveč kot medsektorsko področje, na katerega vplivajo različne druge politike EU, kot so promet, izobraževanje, zaposlovanje, raziskave in inovativnost, podnebne spremembe, enotni trg, varnost, potrošniška tematika itd. Turistična politika torej ni izključno v pristojnosti generalnega direktorata za podjetništvo, marveč naj bi jo upoštevale vse druge politike EU.

3.4 Dosedanji način promoviranja in razvoja turističnih storitev v vsej EU je premalo usklajen in organiziran, kar ustvarja težave za državljane, ki želijo potovati. Potovanje z javnimi prometnimi sredstvi po EU je zahtevno, saj je treba usklajevati najrazličnejše vozne rede vlakov, trajektov, avtobusov itd., tako da ni mogoče poskrbeti za zanesljivo nastanitev.

3.5 Turistična industrija se sooča s čedalje bolj živahno svetovno konkurenco držav v vzponu ali držav v razvoju, ki privlačijo vedno več turistov. Da bi Evropa ostala konkurenčna, se mora zavzemati za trajnostno politiko in ovrednotiti svoje številne prednosti, med katerimi so varnost

- v družbi in okolju,
- pri prevozi in prometu,
- pri nastanitvi na vseh ravneh,
- pri zanesljivih bančnih, trgovinskih in drugih transakcijah,
- na področju zdravja in higiene,

- pri zdravstveni oskrbi,
- pri policijskem nadzoru in varnosti,
- pri dostopu do infrastrukture za invalide in osebe s posebnimi potrebami,
- pri negi,
- na področju kakovosti,
- na področju strokovnosti in kakovosti neposrednih in posrednih osebnih storitev,
- pri varstvu državljskih pravic.

3.6 Pogosto pozabljamo, da imamo kot turisti v EU na voljo samoumevnosti, kot je to, da pijemo vodo, ki je skoraj povsod pitna, jemo, ne da bi se zastrupili, ali pa hodimo in se vozimo po cesti brez spremstva. Zato moramo poudarjati te preproste prednosti, ki jih Unija ponuja turistu. Morali bi jih še prav posebej poudarjati, saj turistom dajejo občutek varnosti in jih ne zagotavljajo v skoraj nobeni vodilni destinaciji svetovnega turizma, čeprav pri izbiri in promociji počitniškega kraja pomenijo primerjalno prednost.

3.7 Evropa bi morala razvijati in krepiti svojo podobo na svetovnih trgih in spodbujati sodelovanje s Kitajsko, Rusijo, Indijo, Brazilijo, Japonsko, ZDA in sredozemskimi državami. Da bi bilo to mogoče, bo treba spodbujati podjetništvo in inovativnost, krepiti kakovost ponudbe proizvodov, da se bodo naše storitve in infrastruktura lahko kosale s ponudbo naših mednarodnih tekmecev. Treba je zmanjšati sezonskost in močna nihanja povpraševanja ter okrepiti in povečati raznolikost ponudbe turističnih storitev. EU mora z izdajanjem spričeval o poklicni usposobljenosti, ki bodo skupna in bodo veljala na njenem celotnem ozemlju, izboljšati in potrjevati poklicno usposobljenost vseh, ki delajo v turistični industriji, pri tem pa namenjati pozornost zlasti dosežkom usposabljanja in njegovemu potrjevanju. Obvezno vzajemno priznavanje spričeval se bo izkazalo za koristno tako za podjetja kot za delavce v vsej Uniji.

3.8 Sedanje metode zbiranja in proučevanja statističnih podatkov so pomanjkljive. Zaradi teh pomanjkljivosti se sprejemajo nepopolne ali napačne odločitve pri pripravi smernic. Glede na to dokument poudarja pomen izboljšanja statističnih podatkov in analiz v zvezi s turizmom. Komisija meni, da je to bistveno za boljši nabor socio-ekonomskega znanja o turizmu na evropski ravni. Strukturirano zbiranje statističnih podatkov bo prineslo ne le možnost obveščanja in sprejemanja razumnih odločitev, marveč bo spodbujalo tudi interdisciplinarno sodelovanje med raziskovalci ter izmenjavo mnenj in izkušenj. Nujno je izboljšati statistične metode in pri tem pridobljena spoznanja, saj zbiranje teh podatkov za podjetja in državljane seveda ne sme povzročiti povečanja upravnih bremen (birokracije).

3.9 Več kot polovica članic EU ima vzpostavljen satelitski račun za turizem, ki se je izkazal za izredno učinkovito orodje. Komisija bi morala ugotoviti, kako spodbuditi preostale države in jim pomagati pri uvedbi te metode, ki se bo hkrati uporabljala za podrobno primerjavo uspešnosti. Zaradi trenutnih precejšnjih sprememb trendov in turističnih navad v Evropi je to bistvenega pomena.

3.10 Raznolikost je pravi zaklad evropskega turizma. Široka paleta izkušenj od države do države članice prispeva k privlačnosti Evrope kot turistične destinacije. Raznolikost kulturne dediščine, naravnega okolja, gastronomije, vina in zgodovine obiskovalcem ponuja raznolike izkušnje. Ohranjanje te raznolikosti je pomembno in je velik adut pri promociji Evrope v preostalem svetu.

3.11 Ker turizem tvorijo večidel mala in srednje velika podjetja, je treba izkoristiti njihovo dinamičnost, jim pomagati pri razvoju podjetniške dejavnosti ter se osredotočiti na njihov prispevek k ohranjanju kulturne dediščine in razvoju lokalnih skupnosti. Ta podjetja sprejemajo primarno brezposelne (ekonomske migrante in osebe brez izobrazbe) in tako znatno znižujejo brezposelnost. Poleg tega zaposlujejo velik del aktivnega prebivalstva, s tem pa prispevajo tudi k zmanjševanju socialne izključenosti. Zasebni sektor mora biti vključen na področjih, kot sta turistična promocija in podpora zaposlovanju, mora pa tudi spodbujati vzpostavljanje mrež turističnih podjetij.

3.12 Značilnost turistične politike je, da zajema številna področja. Vpliva zlasti na prometno politiko (pravice in varnost potnikov ter kakovost prevoznih sredstev), državne pomoči, notranji trg (svoboda ustanavljanja in svoboda opravljanja storitev, povezanih s turizmom, promocija kakovosti storitev, razvoj elektronskega poslovanja) ter na davčno politiko, ki ima pogosto negativne učinke (davčne ovire za nemoteno delovanje notranjega trga, davčna obravnava malih in srednje velikih podjetij v turizmu, davčne olajšave). Sektor bo torej treba podpreti s pomočjo posebnih finančnih ukrepov, po drugi strani pa se bodo morala turistična podjetja obvezati k vlaganjem ter spodbujanju in povečevanju zaposlovanja.

3.13 Odbor meni, da je treba spodbujati mehanizem za izboljševanje in krepitev turističnih izmenjav med državami članicami, s pomočjo katerega bodo imele nekatere skupine, kot so mladi (ob boljšem usklajevanju časa šolske počitnic), starejši, osebe z omejeno mobilnostjo in družine z nizkimi dohodki, možnost potovati zlasti v času nizke sezone. Države članice, katerih gospodarstvo ni usmerjeno v turizem, bi morale podpirati države, za katere je turizem velikega pomena, in sicer tako, da bi med državljani promovirale evropske destinacije. Evropske letalske družbe morajo razumeti, da ne podpirajo turizma in notranjega trga, če severnim Evropejcem ponujajo cenejše vozovnice za Azijo kot za jugovzhod Evrope.

3.14 Odbor meni, da je treba zasnovati inovativno skupno politiko in ponuditi turistični proizvod, prilagojen starejšim in upokojencem, ki naj bi leta 2020 predstavljali 20 % prebivalstva, pa tudi invalidom in ljudem s posebnimi potrebami in omejeno mobilnostjo – teh naj bi bilo po nedavnih ocenah 127 milijonov – ter jih tako pritegniti. Zaposlenim je treba zagotoviti ustrezno specializirano usposabljanje za izpolnjevanje potreb teh posebnih družbenih skupin. Ker imajo nekateri pripadniki te skupine prebivalstva pogosto kupno moč, kulturne interese in prosti čas ter predstavljajo precejšen tržni potencial, bi morala EU spodbujati skupno politiko glede te skupine in jim tako pomagati pri uresničevanju njihovih pravic kot turistov, da bi lahko pri tem uživali brez kakršnekoli diskriminacije. Za to pa si mora prizadevati tudi zasebni sektor, ki mora poskrbeti za ustrezno infrastrukturo za ta tržni segment.

3.15 Odbor meni, da je treba spodbujati sodelovanje na mednarodni ravni, zlasti na trgih, ki so pomembni za EU. Treba je ustvariti potrebne razmere za poenostavitev postopka izdaje skupnega evropskega vizuma, da bi pritegnili več obiskovalcev iz držav zunaj Schengenskega sporazuma. Turisti morajo imeti neovirano možnost potovanja iz ene države EU v drugo, v ta namen pa je treba poenostaviti predpise in smernice.

3.16 Na ravni regij bi bilo treba močneje promovirati, spodbujati in podpirati evropski turistični proizvod: kulturne poti, sodobno kulturno dediščino, zaščitena naravna območja, ohranjanje in ovrednotenje zgodovinskih stavb in podjetij, zdravstveni in wellness turizem (tudi zdraviliški turizem), izobraževalni, vinsko-gastronomski, zgodovinski, verski, kmečki turizem in turizem, pri katerem sta v ospredju morska dediščina in podmorska kulturna dediščina, pri čemer je treba ohraniti in izpostavljati kulturno tradicijo in gastronomijo (tradicionalne restavracije in podjetja, ki so neposredno povezana z regionalno zgodovino). Ni vedno treba povečevati števila postelj, marveč je treba vlagati v izboljševanje kakovosti storitev in infrastruktur objektov, z inovativnostjo prek novih ponudb, kot so zdraviliška središča, wellness itd. Nikjer v predlogu Komisije ni pojasnjeno, kako je mogoče uresničiti te ukrepe, prav tako niso navedene prednostne naloge in tudi ne načrt, po katerem naj bi jih uresničevali v posameznih državah članicah ob upoštevanju regij, kar bi skupaj tvorilo evropsko turistično politiko. Tudi skupno oglaševanje ni predvideno, čeprav bi bilo potrebno.

3.17 Odbor soglaša z uvedbo „znaka evropske kulturne dediščine“ in predlaga tudi „znak evropske kulinarne dediščine“, s katerim bi – kot pri drugih ukrepih, kot so dnevi evropske kulturne dediščine in nagrada Evropske unije za kulturno dediščino – ocenjevali gostinske obrate, jim na podlagi skupnih usklajenih meril podeljevali „zvezdice“ in jih certificirali. Pri tem bi se ustrezno opirali na različne nacionalne in evropske programe. Odbor poleg tega predlaga uskladitev sistema podeljevanja zvezdic hotelom v EU in njihovega certificiranja. EESO spodbuja Komisijo, naj še naprej organizira Evropski turistični

forum kot prostor za srečanja in analizo vseh akterjev v sektorju ter odgovornih na državni ravni, regionalnih in lokalnih oblasti ter socialnih partnerjev, da bi tako spodbujali evropsko turistično identiteto ob upoštevanju raznolikosti in pluralnosti.

3.18 Okvir predlaga tudi oblikovanje pristne „evropske blagovne znamke“ in blagovne znamke „kakovostni turizem“, za kar bo nujno izboljšanje panožnih standardov, kar bi bilo treba podpreti. Vendar pa je treba oblikovanje blagovne znamke za kakovost podpreti z ustreznimi mehanizmi financiranja, da bodo lahko turistični delavci izboljšali svojo ponudbo ter vlagali v izboljšave objektov in storitvenih standardov ter v usposabljanje in prekvalifikacijo osebja.

3.19 Povezava kulinarike, gostinstva in turizma ponuja zares izvirne možnosti za kakovostno turistično ponudbo, saj postavlja turiste v neposreden stik s kulinarčno kulturo vsake države članice. Tako lahko spoznavajo razlike med ponujenimi storitvami. V EU vse več ljudi potuje zaradi želje po dobri hrani. Kulinarika tako postaja orodje za promocijo evropskih živil in specialitet. Morali bi podpirati hrano in pijačo ter recepte in „kulinarčne in vinske poti“. Zato je treba podpirati usklajeno sodelovanje, ki ponuja nadomestne oblike za krepitev povezave med turizmom in prehrano promovirati.

3.20 **Usposabljanje zaposlenih v turističnem sektorju** je zagotovo velika naložba za evropski turizem, zlasti za MSP. Z uvajanjem novih tehnologij in načinov dela so se povečale potrebe po usposobljenih delavcih. Razširitev programov EU za izpopolnjevanje in usposabljanje delavcev v turizmu, kakršna že obstaja v drugih sektorjih, je dobrodošel ukrep, ki bo spodbudil prilagajanje novim tehnološkim razmeram v tem sektorju. Oblikovati je treba evropsko potrdilo o poklicni usposobljenosti, ki bo temeljilo na enotnih „zahtevah“ glede rezultatov usposabljanja ter ga bo (zaradi ustreznih postopkov potrjevanja na nacionalni ali lokalni ravni) mogoče uporabljati kot samostojno in neodvisno poklicno kvalifikacijo, hkrati pa se bo opiralo na obstoječe nacionalne okvire za kvalifikacije. Izobraževanje zaposlenih, potrjeno z diplomom o poklicni usposobljenosti, mora biti v turističnem sektorju obvezno. EESO meni, da je za usposabljanje v turističnem sektorju pomembna spodbuda sporočila iz Bruggeja o poklicnem izobraževanju in usposabljanju v EU. Z zagotavljanjem stabilnih in kakovostnih delovnih pogojev bo sektor postal še posebej privlačen.

3.21 Načrt usposabljanja in priučitev določenih vedenjskih veščin bosta za zaposlene v turizmu nujno morala zajemati učenje tujih jezikov, pa tudi upoštevanje kulturnih posebnosti, ter predvideti izdajanje potrdil o strokovni usposobljenosti, ki bodo skladna s smernicami Evropske komisije in Cedefopa. Posebno pozornost bo treba nameniti turističnim poklicem, ki se neposredno nanašajo na kulturno dediščino, kot so turistični vodiči, ki naj bi imeli ustrezno spričevalo o usposobljenosti in zmožnost posredovanja kakovosti kulturne dediščine. Imeli naj bi tudi potrdilo, da poznajo spomenike v regiji, v kateri namestijo delati, četudi začasno. To potrdilo bi izdajale lokalne

oblasti. Nujno naj bi znali tako jezik regije kot tudi ljudi, ki jih bodo vodili, kot je to do leta 1975 določal standard CEN (EN 13809, 2003), odtlej pa direktivi 1975/368/ES in 1992/51/ES. Ustrezno spričevalo je treba uveljaviti za celoten razpon turističnih poklicev, kot so natakarji, kuharji, animatorji itd., ki imajo stike s turisti.

3.22 Odbor meni, da je treba resno upoštevati, da je koncept turističnih paketov „vse vključeno“, ki ga je sprejelo veliko podjetij v številnih državah članicah, nazadnje privedel do rezultatov, ki so bili v popolnem nasprotju s pričakovanimi. Žal je še preveč očitno, da se težave, s katerimi se spopadajo MSP, ki delujejo v regijah v bližini klubov „vse vključeno“ in velikih hotelskih verig, zaostrejejo.

3.23 Zaradi hude konkurence med velikimi tujimi turističnimi operaterji na eni strani in hoteli, ki se trudijo prodati turistične pakete po pavšalni ceni, da bi bili njihovi objekti zasedeni, se je poslabšala kakovost ponujenih storitev, ena od posledic pa je negativna podoba nekaterih turističnih regij v tujini. Zaradi tega pritiska morajo MSP poslovati po cenah, ki ne krijejo stroškov, tako da so se znašla na robu izginotja ali v hudih težavah.

3.24 To ne pomeni, da bi morali sistem turističnih paketov „vse vključeno“ kategorično zavračati, saj morda ustreza potrebam določenega dela turističnega povpraševanja. Vendar bi ga morali – tako kot druge turistične proizvode – uporabljati ob spoštovanju zakonitosti in poštene konkurence z drugimi ponudbami, nadzorovano in z lastnimi sredstvi, brez državne pomoči. Prihodke iz turizma je treba razdeliti čim širše, da se bo razvijal tudi v bližini dobrih hotelov. Obiskovalci morajo imeti možnost izbire, koliko denarja bodo porabili v hotelu ali zunaj njega. Vseeno je to eden redkih tržnih segmentov, ki je dosegel rast kljub upadu poslov tradicionalnih organizatorjev potovanj v zadnjih letih. Čeprav se kakovosti nikakor ne sme zapostavljati, je treba priznati, da celotna turistična naselja žanjejo uspehe pri razvoju tega segmenta. Potrebna pa je jasna opredelitev tržnega segmenta „vse vključeno“, ki bi poudarila kakovost ponudbe in odvracala od manj kakovostnih produktov in storitev, ki se prodajajo pod to oznako.

3.25 **Sezonski značaj turizma**, ki je posledica turističnega povpraševanja, preveč osredotočenega na julij in avgust, omejuje razvojne možnosti tega sektorja in preprečuje širjenje njihovih učinkov na celotno gospodarstvo. Tako vpliva na tokove prihodkov in ima za posledico, da obstoječa infrastruktura in osebje nista kar najbolje izkoriščena. Ukrepi, namenjeni zaposljivosti osebja in donosnosti infrastrukture v času nizke sezone, bodo pripomogli k oblikovanju dejavnejših in produktivnejših človeških virov. Usklajevanje uporabe infrastrukture celo v času nizke sezone, in sicer za nekatere kategorije prebivalstva ali šole, bi zelo podaljšalo turistično sezono in prineslo številne prednosti. Pomemben prispevek k omilitvi sezonskosti bi bila tudi

boljša časovna razporeditev počitnic javnih uslužbencev z uporabo ustreznih spodbud. Povečanje deleža uporabnikov obstoječe turistične infrastrukture in osebja v času nizke sezone bi podjetjem omogočilo boljši izkoristek njihove infrastrukture in večjo produktivnost, obenem pa tudi zmanjšanje fluktuacije zaposlenih in povečanje njihove motiviranosti. EESO meni, da je bila pobuda Calypso prvi korak v to smer. Komisijo in Parlament poziva, naj – še posebej v okviru proračunskih obveznosti – spodbujata razvoj te pobude, in to zaradi njenih socialnih učinkov na področju evropskega turizma.

3.26 Odbor meni, da ima turizem veliko opraviti z okoljem in da mora prav zato vsekakor poskrbeti za njegovo varstvo in ovrednotenje. Ob ustreznem načrtovanju in izvajanju primerne turistične politike turizem ne uničuje krajine, ne porablja virov in tudi ne načinja naravnih procesov. Turizem je ovrednotil in napravil privlačna celotna območja, za katere je prej veljalo, da se jim je bolje izogniti, kot npr. Docklands v Londonu ali pristaniška obala v Barceloni, če navedemo le dva primera. Tako je zagotovil delo milijonom ljudi v Evropski uniji.

3.27 Dolgoročno gledano namenja Komisija ustrezno mesto problematiki podnebnih sprememb, ki s seboj prinašajo večje spremembe poslovnih modelov za potovanja in nastanitve. Turistična podjetja že opažajo premik v razvoju, oblikovanju ponudbe in trženju turističnih produktov, in sicer proti okolju bolj prijaznim praksam. Na ravni držav članic je treba opraviti analizo učinkov podnebnih sprememb na turizem in sprejeti ustrezne ukrepe za prilagoditev posledicam, ki jih napovedane podnebne spremembe prinašajo za konkurenčnost.

3.28 Ukrepi, ki jih predvideva Komisija za diverzifikacijo turističnih proizvodov, upoštevajo dinamiko turizma, sektorja v neposrednem stiku z ljudmi in njihovimi raznolikimi zahtevami. Podpiranje alternativnih oblik turizma z bolj sistematično promocijo bo samodejno privedlo do boljšega ovrednotenja naravnih značilnosti in primerjalnih prednosti posameznih regij.

3.29 EU se bo morala odzvati tudi na probleme na socialnem področju ter v zvezi s teritorialno kohezijo in njenim ohranjanjem.

3.30 **Ukrepi za širše zbiranje finančnih sredstev** EU za razvoj turizma bodo sprostil potencial tega sektorja, saj bodo dali prednost regijam, v katerih prihaja do zmanjševanja industrijske dejavnosti in ki imajo možnosti na področju turizma.

3.31 Morski in obalni turizem sta bistven spodbujevalca gospodarskega razvoja. Ukrepe za spodbujanje teh oblik turizma bo treba izvesti v okviru celostne morske politike EU. Gospodarska diverzifikacija v smeri turizma je prednostna naloga številnih obalnih območij, na katerih je upad gospodarskih dejavnosti, povezanih zlasti z ribolovom in ladjedelništvom, pa tudi s kmetijstvom in rudarstvom, povzročil zmanjšanje dohodkov in povečanje brezposelnosti. Turistična podjetja, zlasti mala in mikro podjetja, pogosto poslujejo na obalah ali podobnih turističnih območjih in zato tam ne oblikujejo le podjetniške in socialne podobe, marveč pomenijo tudi staro zgodovinsko tradicijo, ki je v nekaterih državah članicah EU starejša od polovice stoletja in za prebivalstvo teh območij pomeni pravo kulturno bogastvo. Zato je ob spoštovanju ustreznih ureditev EU in usmerjanju ukrepov v skrb za kulturno dediščino, kakovost in zgodovino krajev, v katerih so bila ustanovljena družinska podjetja, umestno predlagati nekatere pobude, katerih cilj je zaščita teh krajev.

3.32 EU mora namenjati pozornost objavam o njenih državah članicah, saj med možnimi obiskovalci iz tretjih držav vzbujajo negativno podobo in negotovost, kar ima zelo škodljive posledice za turistično promocijo. EU bi morala ustanoviti posebno skupino za medijsko krizno upravljanje na področju evropskega turizma in od držav članic zahtevati, naj ustanovijo ustrezne podobne skupine in zagotovijo njihovo delovanje.

3.33 Pri evropski turistični politiki in nacionalnih turističnih politikah je treba upoštevati vse te strukturne spremembe ter sprejeti ukrepe za preprečevanje strukturne brezposelnosti, pri tem pa upoštevati potrebo po učinkoviti porazdelitvi naložb v turistični sektor.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pregled „Akta za mala podjetja“ za Evropo

(COM(2011) 78 konč.)

(2011/C 376/09)

Poročevalec: **Ronny LANNOO**

Evropska komisija je 23. februarja 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pregled „Akta za mala podjetja“ za Evropo

COM(2011) 78 konč.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 155 glasovi za, 3 glasovi proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja dejstvo, da so bili številni ukrepi, ki jih je predlagal Odbor, vključeni v revidirani Akt za mala podjetja za Evropo (*Small Business Act – SBA*). Ugotavlja, da se mala in srednje velika podjetja (MSP) ⁽¹⁾ ter mikropodjetja že nekaj let bolj upoštevajo pri pripravi zakonodaje EU. Zaveda se tudi podpore, ki jo Evropski parlament in države članice prispevajo k učinkovitejšemu izpolnjevanju potreb teh podjetij. SBA je pomembna prelomnica v evropskem načinu mišljenja, saj spodbuja razvoj partnerskega upravljanja, ki povezuje javne organe, skupnosti, ekonomske in socialne partnerje ter organizacije, ki predstavljajo MSP in mikropodjetja.

1.2 Revidirani Akt za mala podjetja za Evropo je nov odločilen mejnik v političnem priznavanju pomena MSP in zlasti mikropodjetij. EESO poziva predvsem Komisijo, Parlament in Svet, pa tudi države članice in regije, naj temeljno načelo „najprej pomisli na male“ (*„Think Small First“*) postavijo v ospredje pri odločanju na evropski, nacionalni in lokalni ravni. Državam članicam in regijam priporoča, da to načelo sprejmejo kot podlago za svoje politike na področju MSP ter gospodarskem in industrijskem področju. Meni tudi, da bi moral biti SBA bolj zavezujoč zlasti za institucije EU.

1.3 Revidirani SBA potrjuje, da se malim in srednje velikim podjetjem namenja vedno večji pomen. Kljub temu se SBA in načelo „najprej pomisli na male“ v določenih državah članicah izvajata zelo različno ali pa se sploh ne. Isto velja v okviru EU za zakonodajni postopek in postopek odločanja.

1.4 EESO ocenjuje, da bi imenovanje nacionalnih predstavnikov za MSP (*SME Envoys*) lahko pomagalo državam članicam pri uporabljanju SBA. Priporoča, da se predstavniki za MSP imenujejo tudi na ravni regij.

1.5 EESO pozdravlja predloge v osnutku večletnega finančnega okvira, katerih cilj je razviti program Konkurenčnost MSP in ukrepe za MSP v najpomembnejših programih po letu 2013. Vendar ugotavlja, da Komisija, zlasti GD za podjetništvo, nima na razpolago dovolj človeških virov, da bi učinkovito izvajala SBA. Evropske institucije poziva, da sprejmejo program Konkurenčnost MSP in se osredotočijo zlasti na mala in mikropodjetja ter da temu namenijo potrebne človeške in finančne vire.

1.6 Kar je sedaj še potrebno, je prehod na koncept „najprej deluj za male“ (*„Act small first“*). SBA ne bo dosegel pričakovane uspeha brez resničnega „**partnerskega upravljanja z več akterji in na več ravneh**“. Zagotoviti je treba, da bodo tako ekonomski in socialni partnerji kot reprezentativni javni in zasebni akterji od samega začetka vključeni v politične razprave in zakonodajni postopek. Zato EESO poziva k temu, da organizacije, ki predstavljajo različne kategorije MSP, zares sodelujejo v zakonodajnem postopku in postopku odločanja na vseh ravneh.

1.7 EESO poziva Komisijo, naj brez odlašanja začne s posvetovanjem z evropskimi organizacijami, ki predstavljajo različne kategorije MSP, da bi opredelili prednostne operativne ukrepe. Po mnenju EESO je treba spodbujati tako posvetovanje med javnimi organi ter ekonomskimi in socialnimi partnerji v državah članicah in regijah.

⁽¹⁾ Priporočilo Komisije 2003/361 o opredelitvi malih in srednje velikih podjetij, UL L 124/36, 20.5.2003.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Pristop do različnih pogojev v MSP še vedno presplošen

2.1.1 Slogan „Think small first“ se vedno razume kot „najprej pomisli na MSP“, čeprav je 92 % podjetij mikropodjetij, ki delujejo na zelo različnih trgih. Ker so pomembni delodajalci, morajo biti glavna ciljna skupina SBA in politik EU. Vendar pa je za ta mikropodjetja težavneje izvajati evropske politike in zakonodajne ukrepe, zato si zaslužijo več pozornosti ter prilagojen in poenostavljen pristop.

2.1.2 Ukrepi, ki bodo izhajali iz SBA, morajo upoštevati različne pogoje v malih podjetjih, tako npr. dejstvo, da imajo vodje podjetij več funkcij, da je treba posredovati strokovno znanje in da so podjetja zasidrana v lokalnem okolju. Prav tako je treba upoštevati, da je usklajevanje MSP s številnimi predpisi Skupnosti odvisno od zelo majhnega števila ljudi, v nasprotju z velikimi podjetji, ki imajo v svojih specializiranih službah veliko ljudi.

2.1.3 Revidirani SBA potrjuje, da je treba upoštevati razmere različnih kategorij MSP glede na njihovo velikost, značilnosti in strukturo (proizvodnja, trgovina, svobodni poklici itd.) ter njihov način delovanja v odvisnosti od trgov. EESO meni, da je treba na evropski, nacionalni in regionalni ravni posebno pozornost nameniti družinskim podjetjem in podjetjem z enim zaposlenim. Komisijo in države članice poziva, naj sprejmejo posebej usmerjene regulativne, upravne, davčne in izobraževalne ukrepe.

2.1.4 Ker se ocene učinka trenutno osredotočajo na MSP na splošno, je težko dobiti natančne informacije o posledicah, omejitvah in koristih politik in programov EU za posamezne kategorije. Za odpravo teh pomanjkljivosti bi morale izvajanje analiz in ocen, ki se osredotočajo na različne kategorije, postati prednostna naloga v vseh programih EU.

2.1.5 Evropske politike in programi ter ukrepi SBA morajo podpirati razvoj konkurenčnosti vseh podjetij, ne samo tistih z velikim potencialom. Podpirati je treba tudi 95 % malih in mikropodjetij, ki delujejo na lokalnih trgih ter ne glede na velikost prav tako ponujajo veliko možnosti za razvoj in nova delovna mesta na njihovi ravni. Vendar sedanje statistične metode, ki temeljijo na obsegu prometa, škodujejo družbeni in kulturni vlogi teh malih podjetij, zlasti na regionalni in lokalni ravni. EESO poziva Komisijo, naj to upošteva v svojih analizah in oblikuje potrebne ustrezne kazalnike.

2.1.6 EESO pozdravlja omembo mednarodne razsežnosti MSP v Aktu za mala podjetja. Vendar pa poudarja, da je za

večino malih podjetij mednarodna razsežnost pogosteje posledica njihovega razvoja in ne namen sam po sebi. Evropska unija bi jih morala pri teh dejavnostih aktivneje podpirati ter v ta namen zlasti spodbujati pobude držav članic in oživiti programe za sodelovanje INTERPRISE.

2.2 Ali glavna politična področja EU res upoštevajo SBA?

2.2.1 Pri pripravi glavnih političnih ukrepov EU se SBA in njegova načela ne upoštevajo zares, čeprav je v nekaterih besedilih, kot so strategija Evropa 2020 in njene različne vodilne pobude, mogoče najti ustrezne navedbe. Zdi se, da so mala in mikropodjetja v zakonodajnem postopku še vedno prezrta ali podcenjevana. Naslednji primeri to trditev potrjujejo.

2.2.2 V okviru inovacijske politike se prednost namenja hitro rastočim podjetjem. Ta omejen pogled ne ustreza stvarnosti inovacij v malih podjetjih, kjer potrebujejo bolj podporne storitve in orodja, prilagojena njihovim posebnim potrebam.

To velja tudi za energetske politike. V mnenju z naslovom Povečevanje učinkovitosti energetske politike Evropske unije za MSP in zlasti mikropodjetja⁽²⁾ je EESO poudaril, da se ta politika, ki je bistvena za prihodnost EU, še nikoli ni ukvarjala z vprašanjem izvajanja v malih in mikropodjetjih.

Ocene učinka, ki se nanašajo na ukrepe za dokončno vzpostavitve notranjega trga, prav tako premalo upoštevajo razmere v malih podjetjih in težave, s katerimi se lahko srečujejo v čezmejni trgovini ali pri svojih dejavnostih na lokalni in sosedski ravni.

2.2.3 Po mnenju EESO morajo vsi politični predlogi v zvezi s prednostnimi nalogami EU izhajati iz načela „najprej pomisli na male“. Evropske institucije poziva, naj pri izvajanju vodilnih pobud strategije Evropa 2020 in Akta za enotni trg upoštevajo interese malih in mikropodjetij.

2.2.4 V zvezi s tem EESO pozdravlja, da sporočilo Komisije o dvanajstih pobudah za spodbuditev enotnega trga kot prvi ključni ukrep navaja zakonodajo, ki bo MSP olajšala dostop do tveganega kapitala in je del rešitve najbolj perečega problema, s katerim se srečujejo MSP, namreč financiranje. Odbor opozarja, da se ta ključna pobuda ne sme obravnavati izolirano, temveč jo je treba dopolniti z drugimi ukrepi iz pregleda Akta za mala podjetja.

⁽²⁾ UL C 44, 11.2.2011, str. 118.

2.3 Pomanjkljivosti SBA: svetovanje za mala podjetja in vloga poslovnih organizacij

2.3.1 SBA navaja, da je potrebna podpora malim podjetjem. EESO je že pogosto opozoril, da je treba okrepiti ukrepe za podporo in svetovanje malim podjetjem, in sicer s prilagojenimi storitvami, ki jih v različnih oblikah opravljajo javne ali zasebne organizacije. Prav tako poudarja, da imajo poslovne organizacije, ki so posrednik med oblikovalci politik in podjetji, bistveno vlogo pri svetovanju tako podjetjem kot tudi oblikovalcem politik.

2.3.2 EESO meni, da sta pomoč pri tej podpori, ki jo nudijo različne organizacije MSP, in izboljšanje dialoga med temi organizacijami in oblikovalci politik na vseh ravneh dva ključna pogoja za konkurenčnost malih podjetij. Te organizacije so zelo pogosto edine, ki so v neposrednem stiku z vsakim podjetjem in uporabljajo individualistični pristop, prilagojen posebnim potrebam. Omogočajo tudi, da lahko najmanjša podjetja izvajajo zakonodajne ukrepe, da lahko podjetja dostopajo do finančnih sredstev, zlasti EU, ter da lahko oblikovalci odločitev spoznajo njihove dejanske potrebe in temu prilagodijo svoje politike.

2.3.3 EESO poziva k temu, da:

- morajo biti programi EU lažje dostopni tem organizacijam MSP, da bo mogoče izvajati skupne ukrepe;
- morajo evropske zakonodaje predvideti sredstva za tehnično pomoč, ki jim bodo pomagala izvajati dejavnosti na področju obveščanja, podpore in usposabljanja;
- je treba oceniti in okrepiti njihovo vlogo pri zagotavljanju rešitev „vse na enem mestu“, zlasti v zvezi z obveščanjem, usklajevanjem in dostopom do evropskih programov.

2.3.4 EESO zaradi proračunskih omejitev in potrebe po osredotočenju sredstev na prednostne naloge meni, da je pomoč pri svetovanju, podpori, obveščanju in usposabljanju za MSP, zlasti mala in mikropodjetja, ena glavnih prednostnih nalog. Poziva k temu, da programi EU spodbujajo to pomoč in posredniškimi organizacijam, ki predstavljajo vse kategorije MSP, zagotovijo vso potrebno podporo.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Dostop do financiranja

3.1.1 S poglobljanjem gospodarske krize je dostop do financiranja za mala in srednje velika podjetja (MSP) postajal vse težavnejši. V takšnih okoliščinah so postale ključnega pomena organizacije, ki MSP zagotavljajo jamstva za primer prekoračitev

in zavarovanja jamstev. EESO upa, da bo Evropska komisija priznala pomembno vlogo teh organizacij kot temeljnega orodja za lažji dostop do finančnih sredstev za mikropodjetja in MSP.

3.1.2 Finančni instrumenti EU morajo biti namenjeni vsem malim in srednje velikim podjetjem, tudi najmanjšim. EESO priporoča okrepitev „jamstvenih“ mehanizmov, da se bodo tudi v prihodnje uporabljali za vse dejavnosti MSP. Gre predvsem za preizkušeno „jamstveno shemo za MSP“, ki naj bi postala prvi steber akcijskega programa MSP po letu 2013. EESO še poziva, naj se olajša dostop nebančnih finančnih institucij, kot so jamstvene ustanove ali ustanove vzajemnega jamstva, do teh finančnih instrumentov.

3.1.3 EESO ocenjuje, da bodo ukrepi baselskega odbora (Basel III) omogočili potrebno reformo bančnih praks. Vendar pa izraža zaskrbljenost zaradi njihovega učinka, ki bi lahko otežil dostop malih podjetij do bančnega financiranja ter tako korenito zmanjšal finančna sredstva MSP in realnega gospodarstva nasploh. Poziva evropske institucije, zlasti v okviru prihodnjih predpisov o kapitalski ustreznosti (CRD IV), naj bodo pozorne, da ne bodo nove obveznosti za banke imele nobenih posledic za financiranje MSP. EESO poziva k sprejetju ukrepov, ki bodo bankam, zlasti lokalnim in vzajemnim, ter finančnim ustanovam, ki nudijo storitve na področju bančne garancije, omogočili, da bodo tudi v prihodnje izpolnjevale svoje poslanstvo, ki je financiranje realnega gospodarstva.

3.1.4 Različne oblike tveganega kapitala bi lahko bile zanimive za inovativna in druga podjetja, če so prilagojene njihovim potrebam in posebnostim. Evropska unija mora omogočiti nemoteno delovanje trga tveganega kapitala. Vendar pa te oblike tveganega kapitala ne smejo nadomestiti drugih instrumentov, kot je na primer garancija. Mala podjetja morajo imeti na izbiro instrumente, ki so najbolj prilagojeni njihovim potrebam.

3.2 Na poti k pametni pravni ureditvi

3.2.1 EESO poudarja, da je vključitev „testa MSP“ v oceno učinka, ki bodo odslej upoštevale tudi socialne in okoljske vplive, izredno pozitiven razvoj. Komisijo poziva, naj okrepi te teste ter vanje še bolj vključi mala in mikropodjetja. Odbor poudarja, da morajo te analize in teste opraviti popolnoma neodvisni organi, in meni, da se je treba o pripravi teh analiz posvetovati z MSP in jim dati „pravico do ugovora“ pred končno objavo.

3.2.2 V upanju, da se bodo upravne obremenitve za MSP zmanjšale, EESO predlaga združitev načela „samo enkrat“ („Only once“) z načelom „one in one out“, ki določa, da mora uvajanje novih upravnih bremen potekati hkratno z odpravljanjem že obstoječih. To načelo bi bilo treba uporabljati tako na evropski kot na lokalni ravni.

3.2.3 Prizadevanje v revidiranem SBA za učinkovitejšo uporabo načela „najprej pomisli na male“ in načela „samo enkrat“ je vredno pohvale. Vprašanje, ki ostaja, je, kako učinkovito izvajati SBA na nacionalni ravni in v vseh generalnih direktoratih Evropske komisije. Zato EESO posebno pozornost namenja:

- izvajanju kakovostnih in neodvisnih ocen učinka, ki upoštevajo raznolikost MSP;
- vlogi predstavnika Komisije za MSP kot „vmesnika“ med Evropsko komisijo in MSP. Ta bi moral preverjati vse politike, ki bi lahko vplivale na mala podjetja, predstavljati stališča MSP in po potrebi nasprotovati odločitvam, ki jim škodujejo.

3.2.4 Pri uvajanju ukrepov mora biti v ospredju sorazmernost, da bodo mala podjetja morala opravljati samo formalnosti, ki so nujno potrebne. Če oblikovalci odločitev EU strogo upoštevajo temeljno načelo „najprej pomisli na male“, za katerega so se obvezali, ni treba predvideti nobenih izjem.

3.2.5 Priznavanje razlik med mikropodjetji ne sme nujno voditi do tega, da bodo mikropodjetja na splošno izvzeta iz nekaterih formalnosti. Če bi se pokazalo, da so izjeme potrebne, se je treba o njih pogajati s predstavniki teh podjetij. V nasprotnem primeru lahko pride do negativne razvrstitve podjetij v tista, ki spoštujejo zakonodajo, in tista, ki je ne.

3.2.6 EESO zato priporoča, da se:

- načelo „najprej pomisli na male“ in načelo enkratnega opravljanja formalnosti uporabljata na vseh področjih strategije Evropa 2020;
- zakonodaja že od vsega začetka snuje v sodelovanju s predstavniki malih podjetij;
- pri izvajanju te zakonodaje sistematično uporablja načelo sorazmernosti;
- pri prenosu ali uporabi zakonodaje preprečuje prekomerno zakonsko urejanje na nacionalni in regionalni ravni;
- predstavnik Komisije za MSP vključi v delo odbora za oceno učinka (*Impact Assessment Board*), katerega naloga je preverjati kakovost ocen učinka.

3.3 Dostop do trga

3.3.1 SBA priznava, da je treba olajšati dostop MSP do javnih naročil. Poenostavitev postopkov ni dovolj, da se jih spodbudi k sodelovanju pri javnih naročilih; države članice morajo oblikovati tudi politike, ki koristijo MSP, s čimer se trenutno ponaša le nekaj držav članic.

3.3.2 EESO meni, da je treba nujno in v celoti uvesti Evropski kodeks najboljših praks ⁽³⁾ v javnih naročilih, ter Komisijo in države članice poziva k sprejetju ustreznih politik, ki bodo olajšale učinkovitejši dostop MSP in mikropodjetij do javnih naročil.

3.4 Podjetništvo in ustvarjanje delovnih mest

3.4.1 Mala podjetja zaznamujejo posebni socialni odnosi v podjetju in izredno velika potreba po kvalificirani delovni sili. Poleg tega EESO poudarja, da imajo zaposleni bistveno vlogo pri razvoju MSP, saj so lahko inovativni in sodelujejo pri uresničevanju ciljev podjetja. Opozarja, da mala podjetja ponujajo odlične možnosti za učenje in poklicno usposabljanje ter da imajo osrednjo vlogo pri pridobivanju novih veščin in znanj ter poglobljanju znanja.

3.4.2 EESO obžaluje, da SBA tako rekoč ne obravnava težav, povezanih s trgovom dela in zaposlovanjem, ter vprašanja veščin in znanj zaposlenih in vodij podjetij, čeprav vplivajo na njihove razvojne zmogljivosti in njihov potencial za ustvarjanje novih delovnih mest.

3.4.3 EESO podpira prizadevanja Komisije za krepitev ženskega podjetništva in priporoča izmenjavo smernic dobre prakse, ki vključujejo ukrepe, ki jih izvajajo države članice in organizacije MSP.

4. Kaj storiti, da bi zagotovili upoštevanje SBA in njegovih prednostnih nalog?

4.1 Zagotoviti partnersko upravljanje: pravilo upravljanja z več akterji in na več ravneh

4.1.1 Sporočilo navaja, da je dobro upravljanje ključno in da bodo glavni prednostni ukrepi SBA „učinkoviti le, če bodo temeljili na dobrem upravljanju MSP“. Politike, programi in predpisi EU bodo učinkoviti le, če se bodo oblikovali in izvajali skupaj z reprezentativnimi posredniškimi organizacijami na vseh ravneh. Ena bistvenih prednostnih nalog revidiranega SBA mora biti zagotavljanje tega partnerstva v zakonodajnem postopku in/ali postopku odločanja na evropski, nacionalni in regionalni ravni.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/sme_code_of_best_practices_sl.pdf

4.1.2 EESO meni, da so lahko prenovljeni odbori za MSP Evropske podjetniške mreže (Enterprise Europe Network) odličen vir informacij, vendar ne morejo nadomestiti izkušenj in usposobljenosti združenj, ki predstavljajo MSP. V predlaganem programu Konkurenčnost MSP znotraj večletnega finančnega okvira ni predvidenih ukrepov za ta združenja, v ospredju pa je izključno Evropska podjetniška mreža, v katero pa v številnih državah članicah žal niso povezane vse organizacije, ki predstavljajo različne vrste MSP. Mrežo bi bilo treba temeljito analizirati ter izboljšati njene metode in pravila delovanja, da bi lahko v njej bolje sodelovale organizacije različnih vrst MSP, ki obstajajo v državah članicah.

4.2 Prehod z načela „najprej pomisli na male“ k načelu „najprej deluj za male“

4.2.1 EESO poziva institucije EU, naj:

- se skupaj obvežejo, da bodo SBA in njegovo načelo „najprej pomisli na male“ v bolj zavezujoči obliki vključile v svoje odločitve, kar bi nacionalne in regionalne oblasti spodbudilo k enakemu ravnanju;

- uvedejo previdnostno načelo pod vodstvom evropskega predstavnika za MSP, ki temelji na sistemu *Office of advocacy*, kakršen obstaja v ameriškem SBA. Ta sistem bi zagotavljal, da noben predpis, ki se nanaša na mala podjetja, ni v nasprotju z njihovimi interesi.

4.3 Potrebni instrumenti

4.3.1 Uspešnost prenovljenega SBA in njegova učinkovitost bosta odvisna od človeških in finančnih virov, ki bodo dani na voljo za njegovo izvajanje. EESO pozdravlja predlog novega programa Konkurenčnost MSP, katerega prednostne naloge bi morale biti:

- spremljanje in ocenjevanje izvajanja načel SBA v vseh programih in zakonodajah EU ter v državah članicah;

- uvedba sistema „zagovorniške službe“ za večjo učinkovitost ocen učinka s preučevanjem morebitnih učinkov prihodnje zakonodaje na mala in mikropodjetja;

- vzpostavitev instrumentov na področju konkurenčnosti, standardizacije, obveščanja in sodelovanja, oblikovanih v skladu z načelom „najprej pomisli na male“;

- zagotovitev finančnih instrumentov, namenjenih razvoju MSP, še posebej „jamstvene sheme za MSP“;

- podpora dejavnostim spremljanja in svetovanja za organizacije MSP in krepitev partnerskega upravljanja s predstavniškimi organizacijami;

- statistične in ekonomske analize različnih kategorij MSP ob upoštevanju njihovih raznolikosti, izvajanje študij in raziskav teh podjetij ter razširjanje dobrih praks za spodbujanje MSP v državah članicah in regijah.

4.3.2 EESO izraža zaskrbljenost zaradi omejenega števila oseb, ki se v evropskih institucijah trenutno ukvarjajo z MSP in SBA. Zato je treba zlasti v GD za podjetništvo izvajanju tega programa za MSP, predvsem pa njegovemu nadzoru, nameniti dovolj človeških virov v skladu s cilji SBA.

4.3.3 EESO pozdravlja imenovanje predstavnikov za MSP na nacionalni ravni, katerih naloga je pomagati pri izvajanju prednostnih nalog SBA v državah članicah ter skrbeti za to, da se stališča MSP in mikropodjetij upoštevajo v nacionalnih politikah in zakonodajah. Vendar meni, da bo učinkovitost teh predstavnikov odvisna od njihove sposobnosti, da vplivajo na politične odločitve in nacionalno zakonodajo, ter od kakovosti sodelovanja z različnimi organizacijami MSP.

4.3.4 EESO poudarja pomen svetovalne skupine kot posvetovalnega foruma med Komisijo, državami članicami in evropskimi organizacijami MSP. Ta svetovalna skupina bi lahko postala telo za posvetovanje o zakonodajnih predlogih in operativnih programih vseh generalnih direktoratskih Komisije, ki se ukvarjajo z malimi in mikropodjetji. Pozdravlja odločitev več regij, da imenujejo regionalne predstavnike za MSP, in poziva k spodbujanju takih pobud.

5. Politični ukrepi

5.1 EESO poziva Evropsko komisijo, naj mu vsako leto predloži poročilo o stanju, v katerem bo:

- prikazala izvajanje SBA v službah Komisije, državah članicah in regijah;

- analizirala upoštevanje načel SBA v besedilih EU, ki jih sprejmeta Parlament in Svet;

- opisala stanje dela v svetovalni skupini in napredek, ki ga je dosegla.

To poročilo bi bilo treba predložiti tudi Svetu, Parlamentu in Odboru regij.

5.2 Na koncu EESO poziva Svet, naj vsako leto predvidi posebno zasedanje Sveta za konkurenčnost, namenjeno MSP, mikropodjetjem in SBA.

5.3 EESO po zgledu tristranskega socialnega vrha za rast in zaposlovanje, ki ga je ustanovil Svet s sklepom z dne 6. marca 2003, predlaga, da Svet vzpostavi gospodarski dialog, ki bi potekal dvakrat na leto v okviru zasedanja Sveta za konkurenčnost. V njem bi sodelovale evropske predstavniške organizacije MSP, ministri trojke za industrijo in MSP, države članice, Komisija in EESO kot predstavnik civilne družbe, njegov cilj pa bi bila vključitev predstavnikov MSP in politikov na čim višji ravni, da bi MSP pomagali pri izvajanju strategije Evropa 2020.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

PRILOGA

k Mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednji amandma, ki je bil med razpravo zavrjen, je prejel vsaj četrtino glasov (člen 54(3) poslovnika):

Točka 1.7

Za točko 1.6 se doda nova točka 1.7:

Poleg tega EESO poziva Komisijo in Svet, da uvedeta previdnostno načelo v obliki „zagovorniške službe“ (office of advocacy), ki bo zagotovila, da evropska zakonodaja, ki vpliva na MSP, ni v nasprotju z njihovimi interesi in ustrezno upošteva njihove okoliščine.

Rezultat glasovanja

Za: 57

Proti: 66

Vzdržani: 36

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o začasni opustitvi avtonomnih dajatev skupne carinske tarife na uvoz nekaterih industrijskih izdelkov na Kanarske otoke

(COM(2011) 259 konč. – 2011/0111 (CNS))

(2011/C 376/10)

Glavni poročevalec: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

Svet je 16. junija 2011 sklenil, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Sveta o začasni opustitvi avtonomnih dajatev skupne carinske tarife na uvoz nekaterih industrijskih izdelkov na Kanarske otoke

COM(2011) 259 konč. – 2011/0111 (CNS).

Predsedstvo Odbora je strokovno skupino za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo 20. septembra 2011 zadolžilo za pripravo dela na tem področju.

Zaradi nujnosti postopka je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 22. septembra) za glavnega poročevalca imenoval g. HERNÁNDEZA BATALERA ter mnenje sprejel s 132. glasovi za in 5 glasovi proti.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) podpira predlog zaradi njegovega družbeno-gospodarskega pomena in jasne legitimnosti Unije za sprejetje predloga zaradi njenih izključnih pristojnosti na carinskem področju.

1.2 Poleg tega predlog vpliva zgolj na določeno število izdelkov in dobrin, za katere že veljajo carinske ugodnosti na podlagi Uredbe Sveta (ES) št. 704/2002 z dne 25. 3. 2002 in h katerim se dodajo še štirje drugi izdelki (kavčuk in nekateri polimeri).

1.3 Obveznost nadzora končne uporabe v skladu z določbami carinskega zakonika Skupnosti in njegovih izvedbenih določb je uveljavljen postopek v tem kontekstu in ne ustvarja večjega dodatnega upravnega bremena za regionalne in lokalne organe ter gospodarske subjekte.

1.4 Ohranitev opustitve avtonomnih dajatev skupne carinske tarife pri uvozu nekaterih industrijskih izdelkov se zdi koristna za gospodarstvo Kanarskih otokov, ki ga je kriza prizadela močnejše v primerjavi z drugimi regijami EU in Španije.

1.5 Po mnenju EESO⁽¹⁾ je ohranitev posebnih ekonomskih in davčnih ureditev nujno potrebna, da bi se najbolj oddaljenim regijam pomagalo pri odpravljanju njihovih strukturnih težav.

2. Uvod

2.1 Kanarski otoki, katerih skupna površina znaša 7 542 km², so skupina otokov v Atlantskem oceanu, ki so

od najbližje točke na Iberskem polotoku oddaljeni več kot 1 000 km. Skupaj z Azori, Madeiro, otočjem Selvagens in Zelenortskimi otoki sestavljajo biogeografsko regijo, imenovano Makaronezija, in so del tako imenovanih najbolj oddaljenih regij, za katere sta med drugim značilni velika oddaljenost in izoliranost in o katerih je EESO že večkrat izrazil svoje stališče⁽²⁾.

2.1.1 Kanarski otoki imajo skupno 2 118 519 prebivalcev, pri čemer sta najgosteje poseljena otoka Tenerife (906 854 prebivalcev) in Gran Canaria (845 676 prebivalcev)⁽³⁾. Več kot 80 % prebivalcev torej živi na teh dveh otokih, kar povzroča nekatere socialne težave, povezane z visoko stopnjo brezposelnosti in izseljevanja v tujino.

2.1.2 Zaradi oddaljenosti otokov so gospodarski subjekti z gospodarskega in trgovskega vidika hudo prikrajšani, kar negativno vpliva na demografski razvoj, zaposlovanje ter socialni in gospodarski razvoj. Trenutna gospodarska kriza je močno prizadela zlasti industrijski ter gradbeni sektor in z njima povezane panoge, kar je povečalo stopnjo brezposelnosti, ki je višja od nacionalnega povprečja Španije. S tega vidika obstaja nevarnost, da se bo splošni gospodarski položaj še bolj poslabšal zaradi nihanj v mednarodnem turizmu, od katerega so otoki vse bolj odvisni.

2.1.3 Kot je EESO že navedel⁽⁴⁾, je za te otoke značilno, da so izpostavljeni trajnim oviram, po katerih se jasno razlikujejo od celinskih regij. Te trajne ovire imajo nekatere skupne značilnosti, čeprav različnega obsega. Med drugim so to izoliranost od celine; višji stroški pomorskega in letalskega prometa, komunikacij in infrastrukture, kar je posledica naravnih in podnebnih ovir; omejena uporabna površina; omejeni ribolovni viri;

⁽¹⁾ UL C 211, 19.8.2008, str. 72.

⁽²⁾ UL C 221, 17.9.2002, str. 37.

⁽³⁾ Podatki statističnega urada Španije.

⁽⁴⁾ UL C 268, 19.9.2000, str. 32.

omejene zaloge vode; omejeni energetske viri; onesnaženost morja in obal; oteženo odstranjevanje odpadkov; odseljevanje prebivalstva, zlasti mladih; obalna erozija; pomanjkanje kvalificirane delovne sile; neugodno gospodarsko okolje za podjetja ter težaven dostop do izobraževanja in zdravstva.

2.1.4 EESO je že izrazil stališče⁽⁵⁾ o pojmu „dodatnih stroškov“ najbolj oddaljenih regij in je pripravil delni seznam, ki med drugim obsega višje stroške prevoza blaga, surovin in oseb, ter stroške skladiščenja, zaposlovanja ali namestitve, ki so prav tako višji.

2.1.5 Industrijski sektor Kanarskih otokov proizvaja v glavnem za lokalni trg otokov in ima velike težave pri iskanju strank zunaj teh otokov. Ta težak položaj je v glavnem posledica pomanjkanja prevoznih sredstev in visokih stroškov za nabavo in distribucijo blaga. To negativno vpliva na proizvodne stroške končnih izdelkov, ki so lahko precej višji od proizvodnih stroškov podobnih podjetij na iberškem polotoku.

3. Kanarski otoki in Evropska unija

3.1 Kanarski otoki so postali del Evropske unije s pristopom Kraljevine Španije leta 1986. V Aktu o pristopu Španije in Portugalske je bil priznan poseben in težaven socialni in gospodarski položaj otočja. Zaradi posebnih težav so bili Kanarski otoki na začetku izključeni iz carinskega območja Skupnosti, skupne trgovinske politike ter skupne kmetijske in ribiške politike.

3.2 Evropska unija se zaveda edinstvenih in posebnih težav te regije ter njihovih posledic pri vključevanju teh otokov v Unijo. V zadnjih letih so bili uvedeni ukrepi, ki so na podlagi obzirnega pristopa ter ob upoštevanju posebnih okoliščin otoškega položaja in oddaljenosti postopoma zmanjšali obseg in učinke teh odstopanj. Kanarski otoki so od 31. decembra 2000 sestavni del carinskega območja Skupnosti in zanje v celoti velja skupna carinska tarifa⁽⁶⁾.

3.3 Zato je bila sprejeta Uredba Sveta (ES) št. 1911/91 o uporabi določb zakonodaje Skupnosti za Kanarske otoke⁽⁷⁾, ki je bila večkrat spremenjena. Pri uporabi Uredbe št. 1911/91 so bili na podlagi Sklepa Sveta 91/314/ES o vzpostavitvi programa posebnih možnosti za Kanarske otoke zaradi njihove

oddaljenosti in izoliranosti (POSEICAN)⁽⁸⁾ oblikovani posebni ukrepi. Ta program je omogočil spremembo nekaterih skupnih politik kot tudi sprejetje nekaterih posebnih ukrepov v korist Kanarskih otokov.

3.4 Po Uredbi Sveta (ES) št. 704/2002 z dne 25. marca 2002 o začasni opustitvi avtonomnih dajatev skupne carinske tarife pri uvozu nekaterih industrijskih izdelkov ter odprtju in upravljanju avtonomnih tarifnih kvot Skupnosti pri uvozu nekaterih ribiških proizvodov na Kanarske otoke bo opustitev dajatev skupne carinske tarife za nekatere industrijske izdelke za komercialno ali industrijsko rabo 31. decembra 2011 prenehala veljati, zato je bil tukaj obravnavani predlog predložen še pred prenehanjem veljavnosti Uredbe (ES) 704/2002.

3.5 Po drugi strani pa člen 349 PDEU priznava posebni položaj Kanarskih otokov kot najbolj oddaljene regije, upošteva strukturno pogojene socialne in gospodarske razmere ter priznava dejavnike, kot so oddaljenost, otoška lega, majhnost, težavna topografija in podnebje ter ekonomska odvisnost od maloštevilnih proizvodov, ki zaradi svoje stalnosti in součinkovanja močno otežujejo razvoj teh otokov. Zato lahko Svet na predlog Komisije sprejme posebne ukrepe, med drugim v zvezi s carinsko in trgovinsko politiko, davčno politiko, prostimi conami, kmetijsko in ribiško politiko, pogoji za preskrbo s surovinami in bistvenimi izdelki za široko porabo, državnimi pomočmi ter pogoji dostopa do strukturnih skladov in medsektorskih programi Unije.

4. Predlog uredbe Sveta

4.1 Za najbolj oddaljene regije Unije se lahko na podlagi PDEU predvidijo posebni ukrepi za premostitev gospodarskih težav, s katerimi se ta območja soočajo zaradi svojega geografskega položaja. Dolgotrajnost gospodarske in finančne krize je še povečala težave v zvezi z ustvarjanjem delovnih mest in izgubo konkurenčnosti Kanarskih otokov.

4.2 Zato je vlada Kraljevine Španije zaprosila za podaljšanje veljavnega režima, ki predvideva opustitev tarif na uvoz določenih izdelkov za te otoke. Kot instrument za to se predlaga uredba Sveta, v skladu s katero se obenem opustijo tudi dajatve skupne carinske tarife za štiri nadaljnje izdelke.

4.3 Predlog je v skladu s politiko Unije na drugih področjih, zlasti v okviru mednarodne trgovine, konkurence, podjetništva, razvoja in zunanjih odnosov. Te vrste ukrepov se redno sprejemajo, da se okrepi konkurenčnost gospodarskih subjektov.

⁽⁵⁾ UL C 211, 19.8.2008, str. 72.

⁽⁶⁾ Akt o pristopu, Protokol št. 2.

⁽⁷⁾ UL L 171, 29.6.1991, str. 1.

⁽⁸⁾ UL L 171, 29.6.1991, str. 5.

4.3.1 Predlog lokalnim gospodarskim subjektom na teh otokih omogoča brezcarinski uvoz nekaterih surovin, delov, komponent in investicijske opreme, in sicer zaradičasne opustitve teh dajatev.

4.3.1.1 Konkretnije povedano bodo od 1. januarja 2012 do 31. decembra 2021 pri uvozu na Kanarske otoke v celoti opuščene dajatve skupne carinske tarife, ki se uporabljajo za investicijsko opremo, namenjeno komercialni in industrijski rabi, kakor je naštet v Prilogi.

4.3.1.2 To blago morajo gospodarski subjekti, ki imajo sedež na Kanarskih otokih, uporabljati še najmanj 24 mesecev potem, ko je dano v prosti promet.

4.3.1.3 V obdobju med 1. januarjem 2012 in 31. decembrom 2021 bodo za uvoz na Kanarske otoke v celoti opuščene dajatve skupne carinske tarife za surovine, dele in komponente, navedene pod oznakami KN iz Priloge II, ki se uporabljajo za industrijsko predelavo ali vzdrževanje na Kanarskih otokih.

4.3.2 Da se prepreči vsakršna zloraba ali sprememba v običajnih trgovinskih tokovih, je predvidena uvedba kontrol in mehanizmov sodelovanja, pri čemer je treba za izdelke, za katere velja opustitev dajatev, opraviti nadzor končne uporabe.

4.3.3 Za odobritev opustitve dajatev se morajo surovine, deli in komponente uporabljati za industrijsko predelavo in vzdrževanje na Kanarskih otokih.

4.3.4 Poleg tega bodo morala lokalna podjetja na Kanarskih otokih investicijsko opremo uporabljati najmanj dve leti, preden jih bodo lahko prosto prodajali drugim podjetjem s sedežem v drugih delih carinskega območja Evropske unije.

4.3.4.1 Da bi vlagateljem ponudili dolgoročno perspektivo, gospodarskim subjektom pa omogočili dobro poslovanje v njihovih industrijskih in trgovskih dejavnostih, se popolna opustitev dajatev skupne carinske tarife za nekatero blago, kot je podrobneje določeno v prilogah II in III Uredbe (ES) št. 740/2002, podaljša za obdobje 10 let.

4.3.4.2 Da se zagotovi, da bodo ti tarifni ukrepi koristili le gospodarskim subjektom na ozemlju Kanarskih otokov, mora biti pogoj za opustitev končna uporaba izdelkov v skladu s carinskim zakonikom Skupnosti. Komisija ima v primeru preusmeritve trgovine izvedbena pooblastila, ki ji omogočajo začasnemu umiku opustitve.

5. Splošne ugotovitve

5.1 EESO z zadovoljstvom sprejema predlog spremembe uredbe (ES) in meni, da je mogoče posebne ukrepe iz tega

predloga sprejeti, ne da bi s tem ogrozili celovitost in povezanost pravnega reda Unije, vključno z notranjim trgovin in skupnimi politikami.

5.2 Pravne in gospodarske razloge v prid temu potrjujejo še druge okoliščine, kot sta dejstvi, da člani strokovne skupine Komisije za gospodarsko-tarifna vprašanja niso navedli nobenih zadržkov v zvezi s sprejetjem predlaganih ukrepov in da pri pripravi teh ukrepov zaradi njihove splošne uporabe ni bilo treba izvesti nobene ocene učinka.

5.3 Komisija predlog uredbe utemeljuje na členu 349 PDEU, čeprav se celotna vsebina ukrepov nanaša na carinsko politiko, ki je v izključni pristojnosti EU. Zato se zdi predlog, da se ta predlog uredbe posredovali nacionalnim parlamentom, pretiran formalizem, ki morda izhaja iz široke razlage člena 2(1) Protokola št. 1 k PEU in PDEU (o dolžnostih nacionalnih parlamentov v EU).

5.4 Zaradi teh okoliščin se bo verjetno upočasnil postopek sprejemanja uredbe, prišlo pa bo lahko tudi do notranjih polemik in sporov, ki pogosto škodijo splošnemu interesu EU ali ovirajo pravilno izvajanje nekaterih posebnih ciljev, kot so zaščita najbolj oddaljenih ozemelj in regij pred neugodnimi gospodarskimi razmerami.

5.5 Prav tako bi bilo primerno kvantitativno in kvalitativno omejiti pojem „preusmeritve trgovine“, pri pojavu katere ima Komisija pooblastilo, da s pomočjo izvedbenih aktov umakne tarifne oprostitve.

5.6 To velja še toliko bolj, ker količinska ocena teh preusmeritev trgovine terja pripravo kompleksnih gospodarskih analiz trga, da se določi dejansko ravnovesje med uvozom ustreznih izdelkov in potrebami, ki izhajajo iz povpraševanja v okviru otoške trgovine.

5.7 Prav tako bi bilo treba pojasniti pravni značaj aktov, ki predvidevajo, da se po izteku 12-mesečnega obdobja, ki ga določa člen 4(1) predloga uredbe, sprejme dokončno odločitev o ohranitvi ali odpravi umika režima opustitve.

5.8 Ker ima Svet pristojnost, da tukaj obravnavano uredbo o začasnemu opustitvi sprejme po posebnem zakonodajnem postopku, se zdi logično, da je tudi Svet tisti, ki sprejme to dokončno odločitev, s čimer se na Komisijo prenesena pristojnost za sprejetje aktov v zvezi z omenjenim začasnim umikom omeji na obdobje, ki ni daljše od 12 mesecev.

5.9 EESO meni, da predlog prispeva k zagotavljanju ekonomske, socialne in teritorialne kohezije kot tudi enakih možnosti za konkuriranje v celotni Evropski uniji, pri čemer se kompenzirajo trajne geografske, naravne, gospodarske, socialne in strukturne ovire, ki so značilne za Kanarske otoke.

5.10 Predvidena opustitev tarif je v skladu z načelom sorazmernosti glede na velikost ovir na Kanarskih otokih v smislu dostopnosti, demografskega položaja in morda še produktivnosti. EESO meni, da so opustitve tarif namenjene nadomestiti dodatnih stroškov, povezanih s položajem otokov, in niso dejavnik izkrivljanja trga, temveč nasprotno element ravnovesja.

6. Posebne ugotovitve

6.1 Glede na to, da se dostop do evropske celine ni izboljšal, je vzpostavitev posebne ekonomske in davčne ureditve, s pomočjo katere naj bi izravnali strukturne pomanjkljivosti, na gospodarstvo Kanarskih otokov delovala spodbudno.

6.2 Zaradi velikosti trga gospodarstva Kanarskih otokov in njegovih podjetij niso možni sinergijski učinki na področjih surovinskega gospodarstva, proizvodnih procesov, prometa, trženja na notranjem trgu potrošnih dobrin in izvoznih zmogljivosti, zaradi česar podjetja nimajo možnosti, da bi ustvarjala dodano vrednost na trajnosten način ali prek mejnih stroškov, povezanih s povpraševanjem (izkoriščanjem ekonomij obsega).

6.3 Vsi ti dejavniki izoliranosti in „dodatni stroški“ povzročajo izgubo konkurenčnosti industrijskega sektorja v primerjavi z drugimi trgi, ki imajo v vse bolj globaliziranem okolju vse večji pomen, in sicer zaradi možnosti selitve proizvodnje. Upad sektorja, ki ustvarja stabilna, visokokvalificirana delovna mesta in v katerem lažje potekajo inovativni procesi, bi vplival na gospodarstvo Kanarskih otokov.

6.4 Namen davčnih in carinskih mehanizmov je bil nadomestiti „dodatne stroške“, ki nastajajo zaradi oddaljenosti regije in s katerimi se mora soočiti industrija. V eni nedavni študije so bili „dodatni stroški“ zaradi oddaljenosti Kanarskih otokov ocenjeni na 5 988 273 924 EUR, od česar jih 25 % bremeni industrijo.

6.5 Industrijski sektor Kanarskih otokov ocenjuje, da 32 % „dodatnih stroškov“ izhaja iz tako imenovanih „neizkoriščenih proizvodnih zmogljivosti“. To je tisti „dodatni strošek“, ki nastaja, ker ni mogoče izkoriščati ekonomij obsega, saj morajo podjetja na Kanarskih otokih poslovati na zelo majhnem lokalnem trgu in imajo težave pri dostopu do zunanjih trgov, saj je 25 % dodatnih stroškov povezanih s prevozom in 28 % z „dodatnimi stroški“ energije.

V Bruslju, 22. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pooblastitvi Urada za usklajevanje na notranjem trgu (znamke in modeli) za nekatere naloge v zvezi z varstvom pravic intelektualne lastnine, vključno z organiziranjem srečanj predstavnikov javnega in zasebnega sektorja v okviru Evropskega opazovalnega urada za ponarejanje in piratstvo

(COM(2011) 288 konč. – 2011/0135 (COD))

(2011/C 376/11)

Poročevalec: **g. McDONOGH**

Svet in Evropski parlament sta 15. junija 2011 oziroma 7. junija 2011 sklenila, da v skladu s členom 114 in prvim odstavkom člena 118 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pooblastitvi Urada za usklajevanje na notranjem trgu (znamke in modeli) za nekatere naloge v zvezi z varstvom pravic intelektualne lastnine, vključno z organiziranjem srečanj predstavnikov javnega in zasebnega sektorja v okviru Evropskega opazovalnega urada za ponarejanje in piratstvo

COM(2011) 288 konč. – 2011/0135 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 152 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Ugotovitve in priporočila

1.1 Odbor odobrava predlog Komisije v zvezi z uredbo o krepitvi Evropskega opazovalnega urada za ponarejanje in piratstvo s prenosom njegovih pristojnosti na Urad za usklajevanje na notranjem trgu (v nadaljnjem besedilu: UUNT). Delo Opazovalnega urada je za evropski sistem varstva pravic intelektualne lastnine izredno pomembno, vendar za izvajanje svojih nalog potrebuje več sredstev.

1.2 Odbor pripravlja ločeno mnenje o nedavnem sporočilu Komisije, ki predlaga strategijo za enotni trg na področju pravic intelektualne lastnine.⁽¹⁾ Te so ključnega pomena za tehnološke in komercialne inovacije, od katerih bosta odvisna oživitvev gospodarstva in prihodnja rast v Evropi.⁽²⁾ Način upravljanja pravic intelektualne lastnine pa je odločilen tudi za razmah evropske kulture in kakovost življenja evropskih državljanov.

1.3 Odbor meni, da ciljev strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast ni mogoče doseči brez vzpostavitve pristnega enotnega trga intelektualnih pravic. Že vrsto let poziva k uskladitvi evropskih in nacionalnih pravil,

s katerimi naj bi spodbujali inovativnost, ustvarjalnost in blaginjo državljanov, hkrati pa podpira pobude o tem, da bi bili delo, blago in storitve na voljo čim večjemu številu uporabnikov⁽³⁾.

1.4 Odbor na splošno soglaša s predlagano uredbo, s katero naj bi na UUNT prenesli naloge in dejavnosti, povezane z upravljanjem Evropskega opazovalnega urada za ponarejanje in piratstvo, med drugim v zvezi z avtorskimi in sorodnimi pravicami ter patenti. Strinja se, da bi ob sprejetju predloga o prenosu nalog na UUNT kot že delujočo agencijo EU Opazovalni urad lahko izkoristil njeno strokovno znanje, vire in financiranje na področju intelektualne lastnine ter hitro začel delovati. Odbor veseli tudi, da bi bila to z vidika proračuna stroškovno učinkovita rešitev.

1.5 Odbor načeloma soglaša s predlogom o razširitvi obsega nalog, ki naj bi jih UUNT izvajal v imenu Opazovalnega urada; zajemale naj bi tudi izobraževanje javnosti in izvršilnih organov o pomenu pravic intelektualne lastnine in načinu, kako jih kar

⁽¹⁾ COM(2011) 287 konč., „Enotni trg na področju varstva pravic intelektualne lastnine“

⁽²⁾ Gl. dokumente o strategiji Evropa 2020 (COM(2010) 2020 konč.), letnem pregledu rasti za leto 2011 (COM(2011) 11 konč.), Evropski digitalni agendi (COM(2010) 245 konč.), Aktu za enotni trg (COM(2011) 206 konč.) in Uniji inovacij (COM(2010) 546 konč.).

⁽³⁾ UL C 116 z dne 28.4.1999, str. 35; UL C 155 z dne 29.5.2001, str. 80; UL C 221 z dne 7.8.2001, str. 20; UL C 32 z dne 2.2.2004, str. 15; UL C 108 z dne 30.4.2004, str. 23; UL C 324 z dne 30.12.2006, str. 7; UL C 256 z dne 27.10.2007, str. 3; UL C 182 z dne 4.8.2009, str. 36; UL C 218 z dne 11.9.2009, str. 8; UL C 228 z dne 22.9.2009, str. 52; UL C 306 z dne 16.12.2009, str. 7; UL C 18 z dne 19.1.2011, str. 105; UL C 54 z dne 19.2.2011, str. 58.

najbolje zaščititi, raziskave o ponarejanju in ureditvi pravic intelektualne lastnine ter izboljšanje spletne izmenjave informacij, kar bi spodbudilo uveljavljanje teh pravic.

1.6 Vendar pa je Odbor trdno prepričan, da bi moral biti uvrščen na seznam organizacij, vabljenih na srečanja Opazovalnega urada, kakor določa člen 4 uredbe.

1.7 Zato izrecno zahteva, da je v členu 8 uredbe skupaj s Svetom in Parlamentom naveden kot prejemnik ocenjevalnega poročila o izvajanju uredbe.

1.8 Nacionalni uradi za intelektualno lastnino imajo pomembno vlogo pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. EESO je zadovoljen s pojasnilom Komisije, da so nacionalni uradi za intelektualno lastnino zajeti v izrazu „predstavniki javnih uprav, organov in organizacij, ki se ukvarjajo z varstvom pravic intelektualne lastnine“ (člen 4(1)), ki so vabljeni na srečanja Opazovalnega urada.

1.9 Hitro, pravično in dosledno reševanje sporov glede domnevnega ponarejanja ali piratstva bi okrepilo zaupanje v zakonodajo s področja pravic intelektualne lastnine in izboljšalo okolje za njihovo uveljavljanje. Zato Odbor poziva Komisijo, da UUNT v členu 2 izrecno zaupa nalogo pomoči pri izboljšanju poznavanja in najboljših praks pri reševanju sporov glede pravic intelektualne lastnine, osredotočeno na ustrezno sodno prakso v državah članicah. Vseeno pa dostop do pristojnih sodišč ne bi smel biti oviran.

1.10 Odbor si obeta, da bo v kratkem izčrpnje obravnaval kolektivno upravljanje pravic v EU. Vendar pa bi lahko UUNT pomembno prispeval k izboljšanju okolja za uveljavljanje avtorskih pravic z zbiranjem informacij o različnih praksah kolektivnih organizacij za upravljanje avtorskih pravic v vsej EU. Odbor poziva Komisijo, naj premisli o takšnem poudarku v členu 2 uredbe.

2. Ozadje

2.1 Pravice intelektualne lastnine, ki zajemajo patente, blagovne znamke, modele in geografske označbe pa tudi avtorske in sorodne pravice (za umetniške izvajalce, producente in radiodifuzijske organizacije), so eden od temeljev gospodarstva EU ter ključnega pomena za njegovo nadaljnjo rast.

2.2 Vrednost 10 najboljših blagovnih znamk v državah EU je leta 2009 v povprečju znašala skoraj 9 % BDP. Ustvarjalne gospodarske panoge, ki temeljijo na avtorskih pravicah – npr. založniki programske opreme, knjig in časopisov ter glasbena in filmska industrija –, so leta 2006 prispevale 3,3 % k BDP EU, vključujejo pa približno 1,4 milijona MSP z 8,5 milijona

delovnih mest. Stopnja zaposlenosti v panogah gospodarstva, ki temelji na znanju, se je v letih od 1996 do 2006 zvišala za 24 %, v drugih panogah pa za samo 6 %.

2.3 Različne študije, ki so jih objavile panožne in mednarodne organizacije, potrjujejo nenehno rast trgovine s ponarejenim in piratskim blagom ter ugotavljajo, da ta trgovina:

- občutno zmanjšuje naložbe v inovacije in uničuje delovna mesta ⁽⁴⁾;
- ogroža zdravje in varnost evropskih potrošnikov ⁽⁵⁾;
- povzroča resne težave evropskim MSP ⁽⁶⁾;
- povzroča izgubo davčnih prihodkov zaradi manjše prijavljene prodaje ⁽⁷⁾;
- privablja organizirani kriminal ⁽⁸⁾.

2.4 Leta 2009 sta Svet ⁽⁹⁾ in Komisija ⁽¹⁰⁾ ustanovila Evropski opazovalni urad za ponarejanje in piratstvo (v nadaljnjem besedilu: Opazovalni urad), s čimer naj bi se izboljšalo poznavanje kršitev pravic intelektualne lastnine.

2.5 Urad je strokovni center za zbiranje in spremljanje informacij in podatkov, povezanih z vsemi kršitvami pravic intelektualne lastnine, in za poročanje o takih informacijah in podatkih ter forum za sodelovanje med predstavniki nacionalnih organov in drugih akterjev, namenjen izmenjavi zamisli ter strokovnega znanja in izkušenj o najboljših praksah, razvoju skupne strategije uveljavljanja in pripravi priporočil oblikovalcem politike.

⁽⁴⁾ TERA Consultants, „Building a Digital Economy“: marec 2010, <http://www.iccwbo.org/bascap/id35360/index.html>.

⁽⁵⁾ Evropska komisija, GD za davke in carinsko unijo, „Poročilo o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine s strani carinskih organov – 2009“; gl. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm.

⁽⁶⁾ Technopolis (2007), „Effects of counterfeiting on EU SMEs“, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf.

⁽⁷⁾ Frontier Economics, (maj 2009), „The impact of counterfeiting on Governments and Consumers“: <http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/BASCAP/Pages/Impact%20of%20Counterfeiting%20on%20Governments%20and%20Consumers%20-%20final%20doc.pdf-%20Final%20doc.pdf>

⁽⁸⁾ UNICRI, „Counterfeiting: a global spread“, 2008, <http://counterfeiting.unicri.it/report2008.php>.

⁽⁹⁾ Resolucija Sveta z dne 25. septembra 2008, UL C 253, 4.10.2008, str. 1.

⁽¹⁰⁾ Sporočilo Komisije z dne 11. septembra 2009: „Krepitev uveljavljanja pravic intelektualne lastnine na notranjem trgu“, COM(2009) 467 konč.

2.6 Čeprav se vse bolj kaže, da bi bilo treba dejavnost Opazovalnega urada okrepiti, ni možnosti za razširitev njegovega področja delovanja in razvoj njegovih operativnih dejavnosti – oboje bi namreč zahtevalo vzpostavitev trajnostne infrastrukture na področju človeških virov, financiranja in računalniške opreme ter dostop do potrebnega strokovnega znanja in izkušenj.

2.7 Komisija je predlagala celovito novo strategijo o pravicah intelektualne lastnine ⁽¹¹⁾ kot del splošnega programa za spodbujanje trajnostne rasti in zaposlovanja na enotnem trgu ter izboljšanje konkurenčnosti Evrope v svetovnem merilu. Ta strategija dopolnjuje strategijo Evropa 2020, Akt za enotni trg ⁽¹²⁾ in Evropsko digitalno agendo ter je hkrati eden njihovih pomembnih elementov.

2.8 Komisija v nedavno sprejetem sporočilu, o katerem Odbor pripravlja ločeno mnenje, načrtuje oblikovanje enotnega trga na področju varstva pravic intelektualne lastnine. ⁽¹³⁾ Eden prvih rezultatov strategije o pravicah intelektualne lastnine je predlagana uredba o krepitvi Evropskega opazovalnega urada za ponarejanje in piratstvo z dodelitvijo njegovih pristojnosti Uradu za usklajevanje na notranjem trgu (UUNT). To bo Opazovalnemu uradu omogočilo, da razširi svoje dejavnosti ter izkoristi strokovno znanje, izkušnje in dosežke UUNT na področju blagovnih znamk in modelov.

2.9 Člen 2 predloga uredbe vsebuje izčrpen seznam nalog in dejavnosti, zaupanih UUNT, med drugim krepitev zmogljivosti za uveljavljanje v vsej Uniji, ozaveščanje javnosti o posledicah kršitev pravic intelektualne lastnine in spodbujanje ugodnega okolja za učinkovito uveljavljanje.

2.10 Komisija je z oceno učinka preverila različne možnosti, s katerimi bi lahko povečali zmogljivosti Opazovalnega urada v zvezi z izpolnjevanjem zahtev nove strategije o pravicah intelektualne lastnine. ⁽¹⁴⁾ V njej je bilo ugotovljeno, da bi bil prenos nalog Opazovalnega urada na UUNT najprimernejša možnost, saj ima UUNT ustrezna sredstva in strukture ter bo lahko uresničeval cilje Opazovalnega urada, takoj ko bo spremenjena njegova osnovna uredba.

3. Ugotovitve

3.1 Odbor združuje različne ekonomske in socialne interese v EU, vključno z vsemi akterji civilne družbe, in ta edinstvena institucija z združevanjem različnih pogledov in izkušenj svojih članov igra ključno vlogo pri obravnavanju in oblikovanju politike. Poleg tega je vnet zagovornik zaščite pravic intelektualne lastnine in si že vrsto let vztrajno prizadeva za sooblikovanje

evropske politike na tem področju. Zato izraža začudenje in razočaranje, ker v predlaganem členu 4 uredbe ni naveden na seznamu organizacij, ki so vabljeni na srečanja Opazovalnega urada. To bi bilo treba popraviti in zagotoviti, da bo lahko EESO prispeval k delu Opazovalnega urada in v njem izoblikovanega znanja.

3.2 Opazovalni urad bi moral vključevati predstavnike različnih organizacij civilne družbe, med njimi organizacij delodajalcev, sindikatov, avtorskih združenj in potrošniških organizacij.

3.3 Odbor je trdno prepričan, da bi moral biti v členu 8 uredbe skupaj s Svetom in Parlamentom naveden kot prejemnik ocenjevalnega poročila o njenem izvajanju.

3.4 Ena od posledic pomanjkljivega upravljanja in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine je tudi financiranje kriminalnih in terorističnih mrež; pranje denarja in ponarejanje sta kaznivi dejanji, proti katerima je treba odločno ukrepati. Opazovalni urad mora med svoje naloge vključiti tudi študije o naravi in obsegu kaznivih dejanj.

3.5 Za dosledno uveljavljanje pravic intelektualne lastnine sta potrebna resnično upravno sodelovanje, ki je dodatno okrepljeno in razširjeno na področju boja proti ponarejanju in piratstvu, in resnično partnerstvo za vzpostavitev notranjega trga brez meja. Za to bo potrebna učinkovita mreža kontaktnih oseb po vsej EU.

3.6 Državljeni in podjetja v vsaki državi članici morajo vedeti, na katero organizacijo naj se obrnejo po informacije in podporo pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Opazovalni urad bi kot glavno kontaktno točko pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine v vsaki državi članici moral podpirati nacionalne urade za intelektualno lastnino.

3.7 Ob upoštevanju načela subsidiarnosti bi morale države članice nacionalne urade za intelektualno lastnino vključiti med organizacije, vabljeni na srečanja Opazovalnega urada po predlaganem členu 4(1) uredbe. S tem bi okrepili praktično strokovno znanje Opazovalnega urada in zmogljivosti uveljavljanja pravic v vsej EU.

3.8 Vsi izvršilni organi in nacionalni uradi za industrijsko lastnino bodo morali imeti dostop do učinkovitega in hitrega elektronskega omrežja za izmenjavo informacij o kršitvah pravic intelektualne lastnine. Vzpostavitev tega omrežja bi morala biti prednostnega pomena za Opazovalni urad.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 287 konč., „Enotni trg na področju varstva pravic intelektualne lastnine“.

⁽¹²⁾ COM(2011) 206 konč., „Akt za enotni trg – Dvanajst pobud za okrepitev rasti in zaupanja – „Skupaj za novo rast““.

⁽¹³⁾ COM(2011) 287 konč.

⁽¹⁴⁾ SEC(2011) 612 konč., „Ocena učinka, priložena predlogu uredbe o pooblastitvi Urada za usklajevanje na notranjem trgu ...“.

3.9 Spore glede lastništva intelektualnih pravic in obtožbe o ponarejanju in piratstvu je pogosto težko rešiti. Po členu 2(2) predlagane uredbe bi lahko UUNT zbiral informacije o sodni praksi o sporih glede pravic intelektualne lastnine, kar bi pripomoglo k lažjemu reševanju sporov v EU, pri tem pa ne bi onemogočalo vlaganja pritožb pri pristojnih sodiščih.

3.10 UUNT bi moral zlasti zagotoviti posebno podporo MSP ter malim in srednje velikim industrijskim podjetjem, ki so pogosto žrtve ponarejevalcev, da bi bila bolje seznanjena s svojimi pravicami. Če želimo, da bo strategija Evropa 2020 uspešna, se moramo bolj posvetiti novoustanovljenim podjetjem in MSP.

3.11 Eden od namenov uredbe o pooblastitvi UUNT za nekatere naloge v zvezi z varstvom pravic intelektualne lastnine je izboljšati okolje za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v Uniji in zbiranje ustreznih informacij, vključno s sodno prakso, kar je lahko v pomoč pri doseganju tega cilja. Zato je pomembno, da UUNT zbira informacije o ravnanju kolektivnih organizacij in ustrezni sodni praksi o sporih glede avtorskih pravic, s čimer se bosta okrepila poznavanje in ozaveščenost o problemih, ki jih povzroča neprimerna ureditev.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih dovoljenih uporabah osirotelih del

(COM(2011) 289 konč. – 2011/0136 (COD))

(2011/C 376/12)

Poročevalec: **g. McDONOGH**

Svet in Evropski parlament sta 15. in 7. junija 2011 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih dovoljenih uporabah osirotelih del

COM(2011) 289 konč. – 2011/0136(COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 131 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Ugotovitve in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja predlog Komisije za direktivo o uporabi osirotelih del. Uspešna izvedba pobude bo spodbudila razvoj digitalnih knjižnic, kot je Europeana⁽¹⁾, in drugih javnih ustanov s poslanstvom javnega interesa iz člena 1(1) predlagane direktive, v katerih lahko državljani dostopajo do raznolike in bogate evropske kulturne dediščine.

1.2 Odbor pripravlja ločeno mnenje o nedavno sprejetem sporočilu Komisije, ki predlaga strategijo za enotni trg za intelektualno lastnino⁽²⁾. Pravice intelektualne lastnine so ključni dejavnik tehnoloških in tržnih inovacij, od katerih bosta odvisna gospodarsko okrevanje in prihodnja rast Evrope⁽³⁾. Način upravljanja pravic intelektualne lastnine je prav tako ključen za razcvet evropske kulture in kakovost življenja evropskih državljanov.

1.3 Odbor meni, da strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast ni mogoče uresničiti brez vzpostavitve resničnega enotnega trga za intelektualno lastnino. Odbor že več let poziva k uskladitvi evropskih in nacionalnih pravil za spodbujanje inovacij, ustvarjalnosti in blaginje

⁽¹⁾ Europeana uporabnikom omogoča preučevanje digitalnih virov evropskih muzejev, knjižnic, arhivov in avdio-vizualnih zbirk. Projekt financira Evropska komisija, uveden pa je bil leta 2008, da se omogoči dostop javnosti do evropske kulturne in znanstvene dediščine. Glej: www.europeana.eu.

⁽²⁾ COM(2011) 287 konč.: Enotni trg na področju varstva pravic intelektualne lastnine.

⁽³⁾ Glej: Strategija Evropa 2020 (COM(2010) 2020 konč.), Letni pregled rasti 2011 (COM(2011) 11 konč.), Evropska digitalna agenda (COM(2010) 245 konč.), Akt za enotni trg (COM(2011) 206 konč.) in Unija inovacij (COM(2010) 546 konč.).

državljanov, hkrati pa podpira pobude, ki bodo omogočile dostop čim večjega števila posameznikov do del, blaga in storitev⁽⁴⁾.

1.4 Odbor se na splošno strinja s predlogom direktive o pravnem okviru za zagotavljanje zakonitega čezmejnega spletnega dostopa do osirotelih del⁽⁵⁾. EESO je v mnenju o evropski digitalni agendi⁽⁶⁾ odločno podprl ukrepe, kot je izvajanje tega okvira, za reševanje težav v zvezi s kulturno in gospodarsko razdrobljenostjo na notnem trgu.

1.5 EESO močno podpira digitalizacijo in razširjanje evropske kulturne dediščine⁽⁷⁾. Meni, da je spletna dostopnost tega gradiva ključni sestavni del razvoja gospodarstva znanja v Evropi in bistvena za zagotavljanje bogatega in raznolikega kulturnega življenja za državljane. Zato Odbor izraža zadovoljstvo, da je Komisija predlagala direktivo, ki bo obravnavala posebno vprašanje osirotelih del.

⁽⁴⁾ UL C 116, 28.4.1999, str. 35; UL C 155, 29.5.2001, str. 80; UL C 221, 7.8.2001, str. 20; UL C 32, 2.2.2004, str. 15; UL C 108, 30.4.2004, str. 23; UL C 324, 30.12.2006, str. 7; UL C 256, 27.10.2007, str. 3; UL C 182, 4.8.2009, str. 36; UL C 218, 11.9.2009, str. 8; UL C 228, 22.9.2009, str. 52; UL C 306, 16.12.2009, str. 7; UL C 18, 19.1.2011, str. 105; UL C 54, 19.2.2011, str. 58.

⁽⁵⁾ Osirota dela so dela, kot so knjige, časopisni članki ali članki iz revij, ki so zaščiteni z avtorskimi pravicami, vendar imetnikov avtorskih pravic ni mogoče izslediti za pridobitev potrebnih dovoljenj. Sem sodijo tudi kinematografska ali avdiovizualna dela. Osirota dela je mogoče najti v zbirkah evropskih knjižnic.

⁽⁶⁾ UL C 54, 19.2.2011, str. 58.

⁽⁷⁾ UL C 324, 30.12.2006, str. 7; UL C 182, 4.8.2009, str. 36; UL C 228, 22.9.2009, str. 52; UL C 18, 19.1.2011, str. 105; UL C 54, 19.2.2011, str. 58.

1.6 Odbor priznava, da je direktiva potrebna, saj je zelo malo držav članic uvedlo zakonodajo o osirotelih delih, vse obstoječe nacionalne zakonodaje pa spletni dostop omejujejo na državljane, ki prebivajo na njihovem nacionalnem ozemlju.

1.7 Odbor se načeloma strinja s pristopom na podlagi štirih stebrov, ki je predlagan v direktivi:

- določitev pravil za opredelitev osirotelih del s pomočjo vztrajnega iskanja imetnika avtorskih pravic;
- priznanje osirotelega dela, če z iskanjem ni mogoče opredeliti imetnika avtorskih pravic;
- določitev možnih uporab osirotelih del, tudi njihovo razširjanje v vse države članice;
- vzajemno priznavanje statusa osirotelega dela v vseh državah članicah.

1.8 Za olajšanje učinkovitega iskanja imetnikov avtorskih pravic in razširjanja osirotelih del je dostopnost spletnih podatkovnih zbirk in registrov pravic, podobnih orodju, ki obstaja v sektorju založništva⁽⁸⁾, ključna za vsak sektor. Odbor poziva Komisijo naj olajša delo predstavniških organizacij pri razvoju teh orodij.

1.9 EESO meni, da bi morale države članice voditi register podatkovnih zbirk v svoji državi, katerim je uradno dovoljeno, da beležijo rezultate vztrajnih iskanj, ki so bila izvedena na njihovem ozemlju, v skladu s členom 3(4) direktive. Taki registri bi bili v pomoč ustanovam v drugih državah EU, saj bi lahko izhajale iz tega, da so ti viri uradno zanesljivi.

1.10 Odbor opozarja Komisijo na pomen tradicionalne glasbe, ustnega izročila, fotografij in kinematografskih del za kulturno dediščino EU in poziva k enaki obravnavi takih posnetkov in slik v arhivih katere koli ustanove iz člena 1(1) pri določevanju in objavi osirotelih del. Odbor ugotavlja, da člen 11 direktive določa možnost vključitve zaščitenih vsebin, ki jih ta direktiva trenutno ne ureja, zlasti fonogramov ter samostojnih fotografij, v področje uporabe te direktive, in Komisijo poziva, naj to vključitev čim prej izvede.

1.11 Odbor pozdravlja tudi prizadevanja Komisije za sklenitev memoranduma o soglasju med knjižnicami, založniki, avtorji in kolektivnimi organizacijami, da se omogoči izdajanje

⁽⁸⁾ ARROW: Dosegljivi registri informacij o pravicah in osirotelih delih za Europeano (*Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works towards Europeans*) je projekt konzorcija evropskih nacionalnih knjižnic, založnikov in organizacij za kolektivno upravljanje, v katerem so v okviru glavnih evropskih združenj in nacionalnih organizacij zastopani tudi avtorji. Glej: www.arrow-net.eu.

dovoljen za digitalizacijo knjig, ki niso dostopne na trgu, in dostop do njih⁽⁹⁾.

2. Ozadje

2.1 Komisija je predlagala strategijo za pravice intelektualne lastnine⁽¹⁰⁾ kot del splošnega načrta za spodbujanje trajnostne rasti in delovnih mest na enotnem trgu ter izboljšanje konkurenčnosti Evrope na globalni ravni. Ta strategija dopolnjuje strategijo Evropa 2020, Akt za enotni trg⁽¹¹⁾ in Evropsko digitalno agendo in je njihov pomemben element.

2.2 Komisija v nedavno sprejetem sporočilu, o katerem Odbor pripravlja ločeno mnenje, načrtuje oblikovanje enotnega trga na področju varstva pravic intelektualne lastnine⁽¹²⁾. Eden prvih rezultatov te strategije za pravice intelektualne lastnine je predlagana direktiva za enostavnejšo pridobitev dovoljenja za uporabo osirotelih del, ki bo omogočila spletno dostopnost številnih kulturnih del v vsaki državi članici. To bo olajšalo razvoj evropskih digitalnih knjižnic, ki ohranjajo in razširjajo bogato evropsko kulturno in intelektualno dediščino.

2.3 Digitalizacija in razširjanje osirotelih del je poseben kulturni in gospodarski izziv. Če imetnik pravic ni poznan, to pomeni, da uporabniki ne morejo pridobiti potrebnega dovoljenja, da na primer knjige ni mogoče digitalizirati. Osirotelela dela predstavljajo velik del zbirk evropskih kulturnih ustanov. British Library na primer ocenjuje, da osirotela dela obsegajo 40 odstotkov vseh njenih avtorsko zaščitenih zbirk (skupaj 150 milijonov del).

2.4 Komisija predlaga direktivo z namenom, da se v vseh državah članicah zagotovijo skupna pravila o tem, kako ravnati s takšnimi deli, in da se tako olajšajo projekti obsežne digitalizacije, kot so predvideni v Evropski digitalni agendi.

2.5 Komisija je izvedla oceno učinka in preučila šest različnih možnosti v zvezi s pobudo o osirotelih delih⁽¹³⁾. Sklenila je, da bi bil najboljši pristop tak, ki temelji na vzajemnem priznavanju statusa osirotelega dela s strani držav članic. To knjižnicam in drugim upravičencem iz člena 1(1) predlagane direktive omogoča pravno varnost v zvezi s statusom „osirotelega dela“ določenega dela. Poleg tega vzajemno priznavanje zagotavlja, da bodo osirotela dela iz digitalne knjižnice na voljo državljanom v vsej Evropi.

⁽⁹⁾ Glej IP/11/630, Bruselj, 24.5.2011.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 287 konč.: Enotni trg na področju varstva pravic intelektualne lastnine.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 206 konč.: Akt za enotni trg – Dvanajst pobud za okrepitev rasti in zaupanja – „Skupaj za novo rast“.

⁽¹²⁾ COM(2011) 287 konč.

⁽¹³⁾ SEC(2011) 615 konč.: Ocena učinka o čezmejnem spletnem dostopu do osirotelih del.

2.6 Direktiva temelji na štirih stebrih:

- i. Za določitev statusa „osirotelega dela“ morajo knjižnice, izobraževalne ustanove, muzeji ali arhivi, ustanove filmske dediščine in javne RTV organizacije v državi članici, kjer se delo prvič objavlja, izvesti predhodno vztrajno iskanje v skladu z zahtevami, opredeljenimi v predlagani direktivi.
- ii. Ko se na podlagi vztrajnega iskanja določi „status osirotelega dela“, se delo obravnava kot osirotelo delo po vsej EU, s čimer se prepreči potreba po večkratnih vztrajnih iskanjih.
- iii. Na podlagi tega bodo lahko osirotela dela dana na voljo na spletu v kulturne in izobraževalne namene brez predhodnega dovoljenja, razen če imetnik pravice do dela prekine status osirotelega dela. V tem primeru je treba imetnikom pravic, ki se pojavijo in zahtevajo svoja dela, plačati odškodnino, pri kateri je treba upoštevati vrsto dela in uporabo.
- iv. Vzajemno priznavanje statusa osirotelega dela v vseh državah članicah.

3. Pripombe

3.1 Odbor meni, da je treba v okviru vseh političnih pobud na področju pravic intelektualne lastnine vzpostaviti ravnovesje med pravicami ustvarjalcev in lastnikov ter interesi uporabnikov in končnih potrošnikov, da bodo dela dosegljiva čim večjemu številu posameznikov v vsaki državi članici.

3.2 Za lažje iskanje pravic intelektualne lastnine bi lahko Komisija objavila in redno posodabljala seznam ustanov iz člena 1(1) direktive, ki so pristojne za osirotela dela.

3.3 Poleg tega morajo biti te ustanove gotove, da so viri, v katerih se beležijo vztrajna iskanja v drugi državi EU, uradno zanesljivi. Zato bi morale države članice voditi register podatkovnih zbirk v svoji državi, katerim je uradno dovoljeno, da beležijo rezultate vztrajnih iskanj, ki so bila izvedena na njihovem ozemlju, v skladu s členom 3(4) direktive.

3.4 Odbor ugotavlja, da člen 11 predlagane direktive določa možnost vključitve zaščitene vsebine, ki jih ta direktiva trenutno ne ureja, zlasti fonogramov ter samostojnih fotografij, v področje uporabe te direktive. Ne glede na to določbo o pregledu si je že sedaj treba prizadevati za čim prejšnjo objavo teh kulturnih artefaktov.

3.4.1 Tradicionalna glasba in ustno izročilo sta zelo pomembna za kulturno dediščino Evrope. V vsej Evropi obstajajo bogate arhivske zbirke posnetega gradiva, in sicer ne samo v javnih RTV organizacijah, temveč tudi v ustanovah, naštetih v členu 1(1). Za vso to avdio in avdiovizualno gradivo bi morala veljati ista pravila za iskanje, klasifikacijo in uporabo kot za druga dela iz člena 1(2) direktive.

3.4.2 Tudi fotografsko in kinematografsko gradivo je zelo bogat vir informacij za spoznavanje in razumevanje evropske civilizacije in če obstaja možnost taka dela opredeliti kot osirotela dela, potem je treba narediti vse za pridobitev tega gradiva iz skritih arhivov javnih ustanov.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski standardizaciji in spremembi direktiv Sveta 89/686/EGS in 93/15/EGS ter direktiv 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 98/34/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES in 2009/23/ES Evropskega parlamenta in Sveta

(COM(2011) 315 konč. – 2011/0150 (COD))

(2011/C 376/13)

Poročevalec: **g. PEZZINI**

Svet in Evropski parlament sta 24. junija oziroma 23. junija 2011 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski standardizaciji in spremembi direktiv Sveta 89/686/EGS in 93/15/EGS ter direktiv 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 98/34/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES in 2009/23/ES Evropskega parlamenta in Sveta

COM(2011) 315 konč. – 2011/0150 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 121 glasovi za, 2 glasovoma proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) podpira pobudo Komisije za pregled sistema evropske standardizacije, da bi ohranili številne uspešne elemente tega sistema, odpravili slabosti, ustvarili pravo ravnotežje med mednarodno, evropsko in nacionalno razsežnostjo ter zagotovili vrhunsko kakovost na svetovni ravni.

1.2 Odbor je prepričan, da je treba ustvariti prilagodljiv in dinamičen zakonodajni in regulativni okvir EU, da bi optimizirali dodano vrednost evropske tehnične standardizacije ter tako spodbujali konkurenčnost, inovativnost in rast.

1.3 Odbor opozarja na pomen evropske standardizacije za delovanje in utrditev notranjega trga, zlasti na področjih zdravja, varnosti, varstva okolja in potrošnikov ter interoperabilnosti, kjer se danes vse bolj uporabljajo informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT).

1.4 Odbor meni, da je nujno pospešiti pripravo standardov in ukrepe razširiti na področja storitev ter IKT, pri čemer je treba vedno namenjati posebno pozornost kakovosti, varnosti in obsegu priprave standardov z uporabo spletnih platform za posvetovanje in izmenjavo informacij.

1.5 EESO meni, da bi morale biti specifikacije, ki jih sprejemajo mednarodni industrijski forumi in/ali konzorciji na področju IKT, odobrene šele po postopku potrditve v evropskih

organizacijah za standardizacijo, v katerem sodelujejo predstavniki malih in srednje velikih podjetij (MSP), potrošnikov, okoljevarstvenih organizacij, delavcev in organizacij, ki zastopajo pomembne družbene interese.

1.6 Odbor pozdravlja predlagano poenostavitev mehanizmov za financiranje, ki temeljijo na primerni pravni podlagi ter so namenjeni evropskim organizacijam za standardizacijo, nacionalnim organom za standardizacijo, drugim organom, ki sodelujejo pri dejavnostih standardizacije, in evropskim združenjem, ki zastopajo zadevne akterje.

1.7 EESO priporoča pripravo skupnega programskega dokumenta, da se zagotovi skladnost, usklajevanje in upoštevanje prihodnjih ciljev trga. S tega vidika bi bilo potrebno, da bi vsi akterji, ki jih zadeva priprava letnega programa, sodelovali pri pripravi delovnih programov evropskih organizacij za standardizacijo, drugih organov za razvoj tehničnih specifikacij za posamezne sektorje (IKT), ustreznih služb Komisije in nacionalnih organov za standardizacijo.

1.8 Odbor poudarja tudi, da je treba hitro pripraviti posodobljene tehnične standarde za področje storitev, ki se bo v obdobju do leta 2020 še naprej razvijalo kot nosilen in inovativen element gospodarstva. Hkrati poudarja, da je treba upoštevati posebno naravo storitev, zaradi česar ni mogoče samodejno posnemati modela za standardizacijo blaga. Pri nadaljnjem razvoju standardov za storitve je treba izhajati iz potreb trga in družbe.

1.9 EESO meni, da je pomembno zagotoviti stabilen okvir večletnega programa financiranja evropskega sistema standardizacije, in je zaskrbljen, ker Komisija proračunska sredstva za ta namen predlaga samo za leto 2013.

1.10 Odbor priporoča kar največjo interakcijo med postopki tehnične standardizacije in evropskimi programi raziskav in inovacij, da se omogoči hitro uvajanje novih tehnologij in posledično zagotovijo konkurenčne prednosti za evropsko gospodarstvo na svetovnem trgu.

1.11 EESO priporoča tesno povezavo med evropskimi organizacijami za standardizacijo in patentnimi uradi, ki varujejo pravice intelektualne lastnine.

1.12 Odbor poziva, naj nova pravila izrecno predvidijo okrepitev položaja Evrope v okviru mednarodne standardizacije, da bi olajšali trgovino in povečali evropsko konkurenčnost.

2. Uvod

2.1 Odbor je večkrat poudaril pomembno vlogo tehnične standardizacije, ki prispeva

- h kakovosti izdelkov in storitev v Evropi,
- k njihovi konkurenčnosti na domačem in svetovnem trgu,
- k varstvu potrošnikov ter
- izboljšanju socialnih in okoljskih standardov.

2.2 Odbor je vedno zagovarjal „večjo uporabo evropske standardizacije v politikah in zakonodaji EU, da se tehnična standardizacija v skladu s potrebami družbe in podjetij razširi na nova področja, kot so: storitve, informacijska in komunikacijska tehnologija, promet, varstvo potrošnikov in varstvo okolja“⁽¹⁾.

2.3 Odbor je podčrtal tudi, da je „evropska standardizacija bistvenega pomena za delovanje in utrditev notranjega trga, predvsem zaradi direktiv, ki temeljijo na ‚novem pristopu‘ na področju [...]“⁽²⁾.

2.4 V svojem nedavnem mnenju K aktu za enotni trg je Odbor poudaril, da so „standardi [...] pomemben gradbeni element enotnega trga“. Hkrati je poudaril „pomen močnejšega vključevanja potrošnikov ter malih in srednje velikih podjetij, pri čemer je treba nenehno in trajnostno zagotavljati obvladovanje stroškovnih dejavnikov, ki omejujejo njihovo sodelovanje v tem procesu. Standardov ne smejo narekovati določeni akterji. Standardi EU morajo imeti

pomembnejšo vlogo v svetovni trgovini in v prihodnjih trgovinskih pogajanjih na dvostranski in večstranski ravni bi jih morali podpirati“⁽³⁾.

2.5 Tehnična standardizacija je temeljnega pomena za delovanje notranjega trga ter za mednarodno konkurenčnost izdelkov in storitev, saj je strateško orodje za zagotavljanje njihove kakovosti, interoperabilnosti omrežij in sistemov, visoke stopnje varstva potrošnikov in okolja ter višjih stopenj inovativnosti in socialne vključenosti.

2.6 Da bi bila ta vloga čimbolj učinkovita, je med drugim potrebno naslednje:

- evropski postopek tehnične standardizacije se mora biti zmožen **hitro odzivati** na zahteve zakonodajalca – na predlog Komisije – in na hitro spreminjajoče se proizvodno okolje, v katerem se življenjske dobe in razvojni cikli izdelkov vse bolj skrajšujejo in iz česar izhaja potreba po **večji hitrosti in prilagodljivosti za spopadanje s prihodnjimi izzivi**;
- omogočeno mora biti, da tehnični standardi sledijo hitremu tehnološkemu razvoju, saj sicer postanejo nekoristni, in da lahko **zajemajo vedno širša področja** – še zlasti informacijskih tehnologij in storitev – ter **zagotavljajo količino, hitrost in kakovost** pri pripravi standardov, tudi prek spletnih posvetovalnih platform;
- poleg tega mora biti omogočeno, da se priprava in uporaba standardov lahko **prilagaja zahtevam malih in srednje velikih podjetij in ne obratno**, in sicer z zagotavljanjem visokih ravni zastopanosti in sodelovanja pri postopkih standardizacije, zlasti na evropski ravni, ob ohranjanju ravnotežja med nacionalnimi delegacijami, saj je na splošno odnos malih in srednje velikih podjetij do tehničnih standardov težaven in zapleten;
- s prostovoljnim, odprtim in transparentnim sodelovanjem, pri katerem lahko z enakimi možnostmi dostopa sodelujejo industrija, mala in srednje velika podjetja, javni organi in **drugi zadevni akterji civilne družbe**, je treba zagotoviti **čim višje stopnje legitimnosti in konsenza**; standardi se pogosto nanašajo na varnost in dobro počutje državljanov, učinkovitost omrežij, okolje in druge sektorje javnega pomena, zato morajo imeti ta območja ustrezno zastopstvo in vpliv;
- evropski sistem standardizacije se mora **odzivati na potrebe po zagotavljanju popolne interoperabilnosti in združljivosti z aplikacijami in storitvami** informacijskih in komunikacijskih tehnologij s pomočjo potrjenih evropskih referenčnih standardov;

⁽¹⁾ Glej UL C 110, z dne 9.5.2006, str. 14.

⁽²⁾ Glej opombo 1.

⁽³⁾ Glej UL C 132, z dne 3.5.2011, str. 47.

— za evropski sistem standardizacije mora biti na voljo ustrezno **poenostavljeno financiranje**, da se zagotovita polna udeležba vseh zadevnih akterjev pri pripravi standardov in samodejno vključevanje razsežnosti standardizacije v javne programe raziskav in inovativnosti, da bi podprli strategijo *Evropa 2020*;

— **ko so izpolnjeni pogoji za transparentnost, odprtost in uravnoteženo sodelovanje** vseh zadevnih akterjev, je treba vključiti **standarde** forumov in konzorcijev za informacijske in komunikacijske tehnologije, ki so priznani na svetovni ravni **in so jih preverile evropske organizacije za standardizacijo, kot so CEN, CENELEC in ETSI** ⁽⁴⁾, da bi se bilo mogoče sklicevati nanje v evropski zakonodaji o javnih naročilih;

— treba je ustrezno okrepiti sistem **za izmenjavo informacij med vsemi organizacijami in organi** za standardizacijo v Evropi in da vsem zadevnim akterjem **zagotoviti pošten dostop do standardov**.

2.7 Glede financiranja je treba opozoriti, da Sklep št. 1673/2006/ES – o katerem je Odbor pripravil mnenje – že določa pravila v zvezi s prispevkom EU k financiranju evropske standardizacije, da se tako zagotovi, da se evropski standardi in drugi produkti evropske standardizacije pripravljajo in pregledujejo v skladu s cilji, zakonodajo in politikami Unije. Iste določbe bi morale veljati tudi za organe, ki sicer niso opredeljeni kot evropski organi za standardizacijo na podlagi te uredbe, vendar so bili pooblaščenici za izvajanje pripravljanih del v podporo evropski standardizaciji.

2.8 Ob upoštevanju zelo širokega področja vključenosti evropske standardizacije v podporo politikam in zakonodaji Unije ter različnih vrst dejavnosti standardizacije je treba zagotoviti različne načine financiranja.

3. Predlogi Evropske komisije

3.1 S predlogom uredbe naj bi izpolnili naslednje zahteve:

— da bi zagotovili znatno podporo enotnemu trgu blaga in storitev ter preprečili nastajanje ovir za trgovino znotraj EU, morajo evropski standardi, ki jih sprejemajo evropske organizacije za standardizacijo, zajemati tako blago kot storitve in še naprej jih mora sofinancirati EU. Pripravo evropskih standardov bi bilo treba pospešiti in ohranjati bi morala korak z vse hitrejšimi razvojnimi cikli izdelkov in storitev;

— ker je standard rezultat konsenza tistih, ki so sodelovali pri njegovi pripravi, mora biti postopek standardizacije dobiti legitimnost z udeležbo zadevnih skupin civilne družbe, kot so socialni partnerji, mala in srednje velika podjetja, potrošniki in okoljevarstveniki;

— da bi imeli na voljo standarde, ki zagotavljajo interoperabilnost med storitvami in aplikacijami na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij, mora obstajati možnost, da se standardi za IKT formalno priznajo, tudi če so jih – zunaj evropskih organizacij za standardizacijo – pripravili specializirani forumi in konzorciji.

3.2 V ta namen predlog – poleg sprememb direktiv 89/686/EGS, 93/15/EGS, 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES in 2009/23/ES – predvideva revizijo in zlasti združitev direktiv in sklepov.

3.3 Predlagana nova zakonodaja bi – v obliki uredbe, ki jamči enotno uporabo – zagotavljala:

— več transparentnosti in sodelovanja med nacionalnimi organi za standardizacijo, evropskimi organizacijami za standardizacijo in Komisijo;

— priznavanje uporabe standardov IKT (strojna oprema, programska oprema in storitve informacijskih tehnologij), tudi če so jih razvile druge organizacije, če so ti standardi v skladu z načeli TBT/WTO (sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini in Svetovne trgovinske organizacije) in izpolnjujejo zahtevo po interoperabilnosti v Evropi;

— letno načrtovanje prednostnih nalog za standardizacijo v EU in pooblastil Komisije;

— okrepljeno zastopnost ne samo malih in srednje velikih podjetij s finančno podporo EU, temveč tudi potrošnikov, okoljevarstvenikov in predstavnikov družbenih interesnih skupin, tudi pri dejavnostih spremljanja in pripravljanja;

— ukrepe za pospešitev priprave evropskih tehničnih standardov na zahtevo Komisije s finančno podporo prizadevanjem za doseganje aktivnega konsenza v evropskih organizacijah za standardizacijo;

— ukrepe tudi za spodbujanje evropskih tehničnih standardov na mednarodni ravni ter programov pomoči in tehničnega sodelovanja s tretjimi državami;

— spodbujanje evropske in mednarodne standardizacije, med drugim z olajševanjem prevajanja v uradne jezike EU za podjetja, da bi tako izboljšali kohezijo in dostop;

— krepitev dejavnosti standardizacije na področju storitev v podporo konkurenčnemu notranjemu trgu, in sicer po pooblastilu Komisije, da se tako prepreči nastajanje več nacionalnih standardov;

⁽⁴⁾ ETSI (*European Telecommunications Standards Institute* – Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde) je neodvisna, nepridobitna organizacija EU za standardizacijo v industriji telekomunikacij.

— zmanjšanje upravnih obremenitev s pavšalnimi plačili brez preverjanja dejanskih stroškov;

- uvedbo sistema storilnosti, ki temelji na kazalnikih uspešnosti in ciljnih glede na rezultate in učinke, da se izboljša učinkovitost in poveča hitrost za to uporabljenih postopkov;
- predložitev letnega poročila evropskih organizacij za standardizacijo Komisiji, zlasti o vidikih financiranja, transparentnosti, hitrosti, poenostavitvi, možnostih vključevanja in kakovosti postopka standardizacije.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Odbor podpira cilje predloga Komisije, saj hiter, učinkovit in participativen evropski postopek standardizacije ni samo nosilen element pri oblikovanju enotnega trga, ki je v središču evropskega povezovanja in njegovemu uresničevanju namenjene strategije *Evropa 2020*, temveč je tudi in predvsem eden od temeljev konkurenčnosti evropskega gospodarstva in eno od gonil inovativnosti.

4.2 Po mnenju EESO je treba organizacije za standardizacijo spodbujati, da v svojih delovnih programih pozorneje ocenijo svoje politike na področju pravic intelektualne lastnine z vidika spodbujanja inovativnosti in krepitve odnosov s patentnimi uradi – še zlasti z Evropskim patentnim uradom v Münchnu –, da se tako zagotovi obravnavanje vprašanj intelektualne lastnine že od vsega začetka in s tem izboljša kakovost tako patentov kot standardov.

4.3 Odbor zato pozdravlja namero Komisije, da pregleda evropski sistem standardizacije, da bi ohranili mnoge uspešne elemente in odpravili slabosti, ter da si prizadeva doseči pravo ravnotežje med evropsko in nacionalnimi razsežnostmi in izpolni nove zahteve in pričakovanja podjetij, potrošnikov, socialnih partnerjev in evropske družbe kot celote.

4.4 Odbor meni, da treba pospešiti pripravo standardov in ukrepe razširiti na področja storitev ter informacijskih in komunikacijskih tehnologij, pod pogojem, da ti ukrepi izpolnjujejo cilje glede kakovosti standardov in da širitev na strukture za pripravo standardov, ki so zunaj evropskih organizacij za standardizacijo, poteka z enakimi jamstvi glede transparentnosti in udeležbe, kot jih morajo upoštevati slednje.

4.4.1 Zato Odbor meni, da je nujno, da evropske organizacije za standardizacijo in Komisija poskrbijo za preventivni nadzor, ki naj potrdi, da so bile specifikacije, ki so jih sprejeli mednarodni industrijski forumi in/ali konzorciji in so namenjene sklicevanju pri javnih naročilih, pripravljene nevtrarno, pošteno in transparentno, ob ustreznih udeležbi predstavnikov malih in srednje velikih podjetij, potrošnikov, okoljevarstvenikov, delavcev in organizacij, ki zastopajo pomembne družbene interese.

4.4.2 Ta nujna okrepljena udeležba po mnenju EESO ne bi smela oteževati in podaljševati postopkov za pripravo standardov na podlagi konsenza; nasprotno, ti postopki bi morali biti precej poenostavljeni z uporabo spletnih platform za posvetovanje, pripravo in izmenjavo informacij. ⁽⁵⁾

4.5 Prav tako Odbor poziva, naj uredba predvidi pripravo večletnih načrtov za standardizacijo v Evropi, da bi se učinkoviteje in bolj usklajeno odzvali na globalne politične ukrepe, potrebne za spopadanje z vprašanji podnebnih sprememb, razvoja pametnih omrežij, obnovljivih virov energije in njihovim povezovanjem, ter na pereče okoljske in družbene izzive.

4.6 Da bi tako na evropski kot na nacionalnih ravneh spodbudili in olajšali učinkovito sodelovanje vseh zadevnih akterjev v procesu standardizacije, je treba po mnenju EESO podpreti programe usposabljanja ter zagotoviti potrebne ukrepe, da se najšibkejšim nacionalnim organom za standardizacijo, ki trenutno nimajo tajništev za strokovne odbore, omogoči bolj aktivna vloga v postopku standardizacije.

4.7 Učinkovit ukrep za zagotovitev dovolj hitre priprave kakovostnih standardov v zadostnem obsegu je lahko, če evropske organizacije za standardizacijo, drugi organi za razvoj tehničnih specifikacij za posamezne sektorje IKT, pristojne službe Komisije in nacionalni organi za standardizacijo pripravijo letne programe dela, pod pogojem, da je zagotovljen okvir za skladnost in usklajevanje ter učinkovito sodelovanje vseh zadevnih akterjev pri teh programih.

4.8 Odbor pozdravlja predlagano poenostavitev mehanizmov za financiranje, ki so na primerni pravni podlagi namenjeni evropskim in nacionalnim organizacijam za standardizacijo, drugim organom, ki sodelujejo pri dejavnostih standardizacije, in evropskim združenjem, ki zastopajo zadevne akterje iz Priloge III.

4.8.1 EESO izraža zaskrbljenost, ker Komisija predlaga dodelitev proračunskih sredstev za ta ukrep samo za leto 2013, in meni, da je pomembno zagotoviti stabilen večletni okvir financiranja, ki naj bi ga uveljavili čim prej.

4.9 V zvezi s pripravo usklajenih evropskih standardov, ki zagotavljajo, da izdelki izpolnjujejo bistvene zahteve zakonodaje EU, „podjetja ne morejo uporabiti ustreznega standarda, s katerim bi ustvarila domnevo o skladnosti, ker ni usklajenih standardov, in morajo izpolnjevanje bistvenih zahtev dokazati v skladu z modulom ugotavljanja skladnosti iz veljavne zakonodaje EU. V obeh primerih se podjetja ne morejo izogniti stroškom, ki izhajajo iz razdrobljenosti notranjega trga ali postopkov za ugotavljanje skladnosti“ ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Tako kot pri ISO in IEC so tehnične specifikacije „zahteve, pri katerih ni bilo doseženo zadostno soglasje, zato nimajo statusa mednarodnega standarda.“

⁽⁶⁾ COM(2011) 315 obrazložiteni memorandum, točka 1, in uvodni izjavi 18 in 36.

4.9.1 Odbor zato meni, da bi bilo treba bolj spodbujati njihovo pripravo in uporabo na prostovoljni osnovi, da se zagotovi čedalje višja raven varnosti izdelkov.

4.10 Odbor meni, da bi morala predlagana uredba vsebovati določbe, ki bi spodbujale prenos tehničnih standardov, sprejetih v evropskem sistemu standardizacije, na mednarodno raven, in krepile vlogo nacionalnih organov za standardizacijo in evropskih organizacij za standardizacijo v mednarodnih organih za standardizacijo. To bi lahko dosegli z usklajenimi evropskimi pobudami za krepitev mednarodne konkurenčnosti in inovativnosti Unije.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Po mnenju Odbora bi bilo primerno, da bi bili v Prilogi I navedeni tudi priznani nacionalni organi za standardizacijo.

5.2 Treba je razlikovati med „tehničnimi specifikacijami“ in uradnimi standardi: EESO predlaga, da se v **uvodni izjavi 19** izrazu „standardi“ doda izraz „in tehnične specifikacije“ in da se v **uvodnih izjavah 20 in 22** izraz „standardi“ nadomesti z izrazom „tehnične specifikacije“.

5.3 V **členu 2** je treba podrobneje opredeliti „tehnično specifikacijo za večkratno ali stalno uporabo, ki jo je odobrila priznana organizacija za standardizacijo“, in dodati novo točko 9: (9) „Nacionalni organ za standardizacijo“: organizacija, navedena v Prilogi I.

5.4 V **členu 3** mora biti po mnenju Odbora nacionalnim organom za standardizacijo dana možnost izražanja ugovorov, tudi če ne morejo nasprotovati evropskim delovnim programom. Zato Odbor predlaga, da se odstavek 5 spremeni, kot sledi: „Nacionalni organi za standardizacijo ne nasprotujejo temu, da se predmet standardizacije v njihovem programu dela obravnava na evropski ravni v skladu s pravili evropskih organov za standardizacijo, in ne sprejmejo nobenega ukrepa, ki bi lahko vplival na odločitev v zvezi s tem.“

5.4.1 EESO predlaga tudi, da se **doda nova točka 6, kot sledi**: „Države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe za zagotovitev, da

med pripravo evropskega standarda, navedenega v členu 7, njihovi standardizacijski organi ne sprejmejo nobenega ukrepa, ki bi lahko vplival na načrtovano usklajitev, in zlasti, da na zadevnem področju ne objavijo novega ali revidiranega nacionalnega standarda, ki ni popolnoma usklajen z že obstoječim evropskim standardom.“

5.5 V **členu 7** EESO predlaga, da se po točki 3 doda nova točka 3.1, kot sledi: „3.1 V primeru zahteve za usklajeni standard mora biti ta zahteva formalizirana s pooblastilom Komisije ustreznemu evropskemu organu za standardizacijo.“

5.5.1 EESO meni, da bi predlog, v skladu s katerim bi imeli evropski organi za standardizacijo le en mesec, da se odzovejo na zahtevo Komisije, lahko morebiti omejil posvetovanje z zainteresiranimi skupinami. EESO priporoča rok treh mesecev.

5.6 V **členu 9** EESO predlaga, da se spremeni podnaslov, kot sledi: „Priznavanje za javna naročila tehničnih specifikacij na področju IKT“, in da se v začetku člena doda: „Na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij Komisija [...] lahko ...“

5.7 V **členu 16** EESO predlaga, da se doda točka (a 1), kot sledi:

„(a 1) posodobitev seznama nacionalnih organov za standardizacijo iz Priloge I na podlagi informacij, ki jih posredujejo države članice iz člena 21;“

in da se točka (b) nadomesti z naslednjim besedilom:

„(b) prilagoditev meril za priznavanje tehničnih specifikacij na področju IKT pri javnih naročilih, tehničnemu razvoju;“

5.8 V **členu 17** EESO predlaga, da se točka 2 dopolni, kot sledi:

„Pooblastilo iz člena 16 se na Komisijo prenese za nedoločen čas od 1. januarja 2013. Komisija bo pripravila poročilo o tem, kaj je bilo narejenega na področju prenesenih pooblastil; to poročilo predloži skupaj s poročilom iz člena 19(3).“

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije o strategiji za učinkovito izvajanje Listine o temeljnih pravicah v Evropski uniji

(COM(2010) 573 konč.)

(2011/C 376/14)

Poročevalka: **Gabriele BISCHOFF**

Soporočevalec: **Cristian PÎRVULESCU**

Evropska komisija je 19. oktobra 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije o strategiji za učinkovito izvajanje Listine o temeljnih pravicah v Evropski uniji

COM(2010) 573 konč.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 158 glasovi za, 3 glasovi proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepne ugotovitve in priporočila

Evropski ekonomsko-socialni odbor:

1.1 meni, da bi morala Komisija okrepiti kulturo temeljnih pravic na ravni EU, zlasti s spremljanjem, s čimer bo zagotovila, da so njeni zakonodajni predlogi in celoten zakonodajni postopek pa tudi akti, ki jih sprejme, skladni z listino in da jih države članice spoštujejo. Glede na to, da so bile ugotovljene hude kršitve listine, je treba nujno oblikovati strategijo za spremljanje in hitro odzivanje;

1.2 opozarja na pravno zavezujočo obveznost za spodbujanje temeljnih pravic, ki mora postati eden najpomembnejših elementov strategije izvajanja, med drugim prek novih, ciljno usmerjenih pobud; poudarja dinamično naravo temeljnih pravic, ki so temelj naših družb in značilnost Evropske unije; ⁽¹⁾

1.3 meni, da so temeljne socialne pravice neločljivo povezane z državljanskimi in političnimi pravicami, zato zahtevajo posebno strateško pozornost; meni, da so določbe v ustreznih besedilih že zdaj zavezujoče in da je treba zahtevati njihovo spoštovanje;

1.4 poudarja, da je treba zagotoviti enakost, zlasti med moškimi in ženskami, ter se še posebej posvetiti vsem ogroženim skupinam;

1.5 poudarja, da na ravni EU obveznosti iz listine veljajo za vse institucije, agencije in organe;

1.6 poziva države članice, naj na vseh vladnih ravneh ter v vseh politikah in na zakonodajnih področjih oblikujejo kulturo temeljnih pravic, usmerjeno v varstvo in spodbujanje, ter preučijo in opredelijo poseben učinek na temeljne pravice med postopkom prenosa zakonodaje;

1.7 je zelo zaskrbljen zaradi širjenja nekaterih političnih stališč, ki bi lahko povzročila in v nekaterih primerih celo so povzročila zastoje pri spodbujanju in varstvu temeljnih pravic;

1.8 odločno spodbuja Komisijo, naj učinkovito ukrepa v vlogi varuhinje Pogodb in uporablja postopek za ugotavljanje kršitev brez ozira na politične vidike;

1.9 predlaga nadaljnje ukrepe in dejavnosti za spodbujanje, da se poveča učinkovitost strategije za spoštovanje temeljnih pravic;

1.10 poziva vse institucije, agencije in organe EU ter države članice, udeležene pri uresničevanju temeljnih pravic, zlasti pa Komisijo, naj močno okrepijo vidik udeležbe civilne družbe.

2. Predstavitev in ozadje

2.1 Komisija skuša v sporočilu začrtati strategijo za izvajanje listine v novem pravnem okolju, ki je nastalo z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe. Cilj politike Komisije je zagotoviti, da bodo temeljne pravice iz listine čim bolj učinkovite.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o transatlantskih odnosih in mednarodnem spodbujanju evropskega socialnega modela, UL C 51, 17.2.2011, str. 20.

2.2 V prvem delu se sporočilo osredotoča na dejstvo, da si Evropska unija v zvezi s tem prizadeva delovati brez napak in zglede, zato mora listino pri tem uporabljati kot smerokaz pri svojih politikah in njihovem izvajanju v državah članicah na vseh stopnjah tega procesa.

2.2.1 Prvič, Komisija mora okrepiti kulturo temeljnih pravic pri sebi, zlasti s spremljanjem, s katerim bo zagotovila skladnost svojih zakonodajnih predlogov in aktov, ki jih sprejme, z listino. Drugič, zagotoviti mora, da bodo prav vsi akti v zakonodajnem postopku upoštevali določbe iz listine. To pomeni, da morajo biti z listino skladni tudi predlogi sprememb sozakonodajalcev, enako pa velja za medinstitucionalni dialog.

2.2.2 Tretjič, zagotoviti je treba, da države članice spoštujejo listino pri izvajanju zakonodaje Unije.

2.3 Drugi del sporočila obravnava potrebo po boljšem obveščanju javnosti. Da bi to dosegli, so potrebni ciljno usmerjeni komunikacijski ukrepi, prilagojeni posameznim situacijam.

2.4 Tretji del dokumenta Komisije je posvečen prvemu letnemu poročilu o uporabi listine, ki ga je Komisija pravkar sprejela⁽²⁾. Poročilo ima dva cilja: po eni strani pregledno, stalno in usklajeno spremljanje doseženega napredka, po drugi pa možnost letne izmenjave mnenj z Evropskim parlamentom in Svetom.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO **temeljnim pravicam** pripisuje **največji pomen**. Pozdravlja objavo sporočila Komisije o *strategiji za učinkovito izvajanje Listine o temeljnih pravicah v Evropski uniji*, saj meni, da je ta pristop pomemben prispevek k pojmu državljanstva EU za vse, ki živijo v EU.

3.1.1 Načela, ki jih vsebuje strategija, so zelo pomembna in EESO še posebej opozarja na načela učinkovitosti, univerzalnosti in nedeljivosti pa tudi prepoznavnosti in predvidljivosti. EESO kljub temu meni, da številni pomembni vidiki niso bili upoštevani ali se o njih ni dovolj podrobno razpravljalo in bi jih zato bilo treba izboljšati.

3.1.2 Kljub vsemu je treba opozoriti še na številna druga načela. Kot je EESO poudaril že v prejšnjih mnenjih, „si [...] prizadeva za zagotovitev splošne skladnosti in varstvo temeljnih

pravic skupaj z enako obravnavo in nediskriminacijo ne glede na poklicno razvrstitev priseljenega delavca“⁽³⁾. Prav tako meni, da zakonodaja EU „ne sme vsebovati ukrepov, ki bi zmanjšali stopnjo, do katere so bila načela že upoštevana“⁽⁴⁾. Predvideti je treba vse možne ukrepe, da bi poljsko, britansko in češko vlado prepričali, naj se odrečejo protokolom nesodelovanja („opt-out“) in se odločijo za splošno uporabo listine v celoti.

3.1.3 Odbor pozdravlja številne dodatne elemente strategije, povezane z zakonodajnimi akti. Še zlasti podpira dejstvo, da je EU na področju temeljnih pravic zglede za druge, tudi kar zadeva njeno zunanjo in zlasti trgovinsko politiko. V splošnem EU ne bi smela biti samo zglede, temveč bi morala dejavno spodbujati demokracijo in človekove pravice – državljanske, politične, ekonomske in socialne – ter pri tem uporabljati svoj mednarodni vpliv.

3.1.4 EESO pozdravlja zavezanost Komisije in drugih institucij EU temeljiti reviziji njihovih zakonodajnih in delovnih postopkov, zlasti v zvezi z analizo vpliva in ustreznimi organi, da se zagotovi skladnost rezultatov z načeli in posebno vsebino listine. Če želimo doseči učinkovito varstvo in spodbujanje temeljnih pravic, se je nujno treba osredotočiti na izvajanje in proaktivni pristop držav članic. Ocena učinka horizontalne socialne klavzule (člen 9 PDEU) in temeljnih socialnih pravic je podrobneje obravnavana v drugem mnenju EESO⁽⁵⁾.

3.2 Nove nevarnosti: kriza in pomanjkljiva varnost

3.2.1 Strategija Komisije ne odgovarja na grožnje učinkovitemu uresničevanju temeljnih pravic, ki izhajajo iz številnih novih nevarnosti. Vendar bi te okoliščine morala upoštevati ter pripraviti skladen in celovit odgovor nanje.

3.2.2 V zvezi s tem je EESO že poudaril, da je „z vidika finančne in gospodarske krize pomembno okrepiti solidarnost med državami, gospodarskimi subjekti in državljani ter spoštovati dostojanstvo in pravice državljanov“⁽⁶⁾. „EESO poleg tega ne verjame, da bi imele v tem času krize države članice zadostna proračunska sredstva, ki bi jih bile pripravljene nameniti tako na nacionalni kot na evropski ravni za učinkovito zaščito človekovih pravic“⁽⁷⁾.

⁽²⁾ COM(2011) 160 konč., 30.3.2011.

⁽³⁾ Mnenje EESO o spoštovanju temeljnih pravic v evropski politiki in zakonodaji o priseljevanju, UL C 128, 18.5.2010, str. 29, točka 4.2.3.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO *Listini EU o temeljnih pravicah naproti*, UL C 367, 20.12.2000, str. 26, točka 3.1.3.

⁽⁵⁾ Mnenje EESO o boljšem usklajevanju kohezijske in socialne politike EU (še ni bilo objavljeno v UL).

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 4.2.4.2.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o spoštovanju temeljnih pravic v evropski politiki in zakonodaji o priseljevanju, UL C 128, 18.5.2010, str. 29, točka 4.3.4.

3.2.3 V nedavnem mnenju o protiteroristični politiki EU, področju, na katerem so ogrožene številne temeljne pravice (človekovo dostojanstvo, varstvo pred mučenjem, varstvo podatkov, nevračanje), je opredelil praktične težave pri upoštevanju temeljnih pravic pri oblikovanju in zasnovi politik. EESO pozdravlja dejstvo, da je spoštovanje temeljnih pravic postalo horizontalna prednostna naloga na tem zelo občutljivem področju, vendar bi morala zavezanost Komisije spoštovanju temeljnih pravic spremljati enaka zavezanost vlad držav članic, zlasti pri izvajanju zakonodaje EU. Poleg tega varstvo temeljnih pravic ne bi smelo biti omejeno na načrtovanje in oblikovanje instrumentov, ampak bi moralo biti vključeno tudi pri njihovem izvajanju ⁽⁸⁾.

3.3 Ključna nova razsežnost: pravno zavezujoča obveznost spodbujanja temeljnih pravic

3.3.1 Komisija mora zdaj ugotoviti ne le, kako najbolje zaščititi temeljne pravice v okviru svojih dejavnosti, temveč kako jih najbolje spodbujati z novimi ciljno usmerjenimi pobudami.

3.3.2 Člen 51(1) listine predvideva obveznost spodbujanja spoštovanja temeljnih pravic. Ta element je po mnenju EESO izjemno pomemben. EESO ugotavlja, da Komisija pri nekaterih vidikih sicer spodbuja temeljne pravice, vendar ne poudarja strateškega pomena te obveznosti. Strategija bi torej morala temu vidiku pripisati vsaj enako raven strateške usmeritve, kot jo je obveznosti spoštovanja temeljnih pravic.

3.4 Temeljne **socialne pravice** so neločljivo povezane z državljanskimi in političnimi pravicami, zato zahtevajo posebno strateško pozornost.

3.4.1 EESO poudarja pomen nedeljive narave temeljnih pravic, izražen v sporočilu in poudarjen v več mnenjih ⁽⁹⁾, ugotavlja pa tudi, da strateški pristop za temeljne socialne pravice ne obstaja.

3.4.2 Glede na izjemen pomen temeljnih socialnih pravic ⁽¹⁰⁾ in dolgo zgodovino njihovega razvoja v EU meni, da je to

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o protiteroristični politiki EU (UL C 218, 23.7.2011, str. 91), SOC/388, točki 4.5.1 in 4.5.2.

⁽⁹⁾ Mnenje EESO Listini EU o temeljnih pravicah naproti, UL C 367, 20.12.2000, str. 26, točka 3.1.1; mnenje EESO o Agenciji za temeljne pravice, UL C 88, 11.4.2006, str. 37, točka 2.1; mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 3.5.

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO Listini EU o temeljnih pravicah naproti, UL C 367, 20.12.2000, str. 26, točka 3.1.3.

nesprejemljivo. Razvoj pravno zavezujoče listine, ki se je začel z Listino Skupnosti o temeljnih socialnih pravicah delavcev (1989) in je zajemal prispevke EESO ⁽¹¹⁾, je upošteval tudi Evropsko socialno listino, ki je bila z Amsterdamsko pogodbo vključena v primarno zakonodajo EU ⁽¹²⁾. To je dokaz, da je za temeljne socialne pravice, zlasti v njihovi najbolj „inovativni“ obliki v poglavju „Solidarnost“ listine (solidarnost je priznana kot ena od vrednot Unije), potrebna posebna in strateška obravnavna.

3.4.3 EESO je že poudaril posebno vlogo javnih služb pri zagotavljanju učinkovitega spoštovanja temeljnih pravic ⁽¹³⁾. Prav tako je poudaril pomen pravic in načel „tretje generacije“ v listini, predvsem varstva okolja in potrošnikov. Te pravice in načela je treba nenehno spoštovati in spodbujati, tudi pri oblikovanju in izvajanju zunanje in trgovinske politike.

3.4.4 EESO meni, da mora načelo enakovrednosti temeljnih socialnih pravic in ekonomskih svoboščin zagotoviti predvsem primarna zakonodaja. Odbor opozarja, da je že v tretji uvodni izjavi preambule in konkretno v členu 151 PDEU opredeljen cilj „izboljšanje življenjskih razmer in delovnih pogojev, tako da se ob ohranjanju izboljšav omogoči njihova uskladitev“. Odločno poziva k vključitvi protokola o družbenem napredku v Pogodbo, da se uveljavi načelo enakovrednosti temeljnih socialnih pravic in gospodarskih svoboščin ter s tem razjasni, da ne smejo imeti niti gospodarske svoboščine niti pravila o konkurenci prednost pred temeljnimi socialnimi pravicami in da se jasno opredeli učinek ciljev Unije na področju družbenega napredka. ⁽¹⁴⁾

3.5 Treba je zagotoviti **enakost, zlasti med moškimi in ženskami**, vse **ogrožene skupine** pa je treba posebej obravnavati.

3.5.1 Temeljne (socialne) pravice je treba obravnavati individualno, prav tako pomembno pa je preučiti in zagotavljati njihovo spoštovanje in spodbujanje v povezavi z nediskriminacijo in enakostjo. To je še posebej pomembno pri vprašanju enakosti moških in žensk, ki je že priznana kot cilj Unije in potrjena v členu 23 listine. Poskrbeti je treba, da se pri vseh dejavnostih upošteva vprašanje enakosti spolov.

⁽¹¹⁾ Mnenje EESO o temeljnih socialnih pravicah v Skupnosti, UL C 126, 23.5.1989, str. 4.

⁽¹²⁾ Uvodna izjava 5 PEU in člen 151(1) PDEU.

⁽¹³⁾ Mnenje EESO o spoštovanju temeljnih pravic v evropski politiki in zakonodaji o priseljevanju, UL C 128, 18.5.2010, str. 29, točka 4.3.4.

⁽¹⁴⁾ Mnenji EESO o socialni agendi, UL C 182, 4.8.2009, str. 65, in o socialni razsežnosti notranjega trga, UL C 44, 11.2.2011, str. 90.

3.5.2 Pri varstvu temeljnih pravic je treba posebej obravnavati ogrožene skupine. EESO opozarja na svoje najnovejše mnenje o tem vprašanju⁽¹⁵⁾ in poudarja, da je treba zaščititi delovne in socialne pravice, zlasti pravico do stavke⁽¹⁶⁾. Odbor prav tako opozarja na pomen Evropskega foruma za vključevanje.

3.5.3 Meni, da so človekove pravice univerzalne in nedeljive in jih je treba zagotoviti in varovati za vse ljudi, ne samo za državljane EU. Evropa pravic in pravičnosti ne more biti omejena na ljudi, ki imajo državljanstvo ene od držav članic EU, temveč mora obstajati za vse, ki živijo na območju EU. Oseben obseg območja svobode, varnosti in pravice EU bi bil namreč v nasprotju z vrednotami in načeli, nediskriminacijo, enako obravnavo in solidarnostjo, na katerih temelji Evropska unija⁽¹⁷⁾. EU mora pri varovanju temeljnih pravic prav vsakega posameznika, ne glede na njegovo državljanstvo, delovati proaktivno.

3.5.4 Treba bi bilo potrditi dinamično naravo temeljnih pravic in uvesti nove instrumente za varstvo pravic, ki bi upoštevali družbene spremembe. Odbor ponavlja ugotovitev, da so na primer v digitalni družbi – ob upoštevanju člena 8 Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter členov 7 in 8 listine – potrebni posebni ukrepi za varstvo, ki bi jih lahko vključili v nova besedila.⁽¹⁸⁾

3.5.5 Etnične manjšine, zlasti Romi, so vse pogostejše tarča vladnih in policijskih ukrepov. Odziv Komisije na ukrepe nekaterih držav članic EU, kot je poudarjeno v poročilu za leto 2010, je bil hiter, vendar neučinkovit. Skupine Romov so bile izgnane, čeprav listina skupinski izgon izrecno prepoveduje. EU mora zagotoviti, da bodo države članice nehale izvajati tovrstne politike.

3.6 Okrepiti je treba strateško vlogo **nezakonodajnih aktov**.

3.6.1 Sporočilo zelo redko omenja nezakonodajne akte. Glede na velik obseg političnih in finančnih dejavnosti EU, zlasti Komisije, ta pomembni vidik zahteva strateški pristop, da bo usklajen z obveznostmi iz listine na teh področjih, med drugim

⁽¹⁵⁾ Mnenje EESO o spoštovanju temeljnih pravic v evropski politiki in zakonodaji o priseljevanju, UL C 128, 18.5.2010, str. 29.

⁽¹⁶⁾ Mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 4.1.9.

⁽¹⁷⁾ Mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 3.5.

⁽¹⁸⁾ Mnenje EESO o izboljšanju digitalne pismenosti, e-znanj in e-vključevanja, UL C 318, 29.10.2011, str. 9, točka 7.

na občutljivih političnih področjih, kot je trgovina s tretjimi državami. Strategija bi morala zajemati tudi morebitne pomanjkljivosti in napake.

3.7 Na **ravni EU** obveznosti iz listine veljajo za vse institucije, agencije in organe, ki imajo vsak svoje posebne odgovornosti.

3.7.1 EESO odobrava dejstvo, da se sporočilo večkrat sklicuje na institucije Unije. Kljub vsemu ta vidik ni sistematično upoštevan. Omeniti je treba, da je institucionalni okvir Unije opredeljen v členu 13(1) PEU in da je njegov namen „uveljavljati njene vrednote, uresničevati njene cilje, služiti njenim interesom, interesom njenih državljanov in interesom držav članic ter zagotoviti doslednost, učinkovitost in kontinuiteto njenih politik in ukrepov“. Komisija mora kot varuhinja Pogodb zagotoviti skladen in učinkovit pristop. Po drugi strani pa EESO meni, da je njegova posebna vloga pri varstvu temeljnih pravic biti varuh vrednot Unije.

3.7.2 Pristojnost Komisije je, da nadzira in zagotavlja, da vse agencije in organi, ki so ji dolžni poročati o svojem delu, spoštujejo in spodbujajo temeljne pravice. To velja zlasti za OLAF, Frontex in druge podobne organe. EESO je v nedavnih mnenjih izrazil zaskrbljenost zlasti glede agencije Frontex. Zaskrbljen je tudi zaradi prakse vlad držav članic in agencije Frontex v zvezi z izgonom oseb, ki morda potrebujejo mednarodno zaščito⁽¹⁹⁾. Te operacije, katerih pogostost in obseg sta se povečala, je treba izvajati popolnoma pregledno in odgovorno. Odbor priporoča, da Frontex in evropski urad za podporo v zvezi z azilom sodelujeta, da bi zagotovila učinkovito preprečevanje kršenja človekovih pravic. Izgon ljudi v države ali na območja, kjer je njihova varnost ogrožena, je nedvoumna kršitev načela nevračanja. EESO je predlagal tudi posebno usposabljanje uslužbencev Frontexa, da se zagotovijo višji standardi varstva temeljnih pravic⁽²⁰⁾.

3.7.3 Vse druge institucije bodo morale velik del svojih dejavnosti nameniti oblikovanju skladne in učinkovite strategije za spoštovanje in spodbujanje temeljnih pravic ter razmisliti o izboljšavah besedil, ki so bila že sprejeta⁽²¹⁾, v skladu s tem mnenjem. Predvsem Svet mora svojo posebno vlogo jemati resno, saj je platforma držav članic za varstvo in spodbujanje temeljnih pravic.

⁽¹⁹⁾ Mnenje EESO o dodani vrednosti skupnega evropskega azilnega sistema, UL C 44, 11.2.2011, str. 17, točka 4.19.

⁽²⁰⁾ Mnenje EESO o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite v državah članicah, UL C 18, 19.1.2011 str. 85, točka 4.2.1.9.

⁽²¹⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. decembra 2010; sklepi Sveta z dne 24. in 25. februarja 2011.

3.8 Raven držav članic

3.8.1 Ker so temeljne pravice pogoj in ključna obveznost za članstvo v EU, morajo države članice odigrati pomembno vlogo pri njihovem spoštovanju. EESO zato pozdravlja namero Komisije, da bo izvajala strategijo preprečevanja, hkrati pa zagotavljala, da države članice pri izvajanju zakonodaje EU spoštujejo listino. Na vseh vladnih ravneh ter v vseh politikah in na zakonodajnih področjih bo treba oblikovati kulturo temeljnih pravic, usmerjeno v varstvo in spodbujanje, ter preučiti in opredeliti posebne učinke na temeljne pravice med postopkom prenosa zakonodaje. Da bi se izognili lažnim pričakovanjem, je treba poudariti, da so države članice – čeprav jih še vedno zavezujejo tudi najpomembnejši mednarodni sporazumi o varstvu pravic, ki so jih nekatere ratificirale – dolžne varovati in spodbujati pravice in načela iz listine samo pri izvajanju zakonodaje EU.

3.8.2 EESO odločno spodbuja Komisijo, naj učinkovito ukrepa v vlogi varuhinje Pogodb in uporablja postopek za ugotavljanje kršitev brez upoštevanja političnih okoliščin. Kar zadeva varstvo temeljnih pravic, je obstoječi postopek prepočasen in povsem neustrezen. Glede na pomembnost tega področja ter morebitna tveganja za življenje, varnost, blaginjo in dostojanstvo posameznikov morajo biti ukrepi EU takojšnji, pravočasni in odločni, pri tem pa mora EU brez odlašanja uporabiti vse institucionalne pristojnosti, ki jih ima.

3.8.3 EESO svetuje Komisiji, naj v postopkih ugotavljanja kršitev ne obravnava prednostno načelnih vprašanj in vprašanj, ki imajo posebno daljnosežen negativen vpliv na državljane. Vse pravice, ki jih zagotavlja listina, zlasti socialne, so enako pomembne in nobena institucija, niti Komisija, nima pravice ali pristojnosti, da daje prednost določenim pravicam.

3.8.4 Po mnenju EESO so odločitve nekaterih držav članic, da ne bodo sodelovale („opt-out“), nesprejemljive, takšne izjeme pa lahko privedejo do hudih pomanjkljivosti pri varstvu pravic državljanov in delavcev, ki jih zagotavlja Listina EU o temeljnih pravicah, ali pri spoštovanju teh pravic v Evropski uniji. Komisija in druge institucije EU bi morale preučiti, kako bi bilo mogoče spodbuditi države, ki še vedno želijo biti izvzete iz tega instrumenta temeljnih pravic, in razmisliti o letnih poročilih o ukrepih, ki so jih sprejele v zvezi s tem, pa tudi o ukrepih, ki so jih države članice sprejele za učinkovito spoštovanje temeljnih pravic, kot jih opredeljuje listina.

3.9 Pomen drugih mednarodnih obveznosti je podcenjen

3.9.1 Sporočilo večkrat omenja druge mednarodne obveznosti, vendar ne na celovit način. Zato je potreben strateški

pristop. To zahteva zlasti člen 53 Listine EU o temeljnih pravicah, in sicer kot najnižjo možno stopnjo zaščite glede na konvencije ZN, (revidirano) Evropsko socialno listino in navsezadnje tudi Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, kot je poudarjeno v členu 52(3). Načeloma je enako opredelitev minimalne ravni zaščite mogoče najti tudi v sodni praksi drugih mednarodnih organov, zlasti Evropskega sodišča za človekove pravice.

3.10 Nadaljnji ukrepi

3.10.1 EESO je poudaril pomen učinkovitih izvršilnih ukrepov⁽²²⁾. Vlogo Sodišča Evropske unije pri spremljanju spoštovanja pravic iz listine, tudi v zvezi z ustreznimi protokoli, je treba okrepiti. Predvsem je treba objaviti njegovo sodno prakso, tudi v zvezi z ustreznimi protokoli.

3.10.2 Za učinkovito varstvo človekovih pravic morajo vse države članice v celoti upoštevati vse standarde pravne države in o njih tudi redno poročati. Sem sodi zlasti pristojnost sodišč, da zakonodajo in vladne ukrepe predložijo višji sodni instanci, ki presodi o morebitni kršitvi temeljnih in človekovih pravic. Enako bi bilo treba zagotoviti pravico državljanov, da v primeru kršitev temeljnih pravic vložijo tožbo pri pristojnih državnih in evropskih sodiščih.

3.10.3 Ustreznim strukturam je treba dati na voljo vsa potrebna sredstva. To velja predvsem za EESO, Komisijo in vse druge institucije EU. Sporočilo v zvezi z ukrepi za povečanje specifičnih institucionalnih zmogljivosti ni povsem jasno. Proces, s katerim EU varuje temeljne pravice ter zakonodajne in politične postopke, zahteva čas in ogromna sredstva (npr. usposabljanje uslužbencev). Iz sporočila je mogoče razbrati, da ne obstaja konkreten načrt za prehod v to fazo. EESO opozarja, da bo večina ciljev te politike močno ogrožena, vsaj kratkoročno, če ne bo jasne in odločne zavezanosti krepitvi zmogljivosti. To velja tako za Komisijo⁽²³⁾ kot za Agencijo za temeljne pravice⁽²⁴⁾. Zato bi bilo treba okrepiti zlasti omenjeno agencijo in jo vključiti v vse sinergijske ukrepe. Prav tako bi bilo treba predvideti dejavno udeležbo nacionalnih odborov za človekove pravice, varuhov človekovih pravic in vseh drugih podobnih organov.

⁽²²⁾ Mnenje EESO Listini EU o temeljnih pravicah naproti, UL C 367, 20.12.2000, str. 26, odstavka 3.1.4 in 3.3.3.

⁽²³⁾ Mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 1.4, in mnenje EESO o spoštovanju temeljnih pravic v evropski politiki in zakonodaji o priseljevanju, UL C 128, 18.5.2010, str. 29, točka 2.15.

⁽²⁴⁾ Mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 3.7, in mnenje EESO o Agenciji za temeljne pravice, UL C 88, 11.4.2006, str. 37.

3.11 Spodbujevalne dejavnosti

3.11.1 Unija bi si morala prizadevati za izvajanje pravnega okvira za temeljne socialne pravice, kar pa zahteva pristop EU k revidirani Evropski socialni listini in njenim protokolom. Unija bi morala državam članicam priporočiti, naj ratificirajo vse ustrezne instrumente, ki se nanašajo na temeljne (socialne) pravice (vključno s protokoli, ki jih spreminjajo, in dodatnimi oz. izbirnimi protokoli). V primerih, ko ratifikacija na ravni EU ni mogoča, bi bilo treba raziskati in uporabiti vse možnosti, da bi njihova vsebina postala pravno zavezujoča.

3.11.2 Vključevanje tega vprašanja v vse dejavnosti ne pomeni le, da bodo vse upravne enote morale dejavnosti (zlasti zakonodajne) redno nadzirati, temveč bodo morale vsako leto poskrbeti tudi za enega ali dva konkretna spodbujevalna ukrepa. Poleg tega je treba izpopolniti „kontrolni seznam“ temeljnih pravic, pri tem pa še posebej upoštevati obveznost spodbujanja pravic in vključevanje vprašanja enakosti spolov, pa tudi trajnostni razvoj.

3.11.3 Komisija bi morala dati pobudo za več projektov, ki bi vključevali tudi zaščito zagovornikov človekovih pravic. Izboljšati je treba interno in eksterno sodelovanje. EESO opozarja na mnenje, v katerem poziva k večjemu vključevanju ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic v politike Evropske unije z uporabo razpoložljivih geografskih in tematskih instrumentov, vključno z evropskim instrumentom za demokracijo in človekove pravice kot dopolnilnim instrumentom, ki zagotavlja priznanje socialnega dialoga kot prednostne naloge⁽²⁵⁾. Komisija bi morala za mnenje o varstvu in spodbujanju temeljnih pravic prositi tudi druge mednarodne organizacije.

3.11.4 EESO je zaskrbljen zaradi slabe ozaveščenosti javnosti o listini in temeljnih pravicah. Potrebna bo veliko truda, da se poveča njihova prepoznavnost. Listina je osrednji dokument, zato bi bilo treba njeno vsebino širiti prek medijev, biti pa bi morala tudi referenčna točka za veliko večino Evropejcev. EESO priporoča, da Komisija okrepi prizadevanja in se sooči s tem izzivom. Komuniciranje z javnostjo se ne bi smelo omejevati samo na distribucijo poročil, temveč bi bilo treba sprejeti dejavne ukrepe za to, da bo listina postala referenčni dokument za vsakega državljan EU.

3.11.5 EESO pozdravlja vse dejavnosti – tudi v državah članicah –, namenjene posebnemu usposabljanju vseh zainteresiranih skupin, zlasti pravnikov, in boljšemu obveščanju javnosti, vendar je to samo en vidik potrebne komunikacijske strategije. Bistvenega pomena je, da komunikacija lahko poteka

⁽²⁵⁾ Mnenje EESO o evropskem instrumentu za demokracijo in človekove pravice, mnenje na lastno pobudo, točki 1.1 in 1.2.

neposredno z javnostjo. To drži še toliko bolj, če poznamo izkušnje z mrežo SOLVIT, kjer Komisija aktivno išče informacije, tudi pri ustreznih interesnih skupinah. Enak pristop je treba uporabiti pri temeljnih pravicah nasploh, še zlasti pa socialnih pravicah.

3.12 „Stresni testi“

3.12.1 Učinkovitost spoštovanja temeljnih pravic je treba dokazati v praksi, zlasti v gospodarski krizi in v primerih velikega političnega pritiska. EESO je zelo zaskrbljen zaradi širjenja nekaterih političnih stališč, ki bi lahko povzročila in v nekaterih primerih celo so povzročila hude kršitve in zastoje pri spodbujanju in varstvu temeljnih pravic.

3.12.2 Sodišče Evropske unije se je že ukvarjalo s pomembnimi vprašanji temeljnih pravic, pri čemer je razveljavilo sekundarno zakonodajo, npr. v zvezi z nediskriminacijo⁽²⁶⁾ in varstvom podatkov⁽²⁷⁾, oziroma onemogočilo izvajanje nacionalne zakonodaje, ki predvideva zaporno kazen za državljane tretjih držav, ki nezakonito prebivajo v državi⁽²⁸⁾.

3.12.3 EESO je zaskrbljen zaradi množičnega izгона Romov, obravnavanja ljudi brez dokumentov iz Severne Afrike, omejitev svobode govora, zlasti v medijih itd. Vso zakonodajo, ki omogoča izključitve in omejitve v zvezi s temeljnimi (socialnimi) pravicami (npr. pravico do omejitve maksimalnega števila delovnih ur), bi bilo treba obravnavati posebej.

3.12.4 Finančna in gospodarska kriza ustvarja velik pritisk na temeljne socialne pravice. Pakti, načrti za izhod iz krize in drugi ukrepi EU in/ali držav članic ne bi smeli na noben način kršiti temeljnih (socialnih) pravic, kot je pravica do obveščenosti in posvetovanja, kolektivnih pogajanj in ukrepov s popolno neodvisnostjo socialnih partnerjev pa tudi javnih in socialnih služb, temveč bi jih morali spoštovati in podpirati.

⁽²⁶⁾ Sodba (veliki senat), 1. marec 2011 – zadeva C-236/09 – Belgijska zveza potrošnikov, Test-Achats ASBL (spol kot dejavnik pri oceni zavarovalniškega tveganja).

⁽²⁷⁾ Sodba (veliki senat), 9. november 2010 – zadevi C-92/09 in C-93/09 – Volker und Markus Schecke (obdelava osebnih podatkov pri objavi podatkov o upravičencih do kmetijske pomoči).

⁽²⁸⁾ Sodba (prvi senat), 28. april 2011 – zadeva C-61/11 PPU – El Dridi (zakonodaja, ki določa zaporno kazen za državljane tretjih držav, ki nezakonito bivajo v državi, na podlagi tega, da brez utemeljenih razlogov ostanejo na ozemlju te države, v nasprotju s sklepom, da morajo to ozemlje v določenem obdobju zapustiti).

3.13 **Civilna družba:** vidik udeležbe je treba močno okrepiti

3.13.1 V splošnem strategija poziva k upoštevanju mnenj zainteresiranih strani. EESO je na ta pomembni vidik temeljnih pravic opozoril v številnih mnenjih⁽²⁹⁾. Izraz „zainteresirane strani“ se zdi dovolj širok, da vključuje vse subjekte. Za EESO pa je kljub temu zelo pomembno, da se izrecno upošteva njegova vloga posvetovalnega organa. Enako velja za socialne partnerje na ravni EU (člen 152 PDEU).

3.13.2 Uresničevanje temeljnih pravic najbolj zadeva posameznike in civilno družbo nasploh. Interesnim skupinam je zato treba dati prepoznavno vlogo. Redno, v celoti in učinkovito morajo biti vključeni v ta proces.

3.13.3 Zlasti EESO bi moral biti udeležen in zaprosen za mnenje redno in pravočasno, predvsem v zvezi z letnim poročilom, ki ga pripravi Komisija. Kot varuh vrednot EU in predstavnik organizirane civilne družbe ima najprimernejši položaj za navezovanje stikov s civilno družbo.

3.13.4 EESO bo vsako leto objavil mnenje o uporabi Listine o temeljnih pravicah (ob posebnem upoštevanju socialnih pravic), horizontalnih socialnih klavzul (členi 8, 9 in 10 PDEU) in drugih določb socialne politike v Lizbonski pogodbi (zlasti členi 145 do 166 in 168 PDEU) ter tudi sekundarne zakonodaje in drugih pravnih in političnih ukrepov z vidika spoštovanja in spodbujanja ciljev in predpisov. Pri tem bo preveril in ocenil, do kakšne mere prispevajo k razvoju temeljnih pravic in socialne politike v EU. Mnenje bo po potrebi obsegalo tudi priporočila o tem, kako s konkretnimi ukrepi bolje uresničevati cilje in predpise.

K posvetovanju, ki bo vsakič organizirano pred pripravo mnenja, bodo poleg socialnih partnerjev in zastopnikov različnih interesov lahko svoja specifična mnenja in poročila prispevale tudi druge velike predstavniške organizacije civilne družbe, ki delujejo na socialnem področju. Ta letna mnenja EESO bodo predložena in razložena tudi predstavnikom institucij EU, zlasti Evropskega sveta, Sveta, Evropskega parlamenta, Komisije, Sodišča Evropske unije in Evropske centralne banke.

Poleg tega bodo organizirane konference o spremljanju dejanskega izvajanja listine. S pomočjo konferenc se bodo krepili tudi stiki z Agencijo za temeljne pravice.

3.13.5 Letno poročilo je koristno orodje za ocenjevanje napredka pri politikah, zato bi moralo biti lahko dostopno. EESO spodbuja Komisijo in Agencijo za temeljne pravice, naj izkoristita priložnost in civilno družbo vključita v pripravo poročila ter naj bosta odprti za neodvisne ocene varstva temeljnih pravic na ravni EU in onkraj meja EU. Odbor je kot predstavnik organizirane civilne družbe pripravljen ta proces poenostaviti in prispevati k letnemu pregledu. V letnem poročilu je treba upoštevati primere, ki iz različnih razlogov ne postanejo predmet peticij ali sodnih postopkov. V zvezi s tem bi bilo v poročilo dobro vključiti informacije različnih organizacij, ki delujejo na področju temeljnih pravic.

3.13.6 Čeprav EESO priznava pomembnost letnega poročila, meni, da prvo letno poročilo ni dovolj dosledno osredotočeno na vse temeljne pravice iz listine. V razdelku o najpomembnejših dosežkih sicer navaja nekatera bistvena področja, vendar ni jasno, katera izbirna merila so bila uporabljena. Ta selektivni pristop ni v korist pri odkrivanju morebitnih pomanjkljivosti pri izvajanju in je morda znamenje, da so imele nekatere temeljne pravice prednost pred drugimi, kar pa je še bolj skrb zbujajoče.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽²⁹⁾ Mnenje EESO Listini EU o temeljnih pravicah naproti, UL C 367, 20.12.2000, str. 26, točka 3.4; mnenje EESO o območju svobode, varnosti in pravice za državljane, UL C 128, 18.5.2010, str. 80, točka 4.3.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir

(COM(2010) 636 konč.)

(2011/C 376/15)

Poročevalec: **g. VARDAKASTANIS**

Evropska komisija je 13. januarja 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija o invalidnosti 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir

COM(2010) 636 konč.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 151 glasovi za, nobenim glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO odobrava Evropsko strategijo o invalidnosti za obdobje 2010–2020 (v nadaljnjem besedilu: strategija) kot aktivni politični instrument za izvajanje Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (v nadaljnjem besedilu: Konvencija ZN) in obveznosti, ki izhajajo iz njene sklenitve. Strategija pomeni uradno potrditve pravno zavezujočega statusa Konvencije ZN za EU. EESO poziva EU, naj sprejme naslednja in enako pomembna koraka ter ratificira Izbirni protokol in zagotovi spoštovanje Konvencije ZN v obstoječi in prihodnji sekundarni zakonodaji. EESO meni, da Konvencija ZN določa jasen okvir, ki invalidom omogoča, da prispevajo k uresnitvi svojega potenciala, če sta zagotovljena sodelovanje in vključenost.

1.2 EESO predlaga, da se poveže izvajanje Evropske strategije o invalidnosti in strategije Evropa 2020. Države članice bi morale v nacionalne programe reform vključiti specifične cilje za invalide, s pomočjo katerih bi merili revščino, stopnjo zaposlenosti in izobrazbo.

1.3 EESO odobrava pobudo Evropske komisije za direktivo proti diskriminaciji, ⁽¹⁾ ki temelji na členu 19 PDEU ⁽²⁾. Države članice in Evropski parlament poziva, naj pod pogojem, da se

⁽¹⁾ COM(2008) 426 konč.

⁽²⁾ PDEU: Pogodba o delovanju Evropske unije. Člen 19(1) se glasi: „Brez poseganja v druge določbe Pogodb in v mejah pristojnosti Unije po Pogodbah lahko Svet po posebnem zakonodajnem postopku in po odobritvi Evropskega parlamenta soglasno sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.“

členi o dodelitvi statusa invalidnosti spremenijo, tako da bodo skladni s Konvencijo ZN, sprejmejo temeljito in ustrezno zakonodajo EU, ki bo varstvo pravic invalidov razširila tudi zunaj področja zaposlovanja.

1.4 EESO poudarja dodano vrednost posvetovanja in aktivnega vključevanja invalidskih organizacij pri oblikovanju in izvajanju zakonodaje in politik v skladu s členom 4(3) Konvencije ZN ter členom 11 Pogodbe o Evropski uniji (PEU). Tudi socialni partnerji imajo lahko pomembno vlogo in bi morali v svoja pogajanja v večji meri vključevati pomisleke v zvezi z invalidnostjo. EESO poziva k izvajanju okvirnega sporazuma o vključujočih trgih dela, ki so ga evropski socialni partnerji sklenili 25. marca 2010, in države članice poziva, naj sprejmejo posebne finančne ukrepe za spodbujanje kolektivnih pogajanj o vprašanih v zvezi z invalidnostjo. Poudarja, da se morajo politike zaposlovanja invalidov osredotočiti na celotno življenjsko obdobje, povezano z delom, ter zlasti na vseživljenjsko učenje, zaposlovanje, stalnost zaposlitve in ponovno zaposlovanje, pri čemer je treba zakonodajo o državni pomoči še naprej uporabljati na konstruktiven način. Obenem odobrava in spodbuja skupne ukrepe sindikatov in združenj, kot je skupna konferenca Evropske konfederacije sindikatov in Evropskega razvojnega sklada.

1.5 EESO meni, da se lahko s sprejetjem Evropskega akta o dostopnosti, tj. s temeljito in ustrezno zavezujočo zakonodajo, oblikuje Evropa brez ovir, da bi invalidom lahko zagotovili svobodo gibanja in dostop do blaga, storitev in zgradb. Tako na evropski kot na nacionalni ravni bi bilo treba opredeliti ustrezne in učinkovite mehanizme izvajanja in spremljanja.

1.6 Zagotavljanje splošne dostopnosti bo prispevalo h konkurenčnosti in gospodarskemu okrevanju EU, saj se bodo oblikovali novi trgi za pripomočke in storitve ter ustvarila nova delovna mesta. EESO odobrava predlog strategije, da se do leta 2015 zagotovi popoln dostop do spletnih strani javnega sektorja in spletnih strani, ki javnosti zagotavljajo temeljne storitve.

1.7 EESO meni, da bi bila evropska kartica mobilnosti konkretno in učinkovito sredstvo za spodbujanje prostega gibanja invalidov, ki bi jim omogočila dostop do storitev v EU. Izvajanje strategije bi moralo privedi do sprejetja in uporabe evropske kartice mobilnosti v vseh državah članicah.

1.8 EESO poziva k spoštovanju človeškega dostojanstva in enakosti pri oblikovanju politik EU. Poziva k spodbujanju ozaveščenosti o invalidih v vseh družbi, tudi na ravni družine, k spoštovanju pravic in dostojanstva invalidov ter odpravljanju stereotipov o invalidih pri zaposlovanju, izobraževanju in na drugih področjih. EESO verjame v dodano vrednost ukrepov EU, s katerimi se lahko odpravijo razlike v položaju invalidov v državah članicah, vključno s spodbujanjem vseh medijev, naj širijo ozaveščenost o možnostih in prispevku invalidov. EESO priporoča oblikovanje kazalnikov invalidnosti za zbiranje skladnih podatkov z vseh področij življenja človeka in za spremljanje števila invalidov, da bi dosegli cilje EU 2020 za zmanjšanje deleža mladih, ki predčasno opustijo šolanje, revščine in brezposelnosti.

1.9 EESO meni, da sta potrebna Evropski odbor za invalidnost, ki bi zagotavljal strukturirano upravljanje strategije, ter močnejši in učinkovitejši mehanizem za usklajevanje in spremljanje nacionalnega izvajanja Konvencije ZN, in sicer v skladu z njenim členom 33(1). EESO bo prav tako redno spremljal in ocenjeval njeno izvajanje.

1.10 EESO obžaluje negativni vpliv finančne krize na življenje invalidov in na njihovo zmožnost uveljavljanja pravic. Poziva k podpori invalidov v času krize in sviri pred kakršnim koli zmanjšanjem socialnih izdatkov zaradi varčevalnih ukrepov. V ta namen in za financiranje izvajanja strategije in konvencije ZN bi bilo treba uporabljati evropske strukturne sklade in druga finančna orodja. V zvezi s strukturnimi skladi so na primer potrebni dodatni mehanizmi, kot je neposredna dodelitev sredstev (ločene obračunske enote) za ukrepe, namenjene invalidom in drugim ranljivim skupinam. Prihodnja kohezijska politika mora biti skladna s Konvencijo ZN. Učinkovito je treba izvajati člen 16 sedanje uredbe.

1.11 EESO potrjuje, da bi moral vsakdo, vključno z osebami s psihosocialnimi motnjami, osebami, ki potrebujejo intenzivnejšo podporo, invalidnimi otroki in invalidnimi ženskami, v celoti, enako kot drugi, uživati vse človekove pravice in temeljne

svoboščine. Priznava in spodbuja pravico do samostojnega življenja ter poziva k podpori pri prehodu od institucionalnega varstva k varstvu znotraj skupnosti.

1.12 EESO priporoča, da se znotraj prihodnjega večletnega finančnega okvira za obdobje 2014–2020 prizna pravni status strategije in Konvencije ZN v EU ter omogoči financiranje njune integracije in izvajanja. Večletni finančni okvir mora služiti vseobsegajočim ciljem spodbujanja temeljnih pravic in vključevanja invalidov ter spodbujati boj proti diskriminaciji in dostopnost.

2. Uvod

2.1 Sporočilo, ki ga je Evropska komisija sprejela novembra 2010, je temeljni instrument invalidske politike. Evropska strategija o invalidnosti opredeljuje osem glavnih področij: dostopnost, sodelovanje, enakost, zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje, socialno varstvo, zdravstvo in zunanje ukrepe. Za obdobje 2010–2015 so za vsako področje načrtovani ključni ukrepi; po tem obdobju bodo oblikovane nove pobude, strategija pa bo spremenjena. Cilj strategije je spodbuditi izvajanje Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov in določiti mehanizme za njeno izvajanje v politiki EU, tudi znotraj institucij EU. Prav tako navaja podporo, ki je potrebna za financiranje, raziskave, ozaveščanje, statistiko in zbiranje podatkov. Sporočilu sta priložena dva pomembna dokumenta: seznam konkretnih ukrepov v obdobju 2010–2015 ⁽³⁾ in delovni dokument ⁽⁴⁾, ki razlaga strategijo v luči Konvencije ZN.

2.2 EESO poziva k reviziji in nadaljnjemu oblikovanju evropske zakonodaje, da bi učinkovito izvajali Konvencijo ZN.

2.3 EESO meni, da bi morale politike EU zrcaliti spremembo miselnosti, ki jo je prinesla Konvencija ZN, tj. premik z zdravstvenega vidika na vidik človekovih pravic, in se zavezuje k uporabi pristopa k invalidnosti na osnovi socialnega modela.

2.4 EESO priporoča, da se privzame izjava iz Konvencije ZN, da „so invalidi ljudje z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi“ ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ SEC(2010) 1324 konč.

⁽⁴⁾ SEC(2010) 1323 konč.

⁽⁵⁾ Člen 1 UNCRPD: <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=261>.

2.5 EESO trdno verjame, da ima vsak človek pravico do življenja, in poudarja, da jo imajo enako kot drugi tudi invalidi.

2.6 EESO obsoja težke razmere invalidov, ki so žrtve več oblik diskriminacije na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnostni manjšini, premoženja, rojstva, starosti, spolne usmerjenosti ali katerega koli drugega razloga.

2.7 EESO ugotavlja, da je invalidov približno 16 % prebivalstva EU, tj. 80 milijonov ljudi. Obsegajo tudi šestino aktivnega prebivalstva EU, pri čemer jih 75 % od tistih, ki morda potrebujejo intenzivnejšo pomoč, nima dostopa do zaposlitve. Osemindeset odstotkov invalidov, starih od 16 do 34 let, zasluži 36 % manj kot neinvalidne osebe ⁽⁶⁾.

2.8 EESO se tako kot v prejšnjih mnenjih ⁽⁷⁾ vnovič zavezuje, da bo spodbujal enakost in vključevanje invalidov, in sicer pri izvajanju strategije, Konvencije ZN in zunanjih ukrepov EU.

2.9 EESO poziva k sprejetju učinkovitih ukrepov za boj proti predčasnemu opuščanju šolanja, saj je verjetnost, da bodo invalidi dosegli terciarno izobrazbo, dvakrat manjša kot pri drugih.

2.10 EESO poziva k reviziji Direktive 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, da bi bila skladna s Konvencijo ZN. Dejansko bi morala v skladu s Konvencijo ZN pri izvajanju in prenosu direktive zavrnitev primerne prilagoditve veljati za obliko diskriminacije. EESO poziva države članice, naj direktivo pravilno izvajajo, in Evropsko komisijo, naj ustrezno spremlja njeno izvajanje.

2.11 EESO podpira uporabo strukturnih skladov za gospodarsko okrevanje in krepitev socialne kohezije ⁽⁸⁾. Prihodnja zakonodaja bi morala ohraniti nediskriminacijo in dostopnost kot horizontalni načeli ter priznati dodano vrednost sodelovanja invalidskih organizacij na vseh stopnjah (oblikovanje, izvajanje, upravljanje, ocenjevanje in spremljanje). Kot merila v uredbi je treba okrepiti nediskriminacijo in določbe o dostopnosti. Člen 16 sedanje uredbe je treba okrepiti, Evropska komisija in države članice pa morajo zagotoviti njegovo izvajanje.

2.12 Preučiti je treba tudi primerne mehanizme finančne pomoči ⁽⁹⁾, kot je neposredna dodelitev finančnih sredstev (ločene obračunske enote) za pomoči, namenjene invalidom ⁽¹⁰⁾ in drugim ranljivim skupinam, da se kohezijska politika osredotoči na ustrezne prednostne naloge ⁽¹¹⁾. EESO je že priporočil,

da se sredstva usmerijo v specifične cilje, povezane s socialnim vključevanjem ⁽¹²⁾. Da bi zagotovili pomoč, ki je potrebna za izvajanje načel Konvencije ZN in strategije, bi bilo poleg tega treba socialno vključevanje invalidov vključiti v celoti kot kategorijo izdatkov.

2.13 EESO vnovič meni, da bi morali invalidni otroci imeti vse človekove pravice in temeljne svoboščine kot drugi, in opozarja na Konvencijo ZN o otrokovih pravicah in iz nje izhajajoče obveznosti.

2.14 EESO odločno poziva k prehodu od institucionalnega varstva k varstvu znotraj skupnosti, da bi spoštovali pravice invalidov, ki želijo živeti samostojno. Evropska sredstva se ne bi smela uporabljati za gradnjo ali prenovo oskrbovalnih ustanov, ampak za financiranje prehoda od institucionalnega varstva k varstvu znotraj skupnosti, vključno s preoblikovanjem oskrbovalnih ustanov v storitve znotraj skupnosti. Poudarja, da je treba spodbujati ustrezne življenjske standarde in standarde aktivnega staranja.

3. Ocena Evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2010–2020

3.1 EESO meni, da strategija delno zrcali prizadevanja, ki jih vsebuje Konvencija ZN, in da so področja ukrepanja strategije pomembna ter da bi jih bilo treba glede na Konvencijo ZN okrepiti.

3.2 EESO obžaluje, da enakost spolov v strategiji ni horizontalno vprašanje. Poziva k razčlenitvi podatkov o invalidnosti po spolu, statistični podatki, ki so razčlenjeni glede na spol, pa naj bi zajemali tudi invalidne ženske. EESO priporoča upoštevanje enakopravnosti med spoloma pri pripravi proračunov finančnih instrumentov EU, ki se nanašajo na invalidnost. Pri izvajanju strategije bi bilo treba zagotoviti upoštevanje načela enakosti spolov.

3.3 EESO odobrava dejstvo, da strategija obravnava pomanjkanje z invalidnostjo povezanih podatkov, in poziva k oblikovanju kazalnikov za merjenje zaposlenosti in stopnje revščine invalidov ter njihovega dostopa do izobrazbe.

3.4 EESO priznava pomen preprečevanja, kot je obravnavano v razdelku strategije o zdravstvu, in ugotavlja, da bi bilo za strategijo bolje, da se osredotoči na vnovično potrditev pravic invalidov, ne na njihovo mešanje s preprečevanjem.

⁽⁶⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

⁽⁷⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 8–15.

⁽⁸⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 8–14.

⁽⁹⁾ Isto kot v prejšnji opombi.

⁽¹⁰⁾ COM(2010) 636 konč.

⁽¹¹⁾ UL C 234, 22.9.2005, str. 27–31; UL C 162, 25.6.2008, str. 92–95; UL C 354, 28.12.2010, str. 8–15; COM(2010) 636 konč.

⁽¹²⁾ UL C 120, 16.5.2008, str. 73–81; § 4.5.2.

3.5 EESO odobrava trdno zavezanost strategije dostopnosti in njenemu pozitivnemu vplivu na družbo (npr. na starejše in osebe z omejeno mobilnostjo). Podjetja, ki bodo dostopna, bodo pridobila več strank (15 % potrošnikov). Novi izdelki odpirajo nove trge in so vir trajnostne gospodarske rasti⁽¹³⁾. EESO opozarja na resolucijo Sveta EU, ki navaja, „da je dostopnost za invalide odločilnega pomena za vsako vključujočo družbo, ki temelji na nediskriminaciji“⁽¹⁴⁾.

3.6 EESO spodbuja uporabo strukturnih skladov za zagotavljanje ustrezne finančne pomoči strategiji. Predvsem predlaga učinkovitejšo uporabo Evropskega socialnega sklada (ESS) za spodbujanje vključevanja na trg dela in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) za doseganje visoke stopnje dostopnosti v Evropi.

3.7 EESO meni, da bi strategija morala še bolj spodbujati samostojno življenje invalidov z varstvom znotraj skupnosti in deinstitucionalizacijo. Evropska sredstva bi bilo treba uporabiti za spodbujanje varstva znotraj skupnosti in zagotovitev ustrezne ravni varstva.

3.8 EESO opozarja⁽¹³⁾, da mora biti dejavno vključevanje povezano s trgov delu in zagotavljati zadostno raven dohodkov ter dostop do kakovostnih socialnih storitev, kar se mora kazati v izboljšanih življenjskih razmerah tudi za tiste, ki so daleč od trga dela⁽¹⁵⁾.

3.9 EESO meni, bi morala EU kot največja donatorica zunanje pomoči na svetu biti zgled in spodbujati vključevanje invalidnosti v svoje dejavnosti na področju sodelovanja.

3.10 EESO spodbuja vključujoč enotni trg in poziva k obvezni vključitvi socialnih vidikov v javna naročila, zlasti pri spodbujanju dostopnosti, in sicer s sprejetjem ambicioznega in pravno zavezujočega Evropskega akta o dostopnosti, in spodbujanju zaposlitve, nediskriminacije in kakovosti socialnih storitev. Odobrava evropski standardizacijski mandat 473⁽¹⁶⁾ in poziva k obveznim standardom za dostopnost v podporo zakonodaji javnih naročil po vzoru ameriškega akta o invalidnosti⁽¹⁷⁾. EESO priznava pomen dialoga med institucijami,

gospodarstvom in civilno družbo pri opredelitvi teh standardov⁽¹⁸⁾. Vendar pa je zaradi njegovega omejenega uspeha v praksi v prihodnosti potreben pravno zavezujoč in bolj strukturiran mehanizem.

3.11 EESO spodbuja Evropski parlament, Evropski svet in Odbor regij, naj bodo prizadevni pri varstvu pravic invalidov in zagotovijo ustrezno izvajanje Konvencije ZN v Evropski uniji.

4. Izvajanje in upravljanje

4.1 EESO poziva k strukturiranemu upravljanju strategije prek Evropskega odbora za invalidnost, s katerim naj bi na konkreten način okrepi obstoječo skupino na visoki ravni za področje invalidnosti (DHLG) in delovali kot usklajevalni mehanizem za izvajanje in spremljanje Konvencije ZN v skladu z njenim členom 33(1).

4.2 EESO meni, da so potrebni nacionalni odbori za invalidnost, da bi zagotovili usklajevanje strategije in Konvencije ZN na nacionalni ravni. Nacionalni odbor bi moral zagotoviti vključevanje invalidskih organizacij v postopek usklajevanja in povezavo z nacionalnimi kontaktnimi točkami in ustreznimi evropskimi akterji.

4.3 EESO meni, da bi morali v sestavi Evropskega odbora za invalidnost zagotoviti sodelovanje predstavnikov invalidov in posvetovanje z EESO ter drugimi ustreznimi zainteresiranimi stranmi in invalidskimi organizacijami.

4.4 EESO se zavezuje, da bo prevzel eno od vodilnih vlog pri spodbujanju Konvencije ZN kot prve mednarodne pogodbe o človekovih pravicah, ki jo je ratificirala EU. Spodbuja notranje izvajanje strategije in Konvencije ZN. Prizadeval si bo tudi za večjo ozaveščenost z organizacijo dogodkov, kot je konferenca na visoki ravni v sodelovanju z drugimi institucijami EU in predstavniki invalidskimi organizacijami.

4.5 EESO poziva k ustreznemu upoštevanju členov 33(1) in 33(2) Konvencije ZN, ki bi ju bilo treba začeti izvajati brez nepotrebnih zamud in v sodelovanju s predstavniki invalidskimi organizacijami. Po mnenju EESO je pomembno, da za organ za stike neposredno odgovarja generalni sekretar Komisije, treba pa je tudi zagotoviti popolno neodvisnost in pluralnost mehanizma za spremljanje.

4.6 EESO opozarja na obveznost vključitve invalidov in njihovih predstavnikiških organizacij v izvajanje in spremljanje Konvencije ZN, vključno s strategijo, in sicer na podlagi člena 33(3) Konvencije ZN ter člena 11 PEU.

⁽¹³⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 8–15.

⁽¹⁴⁾ Resolucija Sveta (2008/C 75/01).

⁽¹⁵⁾ EUROFOUND.

⁽¹⁶⁾ M/473 – Standardizacijski mandat za CEN, CENELEC in ETSI, ki bo vseboval „oblikovanje za vse“ v ustreznih pobudah za standardizacijo.

⁽¹⁷⁾ UL C 354, 28.12.2010, str. 8–15. Akt o invalidnih Američanih (Americans with Disabilities Act – ADA) je zakonodajni okvir, ki prepoveduje diskriminacijo invalidov pri zaposlovanju, prevozu, javni namestitvi, komunikacijah in vladnih dejavnostih. Akt določa tudi zahteve za telekomunikacijske storitve za slušno prizadete uporabnike.

⁽¹⁸⁾ Glej standarde, ki se že izvajajo v skladu z mandatom 376 in 420, ter povezavo:

<http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/M420%20Mandate%20Access%20Built%20Environment.pdf>.

4.7 EESO meni, da je pomembno spremljati izvajanje nacionalnih ukrepov v okviru strategije, ki naj bi bili doseženi do leta 2015, in sicer z zagotovitvijo, da države članice predložijo poročila o napredku. Evropska komisija bi morala prav tako poročati o dosežkih na evropski ravni. Izvajanje strategije bi moralo biti povezano z izvajanjem strategije Evropa 2020. Države članice bi morale v nacionalne programe reform vključiti specifične cilje za invalide, da bi merili revščino, stopnjo zaposlenosti in izobrazbo.

4.8 Prihodnji programi Evropske komisije za financiranje, ki bodo nadomestili PROGRESS, bi morali podpirati sodelovanje invalidskih organizacij, ki predstavljajo tako večkratne invalide kot osebe s posameznimi oblikami invalidnosti, s čimer bo olajšano izvajanje Konvencije ZN.

4.9 EESO poziva zainteresirane strani, npr. sindikate, delodajalce, ponudnike storitev, akterje socialnega gospodarstva in invalidske organizacije, naj se znotraj svojih pristojnosti in vlog dejavno vključijo v uresničevanje strategije.

4.10 EESO meni, da imajo akterji socialnega gospodarstva ključno vlogo pri izboljšanju življenjskih razmer in priložnosti prikrajšanih ljudi pri njihovem dostopu do zaposlitve ter blaga in storitev.

4.11 EESO poziva sindikate in delodajalce, naj v kolektivna pogajanja vključijo klavzule za invalide, s katerimi bi spodbujali vključujoče trge dela in izvajanje strategije. Države članice bi morale sprejeti posebne finančne ukrepe za podporo pogajanjem.

4.12 EESO meni, da bi strategija morala spodbujati sodelovanje med nacionalnimi invalidskimi organizacijami ter nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti, da bi strategijo razširjali tudi na nacionalni ravni.

4.13 EESO poziva k doslednemu upoštevanju potreb oseb, ki potrebujejo intenzivnejšo podporo, in oseb s psihosocialnimi motnjami na vseh področjih strategije.

5. Pregled Evropske strategije o invalidnosti leta 2015 in nov okvir po letu 2020

5.1 EESO se zavzema za skrben pregled strategije in podpira ambiciozen seznam ukrepov po letu 2015 za boj proti diskriminaciji in zagotovitev enakosti v EU.

5.2 EESO se zavzema za pregled obstoječe zakonodaje EU in sistematično vključitev načel Konvencije ZN v novo zakonodajo in politike EU.

5.3 EESO spodbuja celovit pregled strategije do leta 2013, da bi zagotovili skladnost z določbami Konvencije ZN in med drugim zajeli področja, kot sta pravica do življenja in priznavanje pred zakonom.

5.4 EESO meni, da so glavni cilji strategije enakost pri zaposlitvi, izobraževanje, svoboda gibanja in druga pomembna področja v življenju invalidov.

5.5 EESO vnovič poudarja, da se je treba z njim posvetovati pred predložitvijo poročila EU o izvajanju Odboru ZN za pravice invalidov.

5.6 EESO opozarja na pomen skladnih podatkov za razvoj politik in za ustrezno oceno strategije ter poziva k oblikovanju posebnih kazalnikov za invalide na ravni EU.

Prvi predlogi za nove sezname ukrepov strategije po letu 2015

5.7 EESO namerava po tem, ko bosta Evropski parlament in Svet sprejela zakonodajni predlog Evropske komisije kot zavezujoč zakonodajni akt, pozorno spremljati izvajanje Evropskega akta o dostopnosti v državah članicah. EESO poziva k oblikovanju konkretnega načrta, v skladu s katerim bi bile vse institucije EU (infrastruktura, zaposlovalni postopki, sestanki, spletne strani in informacije) dostopne invalidom.

5.8 EESO poudarja, da je pomembno spremeniti člene predloga Evropske komisije za direktivo proti diskriminaciji, ki se nanašajo na invalidnost, da bodo skladni s Konvencijo ZN, in poziva države članice, naj redno sprejemajo temeljito zakonodajo EU, ki varstvo pravic invalidov razširja tudi zunaj področja zaposlovanja.

5.9 EESO meni, da bi moral novi seznam ukrepov po letu 2015 vsebovati ukrepe, ki urejajo posebni položaj oseb s psihosocialnimi motnjami, invalidnih žensk in deklet, invalidnih otrok in starejših ter oseb, ki potrebujejo intenzivno podporo.

5.10 EESO poudarja, da je treba zagotoviti polno svobodo gibanja invalidov. Zavzema se za sprejetje evropske kartice mobilnosti na osnovi medsebojnega priznavanja invalidskih zdravstvenih storitev v vseh državah EU, in sicer kot sredstva, ki invalidom enako kot drugim državljanom EU omogoča svobodo gibanja v EU. Po vzoru parkirne karte bi si morali s kartico mobilnosti tudi prizadevati, da se omogoči dostop do različnih ugodnosti, ki jih ponujajo številne javne in zasebne ustanove, na primer dostop do javnega prevoza, muzejev itd. EESO pričakuje konkretne predloge za odstranitev ovir za prenosljivost invalidskih dodatkov in posebnih podpornih storitev, na primer državne pomoči in podporne tehnologije.

5.11 EESO predlaga ustanovitev observatorija za invalidnost, da bi analizirali položaj invalidov v EU, izmenjavali dobre prakse in podpirali razvoj politik.

5.12 EESO poziva države članice, naj oblikujejo in izvajajo pravno zavezujoč evropski okvir kakovosti za storitve znotraj skupnosti.

5.13 EESO poziva k vključujočemu rednemu izobraževanju. Predlaga poučevanje znakovnega jezika v osnovnih šolah, zaposlovanje učiteljev, ki so usposobljeni za uporabo Braillove pisave, in druge ustrezne ukrepe za podporo invalidnih učencev.

5.14 EESO poziva k ustanovitvi skupnega evropskega sistema za ocenjevanje invalidnosti, ki bi temeljil na človekovih pravicah ⁽¹⁹⁾.

5.15 EESO predlaga, da se spodbuja enakost invalidov pred zakonom. Sodišče EU in nacionalna sodišča morajo biti dostopna in sprejeti vse ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji.

5.16 EESO opozarja, da je volilna pravica neodtujljiva človekova pravica, ki jo Konvencija ZN priznava vsem invalidom. Vse ustrezne institucije opominja, da sta le starost in državljanstvo zahtevi, na podlagi katerih se določi upravičenost posameznika, da voli in kandidira na volitvah. EESO odločno in nedvoumno zavrača omejevanje volilne pravice ali kandidiranja na volitvah zaradi invalidnosti, bodisi s sodnim nalogom bodisi z drugimi sredstvi. Institucije EU in države članice poziva, naj odpravijo diskriminatorne skrbniške zakone in vsem invalidom enako kot drugim omogočijo uresničevanje njihovih političnih pravic. Ugotavlja, da je razumna prilagoditev v zvezi z volilnimi postopki, infrastrukturami in gradivom nujna za zagotovitev pravice do udeležbe na državnih in evropskih parlamentarnih volitvah.

5.17 EESO poziva k predložitvi dokazov o učinkovitosti obstoječih instrumentov politik za izboljšanje položaja invalidov. Predlaga, da se to uresniči s financiranjem projektov, študij in raziskav EU.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Skupni sistem za ocenjevanje invalidnosti, ki temelji na pravicah iz Konvencije ZN in reviziji mednarodne klasifikacije delovanja, invalidnosti in zdravja (International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema

(COM(2011) 126 konč. – 2011/0059 (CNS))

in o predlogu uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb na področju premoženjskopравnih posledic registriranih partnerskih skupnosti

(COM(2011) 127 konč. – 2011/0060 (CNS))

(2011/C 376/16)

Poročevalec: **g. PEZZINI**

Svet je 26. aprila 2011 sklenil, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjih dokumentih:

Predlog uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema

COM(COM(2011) 126 konč. – 2011/0059 (CNS))

in

Predlog uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb na področju premoženjskopравnih posledic registriranih partnerskih skupnosti

COM(2011) 127 konč. – 2011/0060 (CNS).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. avgusta 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 156 glasovi za, 3 glasovi proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se strinja s Komisijo, da je treba odpraviti pravno negotovost in diskriminacijo glede premoženjskih pravic mednarodnih parov, in meni, da je treba sprejeti zakonodajni sveženj dveh ločenih uredb, in sicer za zakonske zveze in registrirane partnerske skupnosti.

1.2 Odbor je prepričan, da mora zakonodaja na tem področju temeljiti na pravni gotovosti, predvidljivosti, poenostavitvi, hitrem dostopu do sodišč, pravičnih rešitvah po zmernih cenah ter kratkih časovnih rokih, ob upoštevanju izjem javnega reda.

1.3 EESO meni, da je bistvenega pomena, da predlagana zakonodaja na tem področju jasno in pregledno ureja ne le premoženjske pravice zakoncev in registriranih partnerjev, temveč tudi interese in pravice tretjih strank. Zato bi bilo treba pravo, ki se uporablja, in sodno pristojnost izbrati ob sklenitvi zveze.

1.4 EESO se sprašuje, ali ne bi bilo mogoče na tem področju sprejeti dodatnega neobveznega evropskega režima, t. i. 28.

režima, ki bi na isti način ščitil mednarodne pare, kar zadeva njihova premoženjska razmerja in premoženjskopравne posledice.

1.4.1 To bi poleg tega olajšalo uporabo arbitraže in omogočilo uporabo izvensodnih dogovorov.

1.5 Odbor poudarja pomen zagotavljanja takojšnjega izvrševanja sodnih odločb, ne da bi bili potrebni nadaljnji postopki, četudi poenostavljeni, da bi se zmanjšali stroški za državljane in zamude ter upravne obremenitve sodnih sistemov.

1.6 EESO priporoča uvedbo informacijskega sistema in usposabljanja za pristojne zaposlene na sodiščih, pravosodne delavce in državljane z oblikovanjem interaktivnega spletnega portala v vseh uradnih jezikih in sistema za izmenjavo strokovnih izkušenj in prakse.

1.7 EESO poziva, naj se vzpostavi evropska mreža nacionalnih točk brezplačne tehnično-pravne pomoči v okviru Agencije za temeljne pravice, da se zagotovi zavestno uresničevanje pravic vseh parov.

1.8 EESO poudarja, da je pomembno, da isto sodišče obravnava različne postopke dedovanja, razveze, prenehanja življenjske skupnosti in delitve skupnega premoženja zakoncev.

1.9 Nazadnje Odbor priporoča, da se zagotovi popolna skladnost med že uveljavljeno zakonodajo in zakonodajo, ki se trenutno spreminja ali pripravlja, da se vzpostavi enoten in poenostavljen okvir na področju premoženjskih razmerij, dostopen vsem evropskim državljanom.

2. Sedanji pravni okvir

2.1 EESO meni, da je pomembno, da se državljani lahko neomejeno gibljejo med vsemi državami članicami ter tako v Evropski uniji neovirano in brez negotovosti živijo, si ustvarijo družino in pridobijo lastnino.

2.2 Pogodbe in Listina Evropske unije o temeljnih pravicah zagotavljajo svobodo gibanja in prebivanja, dostop do sodišča, spoštovanje temeljnih pravic, zlasti lastninske pravice, enakosti vseh pred zakonom, načela nediskriminacije, spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, pravice sklepanja zakonske zveze in ustvarjanja družine v skladu z nacionalnimi zakoni ter pravice do nepristranskega sodišča.

2.3 Z večjo mobilnostjo državljanov znotraj EU se je povečalo število „mednarodnih“ zakonskih zvez in partnerstev med državljani različnih držav ali državljanov, ki živijo v različnih državah članicah ali v državi članici, katere niso državljani.

2.4 EESO se zaveda pomena učinkovitega uresničevanja teh pravic na območju brez notranjih meja, ne glede na obliko zveze med državljani različnih držav članic in ne glede na to, da lahko živijo v državi članici, katere niso državljani. Take okoliščine so pogosto povezane z lastništvom premoženja in/ali nepremičnin na ozemlju več držav članic EU.

2.5 Trenutno je v Evropi približno 16 milijonov mednarodnih parov. Leta 2007 je bilo od 2,4 milijona novo sklenjenih zakonskih zvez 13 % (310 000) mednarodnih. Podobno je bilo v istem letu od 211 000 registriranih partnerskih skupnosti 41 000 mednarodnih.

2.6 V petih državah je mogoče skleniti zakonsko zvezo med istospolnimi partnerji (na Nizozemskem od leta 2001, v Belgiji od leta 2003, v Španiji od leta 2005, na Švedskem od leta 2009 in na Portugalskem od leta 2010), medtem ko je bila „registrirana partnerska skupnost“ kot pravna kategorija uvedena nedavno in je priznana v 14 državah članicah⁽¹⁾. V vseh 14 državah je dovoljena registrirana skupnost istospolnih parov,

registrirana partnerska skupnost tako med istospolnimi partnerjema kot partnerjema različnih spolov pa je dovoljena le v Belgiji, Franciji, Luksemburgu in na Nizozemskem.

2.7 EESO je že leta 2006, ko je bil zaprosen za mnenje o zeleni knjigi o navzkrižju zakonov v zvezi z zakonskim premoženjskim razmerjem zakoncev, načeloma podprl⁽²⁾ spremembe Uredbe (ES) št. 2201/2003, ki je razširila sodno pristojnost in pravo, ki se uporablja na področju zakonskih zvez, saj bi spremembe v teh točkah dopolnile uredbo o priznavanju sodnih odločb na področju zakonske zveze in skrbništva nad otroki. Že pri zeleni knjigi o razvezah je Odbor izrazil svoje mnenje glede sodne pristojnosti in prava, ki se uporablja, zato se sklicuje na to zelo podrobno mnenje⁽³⁾.

2.8 Odbor se sprašuje tudi glede možnosti ločene obravnave vprašanja delitve skupnega premoženja (nepremičnine, premičnine in druge premoženjske pravice) z razširitvijo področja uporabe *rationae personae* te delitve na neporočene pare (ki lahko imajo tudi skupne otroke).

2.9 Morda bi bilo bolj logično pripraviti enoten pravni okvir in na eni strani obravnavati vse posledice razpada zakonske zveze, na drugi pa vse posledice prenehanja življenjske skupnosti neporočenega para, ki živi v registrirani partnerski skupnosti.

2.10 To bi nedvomno izboljšalo jasnost in razumljivost prava, ki se uporablja, ter olajšalo priznavanje sodnih odločb, ki vse okoliščine in posledice razveze ali prenehanja življenjske skupnosti pogosto urejajo v enotni končni sodbi.

2.11 EESO zaradi posebnih značilnosti zakonske zveze in registrirane partnerske skupnosti ter morebitnih pravnih razlik med obema oblikama partnerstva priznava, da je koristno imeti dva različna predloga uredbe: eden obravnava pristojnost, pravo, ki se uporablja, ter priznavanje in izvrševanje sodnih odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema, drugi pa pristojnost, pravo, ki se uporablja, ter priznavanje in izvrševanje sodnih odločb na področju premoženjskopравnih posledic registriranih partnerskih skupnosti.

2.12 Odbor se sprašuje, ali ne bi bilo koristno na tem področju razmisliti o dodatnem neobveznem evropskem režimu (28. režim⁽⁴⁾), ki bi ga lahko pari v zakonski zvezi ali v registrirani skupnosti brez diskriminacije in prostovoljno izbrali. Kot smernica v tem smislu bi lahko veljal francosko-nemški sporazum o oblikovanju skupne ureditve razmerja med zakoncema⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Avstrija, Belgija, Češka, Danska, Finska, Francija, Irska, Luksemburg, Madžarska, Nemčija, Nizozemska, Slovenija, Švedska in Združeno kraljestvo.

⁽²⁾ UL C 325, 30.12.2006, str. 71.

⁽³⁾ UL C 24, 31.1.2006, str. 20.

⁽⁴⁾ UL C 21, 21.1.2011, str. 26.

⁽⁵⁾ Glej France – Conseil des Ministres z dne 23. marca 2011.

2.12.1 Premoženski vidiki zakonskih zvez in registriranih partnerskih skupnosti se pogosto urejajo z nepravdnim postopkom. Zato bi bilo po mnenju EESO primerno 28. režimu dodati nekatera določila o veljavnosti izvensodnih dogovorov na podlagi arbitraže⁽⁶⁾, od česar bi imeli evropski državljani brez dvoma korist.

2.13 Oba instrumenta bi morala po mnenju Odbora zagotoviti:

- predvidljivost in gotovost prava, ki se uporablja, s pomočjo jasnih in enotnih predpisov;
- usklajeno pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah, zlasti na področju družinskega prava;
- samodejno priznavanje sodnih odločb in njihovo izvrševanje s pomočjo enotnega poenostavljenega postopka, s čimer bo zagotovljen pretok sodb brez postopka *exequatur* v zvezi s priznavanjem in izvrševanjem odločb;
- uskladitev predpisov o sodni pristojnosti in pravu, ki se uporablja, v okviru ene same sodne oblasti za vse okoliščine, v katerih se znajde par, in zahtevo, da par opravi izbiro;
- opredelitev usklajenega, strukturiranega in lahko dostopnega pravnega okvira, ki bo poenotil in uskladil terminologijo v zvezi z vsemi temami in koncepti, ter zahtev v zvezi s podobnimi predpisi za vsa področja (npr. vzporedni postopki, klavzule o sodni pristojnosti itd.).

3. Predloga Komisije

3.1 V poročilu o državljanstvu EU iz leta 2010: *Odpravljanje ovir za pravice državljanov EU*⁽⁷⁾ je Komisija ugotovila, da so negotovosti v zvezi s premoženjskimi pravicami mednarodnih parov ena od glavnih ovir, s katerimi se državljani srečujejo pri vsakodnevnem uresničevanju svojih pravic.

3.2 Predloga Komisije temeljita na členu 81(3) Pogodbe o delovanju Evropske unije.

3.3 Komisija je Svetu pred kratkim predstavila dve pobudi v zvezi s pravom, ki se uporablja na področju premoženjskih pravic mednarodnih parov. Prva obravnava določitev sodne pristojnosti, pravo, ki se uporablja, ter priznavanje in izvrševanje sodnih odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema, druga pa zadeva iste teme v zvezi s premoženjskopravnimi posledicami registriranih partnerskih skupnosti.

3.4 Komisija s predlogoma poskuša premostiti razlike v pravnih sistemih v EU in olajšati življenje mednarodnih parov brez usklajevanja ali spreminjanja temeljne zakonodaje držav članic na področju sklepanja zakonskih zvez ali registriranih skupnosti, vendar želi:

⁽⁶⁾ Predlog italijanskega ministrstva za pravosodje; glej tudi točko 26 o veljavnosti arbitražne klavzule v sodbi Sodišča EU v zadevi C-185/07 (sodba *West Tankers*).

⁽⁷⁾ Sprejeto 27. oktobra 2010.

— mednarodnim poročenim parom omogočiti, da bi lahko izbrali pravo, ki se bo uporabilo za njihovo skupno premoženje ob smrti enega od zakoncev ali razvezi;

— izboljšati pravno varnost za registrirane skupnosti mednarodnega značaja in kot splošni predpis za premoženje registriranih parov uveljaviti zakonodajo države registracije skupnosti;

— izboljšati pravno varnost za mednarodne pare (zakonske ali registrirane skupnosti) z vzpostavitvijo usklajenih predpisov za opredelitev sodne pristojnosti in prava, ki se uporablja, na podlagi seznama objektivnih naveznih okoliščin, naštetih po pomembnosti;

— izboljšati predvidljivost za mednarodne pare in poenostaviti postopek za priznanje odločb in aktov, sprejetih po vsej EU, z možnostjo, da bi eno samo sodišče obravnavalo različne vloge državljanov.

3.5 Predloga predvidevata tudi oblikovanje spletne strani v okviru Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah, ki bi dajala informacije o obstoječih registrih na področju premoženjskih razmerij med zakoncema in nacionalnih predpisih.

3.6 Predloga mora po posvetovanju z Evropskim parlamentom soglasno potrditi Svet ministrov EU.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO je prepričan, da bi bilo treba pravo, ki se uporablja za poročene pare, določiti ob sklenitvi zakonske zveze, da bi se preprečila izbira zakonodaje, ki s sklenjeno zakonsko zvezo nima pravne povezave. Pri že obstoječih zakonskih zvezah, pri katerih izbira ni bila opravljena, bi bilo treba pripraviti seznam objektivnih naveznih okoliščin, da se opredeli pravo, ki se uporablja, v skladu s sistemom iz nedavno sprejete uredbe Rim III⁽⁸⁾.

4.1.1 EESO je prepričan, da bi uvedba predpisov, ki poročenim parom dajejo omejeno izbiro prava, ki se uporablja, povečala pravno varnost in bi zainteresiranim parom omogočila določen manevrski prostor pri izbiri zakonodaje, ki naj bi veljala za njihovo lastnino, hkrati pa zaščitila interese tretjih strank.

4.1.2 Pri registriranih partnerskih skupnostih je pravo, ki se uporablja, pravo države, v kateri je skupnost registrirana.

4.1.3 EESO poudarja potrebo po jasnem in ustreznem sistemu informiranja o izbiri prava, ki se uporablja, kakor je navedeno v Uredbi Sveta št.1259/2010 in predlogu COM(2011) 126 konč., da bi bilo parom omogočeno pravilno razumevanje prava o razvezi in predpisov, ki urejajo premoženjska razmerja.

⁽⁸⁾ Glej Uredbo (EU) št.1259/2010 z dne 20. decembra 2010, UL L 343, 29.12.2010, str. 10.

4.1.4 Odbor meni, da je pravna varnost prednostna, zato je zaskrbljen glede tega, ali bo dejansko mogoče upoštevati izbiro para glede pravne ureditve, ki naj bi veljala za njuno premoženje, če izbereta pravo državo, ki ni država, v kateri se dejansko nahaja njuno premoženje.

4.1.4.1 Odbor meni, da bi bilo za zagotovitev tako pravne varnosti kot pravice zakoncev, da zavarujeta vrednost svojega osebnega premoženja in nepremičnin, priporočljivo imeti pravično oceno premoženja ob sklenitvi zakonske zveze in v času ločitve ali razveze.

4.1.4.2 EESO poziva, naj vsi akti v zvezi z zakonskim premoženjem vsebujejo navedbo ureditev, ki velja za par. To je posebej pomembno v primeru delnic in deležev, življenjskih zavarovanj, pokojninskih skladov in podobnih vrst premoženja.

4.1.5 EESO se sprašuje o posledicah za tretje stranke, če izbira prava, ki se uporablja, ne ustreza pravu, ki velja na dejanski lokaciji premoženja, ki bi se lahko nahajalo tudi zunaj EU.

4.2 EESO meni, da je pomembno odpraviti probleme, povezane s priznavanjem sodnih odločb in instrumentov, da se zmanjšajo stroški in skrajša čas, ki je potreben za priznanje odločb, in prepreči možnost pritožb na sodiščih v različnih državah članicah.

4.3 Predpisi glede delitve premoženja bi razširili sodno pristojnost sodišča, ki obravnava razvezo ali dedovanje, na vprašanja, ki so povezana tudi z delitvijo premoženja. To bi ljudem dalo več pravne varnosti, kajti sodišče, ki bi obravnavalo razvezo ali dedovanje, bi obravnavalo tudi delitev premoženja.

4.3.1 Odbor je zaskrbljen glede tega, kako dolgo bo trajalo, da bodo države članice prilagodile svojo nacionalno zakonodajo, in glede datuma, ko bodo predpisi o premoženjskih razmerjih začeli veljati.

4.4 EESO meni, da je bistveno s samodejnim priznanjem po vsej EU zagotoviti nemoten pretok sodnih odločb ter jih uveljaviti s pomočjo poenostavljenih in enotnih postopkov ter zagotoviti usklajenost, ki je potrebna za pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah.

4.5 EESO je prepričan, da bi moral biti splošen cilj opredelitev usklajenega, strukturiranega in enostavno dostopnega pravnega okvira. Meni tudi, da je za doseg tega treba poenotiti in uskladiti terminologijo, ki se uporablja za vse teme in koncepte, ter zahteve v zvezi s podobnimi pravili za vsa področja (npr. *lis pendens* (vzporedni postopki), klavzula o sodni pristojnosti, običajno prebivališče ipd.).

4.6 Prav tako Odbor meni, da je treba na notranjem trgu dopustiti priznavanje, izvrševanje in pretok sodnih odločb brez postopka *exequatur* v skladu s predlaganimi spremembami⁽⁹⁾ predpisov na področju civilnih in gospodarskih zadev, kakor je določeno v Uredbi Sveta (ES) št. 44/2001, ob upoštevanju izjem javnega reda in skladnosti z Listino temeljnih pravic.

4.7 EESO se strinja, da bi morale različne postopke, npr. razvezo, ločitev in delitev premoženja para, obravnavati isto sodišče. Pristojna sodišča so ista, kot jih določa uredba Bruselj IIa.

4.7.1 Odbor poudarja pomen preprečevanja vzporednih postopkov in uporabe različnega materialnega prava glede premoženja poročenih ali registriranih parov.

4.8 EESO poudarja tudi pomen ukrepanja EU, da se na sodiščih s sodno pristojnostjo zagotovi usposabljanje pravosodnih delavcev, ki bodo morali uporabljati nov regulativni okvir za premoženje poročenih in registriranih parov.

4.9 Poročeni pari in registrirani partnerji morajo imeti ustrezne informacije o posledicah svoje izbire pravne ureditve, ki bo veljala za njihovo premoženje v primeru, da se slednje prenese, zlasti če se izbrana pravna ureditev razlikuje od prava države, kjer se premoženje dejansko nahaja.

4.10 V skladu s sklepi Sveta za pravosodje in notranje zadeve z dne 24. in 25. februarja 2011 „je treba temeljne pravice upoštevati tudi pri pripravi pravnih aktov, za katere se ne uporablja zakonodajni postopek“⁽¹⁰⁾. Odbor je prepričan, da bi Agencija za temeljne pravice lahko in morala imeti dejavno vlogo pri zagotavljanju tehnično-pravne pomoči, da se parom zagotovi učinkovito uresničevanje njihovih pravic.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Predlagani predpisi v zvezi s premoženjem zakoncev

5.1.1 Odbor se strinja, da bi morala **opredelitev premoženjskega razmerja med zakoncema** zajeti vidike vsakodnevnega upravljanja premoženja obeh zakoncev in njegovo delitev ter ne bi smela vplivati na naravo stvarnih pravic v zvezi z lastnino, opredelitev premoženja in pravic, niti na določitev prednostnih pravic imetnikov takih pravic, ob upoštevanju izjem javnega reda, kakor jih opredeljuje pravo držav članic.

⁽⁹⁾ Glej COM(2010) 748 konč.

⁽¹⁰⁾ Glej sklepe Sveta o vlogi Sveta Evropske unije pri zagotavljanju učinkovitega izvajanja Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, 24. in 25. februar 2011.

5.1.2 Odbor izraža zaskrbljenost glede zagotovitve usklajenosti na področju sodne pristojnosti med veljavnimi predpisi iz Uredbe Sveta (EU) 1259/2010 (razveza in prenehanje življenjske skupnosti) in Uredbe 2201/2003 (zakonska zveza) ter predpisi, ki so predvideni v predlogu uredbe o premoženjskih razmerjih zakoncev (glej Poglavlje II, člena 4 in 5, ter Poglavlje III, členi 15–18).

5.1.2.1 EESO meni, da bi lahko izbira različnih ureditev v različnih primerih – če bi bila prepuščena le presoji obeh partnerjev – povzročila nepotrebno zapletenost in morebitne spore glede pristojnosti ter imela temu ustrezne posledice, kar bi bistveno povečalo stroške in zamude. Odbor meni, da bi bilo treba sodno pristojnost opredeliti ob sklenitvi zakonske zveze.

5.1.3 Načelo vzajemnega priznavanja na področju prostega pretoka sodnih odločb, javnih listin in sodnih poravnav na področju premoženjskih razmerij med zakoncema bi moralo preprečiti možnost nadaljnjih postopkov. Kakršna koli vrsta postopka *exequatur* (glej uredbi Bruselj I in II) bi povečala stroške in podaljšala trajanje postopka.

5.1.4 EESO je prepričan, da bi moral člen 4 obeh uredb izključiti možnost, da je potrebno strinjanje obeh strank, da se razširi sodna pristojnost sodišča, ki obravnava vlogo za prenehanje ali razveljavitev, na premoženjskopravne posledice, povezanih z vlogo.

5.2 *Predlagani predpisi v zvezi s premoženjem parov v registrirani partnerski skupnosti*

5.2.1 EESO meni, da je v povezavi s premoženjskimi vidiki pri opredelitvi pravnih posledic registriranih partnerskih skupnosti za partnerje in tretje stranke bistveno upoštevati značilnosti take skupnosti.

5.2.2 EESO izraža zaskrbljenost, da utegnejo predpisi iz Poglavlja III predloga uredbe COM(2011) 127 konč. (registrirane partnerske skupnosti) nasprotovati veljavnim predpisom držav, kjer se premoženje dejansko nahaja.

5.2.3 Glede na razlike med sistemi držav, ki dopuščajo registrirane partnerske skupnosti, in za okrepitev spoštovanja pravic partnerjev registriranih skupnosti in pravic tretjih strank, bi bilo primerno uskladiti informacijske sisteme, postopke javne objave in izvrševanje pravic, povezanih s premoženjem parov, zlasti če se premoženje nahaja v državah, ki take skupnosti ne priznavajo.

5.3 *Dostop do informacij o premoženjskih razmerjih v državah članicah*

5.3.1 EESO poudarja pomen zagotavljanja ustreznega dostopa do informacij predvsem za zakonce in partnerje registriranih skupnosti, pa tudi za sodišča s sodno pristojnostjo in pravosodne delavce s pomočjo praktičnih vodičev v jezikih EU in s pripravo spletne strani v vseh uradnih jezikih EU.

5.3.2 Odbor meni, da je nujno pripraviti program usposabljanja za uradnike sodišč ter pravosodne delavce in uporabnike prava, pa tudi za izmenjavo izkušenj, da se ustrezno razširi strokovno znanje in seznanjenost z nacionalnimi pravnimi sistemi na tem področju.

5.3.3 EESO poziva k vzpostavitvi evropske mreže nacionalnih točk tehnično-pravne pomoči v okviru Agencije za temeljne pravice, da se zakoncem in partnerjem registriranih skupnosti zagotovi brezplačno in zavestno uresničevanje pravic na področju premoženjskih razmerij.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropski akcijski načrt za e-upravo za obdobje 2011–2015 – Uporaba IKT za spodbujanje pametne, trajnostne in inovativne uprave

(COM(2010) 743 konč.)

in o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za interoperabilnost evropskih javnih storitev

(COM(2010) 744 konč.)

(2011/C 376/17)

Poročevalec: **g. HENCKS**

Evropska komisija je 15. in 16. decembra 2010 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjih dokumentih:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropski akcijski načrt za e-upravo za obdobje 2011–2015 – Uporaba IKT za spodbujanje pametne, trajnostne in inovativne uprave

COM(2010) 743 konč. in

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za interoperabilnost evropskih javnih storitev

COM(2010) 744 konč.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 161 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Akcijski načrt, ki ga obravnava to mnenje, izhaja iz zahteve z ministrske konference o e-upravi, ki je bila leta 2009 v Malmöju, na kateri so se ministri EU zavezali, da si bodo prizadevali za bolj dosegljive in interaktivne čezmejne javne e-storitve po meri posameznika. K temu spadajo tudi zaveze, ki so bile sprejete v okviru digitalne agende in strategije Evropa 2020.

1.2 Ker lahko Komisija na tem področju v skladu s svojimi pristojnostmi samo predlaga pogoje in ustrezne ukrepe za uravnovešen razvoj čezmejne e-uprave v Evropi, Odbor opozarja, da bo nenazadnje naloga držav članic, da zagotovijo spoštovanje zavez, sprejetih v Malmöju.

1.3 Zaradi možne zamenjave z drugimi vrstami storitev EESO predlaga, da se uporablja izraz evropske „čezmejne javne storitve e-uprave“ namesto „evropske javne storitve“.

1.4 EESO podpira akcijski načrt Komisije za trajnostno in inovativno e-upravo, ki omogoča bolj personalizirane in

interaktivne storitve ter v večji meri upošteva potrebe in pričakovanja uporabnikov, ki morajo imeti dejavnejšo vlogo pri oblikovanju javnih e-storitev.

1.5 Spodbujanje e-uprave mora spremljati reforma uprave in njenih povezav z uporabniki, kar se nanaša zlasti na pomoč uporabnikom pri uporabi spletnih upravnih postopkov.

1.6 EU in države članice morajo sprejeti vse potrebne ukrepe za vključitev celotnega prebivalstva v digitalno družbo, vključno s prikrajšanimi skupinami, v skladu s strategijo Evropa 2020 in členom 9 Pogodbe o delovanju EU.

1.7 Pri interoperabilnosti ter elektronskem podpisu in elektronski identifikaciji prihaja pogosto do ovir zaradi pomanjkanja čezmejne pravne podlage, razlik v nacionalnih zakonodajah in medsebojno nezdržljivih rešitev, ki jih sprejemajo države članice. Potrebno je dobro in učinkovito večstransko upravljanje sistemov, ki temeljijo na ljudeh in na ustreznih sredstvih.

1.8 EESO v evropskem okviru interoperabilnosti podpira razvoj pristopa s skupnimi standardi za vmesnike in se zavzema za platformo za izmenjavo informacij, izkušenj in kod na podlagi brezplačne odprtokodne programske opreme, ki omogoča popravke in spremembe, ter zlasti odprtih formatov podatkov za interoperabilnost. Treba je izkoristiti izkušnje nekaterih upravnih organov (npr. carin) pri razvoju tehnične, semantične in organizacijske interoperabilnosti sistemov, preden se ti med seboj povežejo, saj to zagotavlja izvajanje sporazumov in stabilno delovanje. V ta namen je treba oblikovati skupna pravila in trdne pravne podlage.

1.9 Interoperabilnost je danes nuja, vendar samo za storitve, ki jim koristi. Uresničevanje interoperabilnosti je zelo kompleksno in potrebno je povezovanje številnih dejavnosti in tehničnih ukrepov, da se državljanom zagotovi varna izmenjava. Poleg tega se nenehno razvija.

1.10 Pred izmenjavo podatkov je treba upravam držav članic priporočiti, da sortirajo podatke in na spletu dajo na voljo samo tiste, ki so potrebni za izmenjavo. Pri tem je treba najprej zagotoviti spoštovanje obstoječih predpisov.

1.11 Zaščititi je treba osebne podatke državljanov, podjetij in članskih organizacij ter spoštovati njihovo „pravico biti pozabljen“. Na evropski ravni je treba že od same zasnove izmenjave zagotavljati in jamčiti varstvo podatkov na ravni strežnikov, programske opreme, hrambe, izmenjave itd. Za možno ponovno uporabo podatkov s strani tretjih oseb morajo veljati ista pravila in obveznosti.

2. Spodbujanje e-uprave

2.1 Unija si od leta 1993 prizadeva usklajevati dejavnosti držav članic za poenostavitev digitalnega zблиževanja in reševanje izzivov informacijske družbe (programi IDA, IDAI, IDAII, IDABC, ISA)⁽¹⁾, da se oblikuje enoten evropski prostor s cenovno dostopnimi in varnimi širokopasovnimi povezavami ter kakovostnimi in raznovrstnimi vsebinami, ki so prilagojene potrebam uporabnikov.

2.2 Pri tem je EU upoštevala politične smernice iz številnih sporočil in akcijskih načrtov, ki si med drugim prizadevajo za hitrejšo uvedbo e-uprave na podlagi petih prednostnih nalog:

- dostop za vse,
- povečana učinkovitost,
- spletne storitve z velikim učinkom,
- vzpostavitev ključnih orodij,

⁽¹⁾ UL C 249, 13.9.1993, str. 6; UL C 214, 10.7.1998, str. 33; UL C 80, 3.4.2002, str. 21; UL C 80, 30.3.2004, str. 83; UL C 218, 11.9.2009, str. 36.

— večja udeležba javnosti pri demokratičnem postopku odločanja.

2.3 Nov akcijski načrt je sestavni del digitalne agende. EU in države članice morajo sprejeti vse ukrepe za vključitev celotnega prebivalstva, vključno s prikrajšanimi skupinami, v digitalno družbo, v skladu s strategijo Evropa 2020 in členom 9 Pogodbe o delovanju EU.

3. Nove pobude Komisije

3.1 Na peti ministrski konferenci o e-upravi leta 2009 v Malmöju so se ministri EU zavezali, da bodo spodbujali konkurenčnost Evrope z bolj dostopnimi in interaktivnimi spletnimi javnimi storitvami po meri posameznika, ki lahko prihranijo čas in denar.

3.2 Zato Komisija predlaga nov akcijski načrt za e-upravo, ki naj bi bil odgovor na zahtevo z malmöške konference in prispeva k dvema ključnima ciljema digitalne strategije za Evropo, in sicer da države članice do leta 2013 svoj nacionalni okvir za interoperabilnost prilagodijo veljavnim evropskim okvirom ter da javne uprave spodbujajo e-upravo, da bo do leta 2015 50 % državljanov in 80 % podjetij uporabljalo storitve e-uprave.

3.3 40 ukrepov akcijskega načrta za 2011–2015 se nanaša na štiri področja:

A. Okrepitev položaja uporabnikov:

- oblikovanje storitev, usmerjenih v potrebe uporabnikov,
- sodelovanje pri proizvodnji storitev, na primer z uporabo tehnologij Web 2.0,
- ponovna uporaba informacij javnega sektorja,
- izboljšanje preglednosti,
- sodelovanje državljanov in podjetij v postopku odločanja.

B. Notranji trg:

- brežhibne storitve za podjetja,
- izvajanje čezmejnih storitev po vsej Evropi.

C. Učinkovitost in uspešnost javnih uprav:

- boljši organizacijski procesi (elektronsko javno naročanje, hitrejša obravnava vlog itd.),
- zmanjšanje upravnih bremen,

- zelena uprava (elektronsko arhiviranje, uporaba videokonferenc za zmanjšanje števila službenih poti itd.).

D. Predpogoji za razvoj e-uprave:

- odprte specifikacije in interoperabilnost (uporaba evropskega okvira interoperabilnosti),
- oblikovanje ključnih prvin (revizija direktive o elektronskem podpisu, predlog sklepa o medsebojnem priznavanju elektronske identifikacije in avtentifikacije po vsej EU).

3.4 V akcijskem načrtu so predvideni naslednji ukrepi:

- poskrbeti je treba za enkratno in varno evidentiranje informacij, ki se predložijo upravi (da ne bo treba različnim upravnim organom večkrat posredovati istih informacij),
- razširiti je treba uporabo sistemov za elektronsko identifikacijo (e-ID) na celotno EU, da se poenostavijo določene čezmejne formalnosti, kot so ustanovitev podjetja v tujini, selitev in bivanje v tujini iz službenih razlogov, prenos pokojninskih pravic v drugo državo ali vpis v šolo ali univerzo v tujini,
- državljanom in podjetjem je treba omogočiti, da v realnem času spremljajo svoj postopek v upravi, kar izboljšuje preglednost in odprtost,
- storitve je treba prilagoditi dejanskim potrebam uporabnikov, na primer z zagotavljanjem varnega in hitrega digitalnega prenosa dokumentov in informacij,
- omogočiti je treba ponovno uporabo podatkov s strani tretjih oseb, da se poenostavi razvoj novih aplikacij in javnih storitev.

4. Splošne ugotovitve

EESO se strinja, da je nujno treba spodbujati trajnostno in inovativno e-upravo ter neovirano čezmejno interoperabilnost.

4.1 Zato opozarja, da je glavna naloga Komisije na tem področju ustvariti boljše pogoje za razvoj storitev e-uprave, zlasti predpogoje, kot so interoperabilnost, e-podpis in e-identifikacija, ter usklajevati dejavnosti držav članic, saj morajo vlade

držav članic, ki so sprejele politično zavezo v malmöški deklaraciji, imeti ključno vlogo pri izvajanju sprejetih ukrepov.

4.2 EESO želi predvsem opozoriti na to, da je izraz „evropske javne storitve“, ki ga Komisija uporablja v sporočilu o interoperabilnosti, neustrezen in zavajajoč. EESO je v mnenju o storitvah splošnega gospodarskega pomena: delitev pristojnosti med EU in državami članicami⁽²⁾ obravnaval javne storitve, ki jih ni mogoče omejiti na nacionalno ali lokalno raven, temveč se jih lahko razume kot storitve splošnega pomena na ravni Skupnosti. Tudi čezmejne storitve e-uprave se, čeprav imajo določeno evropsko razsežnost zaradi svojega čezmejnega značaja, po naravi bistveno razlikujejo od storitev, ki bi jih lahko opisali kot evropske javne storitve.

4.3 EESO podpira novo strategijo, v skladu s katero je treba z dosedanjega bolj univerzalnega pristopa preiti na pristop po meri posameznika, ki odpira pot bolj interaktivnim javnim storitvam, bolje izpolnjuje pričakovanja in zahteve uporabnikov ter temelji na novi generaciji odprtih, prožnih in brezhibnih javnih e-storitev na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni.

4.4 EESO pozdravlja predlog Komisije, da se uporabnikom (državljanom, podjetjem, nevladnim organizacijam ter formalnim strukturam dialoga, ki jih priznava Komisija) omogoči sčasoma aktivnejša vloga pri oblikovanju javnih e-storitev, prilagojenih njihovim potrebam.

4.5 EESO torej podpira novi akcijski načrt, ki ga je predstavlja Komisija in ki vsem akterjem omogoča uporabo hitrejših in kakovostnejših javnih storitev. Poleg tega bo javnim upravam pomagal pri pregledu svojega pristopa do zagotavljanja storitev in internih postopkov, da bodo lahko bolje izpolnjevale nove zahteve po hitrosti, razpoložljivosti in preprostosti.

4.6 Vendar pa se je težko znebiti občutka, da uporabniki prepogosto niso zares v ospredju pozornosti upravnih organov in da e-uprava ni prilagojena državljanom, temveč organizirana v skladu z notranjo strukturo uprave, kar za uporabnike pomeni težave pri dostopu, slabo prepoznavnost in neenotno grafično podobo.

4.7 EESO obžaluje, da Komisija ne obravnava vprašanja varstva podatkov in njihovega sortiranja. S tem povezana uredba iz leta 2001 mora biti v celoti uveljavljena in zasebni podatki državljanov se ne smejo izmenjati, če ni popolnoma zajamčena njihova zaupnost in „pravica biti pozabljen“ ter če se ne uvedejo zahteve za zagotovitev njihovega spoštovanja. EESO izraža zadržke glede ponovne uporabe podatkov s strani tretjih oseb.

⁽²⁾ UL C 128, 18.5.2010, str. 65.

4.8 Pomena tehničnih vprašanj in vprašanj v zvezi z IKT se ne sme podcenjevati, saj so pogoj za uspeh interoperabilnosti in varstvo podatkov z vidika tehnične, semantične in organizacijske interoperabilnosti. Storitve e-uprave morajo voditi do reorganizacije uprave in njenih povezav z uporabniki. Zadovoljive rezultate za vse strani bodo imele le, če ne bodo zasnovane kot same sebi namen, temveč kot orodje za spremembo, ki združuje usposabljanje, individualno in kolektivno spremljanje ter komunikacijo. Ne gre torej za to, da se človek nadomesti z orodji IKT, temveč za to, da se sprostí čas, ki ga ljudje lahko namenijo nalogam z večjo dodano vrednostjo, na primer pomoči državljanom pri seznanjanju z e-upravo in njeni uporabi ⁽³⁾, zlasti ker Komisija ugotavlja, da so čezmejne storitve e-uprave še vedno dokaj redke in da jih, četudi so na voljo, večina Evropejcev nerada uporablja.

4.9 Spodbujanje uporabe e-uprave je neizogibno povezano z vprašanji povezljivosti, znanja in e-vključenosti ⁽³⁾.

4.10 Čeprav je res, da so na razpolago že številne storitve e-uprave, katerih kakovost se v teku let izboljšuje, EESO izraža zadržke v zvezi s primerjalno oceno e-uprave, ki jo je predstavila Komisija in ki temelji na preveč omejenem številu storitev, zato ne more biti reprezentativna. Tako je ugotovljena 100-odstotna razpoložljivost e-storitev na Portugalskem daleč od realnosti. Treba pa je opozoriti, da čezmejna interoperabilnost ni potrebna za vse upravne storitve.

4.11 Kljub temu je treba preprečiti, da se digitalni razkorak spremeni v upravni razkorak. Eden od zadržkov državljanov pri uporabljanju storitev e-uprave je gotovo nezaupanje do varovanja in zaščite podatkov. Zato EESO meni, da je nujno treba uvesti pravi demokratični nadzor nad postopki in uporabo podatkov ter vključiti evropskega nadzornika za varstvo podatkov. V nasprotnem primeru se mora EESO izreči proti ponovni uporabi podatkov s strani tretjih oseb, ki jo predlaga Komisija z namenom, da bi se tako razvile nove storitve e-uprave. Po mnenju EESO je čas, da se ustanovi posvetovalni odbor za e-upravo, ki bi ga sestavljali predstavniki Unije, nacionalnih uprav, socialnih partnerjev in uporabniki.

4.12 Pri tem EESO opozarja, da je treba uvesti „kodeks“ (v obliki svežnja zavezujočih pravil) pravic uporabnikov digitalnih storitev na podlagi pogajanj s predstavniki civilne družbe.

4.13 Razpoložljivost elektronskega javnega naročanja (ki predstavlja okrog 18 % BDP Evropske unije pri blagu, storitvah in javnih delih in spada med 12 ključnih elementov Akta za enotni trg) je v Uniji dosegla približno 60 %, kar je daleč od cilja 100 %, ki je bil za leto 2010 zastavljen v prvem akcijskem načrtu i2010.

4.14 EESO je v mnenju o Zeleni knjigi o razširitvi uporabe e-javnih naročil ⁽⁴⁾ priporočil, da se uvede mehanizem za spremljanje z namenom preučevati napredek, ovire, sprejete korektivne ukrepe idr. v zvezi z uvajanjem e-javnih naročil v državah članicah.

4.15 EESO v istem mnenju dodaja, da je treba države članice pri uvajanju e-javnih naročil spodbujati k iskanju inovativnih rešitev za premagovanje težav, povezanih s poslovnimi postopki in jezikovnimi vprašanji. Pri tem mora Evropska komisija prevzeti vodilno vlogo in služiti kot zgled ter v ta namen uvesti e-javna naročila v vseh svojih institucijah.

4.16 Interoperabilnost, elektronski podpis in elektronska identifikacija so učinkovito sredstvo za spodbujanje razvoja čezmejnih storitev e-uprave, vendar pa se pogosto srečujejo s težavami zaradi neobstoja čezmejne in medsektorske pravne podlage za interoperabilnost, razlik med nacionalnimi zakonodajami in medsebojno nezdržljivih rešitev, ki jih sprejemajo države članice.

4.17 Treba je razviti skupni pristop in standarde kot protiutež pomanjkanju skupnih infrastruktur, arhitektur in smernic, zaradi katerega bi se število rešitev, ki niso interoperabilne, lahko še povečalo.

4.18 EESO podpira dejavnosti Komisije, povezane z interoperabilnostjo, na področju zanesljive izmenjave informacij, arhitekture interoperabilnosti in ocene posledic nove zakonodaje EU za IKT, in sicer v okviru njene evropske strategije interoperabilnosti (*European Interoperability Strategy – EIS*).

4.19 EESO prav tako pozdravlja zamisel, da se evropski okvir interoperabilnosti (*European Interoperability Framework – EIF*) uporabi za to, da se skupaj z organizacijami, ki želijo na podlagi sodelovanja zagotavljati skupno izvajanje javnih e-storitev, opredelijo skupni elementi, kot so besedišče, koncepti, načela, smernice, standardi, specifikacije in prakse. Pri tem je treba spodbujati večjezičnost in dnevno posodabljanje te elemente.

4.20 Javne uprave morajo pri razvoju čezmejnih storitev e-uprave kot podlago za sporazume o interoperabilnosti uporabiti obstoječe formalizirane specifikacije ali, če te ne obstajajo, sodelovati s skupnostmi, ki delujejo na istih področjih. Pri ocenjevanju in izboru formaliziranih specifikacij morajo javne uprave uporabiti strukturiran, pregleden in objektivni pristop.

⁽³⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 9.

⁽⁴⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 99.

4.21 EESO podpira namen Komisije, da v kratkem objavi sporočilo, namenjeno javnim organom, s smernicami glede povezave med standardizacijo IKT in javnim naročanjem, kar se zdi ustrezno sredstvo za širši dostop do javnih naročil in poenostavitev upravnih formalnosti, ki iz tega izhajajo.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020

(COM(2011) 21 konč.)

(2011/C 376/18)

Poročevalec: **Lutz RIBBE**

Evropska komisija je 26. januarja 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020

COM(2011) 21 konč.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 22. septembra) s 120 glasovi za, 13 glasovi proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek

1.1 EESO pozdravlja vodilno pobudo *Evropa, gospodarna z viri*, vendar meni, da je premalo konkretna. Zaradi globalne razsežnosti ključnih okoljskih vprašanj Odbor opozarja na svoje predloge za konferenco Združenih narodov o trajnostnem razvoju v letu 2012 in svoje delo v zvezi s časovnim načrtom za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 ⁽¹⁾.

1.2 Od Komisije pričakuje, da bo v 20 napovedanih pobudah zelo natančno opisano,

— kaj natanko pomeni „gospodarnost z viri“,

— kaj je mogoče doseči že s pomočjo tehnoloških izboljšav oziroma

— v katerih sektorjih mora priti do napovedanih „velikih sprememb“, kakšne naj bi te spremembe bile in s katerimi orodji se jih namerava doseči ter

— kakšne spremembe v obnašanju proizvajalcev in potrošnikov se štejejo za potrebne in kako jih je mogoče pospešiti.

1.3 Nobenega dvoma ni, da je treba s strategijo *Evropa 2020* začrtati odločilne smernice za trajnostno gospodarstvo, kar

⁽¹⁾ Mnenji EESO o Rio+20: na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu in boljšemu upravljanju in Načrtu za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 (glej stran 110 tega Uradnega lista).

obenem pomeni tudi gospodarstvo, ki je gospodarno z viri. Kljub temu ostaja ločevanje nalog med strategijo trajnostnega razvoja in strategijo *Evropa 2020* še naprej smiselno.

1.4 Uvrstitev pobude o gospodarnosti z viri v strategijo *Evropa 2020* je za EESO nerazumljiva. EESO pobudo nasprotno razume kot konkretizacijo strategije trajnostnega razvoja, ki je bila sprejeta leta 2001 in revidirana leta 2006, in sicer že zato, ker časovno obzorje daleč presega leto 2020. EESO se zavzema za oživitve strategije trajnostnega razvoja, za katero meni, da jo Komisija zanemara.

2. Uvodna ugotovitev

2.1 Malo preden je Komisija zaprosila EESO za pripravo tega mnenja o vodilni pobudi *Evropa, gospodarna z viri*, je predsedstvo Odbora sklenilo, da pripravi mnenje na lastno pobudo o stanju in položaju strategije trajnostnega razvoja EU.

2.2 Organi EESO so sklenili združiti obe temi v tem mnenju.

3. Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020

3.1 Vodilna pobuda *Evropa, gospodarna z viri*, ki jo je objavila Komisija in ki jo obravnava to mnenje, je ena od sedmih novih vodilnih pobud, ki jih Komisija uvršča v okvir strategije *Evropa 2020*.

3.2 V sporočilu Komisija – ne prvič – navaja, da sedanja intenzivna raba virov ne samo prekomerno obremenjuje Zemljo, temveč ogroža tudi zanesljivost oskrbe, še posebej, ker hitro razvijajoče se države in države v razvoju stremijo k temu, da bi dosegle primerljivo blaginjo. Vendar je to blaginja, ki temelji na netrajnostnih vzorcih proizvodnje in porabe.

3.3 V okviru te vodilne pobude naj bi še v letu 2011 objavili skupno 20 posameznih pobud, ki naj bi prispevale h graditvi Evrope, gospodarne z viri. Za to so po mnenju Komisije neizogibno „potrebne tehnološke izboljšave, **velike spremembe energetskih, industrijskih, kmetijskih in prevoznih sistemov** ter spremembe našega ravnanja v vlogi proizvajalcev in potrošnikov.“

3.4 Komisija navaja, da je treba razviti „nove proizvode in storitve“ ter „nove načine za zmanjšanje porabe virov“ in da je za to treba sprejeti usklajene ukrepe, ki morajo imeti politično težo.

3.5 Najprej pa je potrebna prepričljiva „analiza vzrokov za to, da se nekateri viri ne izkoriščajo učinkovito“, da bi potem uresničili „kompleksen in prekrivajoč pristop“ [...] z mešanico politike, „ki bo optimirala sinergije med različnimi področji in politikami ter obravnavala ravnotežja med različnimi interesi.“

3.6 Glavni cilj te vodilne pobude je, da si prizadeva doseči „soglasje glede dolgoročne vizije“, ki sega do leta 2050 in kaže, kakšno je gospodarstvo z nizkimi emisijami, kako je mogoče spremeniti energetski in prometni sistem in kako ločiti „gospodarsko rast ter rabo virov“.

4. Splošne ugotovitve o vodilni pobudi za gospodarno ravnanje z viri in njenem razmerju do strategije trajnostnega razvoja

4.1 EESO pozdravlja pobudo Komisije, ki je po njegovem mnenju pomemben, celo osrednji del **strategije trajnostnega razvoja**, vendar slednje ne more nadomestiti.

4.2 Strinja se s Komisijo, da je treba v okviru strategije *Evropa 2020* začrtati smernice za razvoj do leta 2050 in naprej. Sprašuje pa se, zakaj Komisija to vodilno pobudo za strategijo gospodarnosti z viri povezuje s strategijo *Evropa 2020* in je ne – kar bi bilo precej bolj smiselno – posreduje kot konkretizacijo strategije trajnostnega razvoja. Že samo dejstvo, da se v sporočilu Komisije pogosteje govori o časovnem obzorju do leta 2050 kot o letu 2020, kaže, da je to dolgoročna naloga.

4.3 Navedba Komisije, da so potrebne tako tehnološke izboljšave kot velike spremembe energetskih, industrijskih, kmetijskih in prometnih sistemov ter spremembe v obnašanju proizvajalcev in potrošnikov, se ujema s stališčem EESO, ki ga je ta oblikoval že v svojem raziskovalnem mnenju z dne 28. aprila 2004 o ovrednotenju strategije trajnostnega razvoja EU. Vendar je EESO že takrat opozoril, da je za uspeh trajnostne politike nepogrešljivo čim konkretnije razložiti, katere spremembe so potrebne in kako naj bi jih izvajali.

4.4 Natanko to manjka v sporočilu. Je resda zelo berljivo, vendar premalo konkretno. EESO zato meni, da je v 20 posameznih pobudah, ki naj bi jih predložili, nujno natanko opisati, kaj je treba spremeniti in kako, kje natanko je treba pričakovati odpor do sprememb in kako – s katerimi konkretnimi ukrepi – naj bi ta odpor premagali.

4.5 EESO meni, da je razčlenitev, ki jo je izvedla Komisija, in sicer v

— tehnološke izboljšave,

— velike spremembe ter

— spremembe v obnašanju proizvajalcev in potrošnikov,

zelo koristna. Komisija bi morala zato v posameznih primerih pojasniti, kaj je uresničljivo s tehnološkimi izboljšavami, kje imajo te svoje omejitve in zaradi česa so potem potrebne velike spremembe na nekaterih področjih življenja in gospodarjenja.

4.6 Pred tem pa je dejansko treba opraviti omenjeno „skladno analizo“ vzrokov za to, da se danes še vedno tako negospodarno ravna z viri. Po mnenju EESO je slabost sporočila v tem, da prav ta analiza manjka.

4.7 S tezo Komisije, da negospodarnost v ravnanju z viri izhaja iz tega, da ni informacij, koliko ta negospodarnost stane družbo, se EESO strinja le zelo pogojno. Kajti stroški – na primer grozečih podnebnih sprememb v tako imenovanem Sternovem poročilu, ali pa stroški izgube biotske raznovrstnosti v študiji o ekonomiji ekosistemov in biotske raznovrstnosti (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*, TEEB) – so opisani več kot dovolj impresivno. Kljub temu še vedno ni prišlo do nobenih temeljitih sprememb.

4.8 Razlogi za sedanjo negospodarnost so verjetno bolj v tem, da

a) ni še nobenega resničnega družbenega konsenza o oceni trenutnih razmer („Kaj je učinkovito in kaj neučinkovito? Kako trajnostni ali netrajnostni smo/so nekatera gospodarska področja danes v resnici?“);

b) vlada visoka stopnja negotovosti o tem, kaj konkretno je trajnostni razvoj in kaj pomeni „zeleno gospodarstvo“ ali „gospodarstvo, gospodarno z viri“. Jasne, splošno veljavne navedbe ali definicije, kaj to pomeni za posamezne politična področja, ni;

c) obstajajo – odvisno od interesov – popolnoma različna mnenja o tem, kaj je treba konkretno, tako kvantitativno kot tudi kvalitativno, spremeniti, kako se mora zato prihodnji razvoj razlikovati od sedanjega in kako bo vplival na vsakdanje življenje in gospodarjenje.

4.9 Komisija ima prav, ko v sporočilu ugotavlja, da netrajnostno gospodarjenje danes vodi do blaginje, ki jo uživa veliko ljudi (in iz katere so drugi izključeni). Negativne posledice netrajnostnega gospodarjenja bodo z vsa silo prizadele šele prihodnje rodove in ti jih bodo morali prenašati.

4.10 Tako politiki kot gospodarstvu in civilni družbi je to težko priznati in na tej podlagi priti do potrebnih ugotovitev. Še toliko težji je problem, ker si skoraj nihče ne more predstavljati, kako bi bilo mogoče zagotoviti „novo blaginjo“ z na primer le desetino energije. Iz teh negotovosti izhajajo strahovi in bojazni, ki jih je treba obravnavati z veliko občutka (?).

Tehnične izboljšave, velike spremembe in spremembe v obnašanju

4.11 V primerjavi z na novo opredeljenimi cilji v vodilni pobudi za gospodarno ravnanje z viri (80 do 95-odstotno zmanjšanje CO₂) se zdijo doslej v EU začrtani kvantitativni cilji, na primer zmanjšanje izpustov CO₂ za 20 % do leta 2020, prav nedolžni. Kajti 20-odstotno zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov je z ozirom na še vedno obstoječo tehnično neučinkovitost sedanjega sistema in z ozirom na nove tehnologije razmeroma preprosto izvedljivo s tehničnimi izboljšavami. Toda celo pri uresničevanju dosedanjega, nedvomno še vedno nezadostnega cilja je bilo in je še vedno slišati številna „svarila“, da je že zaradi napovedanih tehničnih ukrepov in izboljšav pod vprašajem „konkurenčnost gospodarstva“. Posledica: danes se dosledno ne izvaja niti tega, kar bi bilo v veliki meri izvedljivo brez odpovedovanja potrošnji, zgolj s tehničnimi izboljšavami. Jasno je, da bo odpor do nadaljnjih ukrepov („velikih sprememb“) še večji.

4.12 EESO meni, da kaže zelo jasno opozoriti na to, da so tehnične izboljšave resda velikega pomena za doseganje ciljev, da pa celo tehnologij, ki najbolj gospodarno izrabljajo vire, ne smemo avtomatično enačiti s „trajnostjo“. Samo primer: nemška avtomobilska industrija, ki je znala uspešno preprečiti stroge mejne vrednosti izpustov (120 g CO₂/km), ki jih je predvidela Komisija, je ponosna na svoje nove tehnične dosežke. Audi se na primer ponaša s tem, da novi A7 (z delovno prostornino 2,7 l) s svojimi 180 konjskimi močmi porabi „le“ okoli 6,8 litra dizelskega goriva na 100 km (in s tem izpusti 180 g CO₂ na kilometer). Če to primerjamo z vrednostmi, ki so se prej nanašale na ustrezen razred vozil, je to zagotovo korak naprej pri gospodarnosti, vendar nima nič opraviti s trajnostjo. Audi A7 ni niti trajnosten niti gospodaren z viri! Ni izraz kakšnega novega „zelenega gospodarstva“, pač pa prej dober dokaz za to, da je mogoče omejene surovine trošiti tudi z domnevno gospodarnimi tehnologijami in da je torej potrebna povsem nova politika mobilnosti za ljudi in blago.

4.13 EESO obžaluje, da se Komisija pri vodilni pobudi le obrobno in samo v nekaj stavkih ukvarja z vprašanjem, ki je v vsem odločilnega pomena: da namreč današnji družbeni model blaginje zahodnega sveta premočno sloni na uporabi poceni energetskega virov in naraščajoči, pogosto neučinkoviti uporabi in izkoriščanju materialov.

4.14 Pobuda za gospodarno ravnanje z viri – oziroma, še boljše, ponovno aktivirana trajnostna strategija – pa bi se morala

(?) EESO je že leta 2004 v raziskovalnem mnenju o *ocenjevanju strategije trajnostnega razvoja EU* (gl. str. 22–37 v UL C 117, 30.4.2004) opozoril natanko na to in Komisijo zaman zaprosil, naj tej okoliščini namenja poseben pomen.

prav s tem dejstvom veliko bolj ukvarjati. V sporočilu Komisije so resda na nekaterih mestih omenjeni „različni interesi“, ki ovirajo bolj gospodaren pristop do virov, vendar pa ti interesi niso niti jasno opisani niti ni pojasnjeno, kako se namerava politika s tem spopadati.

4.15 Kako težavno pa se je spopadati s takšnimi nasprotujočimi si interesi, se trenutno dobro kaže v Nemčiji, kjer je bila sprejeta odločitev o temeljnem prestrukturiranju energetike, ne da bi bil postavljen pod vprašaj cilj zmanjšanja CO₂.

Velike spremembe

4.16 Velika naloga, pred katero smo, je v tem, da opišemo, razvijemo in uresničimo „velike spremembe“, „novo“ gospodarstvo in s tem novo konkurenčnost gospodarstva (tudi v svetovnem merilu). Čas poceni energije in surovin se zaradi njihove prekomerne rabe izteka, in tudi prihodnjim rodovom smo dolžni, da se te okoljske dobrine, ki so postale redke, naučimo deliti. Politika mora zato veliko jasneje pokazati, da konkurenčnost gospodarstva, ki temelji na poceni energiji in prekomernem izkoriščanju naravnih virov in ki poleg tega lahko eksternalizira okoljske stroške, dolgoročno nikakor ni vzdržna. Z družbenega in gospodarskega vidika cilj ne more in ne sme biti ohranitev, temveč prestrukturiranje takšnega gospodarstva.

4.17 K temu lahko precej prispeva vodilna pobuda za gospodarno ravnanje z viri, vendar sama tega ne more doseči. Kajti vprašanje gospodarnosti z viri ne prinaša odgovora na druge vidike trajnosti. Zato je bila razvita strategija trajnostnega razvoja, ki mora opisati in začeti s postopnim družbenim in gospodarskim prestrukturiranjem Evrope ter ga povezati z vprašanji medgeneracijske pravičnosti in pravične razdelitve.

4.18 Vodilni pobudi za gospodarno ravnanje z viri ne uspe opredeliti niti pojma „gospodarnost z viri“. To je še ena pomanjkljivost, na katero želi opozoriti EESO. Zaželeno bi bilo, da bi bilo za posamezne izdelke, postopke in področja natančneje opisano stanje tehnike, ki velja za gospodarno z viri, in da bi to stanje spodbujali v okviru „načela top runner“ (glede na najboljše dosežke). Z oznako energetske učinkovitosti, na primer hladilnikov, je Evropska komisija že naredila prve korake v to smer.

4.19 Ni dvoma, da je treba za vzpostavitev struktur, gospodarnih z viri, uporabiti različne instrumente. Eden od njih je določanje cene izdelka, ki bo po mnenju Komisije imelo pomembno vlogo. Njeno opozorilo, da je treba „dati večji poudarek ustreznim cenam in temu, da postanejo te bolj pregledne za potrošnike [...], da bodo odražale celotne stroške rabe virov“, je torej pravilno. To spoznanje pa resnično ni noben nov dosežek znanja leta 2011. In tudi ni novo, da EESO že dolgo poziva k ustreznim „internalizaciji zunanjih stroškov“. Težava pa je v tem, da se zgodi veliko premalo. Za to niso krive le Komisija in države članice, ampak tudi odpor delov gospodarstva, ki pač

od tega nimajo nobene koristi, temveč bi jih, nasprotno, zahtevano temeljno prestrukturiranje „negativno“ prizadelo. Politiki mora uspeti te odpore postopoma premagati.

4.20 Da bi to dosegli, bi bilo nujno pojasniti, kako se name-rava vplivati na „ustrezne cene“ in na to, da „postanejo te bolj pregledne“. Vendar informacij o tem v strategiji ni.

5. Združevanje politike in civilne družbe, gospodarnosti z viri, strategije Evropa 2020 in trajnosti. Oziroma: potrebno je dobro upravljanje

5.1 Če trajnostni razvoj, vzpostavljanje „zelenega gospodarstva“ ali prestrukturiranje v smeri gospodarstva, gospodarnega z viri, napredujejo le počasi, bo politika ravnala pametno, če skrbno razmisli, kje so vzroki. Nekaj odgovorov na to je EESO zgoraj že nakazal.

5.2 Počasi, zelo počasi se uveljavlja spoznanje, da morajo biti spremembe v našem današnjem gospodarskem sistemu dejansko „velike“, da bo resnično mogoče govoriti o trajnostnem razvoju. EESO pozdravlja, da je v sporočilu Komisije o tem vprašanju navedenih nekaj konkretnih števil, na primer, da bi bilo treba do leta 2050 izpuste CO₂ v EU zmanjšati za 80 do 95 %. Predsednik Evropske komisije Barroso je, ko so bile te ciljne vrednosti prvič navedene, govoril o „novi industrijski revoluciji“, s katero se soočamo oziroma jo moramo izvesti.

5.3 EESO v okviru te bližajoče se razprave opozarja, da je po njegovem mnenju temeljna razprava o „pojmu rasti“ več kot potrebna. Ustrezna mnenja Odbora o temi „Preko meja BDP“ Komisija in Svet poznata. V njih je pojasnjeno, da stara narodnogospodarska formula „rast je blaginja“ danes ne deluje več.

5.4 V okviru vodilne pobude za gospodarno ravnanje z viri in strategije Evropa 2020 pa žal te razprave ni dovolj. Nasprotno: tam zapisano lahko daje vtis, da je „rast“ sama po sebi vrednota.

5.5 V strategiji Evropa 2020 je zapisano: „Strategija Evropa 2020 bi morala biti zasnovana na treh prednostnih področjih:

- pametni rasti – razvoju gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah,
- trajnostni rasti – spodbujanju bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodameje izkorišča vire,
- vključujoči rasti – utrjevanju gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki omogoča ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo.

Ta tri prednostna področja se medsebojno krepijo. Skupaj oblikujejo vizijo socialnega tržnega gospodarstva Evrope za 21. stoletje.“

5.6 EESO se sprašuje, kakšno sporočilo želita Komisija in Svet poslati s takšnimi formulacijami. Ali naj si družba to razlaga tako, da je v preteklosti obstajala rast, ki ni temeljila

na znanju in inovacijah? Ali spodbujanje visoke zaposlenosti ter socialne in teritorialne kohezije ni bilo že od vselej cilj politike? In ali te različne „filozofije rasti“ samodejno vodijo k trajnostnemu razvoju? Če je tako, zakaj potem Komisija oziroma Evropski svet ne uporabljata več izraza „trajnost“? Zakaj se opisuje vizija „socialnega tržnega gospodarstva Evrope za 21. stoletje“, ne pa – recimo – „socialno-ekološkega tržnega gospodarstva“?

5.7 Tako Komisija zelo dobro ve, da na primer dosledna zaščita virov lahko prispeva k upadanju in ne k rasti bruto domačega proizvoda. Če vse običajne žarnice zaradi prepovedi prodaje nadomestimo z varčnimi žarnicami, če so stavbe ustrezno izolirane ter izvedeni vsi ukrepi za varčevanje z energijo, se bo na primer poraba energije drastično zmanjšala, s tem pa tudi BDP. Zato EESO ponovno opozarja, da

— je treba „rast“ ponovno opredeliti in da

— BDP ni enota, ki kaj pove o sreči, blaginji, okoljskih razmerah, zdravju ali socialni pravičnosti.

Nova industrijska „revolucija“ – revolucija odgovornosti

5.8 Če predsednik Komisije Barroso govori o „novi industrijski revoluciji“, ima prav samo v smislu radikalnosti mogočih sprememb. Prihodnost zahteva nov model proizvodnje in potrošnje. Barroso seveda zelo dobro ve, da je izraz „revolucija“ družbeno in politično povsem neumesten in lahko vzbuja strahove. Revolucije izhajajo iz zatiranih večin, ki želijo nesprejemljive razmere hitro in trajno spremeniti z uporabo proti „oblastnikom“.

5.9 V razpravi o trajnostnem razvoju oziroma o gospodarnosti z viri pa nimamo opraviti s takšnimi razmerami. Nasprotno: nobene zatirane večine ni, ki bi se uprla oblastniškimi strukturam. Prej velja, da se vendar povsem dobro živi v družbi, ki vsako leto porabi toliko nafte, kolikor je nastalo v približno 5 milijonih let, in ki vsako leto iztrebi 10 000-krat toliko vrst, kot bi jih izginilo z evolucijo.

5.10 Zato se zastavljata naloga in vprašanje, kako med danes živečimi generacijami razviti kolektivni občutek odgovornosti do prihodnjih generacij in kako vzpostaviti pritisk za dejanske spremembe, ki lahko pomenijo tudi odpoved potrošnji.

5.11 Pri tem je osrednjega pomena, da sta civilna družba in gospodarstvo že od začetka v zadostni meri vključena v proces. Natanko to je in je bila dosedanja naloga strategije trajnostnega razvoja EU, sprejete leta 2001 v Göteborgu.

Stanje strategije trajnostnega razvoja v EU

5.12 EESO je že dolgo let zelo pozorno in zavzeto spremljal strategijo trajnostnega razvoja EU, ki jo je sprejel Evropski svet leta 2001. Že od samega začetka je zahteval, naj se prav tej dolgoročni strategiji nameni kar največ pozornosti.

5.13 EESO je vedno (in pogosto) zahteval, da bi morala strategija trajnostnega razvoja zastavljati **jasne smernice** ter s tem **kvalitativne in kvantitativne cilje** državljanom, gospodarstvu in združenjem, pa tudi politikom. Po tem bi se morale ravnati kratkoročne in srednjeročne odločitve, in vsa politična področja EU bi morala biti usmerjena k ciljnim vizijam strategije trajnostnega razvoja.

5.14 Prav tako pogosto pa se je EESO moral pritoževati, da strategija trajnostnega razvoja po njegovem mnenju ni samo veliko preveč nejasno oblikovana, temveč je v političnem pogledu tudi mačehovsko obravnavana.

5.15 Odbor je pozdravil tudi, da mu je Evropski svet v revidirani strategiji trajnostnega razvoja iz leta 2006 dodelil posebno vlogo, in sicer pripravo prispevkov posebej za poročila o napredku, ki jih vsaki dve leti pripravlja Evropska komisija. Čeprav sta bili v letih 2007 in 2009 objavljeni ustrezni poročili Komisije, ki ju je Odbor tudi **naknadno** komentiral in ocenil, pa Komisija **ni** zaprosila za prispevke EESO pred pripravo teh poročil, kot je bilo predvideno.

5.16 Naslednje poročilo o napredku bi moralo biti – ob ohranitvi dvoletnega ciklusa, kot ga je sprejel Evropski svet – pravzaprav objavljeno letos, vendar vse kaže, da se to ne bo zgodilo. Za prispevek EESO Komisija doslej ni zaprosila.

5.17 V *Delovnem programu Komisije za leto 2011* ⁽³⁾ ni nobene navedbe, da bo Komisija takšno vmesno poročilo predložila, pa tudi strategija trajnostnega razvoja v 51-stranskem dokumentu sploh ni omenjena. Dokument vsebuje sklice na neverjetno število najrazličnejših strategij EU, ne pa tudi na strategijo trajnostnega razvoja. EESO to najgloblje obžaluje.

5.18 V zvezi s strategijo trajnostnega razvoja je torej vse izredno tiho; po mnenju EESO pretiho. Veliko političnih obljub, ki so bile dane v strategiji trajnostnega razvoja, kot na primer predložitev seznama okolju škodljivih subvencij, ni bilo izpolnjenih. V dnevno-političnem poslovanju gre samo za strategijo Evropa 2020, ki pa sama nima nobene resnične povezave s strategijo trajnostnega razvoja.

5.19 Zelo slab signal za civilno družbo je, da o strategiji trajnostnega razvoja praktično ni več nobene politične razprave in sporočanja. EESO se sprašuje, zakaj je tako in kako naj si družba to razlaga. Komisiji mora biti jasno, da nastaja vtis, kot da so številne krize ⁽⁴⁾ v zadnjih mesecih in letih v takšni meri zahtevale izključno osredotočenost politike, da je bila dolgoročna politika pri tem potisnjena povsem v ozadje.

5.20 Ob tem pa se vedno več ljudi – po mnenju EESO povsem upravičeno – vprašuje, ali te krize, ki se pogosto pojavljajo na zelo različnih političnih področjih, niso morda a) medsebojno prepletene in b) odraz oziroma posledica netrajnostnega gospodarjenja.

5.21 Poročilo predsedstva Sveta o *pregledu strategije EU za trajnostni razvoj 2009* ⁽⁵⁾ je vsekakor mogoče razlagati tako, da je vsaj Svetu jasno, da to najbrž drži. Že v prvem stavku dokumenta piše: „Trenutno stanje je v številnih pogledih netrajnostno; presegli smo meje zmogljivosti našega planeta ter obremenili socialni in ekonomski kapital. Čeprav smo nenehno poudarjali, da so spremembe nujne, so rezultati samo delni.“ Poročilo je v bistvu zavze-manje za strategijo trajnostnega razvoja, ki je „dolgoročna vizija“ in „zagotavlja vseobsegajoč politični okvir s smernicami za vse politike in strategije EU [...]“. Izziv strategije za trajnostni razvoj je zagotovitev, da bo resnično vplivala na politike EU [...], s čimer bo zagotovljena usklajenost med kratko- in dolgoročnimi cilji in različnimi sektorji.“

5.22 Splošni politični okvir, ki naj bi ga tvorila strategija trajnostnega razvoja EU ter na katerega opozarja EESO in je tudi po mnenju Sveta potreben, obstaja torej trenutno kvečjemu le še kot zahteva v starih dokumentih in v nekaterih govorih, ne pa tudi v politični realnosti. Te vrzeli ne moreta zapolniti niti vodilna pobuda za gospodarno ravnanje z viri niti strategija Evropa 2020.

5.23 Po mnenju EESO obstaja velika nevarnost, da bodo državljani izgubili pregled. Ne samo zato, ker je medtem postalo popolnoma nejasno, katera strategija zdaj obstaja in je zavezujoča, ampak tudi zato, ker tudi izrazi ustvarjajo zmedo. Tako strategija *Evropa 2020* nenehno govori o rasti v najrazličnejših oblikah, vendar pa se izraza „trajnost“ ali „trajnostni razvoj“ ne pojavljata več.

5.24 Po mnenju EESO je zato primerno, da Komisija zelo kmalu in zelo jasno razloži, kako sta strategija *Evropa 2020* in strategija trajnostnega razvoja medsebojno povezani. EESO se vnovič opredeljuje za to, da bi ponovno oživili strategijo trajnostnega razvoja in strategijo *Evropa 2020* razumeli kot skrajno pomemben element za usmeritev v prestrukturiranje osrednjih gospodarskih področij.

V Bruslju, 22. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽³⁾ COM(2010) 623 konč., 27.10.2010.

⁽⁴⁾ Če naštejemo samo nekatere: finančna kriza/kriza eura, energetska kriza, krizi v zvezi s podnebjem in biotsko raznovrstnostjo, problematika lakote.

⁽⁵⁾ Dokument Sveta 16818/09, 1.12.2009.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Vrh Rio+20: na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu in boljšemu upravljanju

(COM(2011) 363 konč.)

Prispevek evropske organizirane civilne družbe

(2011/C 376/19)

Poročevalec: **g. WILMS**

Evropska komisija je 20. junija 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Vrh Rio+20: na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu in boljšemu upravljanju

COM(2011) 363 konč.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 22. septembra) s 141 glasovi za, 2 glasovoma proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da mora konferenca ZN o trajnostnem razvoju v Riu leta 2012 dati jasen signal mednarodni skupnosti, s konkretnimi predlogi za prehod h gospodarskemu sistemu, ki temelji na kvalitativni gospodarski rasti, ki bo pomagala zmanjšati revščino in socialno nepravilnost ter hkrati ohranjala naravno življenjsko okolje za prihodnje generacije.

1.2 Odbor pozdravlja sporočilo Komisije ⁽¹⁾ kot pomembno izhodišče za skupno analizo in oblikovanje stališča institucij EU v pripravah na konferenco Rio+20. Pri tem Odbor opozarja na svoje delo v zvezi z vodilno pobudo o Evropi, gospodarni z viri, in Načrtom za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 ⁽²⁾. Na podlagi tega želi Odbor poudariti naslednje:

1.3 Odbor je prepričan, da je treba prehod na trajnostno gospodarstvo vključiti v širšo strategijo trajnostnega razvoja in ga pravično izpeljati. Odbor pozdravlja, da sedaj tudi Komisija obravnava socialno razsežnost trajnostnega razvoja. Odbor želi, da se ta pristop močneje poudari. Temeljnega pomena so: socialna kohezija, pravičnost, tudi v smislu pravičnosti med generacijami, pravična porazdelitev in rešitve socialnih problemov, kot so vse večja neenaka obravnava, nedostopnost najrazličnejših virov, revščina in brezposelnost.

1.4 Odbor podpira politična priporočila Mednarodne organizacije dela (MOD) o zelenih delovnih mestih in zlasti poudarja, da je treba socialne partnerje dejavno vključiti v spremembe

delovnega okolja. Odbor poleg tega v celoti podpira pobudo ZN o minimalni ravni socialne zaščite (*Social Protection Floor Initiative*), s katero naj bi zagotovili temeljne socialne pravice in socialne transferje ter dostopnost osnovnih potrebščin in socialnih storitev za vse.

1.5 Odbor pozdravlja, da sta sporočilo Komisije skupaj predložila komisarja, pristojna za okolje in razvoj, s čimer se jasno poudarja povezava med okoljem, trajnostnim razvojem in razvojno pomočjo. Odbor se zavzema za to, da nova opredelitev politike razvojne pomoči temelji na ideji trajnostnega razvoja in da se to odraža tudi v strukturi pomoči pa vse do snovanja projektov pomoči za lokalni razvoj.

1.6 Odbor najostreje obsoja dejstvo, da po vsem svetu, zlasti v državah v razvoju, milijarda ljudi trpi lakoto, kar je popolnoma v nasprotju z uresničevanjem prvega razvojnega cilja tisočletja. Odbor je prepričan, da mora biti zagotavljanje dostopa do virov, hrane in energije med prednostnimi nalogami svetovne agende o trajnosti. Za uresničitev teh ciljev je nujno potrebna dejavna udeležba civilne družbe pri oblikovanju politike na lokalni in nacionalni ravni, pri tem pa je treba zlasti poudariti tudi vlogo žensk v državah v razvoju.

1.7 Odbor je prepričan, da so za prehod na okolju prijazno gospodarstvo potrebni politični ukrepi na mednarodni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni s široko paleto političnih instrumentov. Sem sodijo zlasti ukrepi, ki zagotavljajo, da cene na trgu pravilno odražajo ekološke stroške, ter prehod na okolju prijazno finančno politiko, ki temelji na obdavčenju porabe virov in ne na obdavčenju dela. Programe javne porabe je treba usmeriti k spodbujanju naložb v trajnostne tehnologije in projekte. Ukiniti je treba okolju škodljive subvencije, pri

⁽¹⁾ COM(2011) 363 konč.

⁽²⁾ Glej stran 110 v tem Uradnem listu.

čemer je treba ustrezno upoštevati socialne posledice. Z javnimi naročili je treba podpreti okolju prijazne izdelke in storitve. Sprejeti je treba ukrepe za boljšo medsebojno podporo svetovne trgovine in trajnostnega razvoja.

1.8 Treba je določiti jasne parametre za merjenje napredka pri doseganju večje trajnosti. Razviti je treba metode za merjenje gospodarskega napredka, ki presega BDP in temelji na izboljšanju blaginje in kakovosti življenja ljudi ob upoštevanju boja proti revščini, ustvarjanja dostojnih pogojev dela in ohranjanja naravnega okolja. Ob upoštevanju svojega mnenja *Preko meja BDP – ukrepi za trajnostni razvoj* ⁽³⁾ namerava EESO še pred konferenco Rio+20 predložiti stališče o tem, kako bi bilo treba v razvoj teh kazalnikov vključiti civilno družbo.

1.9 Na podlagi tega bi bilo treba na konferenci Rio+20 sprejeti mandat za okolju prijazno gospodarstvo, ki bi ga morali ZN vztrajno izpolnjevati. Ta mandat bi moral vsebovati šest glavnih točk:

- merjenje napredka pri doseganju okolju prijaznega gospodarstva;
- regulativni ukrepi za prehod na okolju prijazno gospodarstvo;
- izobraževanje o trajnostnem razvoju za spodbujanje okolju prijaznega gospodarstva;
- instrumenti finančne politike za spodbujanje okolju prijaznega gospodarstva;
- državni izdatki in naložbe v okolju prijazno gospodarstvo;
- določitev ciljev za okolju prijazno gospodarstvo.

1.10 Rezultate dela, ki bo temeljilo na omenjenem mandatu, je treba uporabiti za pripravo akcijskih načrtov in strategij na nacionalni ravni za prehod na okolju prijazno gospodarstvo, pri čemer je treba upoštevati nacionalne posebnosti posamezne države.

1.11 Upravljanje na mednarodni ravni in ravni ZN na področju trajnostnega razvoja in okolja je treba nujno bolj povezati in okrepiti, da bo mednarodna skupnost naredila potrebne korake za trajnostni razvoj. Konferenco Rio+20 je treba izkoristiti za vzpostavitev trdnega institucionalnega okvira na ravni ZN. Program ZN za okolje bi bilo treba okrepiti in

nadalje razvijati kot institucijo. Odbor poleg tega meni, da je koncept sveta za trajnostni razvoj, katerega bi sestavljali politični voditelji držav članic ZN in ki bi bil neposredno podrejen generalni skupščini, primeren za uspešno obvladovanje izzivov, ki so povezani s potrebnimi koraki za zagotovitev trajnostnega razvoja in uvedbo okolju prijaznega gospodarstva.

1.12 Prehod na trajnostno gospodarstvo bo uspešen pod pogojem, da ga sprejema in podpira civilna družba. Odbor se zato izrecno zavzema za aktivno vključitev predstavnikov organizirane civilne družbe v pripravo konference Rio+20 in dejavnosti po njej ter za zagotovitev, da se ji v pogajanjih na konferenci in pri izvajanju rezultatov dejansko prisluhne. Dosedanje oblike udeležbe je treba kritično preveriti, da se ugotovi, ali učinkovito izpolnjujejo to nalogo. Odbor že pred konferenco Rio+20 dejavno podpira ta proces z organizacijo konferenc civilne družbe in posvetovanji s predstavniki evropske civilne družbe in civilne družbe iz drugih regij sveta.

1.13 Upravljanje za trajnostni razvoj bi bilo treba okrepiti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, pa tudi pri upravljanju podjetij. Pogoj za to je učinkovita in institucionalno zagotovljena udeležba civilne družbe pri temah in projektih, ki so pomembni za prehod na okolju prijazno gospodarstvo in trajnostni razvoj, in sicer z demokratičnimi procesi ter vzpostavitvijo struktur za dialog. Evropa bi morala k razpravi na vrhu Rio+20 prispevati svoje pozitivne izkušnje z udeležbo javnosti pri postopkih odločanja, odprtim dostopom do okoljskih informacij in dostopom do pravnega varstva na podlagi t.i. Aarhuške konvencije ter pozvati k vzpostavitvi podobnih struktur na svetovni ravni.

1.14 Da bi zagotovili večje in pravno legitimno upoštevanje interesov dolgoročne trajnosti, Odbor podpira pobudo Sveta za prihodnost sveta (*World Future Council*), da se na ravni ZN in nacionalni ravni ustanovi institucija ombudsmana za prihodnje generacije.

1.15 EU in države članice bi morale najprej izpolniti svoje naloge na področju trajnostnega razvoja in prehoda na okolju prijazno gospodarstvo. Odbor je prepričan, da bo pogajalsko stališče EU na konferenci Rio+20 močnejše, če si bo EU v skladu s svojo zgodovinsko odgovornostjo sama postavila ambiciozne cilje na področju trajnostnega razvoja. Na nekaterih področjih je to že storila, na drugih pa mora močno okrepiti prizadevanja ali pa z njimi sploh začeti. Odbor nujno poziva Svet, Komisijo in Evropski parlament, naj v celoti izvajajo vse sedanje cilje za zmanjšanje emisij do leta 2020 in preučijo, ali bi bilo treba cilj za zmanjšanje emisij do leta 2020 povišati na 25 %, da bi bilo doseganje prihodnjih ciljev cenejše in da se utre pot nadaljnjim mednarodnim dogovorom. Poleg tega morajo države članice nujno izvajati vse potrebne ukrepe za uresničitev cilja, da se energetska učinkovitost do leta 2020 poveča za 20 %. Na splošno bi morala EU politične posledice prehoda na okolju prijaznejše gospodarstvo za bolj trajnostni razvoj upoštevati pri opredelitvi novega večletnega finančnega okvira, oblikovanju svojih najpomembnejših politik, kot so kmetijska,

⁽³⁾ UL C 100/09, 30.4.2009, str. 53.

kohezijska, trgovinska in razvojna politika, ter pri nadaljnjem izvajanju strategije Evropa 2020. Po konferenci Rio+20 bi morala EU pregledati svojo strategijo o trajnosti.

2. Ozadje

2.1 Generalna skupščina ZN je 24. decembra 2009 sprejela resolucijo, v skladu s katero bo leta 2012 v Riu organizirana Konferenca ZN o trajnostnem razvoju.

2.2 EESO je leta 2010 razpravljaj o pristopu EU k temu pomembnemu dogodku in septembra 2010 sprejel prvo mnenje o tej temi ⁽⁴⁾. Od tedaj je v New Yorku in drugod potekalo več pripravljanih srečanj in Evropska komisija je predložila sporočilo (COM(2011) 363 konč.) o morebitnih smernicah EU za pogajanja na vrhu Rio+20. Na podlagi široke razprave s predstavniki organizirane civilne družbe je EESO v tem mnenju nadalje razvil svoja stališča in poziva k temu, da se v pogajalsko strategijo EU za vrh Rio+20 kot temelje vključi vrsta točk.

2.3 V skladu z resolucijo generalne skupščine se s to konferenco povezujejo trije cilji:

— doseči ponovno politično zavezo k trajnostnemu razvoju;

— ovrednotiti dosedanji napredek in neuresničene sklepe pomembnejših vrhov o trajnostnem razvoju;

— obravnavati nove in prihodnje izzive.

2.4 **Sedanje stanje.** Čeprav je bil v preteklih 20 letih v zvezi z nekaterimi vidiki trajnostnega razvoja vsekakor dosežen napredek, se položaj na številnih področjih poslabšuje:

— revščina se je v absolutnih številkah povečala. 2,6 milijarde ljudi živi z manj kot 2 euroma na dan;

— 1,5 milijarde delavcev, t.j. polovica svetovnega aktivnega prebivalstva, je v negotovem delovnem razmerju. Leta 2010 je bila stopnja brezposelnosti najvišja od vseh doslej zabeleženih;

— emisije CO₂ in kopičenje toplogrednih plinov v ozračju se nenehno povečujejo in podnebne spremembe vse bolj poslabšujejo življenjske razmere v mnogih delih sveta;

— po vsem svetu naraščajo migracije, to pa še povečuje pritisk na okolje in zanesljivost oskrbe;

— iz sedanjega demografskega razvoja lahko sklepamo, da se bo število svetovnega prebivalstva do leta 2050 povečalo na približno 9 milijard, kar bo še dodatno zaostriło probleme.

2.5 **Novi in prihodnji izzivi.** Naraščajoče število prebivalstva, vse večja pričakovanja glede življenjskega standarda in vse večja poraba surovin povzročajo pomanjkanje živil, energije in drugih naravnih virov. Posledica so rast cen ter resni socialni in politični problemi.

2.6 Zagotavljanje oziroma doseganje ustrezne prehranske varnosti, zanesljive oskrbe z energijo in viri za vse prebivalce ter za prihodnje generacije sveta z naraščajočim številom prebivalstva in omejenimi naravnimi viri je eden največjih izzivov v prihodnjih 100 letih. Zato potrebujemo kvalitativno gospodarsko rast, ki bo pomagala zmanjšati revščino in socialno nepravilnost ter hkrati ohranjala naravno življenjsko okolje za prihodnje generacije. Ena od ključnih tem svetovnega vrha leta 2012 bi morala biti vzpostavitev institucionalnih struktur za obvladanje tega izziva.

2.7 Predsedniki vlad ter gospodarski in finančni ministri so se v zadnjih treh letih močno ukvarjali z gospodarsko in finančno krizo. Ti pereči kratkoročni problemi pa ne smejo odvracati od problemov svetovnega realnega gospodarstva, ki vse bolj prihajajo do izraza, in nujne potrebe po bolj trajnostni, pravičnejši in okolju prijaznejši usmeritvi svetovnega gospodarstva. Že ta preusmeritev sama je pomembna spodbuda za nove naložbe in delovna mesta ter bi morala poskrbeti za večjo pravičnost, trajnost, stabilnost in odpornost. Lahko prispeva k reševanju sedanjih gospodarskih težav.

2.8 **Obnovljena politična zaveza.** Konferenca Rio+20 je odločilna priložnost za izoblikovanje okvira za ta prehod in dosego potrebne politične zaveze na višji ravni za uresničitev teh sprememb. Temeljnega pomena je, da se predsedniki vlad sami ukvarjajo s temi vprašanji, da se udeležijo konference in prispevajo k njenemu uspehu. Ker je preusmeritev svetovnega gospodarstva ključna tema konference, morajo na njej sodelovati tudi ministri, pristojni za finance, okolje in razvoj.

2.9 Trajnosten razvoj je odvisen od civilnodružbenih pobud in udeležbe. Civilna družba mora biti dejavno vključena tako v priprave vrha kot tudi v naknadne dejavnosti in izvajanje sklepov. Na nacionalni in mednarodni ravni je treba vzpostaviti strukture dialoga, da se omogoči dialog med civilnodružbenimi akterji ter med civilno družbo in nosilci političnega odločanja o temah, ki so povezane s prehodom na okolju prijazno gospodarstvo in trajnostnim razvojem.

⁽⁴⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Svetovnemu vrhu o trajnostnem razvoju leta 2012 naproti, UL C 48, 15.2.2011, str. 65.

2.10 V skladu z resolucijo generalne skupščine bosta na dnevnem redu naslednji dve temi:

- okolju prijazno gospodarstvo v povezavi s trajnostnim razvojem in izkoreninjanjem revščine;
- institucionalni okvir za trajnostni razvoj.

2.11 Na enem samem vrhu ne bo mogoče doseči dogovora o vseh ukrepih, ki so potrebni na svetu za prehod na okolju prijazno gospodarstvo in učinkovitejšo spodbujanje trajnostnega razvoja. Zato Odbor meni, da bi moral biti prednostni cilj na konferenci Rio+20, da se v naslednjih letih ustvari trden institucionalni okvir v okviru Združenih narodov za izvajanje sklepov, trajno spodbujanje trajnostnega razvoja po vsem svetu in izvajanje akcijskega programa za prehod na okolju prijazno svetovno gospodarstvo.

3. Institucionalni okvir – nov svet za trajnostni razvoj

3.1 Na mednarodni ravni je Komisija ZN za trajnostni razvoj že 19 let pristojna za spremljanje napredka pri uresničevanju trajnostnega razvoja po vsem svetu. Vendar pa v svoji sedanji obliki ni več smiselna. Nekatere probleme je sicer pravilno analizirala, vendar jih ni bila sposobna reševati s konkretnimi ukrepi. Za učinkovitejšo obravnavo velikih svetovnih vprašanj trajnosti je potrebna močnejša struktura v okviru Združenih narodov.

3.2 Med različnimi možnostmi krepitve institucionalne strukture v okviru Združenih narodov se Odbor zavzema za razvijajoč se koncept novega **sveta za trajnostni razvoj**, ki je neposredno podrejen generalni skupščini ter združuje in krepi trenutne dejavnosti, ki jih ločeno opravljata Ekonomski in socialni svet (ECOSOC) in Komisija za trajnostni razvoj.

3.3 Članice tega sveta bi bile vse države sveta, ki bi jih zastopali njihovi vodilni politični predstavniki. Svet bi spodbujal svetovne ukrepe v zvezi z vsemi vidiki trajnostnega razvoja in prehod na okolju prijaznejše gospodarstvo ter dajal pobude za ukrepe v zvezi z novimi vse pomembnejšimi temami, kot sta prehranska varnost in zanesljiva oskrba z energijo.

3.4 Ta novi svet bi moral tesno sodelovati s Svetovno banko in Mednarodnim denarnim skladom, ki bi tudi morala dobiti novo nalogo, tj. spodbujati trajnostni razvoj, na kar bi se po novem morala osredotočiti pri svojem delu.

3.5 Program ZN za okolje (UNEP) in Program ZN za razvoj (UNDP) bi bilo treba okrepiti, da bi lahko skupaj pripravljala prispevke o okoljski in razvojni razsežnosti trajnostnega razvoja, ki bi imeli večjo veljavo.

3.6 **Upravljanje na nacionalni ravni.** Hkrati z ustvarjanjem močnejših struktur na ravni ZN morajo politični voditelji izkoristiti vrh tudi za to, da na novo oživijo lastne nacionalne mehanizme za spodbujanje trajnostnega razvoja.

3.7 Nacionalne strategije za trajnostni razvoj je treba na novo oživiti in predelati ter vanje vsestransko vključiti gospodarstvo in vse elemente civilne družbe. Posvetovalni organi, kot so sveti za trajnostni razvoj, morajo imeti na voljo ustrezne vire za izpolnjevanje svoje vloge kot vir idej in gonilna sila napredka.

3.8 **Upravljanje na regionalni in lokalni ravni.** Po vsem svetu je mnogo odličnih primerov za to, kaj lahko dosežejo podnacionalne oblasti. Na tem svetovnem vrhu bi bilo treba izpostaviti najboljše primere kot zglede in nacionalne vlade pozvati, naj spodbujajo lokalne in regionalne oblasti k doseganju nadaljnega napredka in jih pri tem podpirajo.

3.9 **Vloga gospodarstva in socialnih partnerjev.** Prišel je čas, da se na podlagi najboljših primerov dobre prakse s pripravo okvirnega sporazuma o družbeni odgovornosti podjetij za trajnost in okvirnega sporazuma o odgovornosti na podlagi standarda ISO 26000 v večji meri spodbudijo najboljše trajnostne prakse podjetij. Pogajanja o tem bi se morala začeti na svetovnem vrhu. Socialni partnerji bi morali biti močno zastopani v tem procesu.

3.10 **Vloga civilne družbe.** Prehod na trajnostno gospodarstvo je lahko uspešen le, če je civilna družba dejavno vključena v ta proces. Pogoj za to so demokratični procesi ter vzpostavitev struktur za dialog med civilno družbo in nosilci političnega odločanja. Informacije o okolju, o napredku pri doseganju okolju prijaznejšega gospodarstva in o drugih vidikih trajnostnega razvoja morajo biti splošno dostopne v vseh državah, da lahko o teh ključnih vprašanjih poteka strokovna javna razprava. V Evropi je Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Aarhuška konvencija) iz leta 1998 uspešno prispevala k razširitvi in krepitvi pravic javnosti do informacij ter k spodbujanju udeležbe javnosti in dostopa do pravnega varstva. Na vrhu bi bilo treba spodbuditi pripravo podobnih konvencij v vseh regijah sveta in novi svet za trajnostni razvoj bi moral biti pooblaščen za uresničevanje tega cilja v svetovnem okviru.

3.11 **Ombudsman za prihodnje generacije.** Potrebe prihodnjih generacij so temeljni vidik trajnostnega razvoja, vendar pa te generacije niso zastopane v zadevnih postopkih odločanja. Da bi to popravili ter zagotovili večje in pravno legitimno upoštevanje dolgoročnih interesov, Odbor podpira pobudo Sveta za prihodnost sveta (*World Future Council*)⁽⁵⁾, da se na ravni ZN in nacionalni ravni ustanovi institucija ombudsmana za prihodnje generacije.

⁽⁵⁾ <http://www.futurejustice.org/action-the-campaign/?section=full#21>

4. Okolju prijazno gospodarstvo

4.1 Trenutno delovanje svetovnega gospodarstva ni usmerjeno v trajnostni razvoj. Z okoljskega vidika spodbuja prekomerno rabo naravnih virov, onesnažuje okolje in ni sposobno zaustaviti podnebnih sprememb. S socialnega vidika je odgovorno za veliko brezposelnost in revščino ter zelo razširjeno slabo zdravstveno stanje in pomanjkljivo izobrazbo.

4.2 Prehod na okolju prijazno svetovno gospodarstvo pomeni novo usmeritev njegovega delovanja v bolj trajnostne rezultate. Treba je preveriti, ali gospodarski cilji prispevajo k trajnostnemu razvoju. Vse instrumente gospodarske politike je treba oblikovati tako, da lahko usmerijo gospodarstvo v bolj trajnostne smeri razvoja.

4.3 Gospodarska rast je bila pri doseganju gospodarskem razvoju pomemben pogoj za dvig splošnega življenjskega standarda. Tudi v prihodnosti mora ostati osrednji cilj, zlasti za države v razvoju, kjer vsi prebivalci še ne uživajo dostojnih življenjskih pogojev. Okolju prijazno gospodarstvo je usmerjeno k ločitvi gospodarske rasti od negativnih posledic za okolje. Biti mora element strategije trajnostnega razvoja, katere cilj je kvalitativna gospodarska rast, ki bo pomagala zmanjšati revščino in socialno nepravilnost ter hkrati ohranja naravno življenjsko okolje za prihodnje generacije. Prehod na okolju prijazno gospodarstvo mora upoštevati temeljna načela pravičnosti, sodelovanja in skupne, vendar različne odgovornosti.

4.4 Odbor pozdravlja, da se v mednarodnih pogajanjih o podnebjju sedaj pri prehodu na nizkoogljično gospodarstvo upoštevata tudi socialna razsežnost in vidik dostojnega dela. To je utemeljeno v skupni viziji za trajnostno globalno ukrepanje v sporazumu iz Cancúna. Odbor podpira politična priporočila Mednarodne organizacije dela (MOD) o zelenih delovnih mestih in zlasti poudarja, da je treba socialne partnerje dejavno vključiti v spremembe delovnega okolja.

4.5 Naloga prehoda k okolju prijaznemu gospodarstvu je zelo obsežna in se jo je treba lotiti na mnogih različnih področjih:

- na mednarodni, nacionalni ter regionalni in lokalni ravni upravljanja;
- v številnih gospodarskih panogah;
- z vključitvijo najrazličnejših podjetij, socialnih partnerjev in drugih gospodarskih akterjev ter
- z vključitvijo državljanov in potrošnikov.

4.6 Na konferenci Rio+20 naj bi sprejeli novo politično zavezo za spodbujanje trajnostnega razvoja in prehoda na

okolju prijazno gospodarstvo po vsem svetu. Udeleženci konference naj bi izdelali načela za prehod na okolju prijaznejše gospodarstvo. Poleg tega naj bi pristojnim organom Združenih narodov podelili mandat za pripravo delovnega programa, usmerjenega v ukrepe, o ključnih vprašanjih za spodbujanje trajnostnega razvoja po vsem svetu.

4.7 **Mandat za okolju prijazno gospodarstvo za organe Združenih narodov.** Odbor predlaga vključitev šestih stebrov ali glavnih točk v mandat za nadaljnje delo organov ZN za trajnostni razvoj:

- merjenje napredka pri doseganju okolju prijaznega gospodarstva;
- regulativni ukrepi za prehod na okolju prijazno gospodarstvo;
- izobraževanje o trajnostnem razvoju za spodbujanje okolju prijaznega gospodarstva;
- instrumenti finančne politike za spodbujanje okolju prijaznega gospodarstva;
- državni izdatki in naložbe v okolju prijazno gospodarstvo;
- določitev ciljev za okolju prijazno gospodarstvo.

4.8 EU in države članice imajo številne izkušnje z uporabo političnih instrumentov za spodbujanje trajnosti, zato bi morala EU te izkušnje dejavno uveljavljati na mednarodni ravni.

4.9 **Merjenje napredka na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu.** Treba je določiti jasne parametre za merjenje napredka pri doseganju večje trajnosti. Treba je razviti metode za merjenje gospodarskega napredka pri izboljšanju blaginje in kakovosti življenja ljudi ob upoštevanju boja proti revščini, ustvarjanja dostojnih pogojev dela in ohranjanja naravnega okolja. Zlasti je potreben dogovor o metodah za merjenje izčrpavanja različnih vrst naravnega kapitala v tleh, vodi, zraku in ekosistemih zaradi gospodarske dejavnosti.

4.10 Na vrhu bi se morali dogovoriti o časovnem načrtu za vzpostavitev sistema merjenja napredka pri doseganju okolju prijaznega gospodarstva.

4.11 EESO je že v mnenju *Preko meja BDP – ukrepi za trajnostni razvoj*⁽⁶⁾ obravnaval meje BDP, morebitne popravke in dopolnila ter potrebo po izdelavi novih meril, s katerimi bi lahko določili dodatne kazalnike za blaginjo in (gospodarsko, socialno in okoljsko) trajnost. EESO namerava še pred konferenco Rio+20 predložiti stališče o tem, kako bi bilo treba v razvoj teh kazalnikov vključiti civilno družbo.

⁽⁶⁾ UL C 100/09, 30.4.2009, str. 53.

4.12 Regulativni ukrepi. Standardi učinkovitosti za mnoge različne izdelke in postopke (zlasti standardi energetske učinkovitosti) v EU so se z leti poviševali zaradi postopnega zaostrovanja minimalnih standardov. EU bi zato morala predlagati primerjalni mehanizem za spodbujanje tovrstnega razvoja na mednarodni ravni. Morebiti bi bilo tudi primerno razviti nove mednarodne pobude za ravnanje s kemikalijami ter ureditev učinkov novih razvijajočih se tehnologij, kot je na primer nanotehnologija.

4.13 Izobraževanje o trajnostnem razvoju in izmenjava informacij. Nekatere države, regije, mesta, podjetja itd. so že pokazali uspešen prehod na trajnostni razvoj v praksi.

4.14 Evropa je dejavno spodbujala izobraževanje o trajnostnem razvoju in kampanje obveščanja o najboljših praksah in novih pobudah na področju trajnosti. S tem pridobljene izkušnje bi bilo treba uporabiti v mednarodni razpravi o instrumentih za okolju prijazno gospodarstvo.

4.15 Ukrepi finančne politike. Vrh bi moral dati nadaljnje spodbude za nacionalna in mednarodna prizadevanja za prehod na okolju prijazno finančno politiko z odpravo nesmiselnih pomoči ter z oblikovanjem davčne politike, ki spodbuja zaposlovanje, hkrati pa zavira onesnaževanje okolja in porabo fosilnih goriv ter drugih naravnih virov. Poleg tega je čas za novo pobudo, katere cilj bi bila mednarodno dogovorjena obdavčitev finančnih transakcij, prihodki iz tega naslova pa bi bili namenjeni za naložbe v trajnostni razvoj.

4.16 Naložbe v raziskave in razvoj. Pristojne organe Združenih narodov bi morali zadolžiti, da ugotovijo, na katerih področjih raziskav in razvoja tehnologij in instrumentov za okolju prijazno gospodarstvo bi bilo koristno združevati prizadevanja pri raziskavah in razvoju prek mednarodnega sodelovanja. Pomembno je, da se po vsem svetu hitro uvajajo nove okolju prijaznejše tehnologije. Pristojni organi Združenih narodov bi morali zlasti ugotoviti ovire, ki preprečujejo hiter prehod na te tehnologije, in razviti načine za njihovo odpravo.

4.17 Javna naročila so lahko učinkovit instrument za spodbujanje podjetij k zagotavljanju okolju prijaznejših izdelkov in storitev. Evropa ima izkušnje z uporabo „zelenih“ javnih naročil ob ohranjanju načel proste trgovine v evropskem okviru. Pristojne organe Združenih narodov bi morali pooblastiti zlasti za spodbujanje najboljših praks na tem področju po vsem svetu.

4.18 Naložbeni tokovi – nov dogovor na svetovni ravni. Po zanesljivih ocenah znašajo potrebne naložbe v prehod na nizkoogljično gospodarstvo v prihodnjih 40 letih samo v energetiki skupno več bilijonov EUR. Tudi za druge vidike prehoda k trajnosti bodo potrebni veliki zneski. Pristojnim organom Združenih narodov bi bilo treba naročiti, da zagotovijo forum za nadzor najpomembnejših globalnih naložbenih tokov in ugotovijo, kje jih je treba povečati ali preusmeriti za zagotovitev prehoda na trajnostno gospodarstvo.

4.19 Zmogljivosti posameznih držav glede naravnih, gospodarskih in človeških virov za prehod k trajnosti so zelo različne. Eden najpomembnejših izzivov svetovnega vrha leta 2012 je zagotoviti več vsebine in obsega novemu dogovoru na svetovni ravni za mobilizacijo javnih in zasebnih virov za programe za krepitev zmogljivosti, prenos tehnologije in trajnostne naložbe in pošteno podporo prizadevanj najmanj razvitih držav in drugih držav v razvoju, da ne bodo zaostajale pri prehodu k trajnosti. Pristojni organi Združenih narodov bi morali nadzorovati napredek pri spoštovanju finančnih in drugih obveznosti za podporo držav v razvoju pri prehodu k trajnosti.

5. Cilji v ključnih sektorjih

5.1 Koncept okolju prijaznejšega gospodarstva bo imel učinek na vse pomembne gospodarske panoge. Vse panoge morajo učinkoviteje uporabljati energijo in druge naravne vire, zmanjšati posledice onesnaženja in nastajanja odpadkov, nameniti večjo pozornost naravnemu okolju in biotski raznovrstnosti ter zagotavljati enake možnosti in pravičnost.

5.2 Mednarodni razvojni cilji so trenutno usmerjeni v uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja. Odbor meni, da bi bilo treba med pregledom teh ciljev, načrtovanim leta 2015, določiti nove mednarodne razvojne cilje za prihodnje obdobje, med katerimi bi imel trajnostni razvoj večji pomen. Na svetovnem vrhu bi bilo treba to sprejeti kot splošni cilj, novemu svetu za trajnostni razvoj pa bi morali naročiti, da predloži konkretne predloge za ključne panoge. Prednostne naloge v nekaterih ključnih sektorjih so povzete v točkah, ki sledijo.

5.3 Energetika. Prehod na okolju prijazno energetiko je največji izziv v okviru celotnega projekta za okolju prijazno gospodarstvo.

5.4 Prehod na okolju prijaznejše gospodarstvo zahteva radikalne spremembe na energetske področju, tj. odmik od fosilnih goriv in prehod na nizkoogljične oz. brezogljične vire energije, kot so obnovljivi viri energije. Hkrati so za gospodarnejše in učinkovitejše spremembe potrebna precejšnja prizadevanja vseh sektorjev za učinkovitejšo uporabo energije, da bi tako preprečili ali zmanjšali rast svetovnega povpraševanja po energiji.

5.5 Dostop do čistih, cenovno dostopnih in sodobnih energetske storitev je nujno potreben za spodbujanje trajnega ekonomsko-socialnega razvoja in za doseganje razvojnih ciljev tisočletja. Po podatkih Mednarodne agencije za energijo več kot 1,4 milijarde ljudi na svetu nima dostopa do električne energije. Dodatna milijarda ima dostop le do nezanesljivih električnih omrežij. Generalna skupščina ZN je nedavno razglasila leto 2012 za mednarodno leto trajnostne energije za vse, kar je priložnost, ki jo nujno potrebujemo za usmeritev večje mednarodne pozornosti na energetske revščino ter cenovno dostopne

rešitve in poslovne modele, ki že obstajajo in jih je mogoče začeti uporabljati na svetovni ravni. EESO je aktivno sodeloval v razpravi o trajnostnem razvoju in trajnostni energiji ter bo še naprej prispeval k tej pomembni temi.

5.6 Mnogi še vedno nimajo zadostnega dostopa do energije (energetska revščina). Prednostni cilj prehoda na trajnostne oblike oskrbe z energijo mora biti zadostna oskrba z energijo po dostopnih cenah za revnejše sloje prebivalstva.

5.7 **Kmetijstvo, biotska raznovrstnost in naravno okolje.** Odbor najostreje obsoja dejstvo, da po vsem svetu, zlasti v državah v razvoju, milijarda ljudi trpi lakoto, kar je popolnoma v nasprotju z uresničevanjem prvega razvojnega cilja tisočletja.

5.8 Odbor poziva mednarodno skupnost, naj prizna pravico do hrane na mednarodni in nacionalni ravni, naj izboljša pravico do lastništva zemljišča in dostopa do zemljišča in vode ter ohrani nadzor nad prisvojitvijo velikih površin zemljišč (*land grabbing*) s strani državnih akterjev in zasebnih investitorjev v državah v razvoju.

5.9 V mnogih delih sveta je treba temeljito pregledati kmetijstvo z vidika okolju prijaznega gospodarstva, zagotavljanja prehranske varnosti za vse, ohranjanja naravnega kapitala tal in njegove raznovrstnosti ter krepitve učinkovitosti virov na tem področju. Zlasti je treba bolje gospodariti z vodnimi viri in jih boljše varovati. Za ta področja je treba določiti nove cilje.

5.10 EESO meni, da je ključ za trajnostno kmetijstvo v ohranjanju količinsko zadostne, visokokakovostne in regionalno diferencirane, površinsko obsežne ter okolju prijazne proizvodnje živil, ki varuje in neguje podeželje, ohranja raznolikost in značilnosti proizvodov ter spodbuja raznolikost in raznovrstnost kulturnih krajin in podeželja⁽⁷⁾. Čeprav je po vsem svetu potrebna večja biotska raznovrstnost, se število vrst še vedno zmanjšuje. Gozdarstvo, rudarstvo, industrija in nenazadnje rast števila prebivalstva tudi ogrožajo biotsko raznovrstnost.

5.11 Treba je uvesti učinkovite ukrepe za boljše in preglednejše delovanje kmetijskih trgov ter preprečiti nestanovitnost in nevzdržno rast cen živilskih proizvodov. Izkoriščanje obnovljivih surovin za proizvodnjo energije ne sme potekati v škodo svetovne preskrbe s hrano. Zanesljivo preskrbo s hrano je treba zagotoviti z zalogami na regionalni ravni. Poleg tega si je treba prizadevati za večjo uporabo ostankov biomase iz kmetijstva in proizvodnje živil.

5.12 Pravice delavcev v kmetijstvu je treba zagotoviti z izvajanjem obstoječih sporazumov mednarodne organizacije dela.

Dejavna udeležba civilne družbe pri izvajanju projektov trajnosti na lokalni in nacionalni ravni je nujna, pri tem pa je treba zlati poudariti tudi vlogo žensk v državah v razvoju.

5.13 **Morsko okolje.** Morsko okolje zaznamuje onesnaženje, čezmeren ribolov in čezmerno izkoriščanje drugih morskih virov. Udeleženci konference bi morali pristojnim organom ZN naročiti, da začnejo nov mednarodni proces za krepitev in usklajevanje obstoječih mehanizmov za varstvo morskega okolja in varstvo ribjih staležev ter drugih morskih virov, ki je učinkovitejše od varstva, ki ga zagotavljajo sedanji predpisi.

6. Demonstracija odgovornosti

6.1 EU mora zaradi verodostojnosti najprej izpolniti svoje naloge na področju trajnosti.

6.2 Države članice in EU morajo storiti naslednje:

- skupaj potrditi politične zaveze za trajnostni razvoj, tako da odgovornost za to prevzamejo voditelji vlad, ki jih pri tem ustrezno podpirajo ministrstva za gospodarstvo in finance ter okolje in druga ministrstva;
- na novo oživiti lastne strategije in akcijske programe za trajnostni razvoj;
- obsežno sodelovati s podjetji in vsemi deli civilne družbe tako pri pripravi svetovnega vrha kot tudi po njem ter pri spodbujanju trajnostnega razvoja in okolju prijaznega gospodarstva.

Akcijski načrt

Evropski ekonomsko-socialni svet namerava aktivno spremljati proces do konference ZN o trajnostnem razvoju v Rio leta 2012. Že med pripravo tega mnenja sta 23. marca 2011 in 7. junija 2011 potekali posvetovanji.

- Po sprejetju mnenja si bo poročevalec aktivno prizadeval za predstavljanje stališča EESO v medinstitucionalnem dialogu, katerega cilj je oblikovati skupno stališče EU.
- Na podlagi sprejetega mnenja bo EESO nadalje gojil dialog z evropsko organizirano civilno družbo. Načrtovana so skupna srečanja s skupino za stike, predstavniki nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov in drugimi organizacijami in mrežami civilne družbe, ki tudi pripravljajo svoje stališče za konferenco Rio+20. Dodatni mejnik v tem procesu civilnodružbene razprave bo velika konferenca, ki jo EESO načrtuje na začetku leta 2012.

⁽⁷⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o reformi skupne kmetijske politike leta 2013, UL C 354, 28.12.2010, str. 35.

- EESO obravnava temo konference Rio+20 tudi zunaj evropskega dialoga, in sicer v okviru svojih odnosov s predstavniki organizirane civilne družbe iz drugih regij sveta, zlasti iz Brazilije, ki bo gostiteljica konference, Kitajske in Južne Afrike. Poročevalec bo aktivno sodeloval v tem dialogu, da bi opredelili skupne ključne točke ciljev organizirane civilne družbe iz različnih regij sveta in uveljavljali ta stališča na konferenci v Riu de Janeiru junija 2012. Poročevalec bo zastopal EESO v razpravah o konferenci Rio+20 v okviru Mednarodnega združenja ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij (AICESIS). Poleg same konference je naslednje leto v Riu načrtovanih več srečanj z našimi mednarodnimi partnerji.

V Bruslju, 22. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050

(COM(2011) 112 konč.)

(2011/C 376/20)

Poročevalec: **g. ADAMS**

Soporočevalec: **g. ZBOŘIL**

Evropska komisija je 8. marca 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050

COM(2011) 112 konč.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 22. septembra) s 119 glasovi za, 3 glasovi proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor izraža zadovoljstvo, da je načrt Komisije za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 vizija za prihodnjo strategijo in poziva vse evropske institucije, naj ga v celoti upoštevajo kot smerokaz za razvoj ukrepov in politik, potrebnih za doseganje ciljev za leto 2050. V tej zvezi se sklicuje na svoje delo pri vodilni pobudi o učinkoviti rabi virov ter na svoje predloge za konferenco ZN o trajnostnem razvoju⁽¹⁾.

1.2 Odbor poziva Svet, Komisijo in Parlament, naj zagotovijo, da se v celoti udeležijo vsi obstoječi, z ogljikom povezani cilji za leto 2020, in razmislijo o možnosti, da bi cilj glede toplogrednih plinov za leto 2020 na podlagi doseženega napredka na pogajanjih COP17 in predvidenega gospodarskega razvoja Skupnosti povečali na 25-odstotno zmanjšanje, čemur bo sledilo dogovorjeno zmanjšanje za 80–95 % do leta 2050.

1.3 Odbor poziva EU, naj sprejme okvirne cilje za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 40 % do leta 2030 in 60 % do leta 2040, nato pa uvede še pravno zavezujoče politike, ki bodo zagotovile tovrstno zmanjšanje. Takšni dolgoročni okvirni cilji so potrebni kot merilo uspešnosti, ki bo vlagateljem in nosilcem odločanja zagotovilo predvidljivost in stabilnost.

1.4 Odbor priporoča, da Komisija pripravi celovit nov sveženj ukrepov, s katerimi bi spodbudili obsežne nove naložbe, ki so potrebne za uresničitev teh novih ciljev. Sveženj bi moral

vključevati okrepitev sistema trgovanja z emisijami kot instrumenta optimizacije stroškov, ki bi usmerjal odločitve za naložbe, pa tudi druge ukrepe za:

- spodbujanje energetske učinkovitosti v vseh sektorjih;
- povečanje ozaveščenosti potrošnikov in njihove sposobnosti, da svojo kupno moč uporabijo v dobro nizkoogljicnega blaga in storitev;
- podpiranje naložb v infrastrukturo, ki bo potrebna;
- spodbujanje usposabljanja in krepitev zmogljivosti v ključnih sektorjih.

1.5 Odbor poudarja potrebo po aktivni industrijski politiki in usklajenih raziskavah in razvoju v podporo prehodu na nizkoogljicno gospodarstvo. Podpira predlog za tovrstne načrte kot strateško vizijo, ki bo vodila proces prehoda, zlasti na področju proizvodnje električne energije, prometa, gradbeništva in stanovanj, kmetijstva in ravnanja z odpadki.

1.6 Bistveno je, da se s strukturiranim in trajnim dialogom o posameznih strateških načrtih v ta proces popolnoma vključi tudi civilna družba.

2. Načrt

2.1 Načrt do leta 2050 predlaga ukrepanje, ki bi EU lahko omogočilo, da zmanjša emisije toplogrednih plinov v skladu s ciljem 80–95-odstotnega zmanjšanja v primerjavi z letom 1990, ki ga je februarja 2011 Svet potrdil za cilj EU.

⁽¹⁾ Mnenji EESO Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020 in Vrh Rio+20: na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu in boljšemu upravljanju - Prispevek evropske organizirane civilne družbe (glej stran 102 tega Uradnega lista).

2.2 Da bi to dosegli, Komisija v načrtu predlaga, da se je treba pripraviti na 80-odstotno zmanjšanje domačih emisij toplogrednih plinov do leta 2050, kar pomeni, da bi višji cilj 95 % dosegli s kupovanjem izravnnav na svetovnem trgu ogljika. Stroškovno bi bilo najbolj učinkovito zmanjšanje domačih emisij za 40 % do leta 2030 in za 60 % do leta 2040, vse v primerjavi z ravnmi iz leta 1990; zmanjšanje za 25 % do leta 2020 bi bilo v okviru tega napredovanja.

2.3 Za energetske sektor je v načrtu predvideno, da bodo do leta 2050 tehnologije z nizkimi emisijami ogljika zagotavljale skoraj 100 % električne energije. Za to bodo potrebne velike naložbe v obnovljive vire in razvoj novih pametnih omrežij po vsej Evropi, za kar bo glavno gonilo okrepljeni sistem za trgovanje z emisijami.

2.4 Za promet je do leta 2050 predvideno 60-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Komisija v načrtu predlaga, da bo treba nadaljevati z razvojem biogoriv, zlasti za letalstvo in težka gospodarska vozila. Vendar pa ugotavlja, da se z razvojem biogoriv povezujejo tudi prehranska varnost in okoljski problemi, ter poudarja, kako pomembno je razviti biogoriva druge in tretje generacije, ki bodo bolj trajnostna.

2.5 Za grajeno okolje se v načrtu poudarja, kako pomembno je hitro zagotoviti izvajanje standardov, po katerih nove stavbe ne bodo smele imeti skoraj nič emisij ogljika, ter izpostavlja izziv izboljšanja energetske učinkovitosti obstoječih stavb.

2.6 Za industrijo sta predvidena nadaljnje izboljšanje energetske učinkovitosti in prehod na energetske manj intenzivne načine proizvodnje. Vsaka panoga bo potrebovala specifične rešitve in za vsak sektor bo potreben specifičen časovni načrt. Pomembno je zagotoviti, da se energetske intenzivne panoge zaradi ukrepov za zmanjšanje emisij ogljika ne bodo preprosto preselile v manj regulirane dele sveta (selitev virov CO₂).

2.7 Za kmetijstvo in gozdarstvo sta potrebna večja energetska učinkovitost in prakse, ki povečajo zmogljivosti upravljanih zemljišč za skladiščenje in zadrževanje ogljika. V načrtu je omenjena tudi biomasa kot potencialni trajnostni vir energije, če se ustrezno preučijo vse njene posledice. Na splošno je treba najti rešitve, s katerimi bi rastoče povpraševanje po živilih oziroma biomasi uskladili s cilji podnebne politike.

2.8 Za doseganje vseh teh ciljev bodo v naslednjih 40 letih potrebne dodatne javne in zasebne naložbe v višini približno 270 milijard EUR letno. Gre za 1,5 % BDP EU oziroma 8 % trenutne ravni naložb, kar je veliko pod ravno, ki jo že dosega nekatera gospodarstva v vzponu, ki si resno prizadevajo za čim nižje emisije.

2.9 Dodatna javna sredstva za financiranje teh naložb bo mogoče zagotoviti s prihodki iz naslednjega kroga prodaje pravic iz sistema za trgovanje z emisijami na dražbi. Vse programe javnih naložb bi bilo treba tudi bolj sistematično uporabiti za spodbujanje dodatnih sredstev zasebnega sektorja.

2.10 Med drugimi prednostmi, ki jih prinaša prehod na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika, so tudi manjša odvisnost od uvoza fosilnih goriv, večja energetska varnost, ustvarjanje novih delovnih mest ter izboljšanje kakovosti zraka in zdravja.

2.11 Komisija v sporočilu ne predlaga konkretnih novih politik in ukrepov. Nakazala je več področij, na katerih bodo na ravni EU ali državni ravni potrebne nove strategije ali politične pobude, da bi v naslednjih 40 letih dosegli potrebni prehod. Časovni načrt za leto 2050 vsebuje pomembno spremembo – namesto novih zavezujočih ciljev je poudarek sedaj na ukrepih. Spodbuja tudi razpravo; države članice EU same odločijo o tem, ali bodo sprejele nove cilje. Sprejeti bo treba izredno pomembno politično odločitev: ali določanje ciljev „od zgoraj navzdol“ ali sprejetje politike tehnoloških inovacij „od spodaj navzgor“.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Načrt se zanaša na posebne ekonomske modele, da bi pokazali stroškovno najučinkovitejše načine za doseganje ciljev za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2050. Za to, da bi lahko uporabljeni metodologiji v celoti zaupali, bi moralo biti na voljo več podatkov o strukturi modelov, o podatkih, ki so bili uporabljeni zanje, ter o opravljenih preizkusih občutljivosti. Kljub temu se metodologija že zdaj zdi dovolj zanesljiva, da podpre glavno ugotovitev, tj. da se mora obseg naložb bistveno povečati, če naj do leta 2050 dosežemo nizkoogljično gospodarstvo.

3.2 Odbor zlasti odločno podpira v načrtu zapisan sklep, da je za stroškovno učinkovitost bistven zgodnji napredek. Ta lahko pospeši uvajanje novih tehnologij, zniža njihovo ceno, z njim se lahko izognemo dragim in potratnim novim naložbam v obrate z velikimi emisijami ogljika, a kratko življenjsko dobo, lahko pa tudi prinese ekonomski zagon za potrebne spremembe.

3.3 Načrt je koristen le, če usmerja ukrepanje. Njegov ključni preizkus bo, v kolikšni meri lahko postane sestavni del oblikovanja politik in sprejemanja odločitev ključnih vpletenih evropskih akterjev – v vladah, energetskem sektorju in drugih bistvenih industrijskih sektorjih ter pri odločitvah posameznih potrošnikov.

3.4 Politične, gospodarske in tehnološke spremembe bodo v prihodnje zahtevale nekaj prožnosti glede izbire konkretne poti, to pa ne bi smel biti izgovor za neodločnost in zamude. Načrt bi si moral zagotoviti soglasje vseh ključnih akterjev glede narave in tempa potrebnega napredovanja ter potrebnega širjenja obsega naložb. Posebno prioriteto bi morale dobiti naložbe, ki bodo izboljšale zanesljivost oskrbe z energijo v Evropi, glede na negotovosti, povezane s številnimi obstoječimi viri energije za Evropo v prihodnjih letih.

3.5 Načrt bi moral tudi pomagati povečati zavest splošne javnosti in potrošnikov o nujnosti prehoda na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika ter o tem, da bo moral vsak posameznik odigrati svojo vlogo. Bistveno je, da bo to „pravičen prehod“, ki bo pošten do vsakogar in se bo vsem pomagal prilagoditi na potrebne spremembe.

3.6 Več drugih držav (vključno s Kitajsko, ZDA, Južno Korejo itd.) si izjemno prizadeva za razvoj in uporabo tehnologij z nizkimi emisijami ogljika, da bi prevzele tehnološko vodstvo in konkurenčno prednost v tem novem sektorju industrijske rasti. Bistveno je, da tudi Evropska unija vложи podobna prizadevanja, če noče zaostati v tej zelo konkurenčni tekmi za vodstvo na področju bolj zelene tehnologije z nizkimi emisijami ogljika.

3.7 Obstoječi cilji 20-20-20 za večjo uporabo obnovljivih virov energije, večjo energetske učinkovitost in zmanjšanje emisij ogljika, ki naj bi jih dosegli do leta 2020, že pomenijo konkreten cilj za EU v tem letu in jih je treba nujno doseči. Odbor znova poziva Svet, Parlament in Komisijo, naj čim prej preučijo vprašanje zaostitve cilja za leto 2020 na najmanj 25-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020 in sicer na podlagi doseženega napredka na pogajanjih COP17 in predvidenega gospodarskega razvoja Skupnosti na poti do 80-odstotnega zmanjšanja emisij, načrtovanega za leto 2050.

3.8 Seveda bi bilo dobrodošlo, če bi lahko takšna poteza sovpadla z napredkom pri iskanju splošnega dogovora o novih ciljih v okviru procesa mednarodnih pogajanj o podnebnih spremembah. Vendar dejstvo, da takega dogovora še ni, ne sme biti razlog za prestavljanje nadaljnjih ukrepov v okviru tega, kar mora narediti EU sama za doseganje lastnega dolgoročnega cilja za leto 2020, tj. izboljšanje zanesljivosti lastne oskrbe z energijo in ohranitev konkurenčnega položaja v tekmi na področju zelenih tehnologij.

3.9 Odbor tudi poziva EU, naj se naglo loti sprejemanja okvirnih ciljev za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 40 % do leta 2030 in 60 % do leta 2040, da bodo tisti, ki odločajo o naložbah v energetski in druge ključne sektorje, dobili zanesljive smernice.

3.10 Znesek 270 milijard EUR letno, potreben za nove naložbe, je velik, ker pa znaša le 1,5 % BDP EU, ni nedosegljiv – če bodo seveda davčni in drugi okvirni signali pozitivno zastavljeni in bodo takšni tudi ostali. Odbor močno podpira zahtevo, da je ta okvir trden in predvidljiv in da bo vrsti naložb, ki bodo potrebne, zagotavljal ustrezna jamstva.

3.11 Načrt vsebuje cilje, za katere bosta potrebna tako povpraševanje na trgu, *market pull* (tj. konkurenčen integriran energetski trg EU, potrebna mrežna infrastruktura in določanje cen za emisije ogljika), kot spodbujanje tehnologij, *technology push* (tj. podpora raziskavam in razvoju, predstavitev in zgodnjemu uvajanju, kot to določa načrt SET⁽²⁾). Podpora za zgodnje in čim širše uvajanje novih, revolucionarnih, nizkoogljčnih tehnologij je posebej pomembna za hitrejšo nabiranje izkušenj in znanja ter stopnjo prevzemanja. Ohraniti je treba prejšnje proračunske obveznosti na tem področju.

3.12 Če želimo zagotoviti, da nove tehnologije z visoko evropsko dodano vrednostjo in dolgoročno pozitivno ekonomsko stopnjo donosa ne propadejo v zgodnjih fazah razvoja, je zlasti pomembno premostitveno financiranje. EU bi morala:

- tehnologijam iz načrta SET zagotoviti finančno podporo z njim prilagojeno kombinacijo subvencij in posojil,
- pravila za oddajo javnih naročil uskladiti s cilji načrta SET,
- zagotoviti, da tudi Kohezijski sklad in strukturna sklada vedno delujejo v podporo ciljem glede nizkih emisij ogljika v infrastrukturnih in drugih projektih.

3.13 Načrt daje velik poudarek evropskemu sistemu za trgovanje z emisijami ogljika, s katerim naj bi dosegli potrebne spremembe in naložbe. Prvotni namen sistema je bil sprožiti svetovni trend in se umestiti v mednarodni sistem trgovanja z emisijami (po načelu „omeji in trguj“, *cap-and-trade*), ki bi postavljial vse nižjo svetovno mejo emisij ogljika v skladu s ciljem 2 °C. Oblikovala naj bi se svetovna cena za trgovanje z emisijami ogljika na svetovnem trgu, ki bi lahko – ko bi se uveljavil – bil že sam po sebi pomemben instrument za potrebno preusmeritev naložb v nizkoogljčne tehnologije prihodnosti. Sedanji evropski sistem za trgovanje pa deluje sam zase in niti v Evropi ne zagotavlja potrebne spodbude za obsežno povečanje novih, bolj zelenih naložb.

3.14 Odbor zato predlaga, da bi morala Komisija zdaj razmisliti o pripravi obsežnega novega svežnja ukrepov, s katerim bi dosegli naglo spremembo naložbenih prioritet, ki je potrebna. Sveženj bi moral obvezno vključevati reformo in okrepitev sistema trgovanja z emisijami (tokrat bi moral biti zamišljen kot evropski ukrep in ne kot predhodnik svetovnega sistema), s posebnim ciljem zbrati obsežna sredstva v podporo raziskavam in razvoju ter uvajanju novih tehnologij in podporne infrastrukture. Vključevati pa bi moral tudi vrsto drugih davčnih in regulativnih ukrepov ter ukrepov, usmerjenih v potrošnike.

⁽²⁾ Evropski strateški načrt za energetske tehnologije, glej: http://ec.europa.eu/energy/technology/set_plan/set_plan_en.htm.

3.15 Celovit sveženj

a) Okrepitev sistema trgovanja z emisijami

Odbor priporoča obsežno revizijo sistema trgovanja z emisijami. Pomembna so zlasti štiri področja:

- treba je najti možnosti, da se spodbudijo zmogljivosti sistema za podporo inovacij in uvajanje novih tehnologij z nizkimi emisijami ogljika, kot to predvideva načrt SET; prihodki od prodaje pravic za emisije bi se uporabili v podporo raziskav in razvoja, predstavitev in zgodnje uvajanje;
- obravnavati je treba potencialni problem selitve virov CO₂, tj. preselitve industrije (zlasti panog z visokimi emisijami ogljika) izven EU. Zamisel o svetovnem trgu z emisijami se ni uresničila, zato bi bile zdaj morda upravičene meje izravnave cen. Dokler takega trga ni, bi morala Komisija nadalje zagotavljati konkurenčnost podjetij, ki so dejansko prizadeta zaradi selitve virov CO₂;
- pregledati bi bilo treba vključenost sektorjev (Odbor je v prejšnjih mnenjih že izrazil zadovoljstvo zaradi razširitve sistema trgovanja z emisijami na letalski sektor in pozval, naj velja tudi še za pomorski sektor);
- poostri in razširiti bi bilo treba mednarodne mehanizme izmenjav za spodbujanje stroškovno učinkovitega zmanjšanja emisij v državah v razvoju (kar pa ne bi smel biti izgovor za zmanjšanje prizadevanj za doseganje ciljev glede zmanjšanja doma).

b) Regulativni ukrepi in energetska učinkovitost

Nekatera področja, kot je energetska učinkovitost, se ne odzivajo močno na signale cen. Za uveljavitev in izvajanje višjih standardov energetske učinkovitosti za stanovanja in druge stavbe, avtomobile in druga vozila ter potrošniške izdelke različnih vrst so potrebni ostrejši evropski ukrepi. Pozivamo, da se po temeljiti oceni učinka v zvezi z direktivo o energetske učinkovitosti (COM(2011) 109 konč.) sprejmejo odločni nadaljnji ukrepi.

c) Večja vloga potrošnikov

Potrošnike je treba spodbuditi, da aktivno prispevajo k nastanku nizkoogljicne družbe s kupovanjem okolju prijaznega blaga in storitev, zlasti:

- s povečanjem verodostojnosti pobud o okolju prijaznih oznakah in usklajevanjem njihovih standardov,
- s spodbujanjem dostopnosti učinkovitih in trajnostnih potrošniških izdelkov,
- z razširitvijo vseevropskega notranjega energetskega trga.

Potrošniki se morajo zavedati svoje vloge v nizkoogljicni prihodnosti, treba pa je tudi spodbujati partnerstva za sodelovanje z javnim sektorjem.

d) Infrastruktura

Za infrastrukturo, ki bi lahko podprla nove tehnologije z nizkimi emisijami ogljika in zagotovila interoperabilnost, kot so nova pametna električna omrežja, bodo potrebne velike naložbe za vso Evropo, da bi zagotovili skladnost tehničnih specifikacij in čim boljše delitev energije. Priporočamo, da Komisija pripravi nadaljnjo študijo o možnostih za razvoj vseevropske infrastrukture v podporo prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika, ter o povezanih naložbenih in institucionalnih strukturah.

e) Krepitev zmogljivosti in posledice za zaposlovanje

Zelo pomembno je, da se družbene posledice širitve in krčenja v različnih sektorjih, na katere bo vplival prehod na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika, vnaprej analizirajo in ocenijo ter da se pripravijo izčrpna sektorska orodja in ukrepi, s katerimi bi se pridobila potrebna znanja in zmogljivosti, tistim, ki bodo opustili starejše gospodarstvo z velikimi emisijami ogljika, pa bi se ponudilo preusposabljanje ali drugačna pomoč, da bi bilo prestrukturiranje družbeno pravično.

f) Davčni ukrepi

Nevtralne davčne reforme za povečanje obdavčitve goriva z veliko vsebnostjo ogljika (in drugih naravnih virov) ter spodbujanje zaposlovanja in boljše socialne varnosti bodo imeli bistveno vlogo pri usmerjanju prehoda na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika. Politično ozračje verjetno še ni primerno za oživitve prejšnjega predloga za vseevropski davek na CO₂, vendar bi si bilo treba kar se da prizadevati za spodbujanje takšnih reform na nacionalni ravni. Odbor je zadovoljen tudi z nedavnim predlogom za davek na finančne transakcije in poziva, da bi se ti prihodki usmerili v spodbujanje naložb v gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika.

4. Ugotovitve po posameznih sektorjih

4.1 Energetika. Stroški obnovljivih virov v zadnjih letih vztrajno padajo. Zdaj je treba povečati naložbe, da bi stroške znižali na konkurenčno in dostopno raven. Obenem je treba ohraniti dovolj električne energije za pokrivanje osnovne obremenitve ali razviti sisteme za shranjevanje in distribucijo, da bi premagali težave z neenakomernostjo oskrbe z energijo iz vetra in fotonapetostnih sistemov.

4.2 Za večje vključevanje obnovljivih virov je bistven tudi razvoj koncepta pametnega omrežja na evropski ravni. Sedanje zmogljivosti evropskega električnega omrežja za absorpcijo energije iz neenakomernih obnovljivih virov so omejene in sistem mora imeti dovolj električne energije za pokrivanje osnovne obremenitve iz neobnovljivih virov (vključno z jedrskimi elektrarnami). Potreben bo obsežen razvoj pametnih integriranih omrežnih sistemov (vključno z upravljanjem povpraševanja industrijskega sektorja in gospodinjstev) ter velikih zmogljivosti za shranjevanje lahko dostopnih virov energije (baterij, črpalnih hidroelektrarn itd). Če bodo del rešitve tudi jedrska energija in fosilna goriva s sistemi za zajemanje in shranjevanje CO₂, je to vprašanje treba obravnavati odkrito in ga najbrž rešiti za vsak primer posebej ali za vsako državo posebej.

Pričakujemo, da se bo prihodnji načrt za energijo do leta 2050 s temi možnostmi podrobneje ukvarjal in predvidel večje usklajevanje proizvodnje in prenosa energije po Evropi.

4.3 Naložbe v tehnologije z nizkimi emisijami ogljika utegnejo pospešiti stopnjo naložb prek meje donosnosti po oceni trga. Zaradi tega bodo potrebna javna sredstva zlasti za predstavitev in zgodnje uvajanje. Nadaljnji razvoj načrta SET je za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika bistven.

4.4 **Prometni sektor.** Odbor podpira stališče, ki ga je Komisija opisala v sporočilu glede potrebnega prehoda v prometnem sektorju. Pri vseh obstoječih tehnologijah je treba izboljšati učinkovitost glede emisij ogljika. Spodbujati je treba nove tehnologije, kot je elektrifikacija cestnega prometa. Poleg tega je treba spodbujati tretjo generacijo biogoriv, ki zmanjšujejo emisije obstoječega voznega parka gospodarskih vozil in dopuščajo promet težkih tovornih vozil brez fosilnih goriv. Spodbujati je treba tudi prehod na druge oblike prevoza, oziroma uporabo učinkovitega javnega in nemotoriziranega prevoza. EU in države članice morajo za spodbujanje teh sprememb uporabiti javna sredstva, davčne politike in regulativne ukrepe. EU se mora zavzeti za odločno usklajevanje in spodbujanje ter opredeliti cilje in roke za nekatere potrebne konkretne spremembe.

4.5 Na področju avtomobilov in drugih cestnih vozil so se standardi glede emisij izkazali za zelo učinkovite pri njihovem zniževanju. Zakonsko določeni standardi glede emisij pomenijo najvišjo stopnjo gotovosti za avtomobilsko industrijo in njene dobavitelje. Odbor je v svojih mnenjih v preteklosti že komentiral vse višje standarde za učinkovitost goriva za cestna vozila in se zavzel za hitrejši napredek na tem področju ⁽³⁾. Ta priporočila ponavljamo.

4.6 Odbor ugotavlja, da ima povečevanje učinkovitosti motorja z notranjim izgorevanjem fizikalno mejo, in Komisiji predlaga, da dolgoročno perspektivo načrta za nizke emisije ogljika in absolutno nujnost zmanjšanja emisij iz sektorja cestnih vozil izkoristi za to, da se postavi na čelo pospešenih prizadevanj za razvoj in uvajanje vozil brez emisij ogljika, ki uporabljajo trajnostno pridobljen vodik ali električno energijo, pridobljeno na čistejši način.

4.7 Odbor ima še naprej pridržke glede tega, koliko se lahko zanesemo ali bi se morali znesti na povečevanje uporabe biogoriv, in je prepričan, da ima Komisija prav, ko predvideva omejitve uporabe biogoriv na nišna področja prometnega sektorja, ki jih je težko elektrificirati, in kjer jih je mogoče uporabljati za zmanjšanje emisij obstoječega voznega parka. Sem sodijo tudi prizadevanja za razvoj ogljično učinkovitejših biogoriv druge in tretje generacije.

4.8 **Grajeno okolje.** Pri spodbujanju nizkoogljičnih stanovanj in drugih stavb napredujemo prepočasi. Stanovanjski sektor ima zelo nizko stopnjo prenavljanja, zato je njegov ključni izziv

določiti in izvajati obsežne programe za izboljšanje energetske učinkovitosti obstoječih bivališč. Odbor priporoča, da Komisija ukrepa čimprej in:

— takoj ko je mogoče, postavi obvezujoče standarde ničnih emisij ogljika za vse nove stavbe, tako javne kot zasebne, ki bi veljali za stanovanja in druge stavbe, pri čemer je treba upoštevati podnebne razlike;

— uvede obvezujoče količinsko opredeljene cilje in programe za izboljšanje energetske učinkovitosti obstoječih stavb vseh vrst, kolikor je to mogoče.

4.9 **Industrija.** Načrt mora biti na tem področju jasen glede političnih posledic predlagane poti za evropsko industrijo, to pa zaradi potencialnega učinka na konkurenčnost in zaposlovanje. Sedanje cilje bi bilo treba dodobra oceniti in natančno analizirati vsak industrijski sektor posebej. Pri nekaterih industrijskih postopkih (proizvodnja jekla, cementa itd.) so emisije ogljika sestavni del samega kemijskega procesa, zato v teh sektorjih morda obstajajo osnovne omejitve glede tega, koliko je mogoče emisije toplogrednih plinov zmanjšati, razen v primeru, če je mogoča obsežna zamenjava z novimi proizvodi ali so na voljo novi načini zajemanja ogljika. Različne industrijske sektorje je zato treba analizirati in za vsakega izdelati poseben načrt za nadaljnje zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.

4.10 Odbor Komisijo poziva, naj pojasni, ali sta načrtovana analiza in zmanjšanje vsebovanega ogljika (ali ogljika iz zunanjih virov) del njenega načrta. Svetovne emisije iz proizvodnje izvoznega blaga so se s 4,3 Gt (gigaton) CO₂ leta 1990 (20 % vseh emisij) povečale na 7,8 Gt CO₂ leta 2008 (26 %). Navidezno zmanjšanje emisij v državah članicah se lahko izniči z uvozom proizvodov, ki so bili v preteklosti izdelani v EU. Učinkovit nadzor na tem področju bi moral vključevati kombinacijo mejnih davčnih izravnav ali nadzora, pa tudi spremembo v vzorcih notranje porabe – v obeh primerih gre za zelo občutljivi področji.

4.11 **Kmetijstvo in gozdarstvo.** Odbor se strinja, da bi bilo treba v okviru prihodnje revizije SKP posvetiti pozornost spodbujanju energetske učinkovitosti in nizkoogljičnih kmetijskih praks ter še izboljšati že doseženo 20-odstotno zmanjšanje (1990–2006). Obenem bi bilo treba podpreti načine za spodbujanje in podporo gospodarjenju z zemljišči in gozdovi, s katerim bi omogočili čim večje skladiščenje in zadrževanje ogljika. Kmetje, ki sodelujejo v kratkih, lokalnih dobavnih verigah, bi morali dobiti podporo. V tem sektorju so velike možnosti za zmanjšanje emisij CO₂ iz fosilnih goriv in neobnovljivih materialov. Vendar pa je v kmetijstvu jasno vidno nasprotje med cilji, namreč med potrebo po večji proizvodnji na eni strani in zahtevo po intenzivnejšem zajemanju ogljika v tleh in biomasi na drugi. Na vprašanje, kako odpraviti to nasprotje, še ni odgovora. Po našem mnenju sta rastoče svetovno povpraševanje po živilih, pri proizvodnji katerih se sprošča veliko CO₂, in povečana uporaba biomase v popolnem nasprotju z zamislimi o manjši uporabi gnojil, razširitvi sekvenciacije, preprečevanju preoravanja pašnikov itd. Predlagani ukrepi tega nasprotja ne odpravljajo.

⁽³⁾ UL C 44, 16.2.2008, str. 53–56.

4.12 **Odpadki.** Evropska strategija odlaganja odpadkov še vedno daje prednost zmanjševanju nastajanja odpadkov, spodbujanju ponovne uporabe ali recikliranja ter čim manjšega onesnaževanja in degradacije tal. Poleg ocene različnih načinov odlaganja odpadkov predlagamo, da se Komisija osredotoči tudi na prispevek, ki ga lahko ravnanje z odpadki in obdelava odpadkov zagotovita za bolj trajnostno in nizkoogljično gospodarstvo. Preučiti bi bilo treba zlasti uporabo odpadkov kot goriva iz obnovljivih virov ter izkoriščanje plina iz odlagališč odpadkov (metana) za proizvodnjo energije.

V Bruslju, 22. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1927/2006 o ustanovitvi Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji

(COM(2011) 336 konč. – 2011/0147 (COD))

(2011/C 376/21)

Svet in Evropski parlament sta 14. julija 2011 oziroma 19. julija 2011 sklenila, da v skladu s tretjim odstavkom člena 175 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1927/2006 o ustanovitvi Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji

COM(2011) 336 konč. – 2011/0147 (COD)

Ker je obravnavani predlog omejen na podaljšanje začasnega odstopanja, uvedenega z uredbo (ES) št. 546/2009, o čemer se je Odbor že izrekel v mnenju EESO 627/2009, sprejetem 24. 3. 2009, ⁽¹⁾ je Odbor na 474. plenarnem zasedanju 21. in 22. septembra 2011 (seja z dne 21. septembra) s 160 glasovi za, 2 glasovoma proti in 12 vzdržanimi glasovi sklenil, da ne bo pripravil novega mnenja na to temo, saj zagovarja enako stališče kakor v navedenem dokumentu.

V Bruslju, 21. septembra 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1927/2006 o ustanovitvi Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji COM(2008) 867 konč. – COD 2008/0267 – UL C 228 z dne 22.9.2009, str. 103.

2011/C 376/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir (COM(2010) 636 konč.) 81	81
2011/C 376/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema (COM(2011) 126 konč. – 2011/0059 (CNS)) in o predlogu uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb na področju premoženjskopравnih posledic registriranih partnerskih skupnosti (COM(2011) 127 konč. – 2011/0060 (CNS)) 87	87
2011/C 376/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropski akcijski načrt za e-upravo za obdobje 2011–2015 – Uporaba IKT za spodbujanje pametne, trajnostne in inovativne uprave (COM(2010) 743 konč.) in o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za interoperabilnost evropskih javnih storitev (COM(2010) 744 konč.) 92	92
2011/C 376/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020 (COM(2011) 21 konč.) 97	97
2011/C 376/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Vrh Rio+20: na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu in boljšemu upravljanju (COM(2011) 363 konč.) Prispevek evropske organizirane civilne družbe 102	102
2011/C 376/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 (COM(2011) 112 konč.) 110	110
2011/C 376/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1927/2006 o ustanovitvi Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji (COM(2011) 336 konč. – 2011/0147 (COD)) 116	116

Cena naročnine 2011 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 100 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni DVD	22 uradnih jezikov EU	1 200 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	770 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni DVD	22 uradnih jezikov EU	400 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), DVD, ena izdaja na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	300 EUR na leto
Uradni list EU, serija C – natečaj	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku prodaja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem DVD-ju.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Naročilo na razne plačljive periodične publikacije, kot je naročilo na *Uradni list Evropske unije*, je možno pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletišče <http://europa.eu>

